

RAUS AUS DER ERASMUSBLASE!

**- Eine qualitative Fallstudie zu Erfahrungen finnischer
Austauschstudierender in den deutschsprachigen Ländern**

Universität Tampere
Fakultät für Kommunikationswissenschaften
Deutsche Sprache und Kultur
Masterarbeit
Jutta Lankinen
November 2017

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta
Saksan kieli ja kulttuuri

LANKINEN JUTTA: RAUS AUS DER ERASMUSBLASE! - Eine qualitative Fallstudie zu Erfahrungen finnischer Austauschstudierender in den deutschsprachigen Ländern

Pro gradu -tutkielma, 171 sivua, liitteet 90 sivua
Marraskuu 2017

Yhä useammat tekevät opintojensa aikana yliopistovaihdon ja suorittavat osan opinnoistaan ulkomailla. Yksi suosituimmista vaihto-ohjelmista on Euroopan Unionin 30 vuotta sitten aloittama Erasmus-vaihto. Erasmus-vaihto-opiskelijat viettävät usein aikaa keskenään niin sanotussa Erasmus-kuplassa muiden vaihto-opiskelijoiden kanssa, eivätkä tutustu paikallisiin ihmisiin. Voisiko kielitaito ja kulttuurin tuntemus auttaa Erasmus-kuplan rikkomisessa sekä vähentää kulttuurishokkia? Entä mikä motivoi lähtemään uudestaan vaihtoon maahan, jossa on jo viettänyt aikaa?

Haastattelin tätä työtä varten viisi suomalaista vaihto-opiskelijaa, jotka tekivät yliopistovaihdon saksankielisiin maihin lukuvuonna 2015-2016. Kaikki heistä olivat viettäneet jo ennen vaihtoa vähintään yli kuukauden mittaisen ajan saksankielisessä maassa. Tavoitteena oli selvittää, mikä motivoi näitä opiskelijoita lähtemään uudestaan tuttuun maahan, sekä katsoa, onnistuvatko he kielitaidollaan sekä kulttuurin tuntemuksellaan rikkomaan Erasmus-kuplan. Näiden lisäksi halusin nähdä, miten Erasmus-vaihdon sekä Bologna-prosessin tavoitteet heidän kohdallaan toteutuvat.

Kolme opiskelijoista oli vaihdossa keväällä 2016, ja kaksi heistä vietti Saksassa koko lukuvuoden. Keväällä vaihdossa olleet haastattelin ennen ja jälkeen vaihdon ja koko lukuvuoden vaihto-opiskelijat vain vaihdon jälkeen. Haastattelut olivat strukturoituja teemahaastatteluja ja kestivät keskimäärin noin tunnin per vaihto-opiskelija. Haastattelujen lisäksi kolme vaihto-opiskelijoista piti päiväkirjaa erityisesti heitä yllättäneistä tai hämmäntäneistä kulttuurieroista.

Haastattelemieni vaihto-opiskelijoiden motiivit erosivat vain hieman muiden opiskelijoiden motiiveista, sillä hekin halusivat parantaa kielitaitoaan sekä käyttää tilaisuuden. Selvää oli kuitenkin, että aiemmat kokemukset motivoivat heitä lähtemään uudestaan ulkomaille. Koska he osasivat jo kielen ja tunsivat kulttuuria, eivät he kokeneet erityistä kulttuurishokkia ja osasivat ennakoida osan tulevista shokeista. Erasmus-kuplan rikkomisessa ei selvästi pelkkä kielitaito riittänyt, vaan sen lisäksi opiskelijat joutuivat tekemään erittäin tietoisia päätöksiä ja valintoja kuplan rikkomiseksi. Sekä Erasmus-vaihdon että Bologna-prosessin tavoitteet täytyivät vähintään osittain näiden vaihto-opiskelijoiden kohdalla.

Asiasanat: Erasmus, yliopistovaihto, suomalaiset Saksassa

Inhaltverzeichnis

1 Einleitung	1
2 Erasmusaustausch	2
2.1 Hintergrund, Ziele und Statistiken	2
2.1.1 <i>Hintergrund des Erasmusprogramms</i>	2
2.1.2 <i>Ziele des Erasmusprogramms</i>	4
2.1.3 <i>Statistiken über Erasmusstudierende</i>	6
2.2 Studien über den Erasmusaustausch	7
2.2.1 <i>Motivation und Zielsuche</i>	8
2.2.2 <i>Sprachkenntnisse und Sprachlernen der Erasmusstudierenden</i>	9
2.2.3 <i>Mängel und Kritik am Programm</i>	10
2.2.4 <i>Integration und Identität der Erasmusstudierenden</i>	12
2.2.5 <i>Hochschulsysteme aus der Perspektive der Austauschstudierende</i>	14
3 Bologna-Prozess als Teil der europäischen Integration	16
3.1 Ablauf, Ziele und Vor- und Nachteile des Bologna-Prozesses	16
3.1.1 <i>Ablauf</i>	17
3.1.2 <i>Ziele</i>	19
3.1.3 <i>Vor- und Nachteile</i>	21
3.2 Implementierung des Bologna-Prozesses	22
3.2.1 <i>Implementierung in Finnland</i>	23
3.2.2 <i>Implementierung in Deutschland</i>	24
3.2.3 <i>Implementierung in Österreich</i>	25
4 Datenerhebung und Vorgehensweise	25
4. 1 Interview und Tagebuch als Methode	25
4.1.1 <i>Strukturierte Themeninterviews</i>	26
4.1.2 <i>Tagebuch als Untersuchungsmaterial</i>	27
4.2 Interviewte und Datenerhebung	27
4.2.1 <i>Die Interviewten</i>	28
4.2.2 <i>Datenerhebung</i>	30
4.3 Material	31
4.3.1 <i>Interviews</i>	31
4.3.2 <i>Tagebücher</i>	32
4.3.3 <i>Schriftliche Fragen</i>	33
4.4 Vorgehensweise und Analyse	34
4.4.1 <i>Transkribieren</i>	34
4.4.2 <i>Analyse und Interpretation</i>	35

5 Finnische Austauschstudierende in deutschsprachigen Ländern	37
5.1 Vor dem Austausch	37
5.1.1 <i>Motivation und Wahl der Zieluniversität</i>	37
5.1.2 <i>Erwartungen und Vorbereitung</i>	41
5.2 Während des Austausches.....	45
5.2.1 <i>Überraschungen während des Austausches</i>	45
5.2.2 <i>Kulturelle Unterschiede</i>	48
5.3 Nach dem Austausch	52
5.3.1 <i>Lokale Kontakte</i>	52
5.3.2 <i>Nutzung der deutschen Sprache</i>	55
5.3.3 <i>Das Studium und Unterschiede zwischen Heim- und Zieluniversitäten</i>	58
5.3.4 <i>Pläne und Erwartungen versus Wirklichkeit</i>	62
5.3.5 <i>Anerkennung der Kurse</i>	65
5.4 Schlussfolgerungen	66
5.4.1 <i>Motivation der ehemaligen Austauschstudierenden</i>	67
5.4.2 <i>Deutschkenntnisse und Integration</i>	67
5.4.3 <i>Hilfe früherer Erfahrungen und Erwartungen</i>	68
5.4.4 <i>Sind Erasmusprogramm und Bologna-Prozess bei diesen Studenten gelungen?</i>	70
 6 Zusammenfassung.....	 71
 7 Diskussion und Ausblick.....	 73
 Literaturverzeichnis	 75
Literatur	75
Internetquellen	79
Erklärungen, Berichte and Communiqués des Bologna-Prozesses	81
 Anhänge	 82
Anhang 1: Riina Interview 1	82
Anhang 2: Riina Interview 2	88
Anhang 3: Jenny Interview 1	99
Anhang 4: Jenny Interview 2	109
Anhang 5: Annika Interview 1	123
Anhang 6: Annika Interview 2	131
Anhang 7: Sini Interview 1	140
Anhang 8: Aleksi Interview 1	151
Anhang 9: Riinas Tagebuch.....	164
Anhang 10: Jennys Tagebuch.....	168
Anhang 11: Annikas Tagebuch	169
Anhang 12: Antworten auf die letzten Fragen	170

1 Einleitung

Seit der Gründung des Erasmusprogramms im Jahr 1987 hat das Austauschprogramm über drei Millionen Studierende ins Ausland gelockt, um ein oder zwei Semester ihres Studiums im Ausland zu absolvieren (Feyen & Krzaklewska 2013: 9). Ein Ziel dieses Programmes ist es, eine neue Generation von international kompetenten Studierenden zu schaffen.

Viele Germanistikstudierende haben schon vor ihrem Studium oder während des Studiums längere Zeit in deutschsprachigen Ländern verbracht. Manchmal haben sie genau wegen dieser Auslandsaufenthalte angefangen Deutsch zu studieren (Aho & al. 2017). Warum wählen diese Studierenden später ein deutschsprachiges Land als Ziel für ihren Austausch? Helfen die Vorkenntnisse und Sprach- und Kulturkenntnisse den Studierenden, sich besser zu integrieren und die Erasmusblase, in der die Austauschstudierenden nur unter sich sind, zu vermeiden?

Für diese Masterarbeit habe ich fünf Austauschstudierende interviewt, die während des akademischen Jahres 2015-2016 ein oder zwei Semester in deutschsprachigen Ländern verbrachten. Das Ziel der strukturierten Themeninterviews ist es herauszufinden, was die Studierenden dazu motiviert, noch einmal in ein deutschsprachiges Land zu gehen, welche Vorteile sie haben, weil sie die Kultur und Sprache schon einigermaßen beherrschen und ob ihnen das hilft, mehr Kontakt zu den lokalen Studierenden zu bekommen. Die genauen Forschungsfragen lauten:

1. Was motiviert Studierende, die schon Auslandsaufenthalte hinter sich haben und Deutsch schon gut beherrschen, noch einmal ins Ausland zu gehen und einen Austausch zu machen?
2. Helfen die Deutschkenntnisse den Studierenden, sich besser zu integrieren und mehr lokale Kontakte zu knüpfen?
3. Helfen die früheren Erfahrungen in deutschsprachigen Ländern den Studierenden? Bekommen sie deshalb keinen Kulturschock und realistischere Erwartungen? Gibt es immer noch Überraschungen?
4. Sind das Erasmusprogramm und der Bologna-Prozess bei diesen Studierenden gelungen?

Drei der fünf Austauschstudierenden wurden vor und nach dem Austausch interviewt und die anderen zwei nur nach dem Austausch. Die letztgenannten verbrachten das ganze Jahr im Ausland, während die erstgenannten ihren Austausch während des Sommersemesters 2016 verwirklichten. Obwohl nur drei von der Befragten Germanistik als Hauptfach studierten, beherrschten alle schon gut Deutsch und hatten mindestens einen Monat vor dem Austausch in einem deutschsprachigen Land verbracht.

2 Erasmusaustausch

Das Erasmusprogramm ermöglicht europäischen Studierenden, bis zu 12 Monate Auslandsaufenthalt zu verwirklichen und den Aufenthalt für das Studium in ihrer Heimat anrechnen zu lassen. Der erste Austausch fand im Jahr 1987 statt und die Europäische Kommission sagte in einer Pressemitteilung, es sei eines der erfolgreichsten Projekte der Europäischen Union (IQ1). Doch wird das Programm zum Beispiel wegen seiner Ungleichberechtigung kritisiert (vgl. 2.2.3). Durch das Programm gehen jährlich fast 300 000 Studierende ins Ausland (IQ1). Heutzutage gibt es in dem Erasmusaustausch 34 Mitgliedstaaten - alle 28 Länder der Europäischen Union und Island, Liechtenstein, Mazedonien, Norwegen, die Schweiz und die Türkei (IQ2).

In diesem Kapitel wird das Austauschprogramm, mit dem alle interviewten Studierenden ins Ausland gegangen sind, vorgestellt. Im ersten Teil 2.1 werden der Hintergrund und die Ziele des Erasmusprogramms samt einiger Statistiken über den Erasmusaustausch und die Erasmusstudierenden zusammengefasst. Im Teil 2.2 wird ein Blick auf Deutschland und Österreich als Zielländer geworfen. In den Kapiteln 2.3 und 2.4 stelle ich einige Untersuchungen über Erasmusstudierende vor und lege besonders den Schwerpunkt auf die Integration der Erasmusstudierenden im Zielland.

2.1 Hintergrund, Ziele und Statistiken

In diesem Kapitel werden der Hintergrund, Ziele und Statistiken des Erasmusaustauschprogrammes vorgestellt. In 2.1.1 wird ein kleiner Blick auf den Hintergrund des Erasmusprogramms geworfen und die offiziellen Ziele des Programmes werden im Kapitel 2.1.2 dargestellt. Zum Schluss werden im Kapitel 2.1.3 noch einige Statistiken der Europäischen Kommission über Erasmusstudierende vorgestellt, und zwar mit dem Schwerpunkt auf Erasmusstudierende in Deutschland und in Österreich, denn die Austauschstudierende dieser Untersuchung machten in den genannten zwei Ländern ihren Austausch.

2.1.1 Hintergrund des Erasmusprogramms

Das Erasmusaustauschprojekt ist eines der sichtbarsten und bekanntesten Projekte der europäischen Union (Feyen & Krzaklewaska 2013: 9). Der Name Erasmus weist auf den Namen des Philosophen Erasmus von Rotterdam hin und steht auch als Akronym für EuRopean Community Action Scheme for the Mobility of University Students. Genau Erasmus von Rotterdam passte als Symbol des Projekts, weil er in vielen Orten in Europa gearbeitet hatte. Der Anfang des Programmes war aber nicht einfach und das Projekt wurde auch viel kritisiert (Feyen & Krzaklewaska 2013: 10-11).

Es gab schon vor dem Erasmusprogramm Austausch zwischen europäischen Universitäten. In den 1970er Jahren absolvierten circa 0.5 % der europäischen Studierenden einen Teil ihres Studiums in einem anderen europäischen Land. Die Europäische Union setze als Ziel, diese Zahl auf 10 % zu steigern (Freyen 2013: 27). Eines der Ziele war die jüngere Generation für die Europäische Union zu begeistern zu einem Zeitpunkt, in dem der Prozess der europäischen Integration zu einem Stillstand gekommen war. Die Europäische Union wollte durch das Programm die Nachkriegsgenerationen von der Europäischen Union überzeugen. (Feyen 2013: 22-25)

Die Mitgliedstaaten der Europäischen Union waren sich nicht einig über das Erasmusprogramm. Es gab Widerstand besonders von Deutschland, Frankreich und Großbritannien. Probleme waren zum Beispiel das Budget und die Tatsache, dass die Europäische Union jetzt einen besseren Griff und eine stärkere Position in der Bildungspolitik genommen hat und dadurch die Möglichkeiten der Mitgliedstaaten begrenzte. In Deutschland war das besonders ein Problem, weil die Bildungspolitik eher vor allem auf Landesebene gemacht wird und dadurch jedes Bundesland verschiedene Stärken und Interessen hat. Nach langen Verhandlungen kam eine Entscheidung der Bildungsministerien im Jahr 1986: Erasmus, aber ohne Stipendien (Feyen 2013: 29-30)

Die Europäische Kommission, die schon von Anfang an für das Erasmusprogramm war, konnte diese Entscheidung nicht akzeptieren. Die Stipendien waren eine der Kernideen des Austauschprogrammes. Es war auch klar, dass das Programm ohne Stipendien für die Studierende nur ein Netzwerk der europäischen Universitäten wäre und dass ohne finanzielle Förderung der Studierende die Ziele des Mobilitätsprogramms unerreicht bleiben würden. Als Antwort auf die Entscheidung der Ministerien entschied die Europäische Kommission, den ganzen Vorschlag zurückzuziehen anstatt den Vorschlag in der Form der Ministerien zu akzeptieren (Feyen 2013: 30-31).

Die Kommission wurde wegen dieser Entscheidung nicht kritisiert sondern die Kritik ging meistens an die Ministerien und an Frankreich, Deutschland und Großbritannien. Nach noch einmal mehreren Monaten von Verhandlungen haben die Ministerien ein Kompromiss gefunden und auch die Stipendien waren im Programm inbegriffen. Mehr als ein Jahr nach dem ersten Vorschlag, wurde das Programm am 15. Juni 1987 eingeführt und trat 1. Juli 1987 am Kraft (Feyen 2013: 31-32).

Seitdem ist das Programm jedes Jahr größer geworden. Im Jahr 2017 feiert es sein 30. Jubiläum (IQ1). Problemlos ist das Programm nicht, denn zum Beispiel im Jahr 2012 bekamen nur 4 % der Studierenden in den teilnehmenden 33 Ländern das Erasmusgeld. Das ist natürlich noch weit weg von dem Ziel der Europäischen Union.

Die Stipendien sind nicht ausreichend, um Erasmus für alle Studierenden, unabhängig von ihrem finanziellen Hintergrund, zu ermöglichen. Trotz der Probleme ist das Programm ein Erfolg gewesen und während den Jahren sind auch Studierendenorganisationen wie zum Beispiel *Association des Etats Généraux des étudiants de l'Europe* (AEGEE) und *Erasmus Student Network* (ESN) deutlich gewachsen. (Feyen & Krzaklewaska 2013: 9-10)

Im Laufe der Jahre wuchs das Programm und im Jahr 2014 hat die Europäische Union sich entschieden verschiedene Projekte unter einem Namen, ERASMUS+, zusammenzufassen. Das Programm umfasst jetzt nicht nur Studierendenmobilität, sondern zum Beispiel auch Praktika und Fortbildungen und viel mehr. Wie erwähnt, wird das Programm dieses Jahr 30 Jahre alt und wächst weiter. Das Jubiläumsjahr wird auch mit verschiedenen Veranstaltungen gefeiert (IQ3).

2.1.2. Ziele des Erasmusprogramms

Als das Erasmusprogramm gegründet wurde, wurden Ziele für das Programm entworfen. Es gibt insgesamt fünf Ziele. Laut dem Beschluss des Rates der Europäischen Kommission am 15. Juni 1987 über ein gemeinschaftliches Aktionsprogramm zur Förderung der Mobilität von Hochschulstudierenden lauten die Ziele des Erasmusprogramms wie folgt:

„Das ERASMUS-Programm verfolgt die nachstehenden Ziele:

i) zu erreichen, daß eine wesentlich grössere Zahl von Studenten von Hochschulen im Sinne von Artikel 1 Absatz 2 einen integrierten Studienaufenthalt in einem anderen Mitgliedstaat absolviert, so daß die Gemeinschaft auf einen ausreichenden Bestand an Arbeitskräften zurückgreifen kann, die das wirtschaftliche und gesellschaftliche Leben anderer Mitgliedstaaten unmittelbar kennengelernt haben, wobei für die Chancengleichheit männlicher und weiblicher Studenten hinsichtlich der Beteiligung an dieser Mobilität zu sorgen ist;

ii) eine breite und intensive Zusammenarbeit zwischen Hochschulen in allen Mitgliedstaaten zu fördern;

iii) das geistige Potential der Hochschulen in der Gemeinschaft auch für eine verstärkte Mobilität des Lehrpersonals zu nutzen und damit die Qualität des Unterrichts und der Ausbildung an diesen Hochschulen mit dem Ziel zu verbessern, die Wettbewerbsfähigkeit der Gemeinschaft auf dem Weltmarkt zu sichern;

iv) das Zusammenwirken der Bürger der einzelnen Mitgliedstaaten mit dem Ziel zu verstärken, den Begriff eines Europas der Bürger zu festigen;

v) über Hochschulabsolventen zu verfügen, die unmittelbare Erfahrungen bei der innergemeinschaftlichen Zusammenarbeit haben, um dadurch eine Grundlage zu schaffen, auf der sich eine intensivere Zusammenarbeit auf Gemeinschaftsebene im wirtschaftlichen und sozialen Bereich entwickeln kann.“

(Beschluss des Rates der europäischen Kommission 15.6.1987: Artikel 2, IQ4)

Zusammengefasst sind die Ziele des Austauschprogrammes die Zusammenarbeit zwischen Universitäten zu fördern und dass mehr Studierende einen Teil ihres Studiums im Ausland verbringen. Außerdem ist ein Ziel, mehr Interaktion zwischen Menschen der Mitgliedstaaten und eine Generation von Studierenden, die besser für innergemeinschaftliche Zusammenarbeit vorbereitet sind, zu schaffen.

Es gibt Kritik daran, wie gut die Ziele erreicht worden sind. Zumindest das Ziel der Schaffung einer europäischeren Generation wird laut einigen Untersuchungen nicht erreicht, weil das Erasmusprogramm für Tertiärstudierende ist und deswegen nur ausgebildete Menschen, die sich sowieso schon europäisch fühlen, daran teilnehmen (Kuhl 2012: 1006). Auch Feyen und Krzaklewska (2013) schreiben:

„Despite the programme’s obvious success, however, it should not be overlooked that ERASMUS did not meet all its goals. Indeed there has been – and still are – certain issues that have rightly been criticized. Mainly due to a rather small budget, from the beginning the number of students participating in the programme has been much lower than the European Commission had initially set as a target.“ (Feyen & Krzaklewska 2013: 9)

Es wurde wie gesagt als Ziel gesetzt, dass pro Jahr mindestens 20 % der europäischen Studierenden eine Auslandsperiode machen würden. Der Bericht „Education and Training monitor 2016“ der Europäischen Kommission bestätigt, dass es momentan keine aktuellen Zahlen von Studierenden, die zumindest einen Teil ihres Studiums im Ausland absolviert haben, gibt. Die Zahlen kommen aber während der ersten Hälfte des Jahres 2018:

“In 2011, Member States agreed on a EU benchmark for higher education mobility, under which in 2020 at least 20 % of higher education graduates should have had a period of higher education-related study or training (including work placements) abroad. The data underpinning this benchmark are only available on a very partial basis as demonstrated in a recent analysis undertaken by the Centre for Research on Lifelong Learning (CRELL). Firstly, credit mobility data, referring to graduates who have spent a part of their studies abroad, are not yet available on a comparable basis across Europe. They will become available in the first half of 2018, on the basis of a 2013 Commission Regulation and methodological work done by Eurostat. Secondly, degree mobility data still cover only some of the destination countries of students from the EU (for example, there are no data on EU students studying and graduating in the US).“ (European Commission: Education and Training monitor 2016: 76)

Von dem 20 % Ziel machten im Jahr 2014 Absolventen, die an Erasmus teilgenommen haben, knapp 5 % aus (European Commission (2014): Erasmus – Facts, Figures and Trends 2013-2014). Das sind natürlich nur die Erasmusstudierenden und bei Erasmus ist der Trend steigend. Im 2015 nahm eine Rekordzahl an Studierenden am Erasmusprogramm teil (IQ1).

2.1.3 Statistiken über Erasmusstudierende

Laut den letzten Statistiken (2013-2014) der Europäischen Kommission sind von den Erasmusstudierenden 61 % Frauen, 31 % studieren Sozialwissenschaften, Recht oder Wirtschaftswissenschaften und 17 % sind Humanisten. 67 % der Studierenden studieren auf Bachelor-Niveau und 29 % sind Masterstudierende. Die Durchschnittszeit im Ausland beträgt sechs Monate und das Durchschnittsalter liegt bei 23 Jahre. Das Erasmusstipendium beträgt im Durchschnitt 274 Euro pro Monat. (IQ5). Neuere vergleichbare Statistiken sind nicht zu finden, da die Reform von 2014 auch die Statistiken änderte (vgl. 2.1.1). Angespielt auf diese Statistiken sind die Studierenden in dieser Studie in vielen Fällen typische Erasmusstudierende. In den Statistiken wird auch gesagt:

„A 2014 study showed that the risk of long-term unemployment at least halved for mobile students compared to those who stay at home. Mobility boosts job prospects, encourages labour market mobility and opens minds to different cultures. A third of former Erasmus students now live with a partner of a different nationality.“ (European Commission 2014: Erasmus – Facts, figures and trends 2013-2014: 4)

Es scheint also, dass ein Erasmusaustausch laut der Europäischen Kommission viele positive Auswirkungen haben kann. Man hat später bessere Chancen einen Job zu finden und der Austausch erweitert auch die Perspektive. Eine Studie von Parey und Waldingen (2011) bestätigt, dass die ehemaligen Erasmusstudierenden höhere Chancen hatten, zumindest im Ausland einen Job zu finden. Es liegt aber teilweise daran, dass sie danach streben.

Wie früher erwähnt, basierend auf den letzten Statistiken, profitieren 5 % der europäischen Studierenden vom Erasmusprogramm und die Kommission hat als Ziel gesetzt, dass im Jahr 2020 die Zahl auf 20 % steigen würde (European Commission 2014: Erasmus - Facts, figures and trends 2014: 5). Laut dem finnischen Bildungsministerium lag die Zahl in Finnland im Jahr 2014 bei 16 %. Von diesen 16 % benutzen 58 % ausgerechnet das Erasmusprogramm, um einen Austausch zu verwirklichen. Der Bericht bestätigt auch, dass der Austausch populärer unter den Universitätsstudierenden als unter den Fachhochschulstudierenden ist (Studierendenuntersuchung des finnischen Bildungsministeriums 2014: 32).

In Statistiken ist Deutschland eines der beliebtesten Zielländer unter Studierenden. Das Land ist in dem Programm seit dessen Anfang. Nach Spanien ist Deutschland schon jahrelang das beliebteste Zielland der Studierenden gewesen. Im akademischen Jahr 2012-2013 wählten über 30 000 Studierende Deutschland als ihr Zielland. Für die finnischen Studierenden war Deutschland das beliebteste Zielland zwischen 2007 und 2010 (Cimo Bericht 2010: 14):

„The most popular destination among European students was Spain, which received 39 277 students, followed by Germany, France, the United Kingdom and Italy.” (European Commission 2014: Facts, Figures and Trends 2013-2014: 6)

Die Studierenden in dieser Studie kommen aus der Universität Turku, weil ich dort Kontakte hatte. Laut den Statistiken der Universität Turku ist die Universität Turku auch in dieser Hinsicht keine Ausnahme, sondern auch in diesen Statistiken ist Deutschland unter den fünf beliebtesten Zielländern jedes Jahr zwischen 2011-2015 (IQ6).

Österreich hat im akademischen Jahr 2013-2014 insgesamt 6188 Erasmusstudierende aufgenommen (IQ7). Im Vergleich nahm Finnland über 1000 Studierende mehr als Österreich auf (IQ8). Wenn man Österreich mit Ländern mit ungefähr der gleichen Bevölkerungszahl vergleicht, war Schweden das Zielland für über 10 000 Erasmusstudierende und die Schweiz das Zielland für ein bisschen über 4000 Studierende. Von der Universität Turku gehen jährlich rund 20 Studierende nach Österreich (IQ6). Die meisten Erasmusstudierenden in Österreich kommen aus Deutschland (IQ7).

2.2 Studien über den Erasmusaustausch

Erasmusstudierende sind seit Beginn des Programmes ein Forschungsobjekt gewesen. Man hat zum Beispiel untersucht, ob Studierende die Sprache wirklich lernen (siehe z.B. Aguaded Gomez & Pozo Vincente 2011), welche Motivation sie haben (siehe z.B. Fombona & al. 2013) und wie sie sich integrieren (siehe z.B. Banyté 2014). Außerdem wurden die Probleme des Programmes untersucht, wie zum Beispiel die Kluft zwischen den Geschlechtern und sozialen Klassen der Teilnehmer (siehe z.B. Böttcher & al. 2016 und Ballotore & Ferede 2013). In diesem Teil der Arbeit werden einige Untersuchungen vorgestellt.

Im Abschnitt 2.2.1 geht es um Untersuchungen über die Motivation von Erasmusstudierenden und um den Prozess ihrer Zielaussuche. Im folgenden Abschnitt 2.2.2 fasse ich die Untersuchungen über Sprachkenntnisse und Sprachlernen der Erasmusstudierenden zusammen. Die Kritik an Erasmus wird im Abschnitt 2.2.3

gesammelt, und in den Untersuchungen im Abschnitt 2.2.4 handelt sich um Integration und Identität. Im letzten Abschnitt werden die Untersuchungen über Hochschulsysteme und Erasmus zusammengefasst. Alle diese Themen sind für die Untersuchung dieser Masterarbeit relevant.

2.2.1 Motivation und Zielsuche

Fombona et al. (2003) untersuchten die Motivation der Erasmusstudierenden und wollten herausfinden, welche Gründe die Studierenden haben, ins Ausland zu gehen. 56 % von den Studierenden dieser Untersuchung wollten ihre Sprachkenntnisse verbessern. 14,9 % wollten ein neues Ausbildungssystem kennenlernen, 10,2 % haben gesagt, dass sie selbständiger werden wollten und 6,8 % erwähnten die persönliche Entwicklung als Grund. In der Studie wird auch erwähnt, dass 67 % der Studierenden einen Sprachkurs entweder in der Heimat oder in dem Zielland gemacht haben (Fombona & al. 2013: 5-7).

Auch Lesjak et al. (2015) haben die Motivation der Erasmusstudierenden untersucht. Als Schwerpunkt hatten sie vor allem, welche Gründe die Studierenden haben und wie sie die Zieluniversität aussuchen. Nach einer Befragung von Erasmusstudierenden aus verschiedenen Ländern haben sie festgestellt, dass die Studierenden eher aus persönlichen Gründen gehen wollen als aus akademischen Gründen. Dadurch sind sie in dem Zielland mehr für Freizeitaktivitäten motiviert als für Kurse und die akademischen Möglichkeiten und suchen die Zieluniversität basierend auf anderen Gründen als den Kursen aus. (Lesjak & al. 2015: 861).

Lesjak hat auch zusammen mit Emil Juvan einen Artikel über eine Studie geschrieben, in der wieder die Motivation der Erasmusstudierenden untersucht wurde. In dieser Studie haben Juvan und Lesjak noch mal festgestellt, dass für die meisten Studierenden Freizeitgründe wichtiger als professionelle Gründe sind. Sie haben auch festgestellt, dass die Gründe in jedem untersuchten Feld die gleichen waren, obwohl es für die Tourismusstudierenden noch wichtiger war, ihre Sprachkenntnisse zu verbessern als für die anderen Studierenden. Die meisten Studierenden in der Studie waren aber gerade Tourismusstudierende (Juvan & Lesjak 2013: 25-28)

Durch einige Studien ist also klar geworden, dass die Studierenden eher aus persönlichen Gründen als aus professionellen Gründen an dem Erasmusprogramm teilnehmen. Die Studierenden sehen Erasmus als eine Möglichkeit, ins Ausland zu gehen und ihre Persönlichkeit zu entwickeln und Sprachkenntnisse zu verbessern. Die professionellen Gründe wie bessere Arbeitsmöglichkeiten oder bessere Kursauswahl kommen erst nach den persönlichen Gründen. Ob frühere Erfahrungen im Ausland eine Rolle spielen, wird in diesen Studien nicht klar, weil anscheinend nicht gefragt wurde, ob die Studierenden schon im Ausland waren.

2.2.2 Sprachkenntnisse und Sprachlernen der Erasmusstudierenden

Auch die Sprachkompetenz der Erasmusstudierenden ist ein Forschungsobjekt gewesen. Zum Beispiel in einer Studie von Aguaded Gomez und Pozo Vincente wurde festgestellt, dass die Spanischkompetenzen der deutschen Studierenden nach ihrem Austausch höher waren als vor dem Austausch (Aguaded Gomez & Pozo Vincente 2011). Sie haben festgestellt, dass, obwohl die mündliche Kompetenz sich am meisten verbessert hat, auch andere Ebenen der Sprachkompetenz wie schriftliche Kompetenz nach dem Austausch besser waren. Sie haben auch herausgefunden, dass die deutschen Studierenden nach ihrem Austausch in Spanien mehr Spanisch im Internet benutzten (Aguaded Gomez & Pozo Vincente 2011: 98).

Viele Erasmusstudierende wählen ein nicht-englischsprachiges Land, obwohl ihr Hauptziel ist Sprachkenntnisse, vor allem Englisch, zu verbessern. Llanes et al. (2006) haben untersucht, wie die spanischen Austauschstudierenden in nicht-englischsprachigen Ländern Englisch lernen (Llanes & al. 2016). Sie schreiben, dass die Varietät und großer Input normalerweise sehr hilfreich beim Spracherwerb sind und ganz besonders hilft das Auslandsstudium bei der mündlichen Kommunikation (Llanes & al. 2016: 292). Obwohl die Studierenden in ihrer Studie aus verschiedenen Hintergründen kamen und in verschiedenen Ländern ihren Austausch gemacht haben, schien die Erfahrung ihre Englischkenntnisse verbessert zu haben (Llanes & al. 2016: 300).

In ihrer Masterarbeit aus dem Jahr 2008 hat Hyvärinen deutschsprachige Austauschstudierende in Finnland interviewt und festgestellt, dass sie Finnisch nicht gelernt haben, weil es in Finnland nicht unbedingt nötig ist und viele Kurse auf Englisch sind. Hyvärinen schreibt, dass in vielen Fällen die Motivation fehlt, nachdem man bemerkt, wie viel Mühe man sich machen muss, um Finnisch zu lernen (Hyvärinen 2008: 73). An vielen Universitäten mangelt es nicht an englischsprachigen Kursen und teilweise auch deshalb kann es für die Studierenden leicht sein, die lokale Sprache zu vermeiden, anstatt sie zu lernen.

Auch Turhan (2016) hat die Austauschstudierenden untersucht und unter anderem auch die Entwicklung ihrer Sprachkenntnisse während des Auslandsaufenthaltes. In der Studie wurden 456 türkische Austauschstudierende befragt und die Hälfte meinte, dass sie ihr Niveau der Fremdsprache deutlich erhöht haben. Nur 4% meinten, dass sich die Kenntnisse der Fremdsprache während ihres Austausches nur ein wenig und 1% antwortete, dass ihre Sprachkenntnisse gar nicht verbessert haben (Turhan 2016: 101).

Die Sprachentwicklung der Erasmusstudierenden ist schon viel untersucht worden und in vielen Studien ist herausgekommen, dass die Studierenden tatsächlich ihre Sprachkenntnisse verbessert haben, aber in vielen Fällen nicht so viel, wie sie gerne hätten. Besonders wenn die Studierenden in einem nicht-englischsprachigen Land waren, haben sie in der Sprache des Landes nicht das Niveau erreicht, das sie geplant hatten, sondern Englisch eher als *lingua franca* benutzt. In meiner Studie waren alle Studierenden bereits eine längere Zeit in einem deutschsprachigen Land und hatten schon das Niveau B2 bis C2 in Deutsch erreicht.

2.2.3 Mängel und Kritik am Programm

Die Ziele des Programmes wurden im Teil 2.1.2 dieser Arbeit aufgelistet. Es ist bekannt, dass das Erasmusprogramm Lücken hat und nicht alle seine Ziele erreicht. Zum Beispiel, weil an dem Programm nur ein kleiner Teil der europäischen Studierenden teilnimmt und diese Studierenden sich meistens schon vorher europäisch fühlen, kann man sagen, dass das vorher geplante Ziel eines Programmes, an dem 20% der europäischen Studierenden teilnehmen und dabei eine neue, europäische Generation schaffen, noch nicht erreicht wurde.

Die Stipendien spielten eine große Rolle bei der Schaffung des Programmes (vgl. 2.1.1). Jedoch hängt das tatsächliche Geld, das der Student in dem Land benutzen kann, sehr von der Heimat und dem Zielland ab. Friedrich Heger schreibt (2013): „Even though the European Commission claims that the grants are meant to contribute solely towards increased costs, they nevertheless represent an important share of the overall income of most ERASMUS students“ (Heger 2013: 72).

Heger demonstriert das Problem an einem Beispiel von einem durchschnittlichen schwedischen Student mit einem Einkommen von 990 € und einem durchschnittlichen deutschen Studierende mit einem Einkommen von 820 €. Beide gehen nach Rumänien, aber während der Schwede 400 € Stipendium bekommt, bekommt der Deutsche nur 200 €. Das heißt, dass am Ende der Schwede 320 € mehr auszugeben hat (Heger 2013: 72). Es gibt also deutliche Ungleichheiten in den Kriterien, wie die Stipendien verteilt werden.

Heger kommentiert auch eine andere strukturelle Herausforderung, die das Erasmusprogramm hat. Nämlich, dass die Universitäten selbst die Auswahlkriterien bestimmen können. Das einzige Kriterium der Europäischen Union ist, dass die Auswahlkriterien gerecht und transparent sein müssen. Aus diesem Grund kann es sein, dass ein Student in einem Land die Kriterien erfüllt und in einem anderen nicht (Heger 2013: 72-73).

Auch Ballatore und Ferede fanden 2013 heraus, dass die Erasmusstudierenden aus höheren sozialen Klassen kommen als die übrigen Studierenden. Das hängt damit zusammen, dass, obwohl die Erasmusstudierenden Geld bekommen, reichen die Stipendien für das Erasmusjahr nicht aus, weshalb die Studierende andere finanzielle Unterstützung brauchen, um sich ein Erasmusjahr leisten zu können (Bröckl 2012). Außerdem haben Ballatore und Ferede festgestellt, dass die Erasmusstudierenden mehrere Familienreisen gemacht hatten und auch mehr Auslandserfahrungen als die anderen Studierenden hatten. Sie haben auch festgestellt, dass die Erasmusstudierenden später bessere Chancen hatten, im Ausland zu arbeiten (Ballatore & Ferede 2013: 529-530). Deswegen kann man sagen, dass Erasmus in gewisser Weise als Status für Elitismus stehen kann.

Die Ungleichheit in den Stipendien und Sozialklassen sind nicht die einzigen Ungleichheiten im Erasmusprogramm. In der Studie von Böttcher et al. (2016) wurde festgestellt, dass die Kluft zwischen den Geschlechtern groß ist. In jedem Land sind Frauen im Erasmusprogramm überrepräsentiert (Böttcher & al. 2016: 1). Zusätzlich haben sie festgestellt, dass Frauen langsam die Mehrheit in der Tertiärausbildung bilden:

„In 2011–12, 153468 ERASMUS participants (about 61%) were female students. This percent- age is even 1.13 times higher than the fraction of female students attending tertiary education in the ERASMUS countries. This higher rate of participation is practically the same for industrial internships and university exchanges.“ (Böttcher & al. 2016: 3)

Von 33 Ländern ist nur in sieben das Verhältnis zwischen den Geschlechtern im Gleichgewicht, wenn man es mit der Menge der Tertiärstudierenden in den Ländern vergleicht. Finnland und Deutschland sind unter den Ländern mit dem höchsten Ungleichgewicht. (Böttcher & al. 2016: 4).

Ein Ziel des Erasmusprogrammes ist es, eine europäische Identität zu fördern. Dieses Ziel wird oft aber nicht erreicht, weil die Erasmusstudierenden sich schon europäisch fühlen und der Austausch keinen Unterschied macht. Das hängt damit zusammen, dass die Studierenden in der Tertiärausbildung sich normalerweise europäischer fühlen als die Studierenden auf niedrigerem Ausbildungsniveau. Diese Studierenden verlassen die Schulen zu früh, um an diesen Austauschprogrammen teilzunehmen. Ein Austausch könnte in diesen Fällen ein europäisches Gefühl wecken (Kuhn 2012: 1106).

Zusammengefasst sind in dem Erasmusprogramm die Frauen und die Studierende aus den höheren Sozialklassen überrepräsentiert, und die Stipendien reichen nicht aus und werden ungleichmäßig geteilt. Deswegen kann man sagen, dass Erasmus eigentlich zumindest noch nicht für alle erreichbar ist. Außerdem wird das Ziel der europäischen

Identität nicht erreicht, weil das Programm dafür die richtigen Personen in den Ländern nicht erreicht.

2.2.4 Integration und Identität der Erasmusstudierenden

“King and Ruiz-Gelices (2003) stated that the experience of living and studying abroad can have important effects on an individual’s identity formation in the post-national context of European integration, and sponsored mobility such as Erasmus at an early adulthood age have a long lasting influence on those individuals’ future especially in Europe.” (Turhan 2016: 99)

Ein Ziel des Erasmusprogramms ist die Integration der Studierenden in die Zielkultur, damit eine europäischere Generation geschaffen wird (vgl. 2.1.2). Wie funktioniert das? Integrieren sich die Erasmusstudierenden oder verbringen sie ihren Austausch in einer sogenannten Erasmusblase hauptsächlich mit anderen Erasmusstudierenden? Wie in der Einleitung erwähnt, ist in dieser Arbeit mit „Erasmusblase“ das Phänomen gemeint, dass die Erasmusstudierenden unter sich bleiben und keinen Kontakt zu den lokalen Menschen haben. In dieser Arbeit ist es eines meiner Ziele herauszufinden, ob die Sprachkenntnisse dabei helfen, sich aus dieser Blase zu befreien

Inga Banyté untersuchte die Integration der Erasmusstudierenden in Litauen (Banyté 2014). Sie definiert die Integration als die Zeit, die mit den lokalen Menschen verbracht wird (Banyté 2014: 170). Auch Teichler definiert Integration im Zusammenhang mit den Austauschstudierenden als Interaktion mit den Einwohnern des Gastlandes (Teichler 2004: 404-405). Um Integration zu unterstützen, gibt es an vielen Universitäten lokale Tutoren, die den Austauschstudierenden helfen. Trotzdem bekommen viele Austauschstudierende nicht viele lokale Kontakte, weil sie die Zeit meistens mit anderen Austauschstudierenden in der sogenannten Erasmusblase verbringen.

Wenn es um Integration geht, spielt die Sprache eine große Rolle, wie auch Banyté in ihrer Untersuchung erwähnt (Banyté 2014: 172). Es gibt die Behauptung, dass es einen natürlichen Link zwischen einer Sprache und deren Sprecher gibt. Weil Europa mehrsprachig ist, kann behauptet werden, dass das Gefühl von europäischer Identität mit der Fähigkeit, mit den anderen Europäern zu kommunizieren, zusammenhängt. Die europäische Kommission sagt, dass die europäische Identität die Nationalidentität nicht ersetzt, sondern komplettiert (Llurda & al. 2016: 324-328).

In der Studie von Llurda et al. (2016) wurde festgestellt, dass die Jugendlichen in Europa (in Dänemark, Italien und Großbritannien) der Meinung waren, dass obwohl Englisch wichtig ist, sollten die anderen europäischen Sprachen nicht vernachlässigt

werden und dass Englisch nicht die einzige offizielle Sprache werden sollte. Der Status von Englisch als lingua franca wurde in Frage gestellt. (Llurda et al. 2016: 330-331). Die Studierenden meinten auch, dass sie sich nach dem Austausch sicherer fühlen, eine Fremdsprache zu benutzen und könnten sich auch vorstellen, später im Ausland zu arbeiten (Llurda & al. 2016: 341).

In der Studie von Llurda et al. (2016) wurde auch festgestellt, dass die Erasmuserfahrung die positiven Gefühle für die Kultur des Erasmuslandes und für die eigene Kultur verstärkt hat, aber nicht das Gefühl für das ganze Europa. Die Erasmusgruppe aus Großbritannien meinte, dass die Erfahrung in Großbritannien ihre europäische Identität nicht gestärkt habe, weil Großbritannien am wenigsten europäisch sei. Zugleich erwähnte die Gruppe aber, dass die Situation anders hätte sein können, hätten sie den Austausch in Belgien oder Deutschland gemacht. Dagegen betonten die Gruppen nach dem Austausch in Italien oder Dänemark, dass ihre Nationalidentität stärker geworden und die europäische Identität gleich geblieben sei (Llurda & al. 2016: 340-341).

Auch Ambrosi (2013) schreibt über den Einfluss von Erasmus auf die Stärkung der europäischen Identität. Er schreibt, dass oft gesagt wird, dass die neue „Erasmusgeneration“ sich mehr europäisch fühle und die Studierendenmobilität als positive Wirkung auf die europäische Identität gesehen werde (Ambrosi 2013: 144). Er untersuchte spanische und britische Erasmusstudierenden. Als Resultat hat er herausgefunden, dass die meisten Studierenden sich nach dem Austausch tatsächlich europäischer fühlten. Er bestätigt auch, dass nicht alle Studierenden sich mit Europa identifizierten und dass das Thema viel komplexer ist als allgemein gedacht wird (Ambrosi 2013: 158-159).

Auch Van Mol (2013) erforscht die Beziehung zwischen Studierendenmobilität und europäischer Identität. Er hat Studierende in vielen Ländern interviewt und hat zum Beispiel festgestellt, dass die Erasmusstudierenden Europa nach dem Austausch nicht nur als Europäische Union gesehen haben, sondern sich mehr mit Europa verknüpft fühlten. Es gab aber regionale Unterschiede: In Österreich, Belgien und Italien war ein bestimmter Europaskeptizismus unter den dageblieben Studierenden zu finden, während die Erasmusstudierenden aus diesen Ländern positiver zu Europa standen. Die dagebliebenen polnischen Studierenden sahen Europa mehr als politische Union und die polnischen Erasmusstudierenden meinten, sie hätten ihre Einstellung zu Europa komplett in Richtung europäischer Identität geändert (Van Mol 2013: 170-172).

Erleben die Erasmusstudierenden also einen Kulturschock? Das haben Krzaklewska und Skorksa untersucht (Krzaklewska & Skorska 2013). Mit einem Kulturschock meinen sie „a form of stress caused by the inability to adjust to a new environment

and induced by a lack of information.“ Die teilnehmenden polnischen Studierenden hatten am Anfang ihres Austausches gleich nach der Ankunft am meisten Stress und erneut als sie zurück in die Heimat kehrten. Der Stress gleich zu Beginn des Aufenthaltes hat mehr mit den Formalitäten zu tun, weil die Austauschstudierenden sich am Anfang um vieles kümmern müssen (Krzaklewska & Skorska 2013: 113).

In der Untersuchung stellten Krzaklewska und Skorska (2013) auch fest, dass nur die Studierenden, die schon einmal im Zielland gewesen waren oder die sich sicher waren, dass sie alle wichtigen Information bekommen können, Euphorie gefühlt haben. Viele haben aber nicht damit gerechnet, dass sie einen Re-Entryschock erleben könnten:

„Interesting enough, returning to the host country after completion of the exchange is connected to high stress levels that are similar to the post-arrival period. This is linked to the fact that – since student often don’t expect to suffer from re-entry-shock – they don’t prepare or the possible stress on returning to the home country, with presumably familiar mental schemas“ (Krzaklewska & Skorska 2013: 114)

Das heißt, dass wenn man das Land schon kennt und genug Information bekommt, erleidet man keinen Kulturschock, und dass es schwieriger sein kann, zurück nach Hause zu kommen. Wenn es um Integration geht, bekommen viele Austauschstudierenden nur wenige lokale Kontakte. Sie belegen ihre Kurse oft auf Englisch und verbringen die Zeit meistens mit den anderen Austauschstudierenden. Der Erasmusaustausch ist auch eine begrenzte Zeit und man fühlt sich nicht gezwungen, sich zu integrieren. Die Studierenden in meiner Untersuchung waren alle schon einmal eine längere Zeit in den deutschsprachigen Ländern und beherrschten schon die deutsche Sprache.

2.2.5 Hochschulsysteme aus der Perspektive der Austauschstudierende

Obwohl zum Beispiel die Einteilung in Universitäten und Fachhochschulen und die normale Dauer des Universitätsstudiums fünf Jahre ist (Salmi 2015: 27), gibt es trotzdem Unterschiede in den Hochschulsystemen zwischen Finnland und den deutschsprachigen Ländern. Manche davon sind besonders den Germanistikstudierenden durch ihr Studium bekannt. Sie wissen zum Beispiel, dass es mehr Hierarchie in den Universitäten in deutschsprachigen Ländern gibt.

In der Studie von Brigitte Reuter und Ewald Reuter (Reuter & Reuter 2012) werden viele Unterschiede zwischen dem Studium in den deutschsprachigen Ländern und in Finnland erwähnt. Sie erwähnen zum Beispiel, dass es im Finnischen kein entsprechendes Wort für Hausarbeit in diesem Hochschulkontext existiert (Reuter & Reuter 2012: 51). Außerdem haben die Studenten in ihrer Studie solche Unterschiede

wie das Siezen, die Distanz zu der Lehrkraft und die deutsche Bürokratie erwähnt (Reuter & Reuter 2012: 47, 52-53).

Hyvärinen schrieb ihre Masterarbeit im Jahr 2008 (Hyvärinen 2008) über deutschsprachige Austauschstudierende in Finnland. Sie interviewte zwei deutsche Studentinnen und einen österreichischen Studenten. In ihrer Studie kam heraus, dass zum Beispiel der Kursaufbau unterschiedlich ist und dass das Studium in Finnland flexibler ist. Die deutschsprachigen Studierenden erwähnten auch zum Beispiel die fehlende Hierarchie und den mangelnden wissenschaftlichen Zugriff, wenn sie über die Unterschiede gesprochen haben (Hyvärinen 2008: 50-51, 57, 73):

“Das Studium in Finnland unterscheidet sich vom Studium in Deutschland oder in Österreich z.B. durch den unterschiedlichen Kursaufbau und durch die unterschiedlichen Inhalte. Positiv werden die kleinen Gruppengrößen und die Flexibilität des Studiums empfunden. Die Flexibilität kann allerdings auch als Mangel der Qualität angesehen werden. Was die Ziele des Bologna-Prozesses betrifft, scheint eines noch nicht erreicht zu sein, und zwar die Anerkennung der im Ausland absolvierten Kurse. Zwar sind bereits die ECTS-Punkte an den europäischen Hochschulen eingeführt worden, aber die Kurse werden oft noch nicht vollständig anerkannt. Dies ist durch die noch sehr unterschiedliche Rechnungsart der Kredits auch verständlich.” (Hyvärinen 2008: 73)

Obwohl man Kurse belegen kann und die Kurse im Studium anrechnen kann, bedeutet es oft, dass man die Studienzeit verlängern muss, um alle obligatorischen Kurse an der Heimuniversität zu belegen. Zum Beispiel eine schweizerische Untersuchung zeigt, dass der Austausch die Studienzeit sogar bis zu einem Jahr verlängert (Messer & Wolter 2005: 16). Auch Hyvärinen schreibt, dass die Kurse oft nicht vollständig anerkannt wurden. Ihre Studie ist jetzt fast zehn Jahre alt und vieles hat sich in der Zeit geändert. Es ist aber trotzdem immer noch der Fall, dass die Anerkennung der Kurse nicht problemlos ist.

Das Studium in Deutschland und in Österreich unterscheidet sich vom Studium in Finnland und die finnischen Studierenden müssen im Ausland neue Gewohnheiten und ein neues System lernen. Das Studium hängt natürlich von der Universität und vom Fach ab, aber es ist klar, dass zum Beispiel die Beziehung zwischen Professoren und Studierenden in Deutschland distanzierter ist als in Finnland, vor allem weil die meisten Studierenden in meiner Untersuchung in Finnland in einem kleinen Fach mit wenig Personal studieren.

3 Bologna-Prozess als Teil der europäischen Integration

Der Bologna-Prozess ist ein Teil der europäischen Integration und bezieht sich auf die Harmonisierung der tertiären Ebene der Ausbildung in mehreren Ländern. Die Absicht ist es, die Anerkennung der Abschlüsse und Kurse zu verbessern, um die Mobilität der Arbeitskräfte zu erleichtern. Das Ziel ist, die Transparenz zu erhöhen und den Wettbewerb zu fördern, die Qualität der Ausbildung zu sichern und unter anderem einen einheitlichen europäischen Hochschulraum (European higher education area EHEA) zu schaffen (Bologna-Erklärung 1999).

Derzeit sind 48 Länder an diesem Prozess beteiligt (EHEA-Webseite, IQ9a). Das europaweite ECTS-System (European credit transfer system) ist ein großer Teil des Prozesses und damit ein wichtiger Teil des Erasmusaustausches. Das Austauschprogramm und der Bologna-Prozess hängen eng zusammen und der Erfolg des Erasmusprogrammes führte zur Diskussion über noch bessere und noch engere Zusammenarbeit im Bereich Bildung und Forschung (Teichler 2012: 35).

In diesem Teil der Arbeit werden der Ablauf und die Ziele des Bologna-Prozesses (3.1) dargestellt und ganz besonders wird dargestellt, wie der Prozess in Finnland (3.2.1), Deutschland (3.2.2) und Österreich (3.2.3) implementiert wurde. Besonders wichtig für diese Studie ist, welchen Einfluss er auf die Hochschulsysteme in den erwähnten Ländern und auf die Studierendenmobilität in Europa hat.

3.1 Ablauf, Ziele und Vor- und Nachteile des Bologna-Prozesses

Der Bologna-Prozess wurde offiziell im Jahr 1999 mit der Bologna-Erklärung eingeleitet. Der Prozess ist wichtig, weil er über die Grenzen der Europäischen Union hinausgeht. Mittlerweile sind schon 48 Ländern dabei (vgl. 3). Nicht nur alle EU-Länder sind dabei, sondern auch Nicht-EU-Ländern wie Norwegen, die Schweiz und einige Balkan-Länder. Der Prozess geht nicht nur über die EU-Grenzen hinaus; auch Länder wie zum Beispiel Russland, die Türkei, Aserbaidshan und Georgien beteiligen sich daran (EHEA-Webseite, IQ9a).

In diesem Kapitel werden der Ablauf und die Ziele des Bologna-Prozesses vorgestellt. Im Abschnitt 3.1.1 werden die Konferenzen und die wichtigsten Ereignisse des Prozesses dargestellt und im Abschnitt 3.1.2 werden die Ziele des Prozesses zusammengefasst.

3.1.1 Ablauf

Einen Prozess, der die Abschlüsse und das Ausbildungsfeld im Allgemeinen standardisiert, kann nicht schnell durchgeführt werden. Der Prozess wurde schon am Ende der 90er Jahre begonnen und er läuft auch im Jahr 2017 noch. Seit dem ersten Treffen gab es jedes zweite Jahr ein Treffen, um die Ziele zu präzisieren und einen Blick auf die gegenwärtige Situation zu werfen (IQ9b). Der Prozess hat also schon eine Geschichte (Scott 2012: 3):

“The Bologna process has had a long and rich prehistory, as has already been suggested. This prehistory extended far beyond its immediate prequel, the meeting of four Ministers in the previous year and their endorsement of the Sorbonne Declaration or even the complex policy environment that provided the short-term motives for greater integration of European higher education (such as the desire to promote the mobility of professional workers by increasing the compatibility, and transparency, of academic awards; or to support national reform agendas). The pre-history of Bologna reached further back into the values and traditions of European universities, but also their administrative practices and regime” (Scott 2012: 3)

Mit diesem Treffen der vier Bildungsminister aus Deutschland, Frankreich, Italien und Großbritannien 1998 in Paris hat der Bologna-Prozess begonnen. Dem Treffen folgte ein Jahr später die Bologna-Deklaration in Bologna, in der 29 europäische Länder sich darauf einigten, einen gemeinsamen europäischen Hochschulraum zu schaffen (IQ9b). In Bologna wurden vereinbart, dass die Länder zu einem zweistufigen System von *Bachelor* und *Master* übergehen werden. Außerdem wurde das Punktsystem geschaffen, damit man die Abschlüsse besser vergleichen kann. Der Bologna-Prozess sollte auch die Mobilität der Studierenden und Dozenten fördern (Bologna-Erklärung 1999).

Das nächste Treffen fand im Jahr 2001 in Prag statt und bei diesem Treffen wurden die Pläne bekräftigt und konkretisiert. Zypern, Kroatien und die Türkei traten als neue Länder dem Prozess bei. In Prag wurden auch betont, dass die Studierenden in dem Prozess als vollwertige Mitglieder in den Prozess der Hochschulgemeinschaft eingebunden werden sollten. (Prague communiqué 2001, IQ9b). Auch das Thema Mobilität kam zur Sprache und die Minister betonten deren Wichtigkeit:

„Ministers reaffirmed that efforts to promote mobility must be continued to enable students, teachers, reserachers and administrative staff to benefit from the richness oft he European Higher Education Area including its democratic values, diversity of cultures and langugages and the diversity of the higher education systems“ (Prague communiqué 2001)

Zwei Jahre später im Jahr 2003 gab es ein Treffen in Berlin mit sieben neuen Mitgliedsländer. In Berlin nahm der Prozess auch die ersten konkreten Züge an. In den Ländern wurden Maßnahmen getroffen, um die schon genannten Ziele zu erreichen wie zum Beispiel die Einführung des zweistufigen Abschlusssystems und des ECTS-Systems. Alle Minister wollten in allen Ländern die Einführung des zweistufigen Systems bis 2005 anfangen. Außerdem wurde versprochen, zu versuchen, alle möglichen Hindernisse von Mobilität abzuschaffen (Berlin communiqué 2003, IQ9b).

Wieder zwei Jahre später gab es ein Treffen in Bergen. Dieses Treffen diente auch der Auswertung des aktuellen Standes des Bologna-Prozesses. In vielen Ländern hatte man bis dahin das zweistufige System schon eingeführt und in einigen Ländern deckte es schon über die Hälfte der neuen Studierende ab. Auch neue Länder traten dem Prozess bei. Die neu akzeptierten Mitgliedsländer waren Armenien, Aserbaidschan, Georgien, Moldawien und die Ukraine (Bergen Communiqué 2005, IQ9b):

Als Ziel bis zu der nächsten Konferenz in London wurden Fortschrittsberichte für folgende Inhalte angesetzt:

- *Umsetzung der in Bergen beschlossenen Standards und Leitlinien für die Qualitätssicherung;*
- *Erstellung nationaler Qualitätsrahmen;*
- *Verleihung und Anerkennung gemeinsamer Abschlüsse, einschließlich Promotionen;*
- *Schaffung von flexiblen Lernangeboten im Hochschulbereich, einschließlich der Verfahren für die Anerkennung früher erworbener Kenntnisse.* (Hyvärinen 2008: 13)

Nach Bergen fand das nächste Treffen in London statt. Für die Weiterentwicklung des Erasmusprogrammes war das Treffen in London auch nennenswert, weil dort die Mobilität nochmals betont wurde. Die konkreten Maßnahmen zur Förderung der Mobilität auf nationaler Ebene wurden in den Berichten von 2009 festgehalten. Außerdem wird betont, dass es im Projekt nicht um Harmonisierung, sondern vorrangig um die Gestaltung von Vielfalt geht (London Communiqué 2007, IQ9b).

In der Konferenz in Löwen im Jahr 2009 war die Mobilität wieder ein großes Thema. Als Ziel wurde gesetzt, dass bis 2020 jeder fünfte Studierende ein Praktikum oder einen Auslandsaufenthalt gemacht hat (Leuven Communiqué 2009). Außerdem sollte von da an die Bologna-Follow-Up-Gruppe auch die Studierendenmobilität statistisch erfassen. Als Priorität wurde auch die Einbeziehung und Beteiligung aller Bevölkerungsgruppen gesetzt (Sieh 2014: 54):

„Mobility is important for personal development and employability, it fosters respect for diversity and a capacity to deal with other cultures. It encourages linguistic pluralism, thus

underpinning the multilingual tradition of the European Higher Education Area and it increases cooperation and competition between higher education institutions.“ (Leuven Communiqué 2009)

Nur ein Jahr später gab es eine Konferenz in Budapest und Wien. In diesen Konferenzen wurde zusammengefasst, was in den letzten zehn Jahren geschafft wurde und die Ziele für das kommende Jahrzehnt wurden gesetzt. In vielen Ländern sind die Ziele schon erreicht, aber es gibt noch viel zu tun und man muss besonders die Proteste der Lehrer und Studierenden berücksichtigen (Sieh 2014: 54-55).

Beim Treffen in Bukarest im Jahr 2012 wurde unter anderem betont, dass eine qualitative Hochschulausbildung für alle möglich sein sollte. In den nächsten drei Jahren sollten die Ausbildungsinstitutionen unterstützt werden, damit sich der Prozess weiterentwickeln kann. Es wurde auch gesagt, dass schon viel erreicht wurde und dass die Strukturen der Ausbildungen in Europa jetzt viel besser miteinander vergleichbar seien (Bukarest Communiqué 2012: 1). Außerdem wollte man durch den Prozess auch die Jugendlichen besser vorbereitet in den Arbeitsmarkt schicken, damit sie einfacher und schneller den Weg in die Berufstätigkeit finden (Bukarest Communiqué 2012: 2):

„Today, the EHEA faces serious challenges. It is confronted with a continuing economic and social crisis, dramatic levels of unemployment, increasing marginalization of young people, demographic changes, new migration patterns, and conflicts within and between countries, as well as extremism and radicalization. On the other hand, greater mobility of students and staff fosters mutual understanding, while rapid development of knowledge and technology, which impacts on societies and economies, plays an increasingly important role in the transformation of higher education and research.“ (Yerevan Communiqué 2015: 1)

In Jerewan wurde 2015 zusammengefasst, was die Länder in den letzten drei Jahren geschafft hatten. Dieses Mal wurde auch betont, welche Herausforderungen der Prozess hat und wie viele Hindernisse und Hürde zum Beispiel in der Wirtschaftslage oder mit der Migration es gibt. In Jerewan wurde zudem eine erneuerte Vision dargestellt. Bis 2020 sollte man eine EHEA schaffen, in der die Abschlüsse automatisch anerkannt werden und in der man in die Schulsystemen anderer Länder vertrauen kann (Yerevan communiqué 2015: 1-2). Das nächste Treffen der EHEA-Länder wird im Jahr 2018 in Frankreich stattfinden.

3.1.2 Ziele

Wie unter 3.1 erwähnt, wollte man mit dem Bologna-Prozess einen gemeinsamen Hochschulraum schaffen, um Europa stärker und attraktiver im Bereich Bildung zu machen. Die wichtigsten Ziele sind die Vergleichbarkeit der Abschlüsse und die

Schaffung des gemeinsamen ECTS-Systems. Außerdem wollte man die Universitäten internationalisieren und die Mobilität fördern. Die offiziellen Ziele des Bologna-Prozesses werden auf der Webseite des finnischen Bildungsministeriums zusammengefasst (IQ10):

The ultimate goal of the Bologna Declaration is to create a common European Higher Education Area by 2010 with a view to improving the competitiveness and attraction of European higher education in relation to other continents. The means to this end are six objectives:

- . ***Easily readable and comparable degrees.*** *The foremost tools for achieving this are ECTS (European Credit Transfer System) and the Diploma Supplement.*
- . ***Uniform degree structures.*** *The degree structure will be mainly based on a two-cycle model. The first cycle, lasting a minimum of three years, ends in a Bachelor-level degree, which should also be relevant to the European labour market as an appropriate level of qualification. The second cycle consists of Master's degrees and postgraduate degrees are third cycle degrees .*
- . ***Establishment of a system of credits - such as in the ECTS system.*** *Many countries do not have a system of study credits and determine their degrees only in years or semesters.*
- . ***Increased mobility.*** *Obstacles to the effective exercise of free movement will be removed in order to effect essential increases in the mobility of students, teachers, researchers and administrative staff.*
- . ***Promotion of European co-operation in quality assurance with a view to developing comparable criteria and methodologies.*** *The European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) plays a key role in this.*

Promotion of the European dimension in higher education. *Closer international cooperation and networks; language and cultural education. (Finnisches Bildungsministerium, IQ10)*

Zuerst wurde als Frist 2010 gesetzt, aber es wurde klar, dass die verlangten Änderungen bis 2010 nicht erreichbar sind und das Projekt wurde verlängert (IQ11). In einigen Ländern lief der Prozess schneller als in anderen. Das hing zum Beispiel davon ab, welche konkreten Änderungen in dem Land gemacht werden mussten (Teichler 2012: 38) und wie viel Widerstand von den Universitäten kam (IQ11).

Das wichtigste Ziel für diese Untersuchung ist die Mobilität. Die Studierendenmobilität wurde während des Prozesses immer wieder betont (vgl. 3.1.1). Trotzdem ist die Basis für Information über Studierendenmobilität verhältnismäßig gering geblieben, denn die Statistiken zeigen nicht die Wahrheit über die Studierendenmobilität in Europa (Teichler 2012: 41). Teichler schreibt auch, dass Erasmus eigentlich schon vor dem Bologna-Prozess gut funktionierte (Teichler 2012: 36).

3.1.3 Vor- und Nachteile

Wenn 48 Länder zusammen eine große Reform durchführen, geht es nicht ohne Probleme oder Widerstand. Es gab und gibt sowohl Bologna-BefürworterInnen als auch Bologna-GegnerInnen. Nach der Einführung des Prozesses im Jahr 2008 trug auch die Finanzkrise 2008 zu den Problemen bei der Durchführung des Bologna-Prozesses bei. Die Arbeitslosigkeit unter Hochschulabsolventen zeichnete beispielsweise kein positives Bild vom Bologna-Prozess. In diesem neuen Kontext musste der Prozess weiterentwickelt werden (Scott 2012: 5-6).

Ein Grund dafür, warum der Prozess kritisiert wurde, war die Tatsache, dass sich der Prozess auf die Ausbildung konzentriert und die Ausbildung mehr betont als die andere Aufgabe der Universität, die viele für noch wichtiger halten – die Forschung (Nickel 2011: 10). Dies erklärt auch, warum die Fachhochschulen eine positivere Einstellung hatten (vgl. 3.2.1.) Die Universitäten mussten Zeit und Ressourcen in einen Bereich stecken, der für sie an zweiter Stelle stand. Laut Nickel bedeutete der Bologna-Prozess für einige Universitäten sogar einen Paradigmenwechsel:

„Das bedeutet, die Lehre soll Studierende aktivieren, Lernziele sollen klar und nachvollziehbar offengelegt werden, die Zusammenfassung einzelner Lehrveranstaltungen zu Modulen soll größere Zusammenhänge deutlich machen, in Seminaren und Vorlesungen soll statt reiner Wissens- ebenso eine Kompetenzvermittlung stattfinden. Für die meisten Hochschulen bedeutet die Umsetzung dieser Punkte nicht weniger als einen didaktischen Paradigmenwechsel.“ (Nickel 2011: 10)

Außerdem kam diese Reform nicht von den Universitäten, sondern von den Politikern und dies ist auch einer der Gründe, warum die Hochschulangestellten eher negativ darauf reagierten. Die Reform setzte auch mehr Gewicht auf Organisation und Management. Durch den Bologna-Prozess musste zum Beispiel eine Qualitätssicherung organisiert werden (Nickel 2011: 9-11).

Mitchell G. Ash (Ash 2008) kritisiert am Bologna-Prozess zum Beispiel, dass er nicht mit dem amerikanischen System harmonisiert wird. In den USA sind die Bachelorabschlüsse ausnahmslos vierjährige Programme, während nach dem Bologna-Prozess die Bachelorabschlüsse drei oder vier Jahre dauern können. Aus diesem Grund können die amerikanischen Studierenden nicht so einfach in die deutschsprachigen Länder kommen, um ihren Master zu machen und andersherum gibt es Schwierigkeiten, wenn europäische Studierenden in die USA gehen wollen (Ash 2008: 54-55).

Ein Problem ist auch das ECTS-System. Die Universitäten haben unterschiedliche Standards für die Auswertung der Studierenden und der Transfer der Credits an

andere Universitäten ist nicht einfach (Huber 2012: 10). Wenn die Abschlüsse gleichwertig werden sollen, müssen auch die Kriterien und die Auswertung ähnlich sein. Um die Ziele zu erreichen, muss sich der Bologna-Prozess diesem Problem annehmen:

“The EHEA is confronted to the problem of how the grading of students’ achievements can be based on a common understanding not only across educational systems but also all other systems. Such (in more than one respect) transboundary task requires the commensurability of educational tools and assessments. The Bologna Process meets these expectations by new administrative solutions that generate a certain convergence among the national higher education systems.” (Huber 2012: 210)

Auf der anderen Seite bleibt der Bologna-Prozess eine Gelegenheit, die europäische Integration weiterzubringen und auf eine neue Ebene, die Ausbildung, zu bringen. Die Abschlüsse werden international anerkannt, was logischerweise die Mobilität der Arbeitskraft erleichtert. Das ECTS-System hat es leichter gemacht, die Studiengänge in verschiedenen Ländern zu vergleichen und erleichtert natürlich auch die Mobilität unter den Studierenden.

Im Allgemeinen hat der Bologna-Prozess viel für die Mobilität getan. Die Mobilität unter den Studierenden und dem Personal der Universitäten ist größer als je zuvor (Erasmus: facts, trend and figures: 4). Der Bologna-Prozess hat viele Hindernisse der Mobilität abgeschafft und die gleiche Studienstruktur macht die Mobilität noch leichter (Scott 2012: 8). Deswegen kann man sagen, dass der Bologna-Prozess die soziale Dimension der europäischen Hochschulausbildung verstärkt hat (Scott 2012: 7).

Zusammengefasst wurde der Bologna-Prozess unter anderem deswegen kritisiert, weil er zum großen Teil auf die Ausbildung fokussiert und die Forschung der Universitäten vernachlässigt. Obwohl das ECTS-System es leichter gemacht hat, die Studiengänge zu vergleichen, sind die Auswertungskriterien immer noch nicht die gleichen. Trotzdem macht der Bologna-Prozess die Anerkennung der Abschlüsse und des Auslandsstudiums leichter und hat die Mobilität unkomplizierter gemacht.

3.2 Implementierung des Bologna-Prozesses

Die Implementierung des Bologna-Prozesses begann gleich nach der Bologna-Erklärung. Die Implementierung des Prozesses bedeutete Veränderungen in jedem teilnehmenden Land. In diesem Teil der Arbeit wird ein Blick darauf geworfen, wie der Prozess die Ausbildung in Finnland, Deutschland und Österreich verändert hat. In allen Ländern wurden die Abschlüsse geändert und ein neues Credit-System

eingeführt, aber das bedeutet nicht, dass das Studieren in den EHEA-Ländern ähnlich ist.

Allerdings muss angemerkt werden, dass die Reformen in den beteiligten Ländern nicht auf die gleiche Art und Weise durchgeführt wurden und dass die Hochschulsysteme in diesen drei Ländern nicht komplett ähnlich sind. Die Idee des Prozesses war auch nicht die Besonderheiten der Systeme abzuschaffen, sondern die Systeme zu harmonisieren (vgl. 3.1.1).

3.2.1 Implementierung in Finnland

Der Bologna-Prozess hat das Hochschulsystem in Finnland auch verändert und die Universitäten hatten am Anfang laut dem Ministerium eher eine negative Einstellung. Die Fachhochschulen hatten eine positivere Einstellung. Das neue zweistufige System von Bachelor und Master wurde in den finnischen Universitäten im Jahr 2005 eingeführt. In den Fachhochschulen war das allerdings laut Bildungsministerium nicht nötig (IQ10).

In Finnland wurde auch das Diploma Supplement und das ECTS-System eingeführt. (IQ10). Ein ECTS-Credit entspricht in Finnland 27 Arbeitsstunden. Das ECTS-Auswertungssystem, was auch entwickelt wurde, wird wenig benutzt. In Finnland bekommt man ECTS-Credits nicht nur laut der Arbeitsbelastung der Studierenden, sondern auch laut erreichten Lernergebnissen (National Report Finland 2012: 12).

Eines der Ziele des Bologna-Prozesses ist es, die Mobilität für alle Studierenden möglich zu machen. In Finnland wird die Mobilität wie in anderen Ländern durch Stipendien wie Erasmusgeld und andere finanzielle Unterstützungen gefördert. Außerdem fördert man die Mobilität, indem man die Bürokratie sowohl für die Studierenden als auch für das Personal der Universitäten vereinfacht. Ferner gibt es einige Doppelabschlüsse, in denen die Universitäten zusammenarbeiten und die Studierenden zum Beispiel ein Doppelabschluss bekommen. Obwohl die Universitäten Interesse an den Doppelabschlüssen gezeigt haben, gibt es heutzutage nur wenige Möglichkeiten für Doppelabschlüsse (IQ12).

Hinsichtlich der Qualitätsverbesserung in der Bildung entscheidet jede Institution selbst, wie die Qualität gemessen wird und welche Maßnahmen getroffen werden, um die Qualität zu sichern. Die Institutionen sollten mit diesen Maßnahmen ihre Stärke und Schwäche erkennen (IQ12). Konkret wird das zum Beispiel durch die Analyse der Umfragen und durch einen Bericht bezüglich der verwirklichten Strategien (IQ10).

Um den Bologna-Prozess durchzuführen, musste Finnland auch einige Gesetze ändern. Der Status der Universitäten wurde beispielsweise verändert, was auch die Arbeit der Professoren betraf. Um das zweistufige System in Kraft zu setzen, wurde eine Übergangsperiode anberaumt. Im Jahr 2008 studierten 98% der Studierenden schon nach dem neuen System. (National Report Finland 2008: 2-3, 7).

3.2.2 Implementierung in Deutschland

In Deutschland gab es teilweise heftige Kritik am Bologna-Prozess. Die Liste der Nachteile war lang und sowohl viele Professoren als auch viele Studierenden waren gegen den Prozess. Die umfassendste Hochschulreform wurde zum Beispiel dafür kritisiert, dass der Unterricht eine große Rolle spielt, obwohl die Universitäten sich eher für Forschung interessieren (Nickel 2011: 10).

In Deutschland bedeutete Bologna auch die Einführung eines neuen zweistufigen Abschlusssystems von Bachelor und Master. Das neue System wurde eingeführt und im Jahr 2011 machten Bachelor- und Masterstudiengänge 85% der Studiengänge aus (Bildungsministerium 2012: Die Umsetzung der Ziele des Bologna-Prozesses 2009-2012: 1). Es gibt aber keine Statistiken darüber, wie viele Studierenden im Jahr 2015 in Programme von 180 or 240 ECTS eingeschrieben waren (National Report Germany 2015: 4).

Das ECTS-System wurde auch in Deutschland eingeführt. Ein ECTS umfasst in Deutschland 30 Arbeitsstunden und die ECTS basieren auf der Arbeitsbelastung der Studierenden (National Report Germany 2012). Dieser Aspekt unterscheidet sich zum Beispiel von Finnland, wo ein ECTS drei Arbeitsstunden weniger bedeutet und nicht nur auf der Arbeitsbelastung der Studierenden, sondern auch auf den Lernergebnissen basiert.

Deutschland hat auch die Anerkennung von an anderen Hochschulen erbrachten Studienleistungen verbessert und Wert darauf gelegt, dass die Mobilität der Studierenden und des Personals erleichtert wird. Der deutsche akademische Austauschdienst (DAAD) fördert die Mobilität mit der Kampagne „Bologna macht mobil“. Der DAAD fördert die Mobilität zum Beispiel durch verschiedene Stipendien und Sprachkurse. Außerdem gibt es eine Vielzahl an Doppelabschlüssen an vielen Universitäten in Deutschland. (Bundesministerium für Bildung und Forschung 2012: Die Umsetzung der Ziele des Bologna-Prozesses 2009-2012: 2, 10).

3.2.3 Implementierung in Österreich

In Österreich wurde auch eine Gesetzesreform durchgeführt, um den Bologna-Prozess wirklich durchzusetzen und zu implementieren. Vor der Konferenz in Berlin 2003 gab es in Österreich den „Universities act 2002“, was den Rahmen für die Implementierung schaffte. Das Gesetz trat noch 2002 in Kraft und deswegen mussten die Universitäten den Absolventinnen und Absolventen schon im Jahr 2003 ein Diploma Supplement auf Deutsch und auf Englisch ausstellen (Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung: Bologna-Monitor – Bericht über die Maßnahmen der Umsetzung der Bologna-Ziele in Österreich: 10, 26-27). Auch das Gesetz über die Fachhochschulen wurde reformiert (National Report Austria 2005: 1).

Wie in Finnland und in Deutschland wurde auch in Österreich das zweistufige Bachelor-Master-System eingeführt. Im Jahr 2012 studierten schon die meisten Studierenden nach dem neuen System. In Österreich wird hauptsächlich das 3+2-System benutzt. Auch in Österreich gibt es Doppelabschlüsse an einigen Universitäten (National Report Austria 2012: 4, 8).

In Österreich wird auch das ECTS-System benutzt und man bekommt die Credits laut der Arbeitsbelastung der Studierenden. In diesem Sinn ähnelt das System in Österreich dem deutschen System. Wie in Kapitel 3.2.2. erwähnt, ist Finnland von diesen Ländern das einzige, in dem man auch abhängig von den erreichten Lernergebnissen ECTS-Credits bekommen kann.

4 Datenerhebung und Vorgehensweise

In diesem Kapitel werden die Datenerhebung und die Vorgehensweise dieser Untersuchung vorgestellt. In der Untersuchung wurden strukturierte Themeninterviews und Tagebücher benutzt, deren Vor- und Nachteile in Kapiteln 4.1.1 und 4.2.1 dargestellt werden. Im Kapitel 4.3 werden einige Fakten zu den Interviewten und das Untersuchungsmaterial vorgestellt. Die Datenerhebung besteht aus vier Teilen: Vor- und Nachinterviews, Tagebücher und schriftliche Fragen.

4. 1 Interview und Tagebuch als Methode

In diesem Teil der Arbeit werden die benutzten Methoden vorgestellt. In dem Teil 4.1.1 wird das strukturierte Themeninterview und besonders seine Vor- und Nachteile vorgestellt. Danach wird im Teil 4.1.2 das Tagebuch als Forschungsmethode mit Schwerpunkt auf den Stärken und Schwächen dieser Methode präsentiert.

4.1.1 Strukturierte Themeninterviews

Ein strukturiertes Themeninterview ist eine Art von Interview wie auch zum Beispiel das Tiefeninterview oder das Gruppeninterview. In einem offenen Interview lässt der Interviewer die Interviewten frei reden indem sie zum Beispiel ihre Lebensgeschichte erzählen. Es ähnelt am meisten einem Gespräch, aber bei einem strukturierten Interview wird schon im Voraus geplant, über welche Themen gesprochen wird. Die Interviewten antworten auf die Fragen und reden über die gewählten Themen. (Hirsjärvi & al. 2009: 208).

In dieser Studie wollte ich, dass die Interviewten frei ihre Gedanken aussprechen können, was auch laut Hirsjärvi et al. (2009: 205) als ein Vorteil dieses Interviewtyps gesehen wird. In diesem Fall sind die Antworten auch nicht immer vorhersehbar und deswegen ist es besser, dass man nachfragen kann, um genauere Antworten zu bekommen. Dadurch können die Interviewten auch besser ihre Antworten begründen und veranschaulichende Beispiele geben (Hirsjärvi & al. 2009: 205).

Interviews haben aber auch viele Nachteile. Als Interviewer muss man vorsichtig sein, damit man nicht auf eine bestimmte Antwort hinweist und die Interviewten und ihre Antworten beeinflusst (Hirsjärvi & al. 2009: 206). Die Interviews sind auch zeitaufwendig. Zum Beispiel wurde nur fünf Studierende in dieser Studie interviewt, aber mit jedem wurde ungefähr eine Stunde geredet. Außerdem kann es schwierig sein, die Interviews zu interpretieren, weil es keine fertigen Modelle gibt (Hirsjärvi & Hurme 2000: 35).

In Interviews muss man auch auf die Anonymität achten. Bei den Interviews kann es sein, dass der Forscher sich in einem Dilemma findet: man muss die Resultate glaubwürdig darstellen, aber man muss gleichzeitig versuchen, die Anonymität zu bewahren (Dalen: 2004: 23). Dies stellte sich als besondere Herausforderung in dieser Untersuchung dar. An der Universität Turku ist Deutsch ein kleines Fach in dem sich alle kennen und alle miteinander befreundet sind. Deswegen ist es für diejenigen, die die Interviewten kennen, leicht sie in den Interviewtranskripten wieder zu erkennen. Das wurde den Interviewten auch vor den Interviews gesagt und sie wussten also, dass man ihre Anonymität nicht komplett wahren kann, obwohl die Namen natürlich geändert wurden.

In dieser Studie wurden Interviews besonders deswegen benutzt, damit die Interviewten frei reden, Anekdoten erzählen und ihre Meinungen äußern konnten. Weil alle fünf Interviewten andere Erfahrungen im Ausland gemacht haben, ist es außerdem wichtig, dass man nach Begründungen und nach genaueren Ergänzungen fragen kann. Alle Teilnehmer sind auch später leicht erreichbar, was auch als Vorteil

des Interviews gesehen wird (Hirsjärvi & al. 2009: 206). Die Interviews wurden auf Finnisch geführt, weil es die Muttersprache aller Interviewten ist und dadurch natürliche Gespräche geführt werden und die Interviewten präzise Antworten geben konnten.

4.1.2 Tagebuch als Untersuchungsmaterial

Die Untersuchung der Tagebücher kann dabei helfen, die narrative Struktur zu analysieren. Als Methode kann ein Tagebuch einem Fragebogen ähneln, wenn die Interviewten im Tagebuch auf teilweise sehr spezifische Fragen antworten (Hirsjärvi & al. 2009: 219). In dieser Untersuchung hatten die Studierenden keine spezifischen Fragen. Drei von den fünf Interviewten führten während der ersten Monate ihres Austausches ein Tagebuch und haben darin aufgeschrieben, welche Überraschungen sie erlebt haben und was sie in dem Zielland komisch gefunden haben.

In einem Tagebuch kann man Beobachtungen aufschreiben, die man sonst leicht vergessen würde. Der Vorteil der Einträge liegt darin, dass die Ereignisse sich so leichter wieder in Erinnerung gerufen werden können. Manche deutsche Angewohnheiten und kulturelle Unterschiede sind am Anfang komisch, aber später bemerkt man sie gar nicht mehr, weil man sich an sie gewöhnt hat. Deswegen war es in dieser Studie wichtig auch die Tagebucheinträge über die Überraschungen zu beachten. Dadurch wurden viele Themen ermittelt, die die Studierenden sonst leicht hätten vergessen können.

Mit Tagebüchern muss man vorsichtig sein. Die Interviewten müssen wissen, wie sie das Tagebuch führen sollen und wann, und sie sollten auch erinnert werden, ins Tagebuch zu schreiben. Wenn es um eine längere Periode wie zum Beispiel einen Austausch geht, kann man nicht einfach annehmen, dass alles gut läuft (Hirsjärvi & al. 2009: 220). Es besteht die Gefahr, dass die Interviewten die Anweisungen sehr unterschiedlich verstanden haben. Besonders während des Erasmusaustausches haben die Studierenden viel zu tun und denken nicht daran, dass sie ein Tagebuch über Überraschungen und Kulturschock führen sollten. In dieser Studie wurden bei allen Interviewten einmal nachgefragt, ob sie das Tagebuch geschrieben haben und die Tagebücher wurden vor den Nachinterviews bei der Verfasserin dieser Arbeit eingereicht.

4.2 Interviewte und Datenerhebung

In diesem Teil der Arbeit werden sowohl das Material als auch die Interviewten präsentiert. Zuerst werden die Interviewten (4.2.1) vorgestellt. Alle Fakten der Studierenden, die in diesem Teil dargestellt werden, kamen auch in den

Interviewsituationen vor. Alle Namen der Studierenden und deren Freunde wurden, wie früher erwähnt, geändert. Danach wird ein Blick auf die Datenerhebung geworfen (4.2.2). Alle Studierenden studieren an der Universität Turku in Finnland an der ich Kontakte hatte.

4.2.1 Die Interviewten

Drei der Studierenden, Riina, Jenny und Annika, wurden sowohl vor als auch nach dem Austausch interviewt. In den Vorinterviews wurden sie gefragt, warum sie einen Austausch machen wollen, warum sie dieses Zielland gewählt haben, welche Erwartungen und Pläne sie haben. Die Vorinterviews wurden einige Tage vor der Abreise durchgeführt und alle Interviewten wussten zu diesem Zeitpunkt schon genau, wann sie fliegen, wo sie wohnen und hatten auch klare Ideen, welche Kurse sie gern besuchen möchten.

Sie wurden auch gebeten, ein Tagebuch zu führen, in das sie ihre Überraschungen notieren sollten. Sie sollten aufschreiben, was sie seltsam fanden und was sie überrascht hat. Es wurde keine genaueren Anweisungen gegeben und deswegen sind die Tagebücher sehr unterschiedlich (vgl. 4.2.1). Die gesamten Einträge der Tagebücher sind in den Anhängen (Anhänge 9 bis 11) zu finden. In den Nachinterviews wurde unter anderem gefragt, ob ihre Erwartungen erfüllt wurden, mit wem sie Zeit verbracht hatten und welche deutsche Kontakte sie geknüpft haben.

Die erste Interviewte ist Riina. Riina studiert Politikwissenschaften an der Universität Turku und hat unmittelbar vor dem Austausch ihre Bachelorarbeit geschrieben. Als Nebenfach hat sie Spanisch. Sie hat im Gymnasium einen Schüleraustausch nach Spanien gemacht und im letzten Sommer hat sie als Au-Pair in der deutschsprachigen Schweiz gearbeitet. Deutsch hat sie im Gymnasium angefangen und hat auch die Abiturprüfung im Fach Deutsch mit der besten Note bestanden. Als Austauschziel hatte sie die Universität Wien in Österreich gewählt und ihr Austausch dauerte von Anfang Februar bis Ende Juni 2016.

RIINA: ja also irgendwie der austausch also in die stadt kann man zurückkehren aber nicht in die situation dass es diese gleiche gruppe von menschen gibt die alle frei sind und die welt für alle offen ist (Riina 2: 343-345)

Die zweite Interviewte heißt Jenny und sie studiert Skandinavistik an der Universität Turku. Sie hat 2016 ihren Bachelor-Abschluss absolviert und hat Deutsch und Gender Studies als Nebenfächer. Im November 2015 vor ihrem Austausch im März 2016 hat sie auf Weihnachtsmärkten in zwei sächsischen Städten gearbeitet. Außerdem war sie Tutorin für die Austauschstudierenden an der Universität Turku und hat zum Beispiel

deutsche Austauschstudierende betreut. Als Austauschziel wählte Jenny Marburg im Bundesland Hessen in Deutschland und studierte dort vom März bis Juli 2016.

JENNY: -- oder du sprichst mit den menschen dort die du da hast und also ihr macht also alles zusammen es gibt keinen keiner hat was anderes zu tun [ja ja] auch so also dass irgendwie hat man auf einer anderen weise verstanden wie auf irgendeiner weise lange zeit fünf monate sein kann also dass es unglaublich kurz war also ich bin erst kurz da gewesen aber so viel ist in den [ja ja] fünf monaten passiert (Jenny 2: 494-499)

Die dritte Interviewte ist Annika, die in ihrem fünften Jahr Germanistik an der Universität Turku studiert. Sie studiert Psychologie im Nebenfach und schreibt momentan ihre Masterarbeit. Vom März bis Juli 2016 machte sie einen Austausch an der Universität Münster im Bundesland Nordrhein-Westfalen. Als Kind hat sie mehrere Jahre in Österreich gelebt und vor zwei Jahren verbrachte sie einen Monat in Deutschland, weil sie einen Sprachkurs in Regensburg gemacht hat.

ANNIKA: -- würde ich herzlich für alle empfehlen obwohl ich ursprünglich auch so widerwillig war aber jetzt bin ich zufrieden, dass ich gegangen bin, also es hat sich gelohnt (Annika 2: 330-331)

Zwei von den Studierenden konnten nur nach ihrem Austausch interviewt werden. Beide verbrachten das ganze akademische Jahr 2015-2016 als Austauschstudierende in Berlin. Obwohl sie nur nach dem Austausch interviewt wurden, wurden ihnen fast die gleichen Fragen über ihre Motivation gestellt. Anders als die anderen drei, haben sie kein Tagesbuch geführt und ihre Überraschungen und Anmerkungen über Deutschland wurden nur durch die Interviews deutlich. In den Interviews wurden ansonsten die gleichen Fragen wie bei den anderen Interviewten gestellt.

Die vierte Interviewte Sini hat vor ihrem Austausch in Berlin einen Schüleraustausch in Bielefeld gemacht. Damals wohnte sie ein Jahr lang bei einer deutschen Familie und ging auf ein deutsches Gymnasium. Ihr Austauschjahr war ihr viertes Jahr, im achten Semester, an der Universität Turku wo sie Germanistik als Hauptfach studiert. Im Nebenfach studiert sie Englisch.

SINI: ööö also ich hatte eigentlich so ein gefühl dass also ich hab ein saugschönes jahr gehabt und also auf einer seite wäre es schön bleiben aber auf der anderen seite hatte ich das gefühl, dass ich irgendwie fertig mit dem jahr war, also dass ich alles getan hab, was ich machen mochte und irgendwie richtig viel erlebt dann kann ich zufrieden nach hause kommen (Sini: 1: 370-374)

Der fünfte und letzte Interviewte heißt Aleksi und hat genau wie Sini auch einen Schüleraustausch im Gymnasium gemacht und ein Jahr bei einer deutschen Familie gelebt. Seine Gastfamilie wohnt immer noch in Berlin wo er jetzt ein zweites Jahr verbrachte. Aleksi studiert auch Germanistik an der Universität Turku und wie bei Sini, ist es auch sein viertes Jahr, und er studiert Englisch und North American Studies als Nebenfächer.

ALEKSI: mm [pause] der austausch ist wohl eine zeit in dem leben des studenten in der man irgendwie neu anfangen kann [mm] auf gewisser weise also dort kann man viele unterschiedliche sachen machen die man in finnland normalerweise nicht machen würde (Aleksi 1: 459-461)

4.2.2 Datenerhebung

Für die Arbeit wurden insgesamt fünf Austauschstudierende interviewt. Die Vorinterviews wurden erst kurz vor dem Austausch im Frühjahr 2016 gemacht und die Nachinterviews im August desselben Jahres. Alle Studierenden kannten die Interviewerin schon vorher. Einige Studierende haben gleich nach dem Interview gesagt, wie komisch es war, dass die Interviewerin nicht so reagierte wie gewöhnlich beispielsweise, dass sie keine eigene Geschichte erzählte oder nur mit ein paar Worten antwortete.

Obwohl man teilweise in den Interviews sehen kann, dass die Interviewten die Interviewerin kennen, beeinflusste es kaum die Analyse, sondern machte die Situation lockerer. Ein Vorteil war eigentlich das Vertrauen. Es wird gesagt, dass das Vertrauen wichtig für ein gutes Interview ist (Ruusu vuori & Tiittula 2005: 41) und in diesem Fall war Vertrauen schon vor dem Interview vorhanden. Es kann natürlich sein, dass dies einige Konsequenzen hatte, zum Beispiel, dass die Studierenden einige Geschichten weggelassen haben, weil sie dachten oder wussten, dass ich sie schon gehört habe. Um dieses Problem zumindest zu verringern, habe ich mit Absicht nur wenig während des Austausches der Studierenden mit ihnen gesprochen und die Interviewsituation war das erste Wiedersehen, nachdem die Studierenden zurückgekommen sind.

Außer den Interviews haben drei Studierende Tagebücher geführt, über Sachen, die sie komisch oder überraschend fanden. Die Interviewten wurde während des Austausches ein Mal gefragt, ob sie das Tagebuch führten, und sie haben die Tagebücher vor dem Nachinterview eingereicht. Durch diese Einträge wurden auch einige Themen in den Nachinterviews angesprochen. Einige Themen kamen nicht in den Tagebüchern vor, wurden aber in den Interviews erfragt und dadurch behandelt.

Weil die Nachinterviews nur wenige Wochen nach dem Ende des Austausches gemacht wurden, hatten die Studierenden, ihre, im Ausland absolvierten Kurse, an der Heimatsuniversität noch nicht anrechnen lassen können. Deswegen wurden noch im Nachhinein vier Fragen über den Prozess der Anerkennung gestellt, die die Studierenden schriftlich beantwortet haben.

Sie wurden also gefragt, wie der Prozess lief, ob sie durch die im Ausland absolvierten Kurse obligatorische Kurse in der Heimat ersetzen konnten oder ob die Kurse eher zu den sogenannten freiwilligen Studien hinzugefügt wurden. Außerdem wurde gefragt, in welchem Teil ihres Abschlusses die Kurse angesetzt wurden, also ob die Kurse im Hauptfach oder im Nebenfach oder in den freien Studien zählen. Die letzte gestellt Frage war, wie viele Credits sie bekommen hatten. Die genauen Fragen sind beim Abschnitt 4.3.3 zu finden und die genauen Antworten befinden sich im Anhang 12.

4.3 Material

Das Material besteht aus acht Interviews: drei Studierende wurden vor dem Austausch und alle drei sowie zwei weitere Austauschstudierende nach dem Austausch interviewt. Die Transkriptionen aller Interviews sind in den Anhängen 1-8 zu finden. Außerdem haben drei Studierende Tagebücher geführt, die auch in den Anhängen 9-11 einzusehen sind. Weil die Nachinterviews zeitlich sehr bald nach dem Austausch gemacht wurden, hatten die Studierenden ihre Kurse noch nicht anrechnen lassen können. Deswegen haben sie noch später auf vier Fragen schriftlich geantwortet.

4.3.1 Interviews

Die Vorinterviews dauerten 15 bis 30 Minuten. Während Riina knappe kurze Antworten gegeben hat, erklärte Jenny detailliert, was sie meinte. Trotzdem gibt es in den Interviews klare Antworten auf die gestellten Fragen. Viele Fragen, die in den Vorinterviews gestellt wurden, wurden den zwei anderen Austauschstudierende gestellt, die nur nach dem Austausch interviewt wurden. In den Vorinterviews wurde vor allem gefragt, warum die Studierenden den Austausch machen wollen und warum sie die Zieluniversität ausgesucht hatten. Die Absicht war auch herauszufinden, welche Erwartungen und Pläne die Befragten hatten.

Man merkt in den Interviews, dass es den Interviewten bewusst war, dass sie aufgenommen werden. Jenny sagt das einige Male direkt (Jenny 1: 54, 60, 260) und auch Aleksi fragt, ob sie Namen erwähnen darf (Aleksi 1: 319), und Sini lässt den Namen von Aleksi absichtlich unerwähnt (Sin 1: 52) und spricht von einem Freund aus Turku:

ALEKSI: mmm also die auf gewisser weise ääm kann ich den namen sagen? [kannst du] also die sini (Aleksi 1: 319)

JENNY: nein, ich hatte keine probleme oder irgendwie ja ich hab ja ein problem (lacht) es muss lustig sein, diese aufnahme später anzuhören aber ja ich hab später herausgefunden dass - - (Jenny 1: 60)

Die Nachinterviews dauerten länger, von 40 Minuten bis zu einer Stunde, was auch die Erwartung war. Die Studierenden konnten über ihren Austausch erzählen, der Schwerpunkt lag auf Freunden und Unterschieden zwischen den Universitäten. Einige Themen kamen direkt aus den Tagebüchern und die Studierenden haben bei einigen Punkten ziemlich ähnliche Antworten gegeben. Manchmal hoben sie die gleichen Themen in den Interviews hervor, ohne dass die Interviewerin sie dazu bewegt hätte.

4.3.2 Tagebücher

Wenn mehrere Studierende Tagebuch führen, fallen die Tagebücher selbstverständlich unterschiedlich aus. Die Studierenden haben unterschiedliche Schreibstile und sie interessieren sich für unterschiedliche Sachen, weshalb ihre Beobachtungen und deren Niederschriften sehr verschieden sind, was die Analyse teilweise schwierig macht. Obwohl die Tagebücher sehr unterschiedlich sind, kann man sehen, dass die Studierenden trotz allem die Anweisungen ähnlich verstanden haben und teilweise wirklich die gleichen Themen in den Tagebüchern vorkommen.

Die Tagebücher wurden im August 2016 vor den Nachinterviews eingereicht. In den Tagebüchern haben drei der Interviewten geschrieben, was sie während des Austausches überrascht hat. Den Studierenden wurde vor dem Austausch gesagt, dass sie alle möglichen Überraschungen und Beobachtungen aufschreiben sollen, dass sie aber selbstverständlich nicht jeden Tag etwas schreiben müssen. Ab und zu haben die Studierenden selbst ihre Beobachtungen analysiert.

Riina schrieb längere Beiträge und am Datum kann man sehen, dass sie wirklich bis zum Ende ihres Austausches neuen Überraschungen begegnet ist und neue Beobachtungen gemacht hat. Ihre Beiträge handeln von verschiedenen Themen, über Politik bis zu Höflichkeitsformen. Im folgenden Beispiel schreibt sie über die Präsidentenwahlen in Österreich, die während ihres Austausches stattgefunden hat.

29.3. (2016)

- In den Präsidentenwahlen war es der Kandidat der Grünen gegen den Kandidat der Freiheitspartei FPÖ (die lokalen wahren Finnen). Als Politikstudentin war ich ganz schockiert, wenn das Resultat so Kopf-an-Kopf war, obwohl der Kandidat der Grünen

gewonnen hat (Edit im Juni: Neuwahlen, scheiße!) Wie kann die Hälfte der Bevölkerung in den Wahlen die Extremrechten stützen! Ich habe u.a. mit meinen zwei ausländischen aber stimmberechtigten Mitbewohnern gesprochen und beide haben den Kandidat der FPÖ, Hofer gewählt. Warum wenn der Mann will ja genau ihre Vorteile abschlagen? (Riinas Tagebuch)

Die Tagebucheinträge von Jenny und Annika sind kürzere Feststellungen wie in den folgenden Beispielen:

- Bio und vegetarisch/vegan viel zur Hand (Marburgs Einfluss?) (Jennys Tagebuch)
- Es wird mit den Autos ohne Lichter am Tageslicht gefahren und anscheinend darf man die Autos egal in welcher Richtung parken, so lange es passt. Ansonsten ist die Wut im Verkehr alltäglicher hier und öfter zu sehen, liegt wohl daran dass es so viele Autos und Menschen gibt? (Annikas Tagebuch)

Es gibt in den Tagebucheinträgen auch Analysen, wie man an oberen Beiträgen sehen kann. Die Studierenden machen auch Vorschläge, worin die Unterschiede liegen könnten. Riinas Tagebuch hat Beiträge von 14 verschiedenen Tagen, die alle aus einer bis drei Beobachtungen bestehen. Jennys Tagebuch beinhaltet 27 kurze Beiträge und Annikas nur neun Beiträge, aber die Beiträge sind länger als die Beiträge von Jenny.

In dieser Untersuchung wurde in den Tagebüchern vor allem danach geforscht, ob dieselben Themen in den Tagebüchern vorkommen und später wurden die Themen in den Nachinterviews teilweise direkt aus den Tagebüchern zitiert. Die Tagebücher wurden vor allem dafür benutzt, Überraschungen und Kulturschockerlebnisse aufzuschreiben, die die Studentinnen sonst hätten vergessen können (vgl. Reuter & Reuter 2012).

4.3.3 Schriftliche Fragen

Weil die Fragen über die Anerkennung der Kurse an der Heimuniversität bei den Nachinterviews noch nicht gestellt werden konnten (vgl. 4.2), haben die Interviewten später auf vier Fragen schriftlich geantwortet. Die Fragen lauteten:

1. Miten kurssien hyväksilukeminen sujui? // Wie lief die Anerkennung der Kurse?
2. Saitko kurssit korvattua vai hyväksiluettua? // Konntest du Kurse ersetzen oder anerkennen lassen?
3. Mihin vaihdossa suoritettut kurssisi sijoittuvat tutkinnossasi? // Zu welchem Teil deines Studiums gehören die Kurse, die du im Ausland gemacht hast?

4. Kuinka monta opintopistettä suoritit vaihdossa? // Wie viele Credits hast du im Ausland erarbeitet?

Die Studierenden haben alle ziemlich schnell geantwortet. Die Antworten sind von verschiedener Länge, weil nur wenige Studierenden Probleme hatten. Man weiß natürlich nicht, wie viel Zeit die Studierenden für diese Fragen hatten. Es kann sein, dass sie ohne größere Überlegungen schnell geantwortet haben und deswegen etwas vergessen haben. Die genauen Antworten befinden sich in Anhang 12.

4.4 Vorgehensweise und Analyse

In diesem Kapitel werde ich die Vorgehensweise der Analyse vorstellen. Ich stelle vor, wie und nach welchen Prinzipien die Transkriptionen erstellt (4.4.1) und wie die Interviews später analysiert wurden (4.4.2). Die Transkripte befinden sich in dieser Arbeit in den Anhängen 1-8, die Tagebücher in den Anhänge 9-11 und die Antworten auf die letzten Fragen sind in Anhang 12.

4.4.1 Transkribieren

Ruusuvuori et al. (2010) stellen fest, dass das Transkribieren ein wesentlicher Teil der Analyse ist und, dass dadurch das Material leichter zu analysieren ist (Ruusuvuori & al. 2010: 13). Man muss bestimmen, wie genau man transkribiert, und ob man alles transkribiert oder nur einen Teil des Materials. Die Transkripte bringen das Material näher an den Leser und steigern die Transparenz der Untersuchung (Ruusuvuori & al. 2010: 433). In dieser Untersuchung gab es acht Interviews zu transkribieren (vgl 4.3).

Magnusson und Marecek (2015) schreiben, dass das Transkribieren zeitaufwendig ist und, dass man es so bald wie möglich nach dem Interview machen sollte, damit man vielleicht undeutlich gesprochene Stellen komplementieren kann und bessere Notizen zu Körpersprache und Handlungen machen kann (Magnusson & Marecek 2015: 71). Die meisten Transkripte wurden ziemlich bald nach den Interviews gemacht. Die Tonqualität war überraschend gut und es gab so gut wie keine Stellen an denen man nichts hören könnte.

Magnusson und Marecek geben auch Anweisungen, was man genau transkribieren sollte. Sie sagen zum Beispiel, dass ein Transkript ohne Punkt und Komma sehr schwer zu interpretieren ist. Außerdem sagen sie, dass man zum Beispiel Lachen und Verzögerung transkribieren soll. Was man nicht unbedingt transkribieren muss, ist, falls jemand das Interview unterbricht (Magnusson & Marecek 2015: 72).

In dieser inhaltsanalytischen Untersuchung spielte zum Beispiel die phonetische Ebene keine Rolle und deswegen wurden nur transkribiert, was gesagt wurde und nicht, wie es genau gesagt wurde. Merkbare Pausen wurden transkribiert und auch die Füllwörter, die Verzögerung demonstrieren, wie zum Beispiel das finnische ööö. Außerdem wurde transkribiert wenn entweder der Interviewte oder die Interviewerin gelacht haben. Eines von den Interviews wurde unterbrochen und in den Transkripten wird nur die Pause markiert (siehe Riina 1: 16). Ein Beispiel für diese Transkriptionensweise ist:

RIINA: ich kann mich nicht dran erinnern ööö (lacht) die menschen machen in der freizeit ähnliche sachen zum beispiel treiben sport in der natur oder ööö zum beispiel fussball ist wichtig oder mmm man geht zusammen kaffee oder bierchen trinken oder ins kino (Riina 2: 184-186)

Außer die Interviewstellen, die in dieser Arbeit benutzt werden, da die für die Analyse wesentlich sind, wurden die Interviews nicht ins Deutsche übersetzt. Wie oben erwähnt (vgl 4.1.1), wurden die Interviews auf Finnisch geführt, weil Finnisch die Muttersprache sowohl von den Studierenden als auch von der Interviewerin ist.

4.4.2. Analyse und Interpretation

Denscombe gibt in seinem Buch ein Beispiel für ein allgemeines Modell mit dem man eine Inhaltsanalyse durchführen kann (Denscombe 2016: 392-393). Er schreibt, dass man die Inhaltsanalyse eigentlich auf alle „Texte“ anwenden kann. Er schreibt, dass die Inhaltsanalyse allgemein einem logischen und einfachen Ablauf folgt:

1. Suche einen angemessenen Textabschnitt. Die Auswahlkriterien sollen klar sein.
2. Zerlege den Text in kleinere Einheiten. Man kann Wörter, Sätze, Abschnitte oder Bilder oder Titel analysieren.
3. Bearbeite relevante Kategorien für die Analyse der Daten. Der Forscher soll ein klares Bild davon haben, für welche Kategorien, Fragen und Ideen er sich interessiert. Man kann zum Beispiel Schlüsselwörter suchen.
4. Kodiere Einheiten nach Kategorien. Das kann in einigen Fällen auch mit dem Computer gemacht werden.
5. Zähle die Häufigkeiten dieser Einheiten. Normalweise ist der erste Schnitt von der Analyse, die Vorkommen zu rechnen.
6. Analysiere die Texte betreffend der Frequenz der Einheiten und deren Verhältnisse zu anderen Einheiten, die im dem Text vorkommen. Der Forscher soll erklären, wie die Einheiten zusammenhängen, und wieso sie ausgerechnet so vorkommen. (Denscombe 2016: 392-393)

So habe ich auch meine Analyse durchgeführt. Ich habe von den Transkripten und Tagebüchern die Stellen herausgesucht, die auf meine Forschungsfragen antworten. Zum Beispiel habe ich von jedem Interview die Stellen herausgesucht, in der lokale Kontakte kommentiert wurden oder in der über die Nutzung der deutschen Sprache gesprochen wurde. Danach habe ich analysiert, ob und wie ähnlich die Antworten der Studierenden waren und wie sie zusammenhängen.

Bei der Analyse dieser Interviews ist es wichtig zu erwähnen, dass die Studierenden in den Interviews nicht nur Fakten mitteilen, sondern sie erzählen teilweise Geschichten. Mangusson und Marecek präsentieren vier Annahmen darüber, wie die Menschen Geschichten erzählen (Magnusson & Marecek 2015: 103-104). Diese Annahmen muss man auch in dieser Studie in Betracht ziehen:

1. Wenn sie Geschichten erzählen, versuchen Menschen, die Geschichte kohärent zu machen und deswegen können sie zum Beispiel unlogische Details weglassen. Sie erzählen, was sie denken, sei die Wirklichkeit
2. Geschichten sind keine Kopien der Wirklichkeit. Sie sind bearbeitete Versionen und kommen von Erinnerungen und sind von dem Verstehen der aktuellen Situation und von der Sprache des Erzählers beeinflusst. Der Erzähler hat auch das Publikum und den Zweck des Erzählens im Sinn.
3. Die Erzählung einer Geschichte ist immer selektiv. Man kann in einer Geschichte nur einen Teil davon erzählen und muss immer eine Entscheidung treffen, welche Teile erzählen werden und welche nicht.
4. Geschichten sind Produkte der Kultur und befinden sich in Zeit und Raum. Der Erzähler greift auf seine Annahmen und Bedeutungen, die in dem Moment relevant sind, zurück. Die Kultur und Gewohnheiten der Geschichtserzählung spielen eine wichtige Rolle. (Magnusson & Marecek 2015: 103-104)

In meiner Studie berichten die Studierenden über ihre Erfahrungen. Die Studierenden kannten mich schon vorher und nehmen deswegen an vielen Stellen an, dass ich schon Bescheid weiß (vgl. 4.3.1). Es kann sein, dass sie einiges schon vergessen haben, weil sie über ihre Erlebnisse vor sechs oder sogar vor einem Jahr berichten. Besonders bei Fragen über den Anfang des Austausches kann es sein, dass die Studierenden schon viel vergessen haben. Ihre Geschichten sind auch nur ein Teil davon, was sie erlebt haben. Es kann auch sein, dass sie teilweise das erzählen, was sie denken, dass ich hören will (vgl. 4.1.1).

5 Finnische Austauschstudierende in deutschsprachigen Ländern

In diesem Teil werden die Interviews analysiert. Im Teil 5.1 werde ich die Themen analysieren, die mit der Vorbereitung zu tun haben, wie zum Beispiel die Wahl des Zieles und welche Motivation die Studierenden haben einen Hochschulaustausch zu belegen. In dem zweiten Teil werden die Interviews nach dem Austausch analysiert. Wie unterscheidet sich der studentischen Meinung nach das Studium in den deutschsprachigen Ländern? Haben die finnischen Austauschstudierenden durch ihre Sprachkenntnisse lokale Kontakte bekommen? Nach jedem Unterkapitel gibt es eine Tabelle, in der die Antworten der Studierenden zusammengefasst werden.

5.1 Vor dem Austausch

Alle fünf der Interviewten verbrachten schon einmal eine längere Zeit im Ausland und sogar in den deutschsprachigen Ländern. Zwei von ihnen verbrachten ein ganzes Jahr während des Gymnasiums in Deutschland und lebten in einer deutschen Familie, zwei wiederum haben in deutschsprachigen Ländern gearbeitet, eine auf dem Weihnachtsmarkt und eine als Au-Pair. Eine der Interviewten wohnte als Kind mehrere Jahre in Österreich und machte später einen Sprachkurs in Deutschland. Das heißt, dass alle der Interviewten schon richtig gut die Sprache und Kultur kannten, aber welche Motivation steckt hinter der Entscheidung, noch einmal einen Austausch in diesen Ländern zu machen? Warum ausgerechnet Deutschland oder Österreich?

5.1.1 Motivation und Wahl der Zieluniversität

Obwohl alle fünf der Befragte schon vor dem Austausch sehr gute oder gute Deutschkenntnisse hatten, war die Entwicklung der Sprachkenntnisse doch eine von den erwähnten Gründen. Riina erwähnte, dass sie nicht nach Spanien, wo sie schon einen Austausch gemacht hatte, gehen wollte, weil sie eine andere Sprache verbessern möchte (Riina 1: 13). Auch Sini und Aleks, die beide schon ein Jahr in Deutschland verbracht hatten, erwähnten, dass sie ihr Deutsch verbessern wollten (Sini 1: 324):

ALEKSI: mmm also ich bin nach deutschland deswegen gegangen, weil ich deutsch studiere uuund ich wollte mmm quasi mein größtes ziel für diesen austausch war meine sprachkenntnisse zu verbessern (Aleksi 1: 4)

Drei von den Studierenden erwähnten als Grund auch, dass sie einen guten Zeitpunkt in ihrem Studium hatten, und wollten deswegen den Austausch machen (Riina 1: 5-7, Annika 1: 29-30 und Sini 1: 4):

ANNIKA: ja und jetzt kam auf einer weise ein guter zeitpunkt auch also ich kam zu einem guten punkt in meinem studium also hey jetzt hier könnte der zeitpunkt sein dass mach jetzt nur also ich hab geplant alle die vertiefende studien da machen also [ja] was mir fehlen und jetzt kam ein guter zeitpunkt, der bachelor war für mich vielleicht ein bisschen zerbrochen also es wäre schwierig gewesen, einen austausch einzuplanen (Annika 1: 29-33)

Die drei Studierenden, die schon einmal einen Austausch gemacht hatten, erwähnten als Grund, dass sie noch einmal ins Ausland wollten (Riina 1: 4, Aleksi: 5-7 und Sini 1: 4-6, 233-234). Das heißt, der schon gemachte Austausch spielte eine Rolle bei der Entscheidung und auch bei der Wahl der Zieluniversität (Aleksi 1: 5, Sini 1: 323). Interessanterweise musste der gemachte Austausch nicht wunderschön gewesen sein. Sini erwähnt, dass ihr erster Austausch in Deutschland nicht so interessant war, aber sie wollte Deutschland eine zweite Chance geben (Sini 1: 4-7, 252-254):

SINI: -- ich wollte auch wieder ins ausland gehen als die gelegenheit entstand mmm nach berlin ging ich deswegen dass ich ein jahr schon in deutschland gewesen war und das ziel, bielefeld, war nicht wirklich interessant als ziel aber ich wollte deutschland eine neue mmm chance geben (Sini 1: 4-7)

Die Wahl der Zieluniversität hing bei den Studierenden meistens mehr von der Stadt ab und nicht von der Kursauswahl oder von anderen Möglichkeiten an der Zieluniversität. Von den Studierenden hatte eine die Stadt schon früher besucht (Jenny 1: 24-25) und Aleksi hat sogar schon einen Austausch in der ausgewählten Stadt gemacht (Aleksi 1: 4-5). Die Eindrücke von der Stadt und von dem Land spielten eine Rolle bei der Entscheidung der Zieluniversität, obwohl das Ziel auch per Zufall ausgesucht werden konnte. Bei vierein war die Zieluniversität die erste Wahl und nur bei Riina war die Universität Wien ihre Zweitwahl (Riina 1: 24).

Riina suchte sich Österreich aus, weil sie das Land mag (Riina 1: 10) und die Universität Wien kam eigentlich durch Zufall, weil es ihre Zweitwahl war. Sie wollte ursprünglich in Salzburg näher an den Alpen sein, weil sie auf den Bergen ihre Hobbies hätte treiben können. Zusätzlich hat sie von einem Freund gehört, dass die Kurse in ihrem Feld dort gut sein sollen (Riina 1: 22). Weil es keine Partnerschaft zwischen Salzburg und Turku gab, war die Universität Graz ihre erste Wahl:

RIINA: mmm... eigentlich wien war kompletter ein zufall weil ich eigentlich nach salzburg wollte also eigentlich weil es näher an den bergen ist und ich hab viele freizeitaktivitäten die ich genau in den bergen machen will und ein freund machte da austausch und er erzählte dass es dort auch gute kurse in unserem feld gibt und gutes personal aber wir hatten keine austauschplätze und deswegen hab ich mich für graz beworben aber da wurde ich nicht angenommen und wien war also meine zweitwahl (Riina 1: 19-24)

Jenny hat Marburg ausgesucht, weil sie die Stadt schon einmal besucht hatte und an einem kleineren Ort sein wollte. Auch ihre anderen Alternativen waren Städte, die sie schon mal besucht hatte. Obwohl ihr Hauptfach vor dem Austausch Skandinavistik war und nicht Germanistik, wollte sie nach Deutschland anstatt nach Schweden oder zum Beispiel Norwegen oder Dänemark gehen. Ihre Wahl wurde auch durch das Semesterticket von Hessen beeinflusst und die Möglichkeiten, die sich dadurch baten, waren verlockend. Wie auch Riina, wollte sie in einer Universität, mit der die Heimuniversität schon eine Partnerschaft hatte, den Austausch machen:

JENNY: die anderen ziele die ich hatte also ich guckte, guckte also was unsere universität so dass ich nicht angefangen hab solche zu gucken was die uni turku nicht als partner [universität] (beide lachen) also also ich hatte ich im kopf weil ich auch dort gewesen war also ich war schon in marburg für einen tag aber das beeinflusste auch weil ich wusste dass es eine süsse stadt ist (lacht) ja und mainz aus derselben grund weil ich da gewesen bin und dachte es wäre gut und dann die andere war passau und das auch aus demselben grund aber das hab ich gelassen weil ich gehört habe dass dort der da öffentlicher verkehr für studenten nicht inklusive ist (lacht) und ich dachte dass ich alle möglichen plätze besuchen will dann ja das war auch ein grund warum marburg, hessen (lacht) (Jenny 1: 21-31)

Anders als viele von den anderen Interviewten wollte Annika einen Austauschplatz, der neu war, sowohl für sie als für das Fach an der Universität. Sie wollte einen Platz, an dem andere finnische Germanistikstudierende nicht gewesen wären. Dass das Fach Deutsch einen neuen Platz, Münster, bekam, beeinflusste ihre Entscheidung, überhaupt einen Austausch zu machen. Sie wollte auch einen neuen Teil von Deutschland erkunden, weil sie viel Zeit in Süddeutschland und Österreich verbracht hatte:

ANNIKA: -- dann mich allerdings also als keine von den plätzen die mich wirklich interessierten weil die waren schon genutzt die plätze des fachs also ich mein jemand ist immer schon dagewesen und dann ich war so das dann bekamen wir eigentlich einen neuen platz dass dieses münster wo ich hingehge also die ist jetzt für das erste mal uns in unseren plätzen [ah, okay] das heisst ich bin also die erste von und jetzt sozusagen die da hingehet also vielleicht das auch weil ich war so ahaaa es gibt einen neuen platz der gekommen ist wo keiner schon gewesen ist und dann ich wollte also ich hab genau in süddeutschland und österreich zeit verbracht dass ja irgendwo anders also nordrheinwestfalen könnte gut sein und da gibt's alles (Annika 1: 7-15)

Berlin als Großstadt lockte Sini und Aleksi an. Sini wollten ein interessanteres Ziel als beim letzten Austausch, und Aleksi wollte zurück nach Berlin, um die Stadt noch besser kennen zu lernen. Um einen Platz in Berlin zu bekommen, musste Sini sich für einen Platz in Literaturwissenschaft bewerben. Berlin lockte sie so viel an, dass sie sich ein bisschen mehr Mühe gegeben hat, um in diese Stadt gehen zu können:

SINI: Ich war in bielefeld also vor sechs jahren und jetzt wollte ich dann nach berlin gehen weil es mir interessanter schien (Sini 1: 9-10)

ALEKSI: noch mal nach berlin zu gehen, als ich da war, war ich nur siebzehn also ich bin dort nicht rumgehangen ich mein in den plätzen mit den menschen wie jetzt [ja] ich wollte sozusagen die andere seite der stadt sehen (Aleksi 1: 9-12)

Diese Austauschstudierenden hatten viele verschiedene Gründe ins Ausland zu gehen: die früheren Erfahrungen in dem Land, der Wunsch Sprachkenntnisse zu verbessern, ein guter Zeitpunkt im Studium und gute Eindrücke vom Zielland. Der Wunsch, nach dem ehemaligen Austausch noch einmal ins Ausland zu gehen, kam auch vor. Wenn es um Sprachkenntnisse geht, schreiben auch Fombona et al. (2013), dass die bessere Beherrschung einer Fremdsprache in mehr als der Hälfte der Fälle eine Motivation für den Austausch war (Fombona & al. 2013: 5).

Wenn es um die Wahl der Zieluniversität geht, spielten die Kurse der Zieluniversität eine kleinere Rolle als andere Gründe, wie zum Beispiel die persönliche Entwicklung. Das bestätigt die vorherigen Studien (Vgl. 2.2.1), wie zum Beispiel Lesjak et al. (2015). Bei diesen Studierenden waren die wichtigen Gründe bei der Zielaussuche Eindrücke von der Stadt, Freizeitmöglichkeiten und andere persönliche Gründe. Lesjak et al. schreiben (Lesjak & al.: 861), dass obwohl es kein Problem ist, dass die Studierenden aus persönlichen Gründen Austausch machen, sollten die Gründe für den Austausch auf Grund des Charakters von Erasmus, eher professionell sein, obwohl dies normalerweise nicht der Fall ist. Als Grund ins Ausland zu gehen spielten auch bei diesen Studierenden professionelle Gründe eine viel kleinere Rolle als persönliche Gründe. Das wird auch dadurch bestätigt, dass Jenny deutlich sagt: „Ich ging ja nicht wegen der Kurse dahin“ (Jenny 2: 89).

Teilweise kamen auch professionelle Gründe bei den Studierenden vor: Riina mit ihrer Aussage, dass Deutsch lernen in ihrem Studium und für ihre Zukunft hilfreich wäre, bestätigte (Riina 1: 8-10, 98-100). Später meinte auch Aleksi, dass er mehr professionelle Kontakte hätte knüpfen sollen (Aleksi 1: 340-345). Auch Annika bekam wichtige Hilfe für ihre Masterarbeit (Annika 2: 25). Bei diesen Studierenden wurde aber klar, dass ihre früheren Erfahrungen im Ausland einen Einfluss auf die Entscheidung hatten.

	Gründe für den Austausch	Gründe für Zielwahl
Riina	Sprachkenntnisse entwickeln Guter Zeitpunkt im Studium Früherer Austausch Mag Österreich	Zweitwahl
Jenny	Wollte immer eine längere Zeit in Deutschland verbringen Interessiert sich für Sprachen und Kulturen Mag Deutschland und Deutsch, hatte schon als Kind ein gutes Bild von Deutschland	Semesterticket Hessen Hatte schon Marburg besucht und dachte die Stadt sei hübsch Wollte in einer kleineren Stadt sein Lage in der Mitte Deutschlands
Annika	Guter Zeitpunkt im Studium Eine neue Partneruniversität	Eine neue Partneruniversität Nord-Deutschland unbekannter Keine anderen interessanten Ziele
Sini	Eine Zweitchance für Deutschland Eine Gelegenheit ins Ausland zu gehen	Interessanter als Bielefeld
Aleksi	Deutsch verbessern Noch einmal Berlin zu erleben Studiert Deutsch	War schon ein Jahr in Berlin und wollte es noch einmal erleben

Tabelle 1: Gründe für den Austausch und Zielwahl

In Tabelle 1 werden die Gründe der Studierenden für den Austausch und für die Zielwahl noch mal beschrieben. Es ist deutlich, dass die persönlichen Gründe schwerwiegender als professionelle Gründe waren sowohl bei der Entscheidung für den Austausch als auch bei der Zielwahl. Außerdem motivierten die früheren Auslandsaufenthalte die Studierenden.

5.1.2 Erwartungen und Vorbereitung

Einer der ersten Kontakte beim Austausch kann ein/e Tutor/in sein. Viele Universitäten haben ein Tutor-Programm für die Austauschstudierenden. Die Austauschstudierenden bekommen eine/n Tutor/in oder sogar mehrere TutorInnen, die ihnen bei alltäglichen Pflichten helfen und Informationen geben. Von den fünf Studierenden hatten vier zumindest einen Tutor, der ihnen geholfen hat. Keiner von

den Studierenden erwähnte, dass die Tutoren eine große Hilfe gewesen wären. Es kann sein, dass sie die Tutoren nicht gebraucht haben (Annika 1: 138-140) oder dass sie die Tutoren erst vor Ort kontaktieren konnten (Jenny 1: 164-168).

Außer den Tutoren hatten alle Studierenden schon vorher Kontakte in der Austauschstadt. In zwei Fällen waren die zukünftigen Mitbewohnerinnen eine Hilfe (Jenny 2: 5-6), indem sie sogar mehr Informationen gegeben haben und mehr unterstützt haben als die Tutoren, die den Studierenden zugewiesen wurden (Annika 1: 129-138). Im Beispiel sagt Annika deutlich, dass ihre Mitbewohnerinnen ihr mehr geholfen haben als ihre Tutorin:

ANNIKA: eigentlich schickte mir meine tutorin auch eigentlich eine nachricht vor vor vor einigen wochen und – ich hab dann nur gesagt dass alles okay du musst dich noch nicht drum kümmern wir sehen und dann na [dann wenn du ankommst] zum beispiel dann wenn wir gekommen sind dass sie nicht um mich kümmern muss dass alles okay ist meine mitbewohnerinnen kümmern sich um sich (Annika 1: 129-138)

Die finnischen Germanistikstudierenden machen oft viele Auslandsaufenthalte (Aho & al. 2017: 8) und durch diese Aufenthalte hatten die Studierenden schon Kontakte im Ausland. Jenny erwähnte die deutsche Freundin, mit der sie Marburg schon vor dem Austausch besucht hat (Jenny 1: 24), Annika erwähnte ihre englische Freundin in Münster, die sie auf einem Kurs in Regensburg getroffen hatte (Annika 1: 140-143), und Riinas Tandempartner an der Universität Turku kam aus Wien. Die Studierenden hatten teilweise auch finnische Kontakte in den Städten. Die Austauschstudierenden in Berlin, Sini und Aleks, kannten sich und hatten beide auch andere Kontakte in Berlin.

Drei der Studierenden wurden vor dem Austausch interviewt und sie wurden gefragt, welche Erwartungen sie an den Austausch hatten. Riina und Sini sagten gleich, dass sie keine größeren Erwartungen haben sondern sie wollten unvoreingenommen hingehen und sehen, wie es dort dann ist (Riina 1: 96-98, Annika 1: 275-279). Die finnischen Studierenden sind oft in den deutschsprachigen Ländern von der Bürokratie überrascht und erwähnen es als Unterschied zwischen Deutschland und Finnland (Reuter 2016: 18-19). Die zwei Studierenden, deren Zieluniversitäten in Deutschland waren, erwarteten auch Bürokratie und mehr Arbeit an der Uni:

JENNY: was erwarte ich? [genau] na ich erwarte bürokratie (lacht) [okay] ja ich weiss nicht genau also ich also ich erwarte dass irgendwie also ich werde überrascht sein von also wie also formal einige sachen gemacht werden ich weiss nicht genau wie ich dies erklären soll aber ich erwarte dass es mich überraschen wird [okay] (lacht) und dann wenn es mich nicht überrascht dann bin ich noch mehr überrascht (lacht) papierkram vielleicht einiges ein paar unklarheiten (lachend) bei einigen sachen äää [pause] vielleicht dass man ziemlich viel für die kurse machen muss also schreiben und lesen ziemlich viel (Jenny 1: 310-319)

Keiner von den Studierenden erwartete einen Kulturschock, weil sie schon in einem deutschsprachigen Land Zeit verbracht hatten und alle meinten, dass die Erfahrungen in diesen Ländern ihnen zumindest teilweise helfen würden. Riina meint, dass sie durch ihren Austausch in Spanien weiß, wie es ist, eine längere Zeit allein im Ausland zu verbringen und Jenny meint, sie hätte mehr über ihren Austausch nachgedacht, hätte sie nicht schon in Deutschland gearbeitet (Riina 1: 118-120, Jenny 1: 257-262). Auch Annika sagt, dass sie mehr kulturelle Differenzen mit anderen Austauschstudierenden als mit den Deutschen erwartet (Annika 1: 263-266):

RIINA: also auf gewisser weise schon mal einen austausch gemacht zu haben und dann auch wenn man als au-pair gewesen ist da weiss man was zu erwarten ist wenn man für eine längere zeit ins ausland geht (Riina 1: 118-120)

JENNY: -- ich glaub dass ich weniger nervös bin weil ich grad da war also wäre ich da nicht einen monat gewesen dann glaub ich dass ich mehr über die sache nachdenken würde [ja] aber ich weil auf der anderen seite grad – von dort gekommen bin dann hat man nicht so viel zeit darüber nachzudenken [ja] man sieht es nicht also als so eine grosse sache obwohl ich sicherlich glaub dass da viel neues vorkommt wofür ich nicht vorbereitet war und so weiter aber dass so im voraus fühlt es sich nicht so eine große sache wie es sicherlich sich fühlen würde, wäre ich nicht jetzt da gewesen (Jenny: 257-262)

Zusätzlich zu ihren Auslandsaufenthalten hatten diese Studierenden Sprachen an der Universität studiert, auch wenn die Sprache nicht bei allen Deutsch war (vgl. 4.2.1). Vier von ihnen hatten an der Universität Kurse über deutsche Kultur und allgemeine Kurse über Kulturen belegt. Dieses Vorwissen war ihnen auch teilweise bewusst:

JENNY: -- gabs zum beispiel also bei einem deutschkulturkurs -- über den kulturkurs also da merkte man auch schon richtig viele sachen und bekam solche also dass man... ja [Aha-Erlebnis] ju genau und als viel um nachzudenken (Jenny 1: 345-350)

Als nach dem Austausch gefragt wurde, ob die Erfahrungen oder das Vorwissen über das Land ihnen geholfen hätten, oder ob sie dadurch einen Vorteil gegenüber anderen Austauschstudierende, die Deutschland oder Österreich nicht kannten gehabt hätten, konnten die Studierenden sich kaum an eine Situation erinnern, wo andere Studierende über irgendwas nachgedacht hätten und sie das schon vorher wussten, weil sie die Kultur und Sprache beherrschten (vgl. 5.4.3). Doch kamen einige Geschichten vor, in denen sie irgendwas für „normal“ empfunden haben, während die anderen Austauschstudierenden sich darüber gewundert haben (Jenny 2: 405-420, Aleksi 1: 306-314). Es kann gut sein, dass die Befragten sich nur nicht so schnell an solche Situationen erinnern konnten (vgl. 4.2.2). Es wurde aber auch klar, dass die früheren Erfahrungen die Studierenden entspannten.

	Frühere Aufenthalte in deutschsprachigen Ländern	Erwartungen	Kontakte in der Zielstadt vor dem Austausch
Riina	Au-Pair in einer deutschen Familie in der Schweiz	Nicht viele Erwartungen, will weltoffen hingehen Neue Leute kennenlernen Deutsch lernen Neue Orte entdecken Studium lockerer nehmen als in Finnland Erwartet keinen großen Schock weil sie schonmal in einem deutschsprachigen Land gewohnt hat	Tandempartnerin aus Turku Tutoren Freund aus Finnland
Jenny	Arbeitete einen Monat auf dem Weihnachtsmarkt Besuchte Deutschland mit einer Schulgruppe während der Schulzeit Viele Reisen nach Deutschland	Ohne ihre Erfahrungen in Sachsen hätte sie vorher mehr über ihren Austausch nachgedacht Viele kulturelle Unterschiede waren schon wegen der Arbeit auf dem Weihnachtsmarkt in Deutschland klar Erwartet Bürokratie, dass sie für die Kurse viel schreiben und lesen muss und wie das Zusammenleben mit den Deutschen läuft	Mitbewohner
Annika	Wohnte drei Jahre in Österreich Sprachkurs in Regensburg	Keine großen Erwartungen Will weltoffen hingehen Erwartet Bürokratie Erwartet keinen Kulturschock in Deutschland, aber an der Uni und mit den anderen Austauschstudierenden	Mitbewohner Tutor
Sini	Austauschjahr in Bielefeld	Wurde nicht vor dem Austausch interviewt	Aleksi, ein Freund aus Finnland
Aleksi	Austauschjahr in Berlin	Wurde nicht vor dem Austausch interviewt	Sini, Gastfamilie

Tabelle 2: Vor dem Austausch

In Tabelle 2 werden die früheren Aufenthalte in den deutschsprachigen Ländern und die Erwartungen von Riina, Jenny und Annika zusammengefasst. Alle Studierenden verbrachten bereits Zeit in den deutschsprachigen Ländern und für einige war Austausch auch ein Grund, nach dort zurückzukehren. Die Studentinnen erwähnten auch, dass sie dank ihrer Erfahrungen nicht so nervös waren. Jenny und Annika, die nach Deutschland gingen, erwarteten an der Universität mehr Arbeit und Bürokratie vorzufinden. Riina und Annika betonen, dass sie keine großen Erwartungen haben. Alle Studierenden hatten schon Bekannte in ihren Zielstädten.

5.2 Während des Austausches

Obwohl man schon Zeit in dem Land verbracht hat, kann es trotzdem zu Überraschungen kommen. Was finden Studierende, die schon das Land und Kultur kennen noch seltsam oder überraschend? Drei von den Studierenden führten ein Tagebuch über ihre Überraschungen und Beobachtungen während des Austausches. Basierend auf diesen Tagebüchern (Anhänge 9-11) und auf den Interviews wird in diesem Teil der Arbeit untersucht, was die Studierenden noch überrascht hat (5.2.1) und welche kulturellen Unterschiede sie erwähnt haben (5.2.2).

5.2.1 Überraschungen während des Austausches

Was hat die Austauschstudierenden doch überrascht, obwohl sie das Land und die Kultur schon einigermaßen kannten? Viele Themen, worüber in den Interviews gesprochen wurde, kamen in den Tagebüchern vor und wurden deswegen in den Interviews angesprochen. Zum Beispiel erwähnten Studierende in den Tagebüchern die Ess- und Trinkkultur und in den Interviews wurden darüber noch mal genauer gesprochen:

JENNY: mmm ich bin abundzu, aufläufe essen gegangen (lacht) oder was anderes also in der stadt also das war billiger in einem restaurant zu essen und gekocht haben wir auch viel zusammen und was mir aufgefallen ist also das meiner meinung nach gab es in den supermärkten viel mehr bio und veganes zeug (Jenny 2: 233-236)

ANNIKA: das beste war billiges essen und trinken auf jeden fall also also ich hab wirklich oft draußen gefrühstückt oder brunschen oder so was (Annika 2: 191-192)

Das Essen und der Diät ist oft ungesünder als in Finnland. Zum Beispiel in der Mensa gibt es immer Burger mit Pommes und oft irgendein paniertes Fleischprodukt. Auch als Frühstück gibt es oft weißes Brot mit Nutella oder Marmelade oder echter Butter. Ich bin auch auf überraschende Annahmen darüber was gesund und was ungesund ist, gestoßen, zum Beispiel meine Mitbewohnerin dachte echt und dass man viel käse essen kann, weil es gesund ist. Also echter mit fettiger Sahne/Vollmilch gemachter Käse. (Annikas Tagebuch)

SINI: -- ich hab durch berlin eigentlich also sozusagen ööö ein bisschen ungewöhnlicheres essen gefunden alles also veganes essen und alles in der art kennengelernt für so einen lebensstil (Sini 1: 272-274)

Die Studierenden haben viel öfter in den Restaurants gegessen als in Finnland und viele von ihnen erwähnen, dass sie im Austausch mehr Bioprodukte als in Finnland gesehen haben. Riina erwähnt, wie günstig das Fertigessen ist (Riinas Tagebuch) und Sini spricht in dem Beispiel oben darüber, wie man in Berlin alles Mögliche an Essen finden kann (Sini 1: 172-174) Auch Aleksi sagt, dass er öfter in den Restaurants gegessen hat (Aleksi 1: 190-195).

Außerdem waren Riina und Annika überrascht, welche Mangel an Ernährungswissen es gab oder wie ungesund die Menschen essen (Riina 2: 331) wie es auch zum Beispiel im Annikas Tagebucheintrag oben zu lesen ist. Auch in vielen von Jennys Tagebucheinträgen geht es um das Essen und sie schreibt unter anderem, dass das Mensaessen salzig ist und erwähnt später in dem Interview, dass man in der Mensa Mittagessen nur zwischen 12 und 14 Uhr bekam und dass es ungesund war (Jenny 2: 226-230).

Die Studierenden sagen also, dass die Deutsche und Österreicher ungesunder essen, aber dass es mehr Bioprodukte und vegetarische und vegane Alternative gibt. Auch die ausländischen Studierenden in Finnland erwähnen in der Studie von Reuter (Reuter 2016), dass es fettarmes Essen auch in den Restaurants in Finnland auf der Speisekarte zu finden ist. Die finnischen Studierenden machten also die gegenteilige Beobachtung während ihres Austausches. Wenn es um vegetarische und vegane Alternativen geht, werden sie in vielen Ländern immer populärer. Es kann sein, dass die deutschsprachigen Länder dies bezüglich Finnland voraus sind.

Obwohl sie darauf gewartet haben, hat die Bürokratie einige von den Studierenden doch überrascht. Annika schreibt in ihrem Tagebuch:

Die Bürokratie. Hätte eigentlich nicht überraschen sollen, aber überraschte doch. Viele Sachen sind meiner Meinung nach unnötig kompliziert gemacht, wenn man einen Stempel und Zeugnis von vielen Plätzen holen muss. Auch an der Uni mit dem Personal Sachen zu erledigen ist nicht immer einfach, weil vieles durch Sekretär oder Assistent geht. (Annikas Tagebuch)

ALEKSI: öööö naja deutsche bürokratie hat ein bisschen überrascht weil damals während des ersten jahres zum beispiel die anmeldung beim bürgeramt war eine solche sache die ich dieses mal selbst machen musste beim letzten mal ging ich mit meiner gastmutter mit und unterzeichnete irgendein papier und das wars [ja ja] jetzt musste ich über alles selbst information finden und dann in eingeschränkter zeit alles erledigen (Aleksi 1: 269-274)

Was die Studierenden überrascht hat, waren Probleme beim Einkaufen und beim Bezahlen. Jenny erwähnt schon in dem Vorinterview, dass sie während ihrer Zeit in Sachsen überrascht war, wie oft man mit Bargeld bezahlen muss (Jenny 1: 232). Auch Riina beschwert sich, dass man in deutschsprachigen Ländern im Allgemeinen so oft mit Bargeld bezahlen muss (Riinas Tagebuch). Außerdem schreibt Annika in ihrem Tagebuch, dass man beim Einkaufen so schnell einpacken muss, weil der Bereich für das Einpacken an der Kasse viel kleiner ist als in Finnland (Annikas Tagebuch):

Die Kassen in Deutschland haben kein Förderband, schrecklich! Man hat keine Zeit die Einkäufe einzupacken und verstopft die Schlange an der Kasse. Und es verursacht Doppelarbeit? Die Mutter einer Familie kauft für das Wochenende ein und legt die Einkäufe aus dem Einkaufswagen auf das Förderband und vom Förderband zurück in den Einkaufswagen, bezahlt und geht auf die Seite um die Einkäufe in Tüten zu packen. (Annikas Tagebuch)

In den Supermärkten werden weniger Plastiktüten gekauft (obwohl in Finnland die Naturangelegenheiten wichtig sind) (Jennys Tagebuch)

Die nordischen Länder gehören zu den Gebieten, in denen man am wenigsten Bargeld benutzt. In Deutschland stattdessen bezahlen die Menschen immer noch gern mit Bargeld. Das liegt zum Beispiel daran, dass das Bargeld die Anonymität stützt, was die Deutschen daran schätzen (IQ13). Weil die Studierenden aus Finnland kommen, wo man fast alles mit der Karte bezahlen kann, ist der Unterschied noch auffälliger.

Was die Studierenden kommentieren auch wie fremde Menschen sie ansprechen (Annikas Tagebuch) und wie alle sich begrüßen (Jennys Tagebuch). Die Studierenden in Berlin erwähnten aber, dass die Frechheit in Berlin eine Art von Kulturschock für sie war (vgl. 5.2.2). Sie erwähnen zum Beispiel, dass die Berliner eher „Achtung“ als „Entschuldigung“ auf der Straße gerufen haben (Sini 1: 295-297).

	Überraschungen
Riina	Mangelhaftes Ernährungswissen, Begrüßungen und Höflichkeit, weniger Bezahlungsmöglichkeiten, keine Kritik an Österreich, Schwedenlob, Schadenfreude, viele Alkoholiker
Jenny	Die Studierenden melden sich viel mehr, Begrüßungen: alle begrüßen sich, Pfands in den Cafés, Abgaskleber an den Autos, Geld für Blutspenden, weniger Plastiktüten in Supermärkten, Internet teuer und nicht überall, weniger Bezahlungsmöglichkeiten
Annika	Mangelhaftes Ernährungswissen, fremde Menschen sprechen sie an, Supermärkte, keine Lichter am Auto beim Tageslicht an, Synchronisierung der Fernseherprogramme, Bibliotheken an den deutschen Universitäten unnötig kompliziert, Bürokratie
Sini	Nicht so viele Überraschungen in Deutschland aber in Berlin: so viele Veranstaltungen, so viele Menschen aus allen Gesellschaftsschichten
Aleksi	Bürokratie, Essens- und Trinkkultur

Tabelle 3: Überraschungen während des Austausches

In Tabelle 3 werden einige von Überraschungen der Studierenden zusammengefasst. In ihren Tagebüchern schreiben Riina, Jenny und Annika noch viel mehr Überraschungen und überlegen sich auch mögliche Gründe. Bei einigen Überraschungen ging es um Universität, was auch einige von Studierenden erwartet haben (vgl. 5.1.2). Außerdem sagen viele, dass die Bürokratie sie doch überrascht hat, obwohl sie darauf vorbereitet waren. Ansonsten listen die Studierenden zum Beispiel viele Essensgewohnheiten und Einkaufsprobleme samt Bezahlungsmöglichkeiten auf.

5.2.2 Kulturelle Unterschiede

Wie sie teilweise vor ihren Austausch erwähnten, waren viele kulturelle Unterschiede den Austauschstudierenden schon bekannt. Trotzdem kamen in den Interviews einige kulturelle Unterschiede vor, die viele oder teilweise sogar alle Studierenden erwähnten oder kommentierten. In den Tagebüchern kamen der Grad der Höflichkeit und die Essenskultur vor.

In deutschsprachigen Ländern ist der Grad der Höflichkeit anders als in Finnland. Alle fünf erwähnten, dass sie über das Siezen nachgedacht haben und ein bisschen Angst davor hatten, dass sie unabsichtlich Professoren duzen. Doch meinten fast alle, dass das Siezen kein Problem war und bei einigen kam vor, dass sie nach dem Austausch in Finnland Menschen siezen, die man in Finnland normalerweise nicht siezen würde:

RIINA: Naja, es fühlte sich manchmal ein bisschen starr weil man selbst so leicht du sagst, obwohl man Sie sagen sollte und immer also dazwischen solche kleinen höflichkeitswörter setzen also manchmal wars echt schwierig aber auf der anderen seite, wenn man wirklich höflich war dann war ein junger verkäufer einfach der meinung dass haha du gibst dir ja mühe (lacht) es war schwierig das gleichgewicht zu finden (Riina 2: 256-260)

JENNY: -- die lehrer machten es wirklich klar und – die kursen die professoren inan deren kurse ich war, waren wirklich klar sie sagten zum Beispiel in dem Intensivkurs dass wir duzen können okay? (Jenny 2: 450-456)

ANNIKA: naja ein paar mal hab ich fast beim siezen den fehler gemacht (lacht kurz) aber dann auf irgendeine weise ööö die menschen verstehen das [natürlich man wird entschuldigt] allerdings bemerkte ich dass ich deswegen nervös war wenn ich mit den professoren geredet habe also sag jetzt nichts falsches oder so also wenn man so irgendwie wenn man labert seine sache dann würde das du denn kommen (lacht) aber das wohl nicht ja immer noch wenn ich zum beispiel auf der straße jemandem was gesagt habe zum beispiel ich seh das bei jemandem vom Kinderwagen [mm] ein kelidungstück oder irgendwas runtergefallen ist oder so dann ja ist bei mir dass ich rufte irgendwie dass hey bei euch ist was runtergefallen also (Annika 2: 157-164)

SINI: naja, eigentlich hatte ich keine probleme mehr also mehr probleme hatte ich während des ersten jahres also jetzt gehts meistens also also ich hatte es es nicht vergessen in sich aber in einigen fällen war ich nicht sicher ob ich siezen sollte oder nicht dann konnte ich lieber siezen als nicht zu siezen. (Sini 1: 159-162)

ALEKSI: -- am anfang achtete ich viel darauf denk daran denk dran aber dann am ende kam es ganz [natürlich] kam einfach natürlich in finnland in finnland hab ich auch gesiezt (lacht) die zeit die ich hier gewesen bin dann hab ich unbekannte menschen [ja] gesiezt und das ist also stecken geblieben (Aleksi 1: 212-214)

Viele von den Studierenden meinten auch, dass die praktischen Sachen in Finnland besser laufen und unkomplizierter sind – sowohl an der Universität wie auch im Alltag. Als Beispiel erwähnten Austauschstudierende das Stadtbüro und die An- und Abmeldung was laut ihren Meinungen einfach unpraktisch und unnötig war (Jenny 2: 196-197), Annika (Annika 2: 271-277) und Aleksi (Aleksi 1: 269-270). Sie heben auch hervor, dass man in Finnland etliche Sachen über die Internetbank hätte erledigen können:

ANNIKA: -- dann wenn du musst dich immer als bürger der stadt anmelden, dann musstest du zum stadthaus gehen um dich abzumelden es reicht nicht dass du da an den Schalter mit dem pass gehst hier ist mein pass also ich will nicht mehr hier wohnen sondern du musst da eine nummer nehmen und da gibts ungefähr vierzig leute vor dir und dann gehst du dahin und das ding ist wirklich genau das dass wenn du die nummer bekommst, du gehst dahin und sagst hallo ich wohn nicht mehr hier, ach so, alles gute tschüss (Annika 2: 270-276)

JENNY: das war kein problem aber es war nervig (lacht) weil ich also als finnin fühle dass man solche sachen mit online banking zugangsdaten im internet erledigen sollte (Jenny 2: 200-201)

ANNIKA: mmm was soll ich sagen vielleicht genau das dort die sachen so schwierig gemacht wird manchmal dieser bürokratiezirkus genau dass man stempel von diesem und jenem büro holt und also na stehst da in der schlange während in finnland würdest du es im internet über bankkennung machen [ja ja] oder irgendwie so und irgendwie frustrierte man ein bisschen ist das echt so schwierig (Annika 2: 257-261)

Auch zum Beispiel Kurs- und Prüfungsanmeldungen fanden einige Studierende unpraktisch und unlogisch:

RIINA: mmm praktische sachen zum beispiel die kursanmeldungen weil in Wien sie also keiner blickte wirklich mit welchen kriterien die gehen einige haben einfach einen platz bekommen und andere nicht und es war nicht so das die schnellsten und auch nicht derjenige der den kurs am meisten braucht es lief einfach so und es war aus geisterwelt (Riina 2: 85-88)

ALEKSI: Es hat einfach nicht, hat nicht funktioniert [okay] es hat einfach gar nicht funktioniert [es hat nicht also] es war so ein unklares system die deutschen haben es auch nicht verstanden (lacht kurz) keiner wusste wirklich wieso es so laufen muss (Aleksi 1: 286-287)

	Höflichkeit/Siezen	Essenskultur	Andere erwähnten Unterschiede
Riina	Schwierig, das richtige Niveau der Höflichkeit zu finden	Preise von Fertigessen Wird mehr auswärts gegessen Mangelhaftes Ernährungswissen	
Jenny	Mehr Probleme an der Universität in Finnland gehabt	Billigerer draußen zu essen Mehr Bioprodukte	Stadtbüro
Annika	Ab und zu hat sie fast geduzt und in Plural auf der Straße sagte sie manchmal ihr	Mehr Bioprodukte Billigeres Essen Mehr auswärts essen	Stadtbüro
Sini	Mehr Probleme in dem ersten Jahr, ab und zu war sie unsicher ob sie siezen sollte oder nicht	Mehr Auswahl Mehr vegetarisches Essen	Freiheit Vielseitigkeit Berlins
Aleksi	Am Anfang mehr Aufmerksamkeit darauf gelegt, aber am Ende kam es von selbst	Mehr Auswahl Spätkiosks	Freiheit in Berlin

Tabelle 4: Kulturelle Unterschiede

Weil sie schon Zeit in den deutschsprachigen Ländern verbracht hatten, kannten die Studierenden viele kulturelle Unterschiede schon vor dem Austausch. Trotzdem gab es Unterschiede, die sie in den Interviews nach dem Austausch erwähnt haben. Zum Beispiel sprachen viele von ihnen darüber, wie günstig das Essen ist und sagen, dass sie öfter auswärts gegessen haben. Viele meinten auch, dass es viel mehr vegetarisches Essen und Bioprodukte zur Auswahl gab.

Alle sagen, dass sie über das Siezen nachgedacht haben, aber keiner sagt, dass es ein großes Problem gewesen wäre. Nur Riina sagte, dass sie Schwierigkeiten damit hatte. Viele erwähnten die Höflichkeit auf irgendeine Weise. Die Studierenden, die Austausch in den Hauptstädten, Berlin und Wien gemacht haben, waren überrascht, wie frech und unhöflich die Menschen in Berlin und Wien manchmal waren, und die anderen zwei Studierenden sagten, dass sie die Menschen höflicher fanden als in Finnland. Viele von den Studierenden erwähnen auch, wie viel praktischer manches in

Finnland zu erledigen ist, wie zum Beispiel im Stadtbüro und Bezahlungsmöglichkeiten.

5.3 Nach dem Austausch

Wie ist der Austausch in der Wirklichkeit gelaufen? Wurden die Erwartungen erfüllt? In diesem Teil werden die Interviews analysiert, die nach dem Austausch geführt wurden. Besonders wird darauf geachtet, welche lokalen Kontakte die Studierenden bekommen haben (5.3.1), welche Unterschiede sie zwischen den Universitäten bemerkt haben (5.3.3) und wie viel Deutsch sie benutzt haben (5.3.2). Außerdem wird untersucht, ob ihre Erwartungen erfüllt wurden und ob sich ihre Pläne geändert haben (5.3.4)

5.3.1 Lokale Kontakte

Es wird oft gesagt, dass die Erasmusstudierenden in einer sogenannten Erasmusblase leben. Das heißt, wie früher in dieser Arbeit erwähnt, dass die Austauschstudierenden nur unter sich sind. Sie belegen Kurse auf Englisch mit anderen Erasmusstudierenden, sie reisen zusammen mit anderen Ausländern und haben am Ende wenig Kontakt zu den einheimischen Studierenden und Menschen und reden eigentlich nur Englisch miteinander. Eine der Forschungsfragen war, ob die Sprachkenntnisse dabei helfen, mehr Kontakt zu den lokalen Menschen zu knüpfen und aus der Erasmusblase zu entkommen.

In dieser Studie konnten die fünf interviewten Austauschstudierenden schon sehr gut oder gut Deutsch, was bei der Knüpfung von lokalen Kontakten hilfreich sein sollte. Bei den Interviewten spielte auch eine Rolle, dass sie schon lokale Kontakte hatten und diese Kontakte können natürlich dabei helfen, weitere Kontakte zu finden. Wahrscheinlich hatten die Austauschstudierenden mehr Kontakte, als sie in den Interviews erwähnen, aber in der Analyse werden nur die Kontakte analysiert, die sie in den Interviews erwähnt haben.

Riina kannte vor dem Austausch ihre Tutorin und ihre ehemalige Tandempartnerin. Außerdem wohnte sie in einer Wohngemeinschaft mit Österreichern. Sie verbrachte die meiste Zeit mit anderen Austauschstudierenden (Riina 2: 11), aber hatte einige lokale Kontakte. Eine von den lokalen Kontakten war Tutorin eines Freundes von ihr. Mit ihrer eigenen Tutorin hat sie sich nicht so gut verstanden und sie sind keine Freunde geworden:

RIINA: mmm den einen hab ich niemals kontaktiert und dann mit dem anderen haben wir uns ein paar mal gesehen aber wir waren wirklich unterschiedlich wir sind nicht freunde geworden aber plötzlich ööö hab ich viel zeit mit einer anderen tutorin einer freundin verbracht wir sind gute freunde geworden (lacht) weil sie auch politikstudentin und in gleichem alter war wie ich und interessierte sich für gleichen sachen wir haben viel gemeinsam gefunden und sie war ein netter typ (Riina 2: 125-139)

Jenny hatte vor dem Austausch Kontakt mit ihren Mitbewohnern, die alle aus Deutschland kamen und außerdem kannte sie eine ehemalige Austauschstudentin aus Turku, die in Marburg studiert (Jenny 1: 175-177). Ihre lokalen Kontakte waren ihre Mitbewohner, von denen sie nach dem Austausch eine als gute Freundin bezeichnet (Jenny 2: 17-19). Außerdem erwähnt sie ihre Tandempartnerin und eine Freundin aus ihrem Kurs (Jenny 2: 49, 55). Einer von ihren lokalen Kontakten war auch ihr neuer fester Freund, den sie während des Austausches kennengelernt hat:

IN: bekamst du andere deutsche kontakte als die mitbewohner?

JENNY: ööööm lass uns denken meine tandempartnerin [ja] ja und dann ich hab leonie dort getroffen falls du dich an sie erinnerst

IN: die die in turku austausch machte

JENNY: ja die in turku austausch machte ja ööö und dann öö naja also ich hatte ja genau dass ich ich war ziemlich faul mit den kursen [mm] also ich belegte meistens kurse vom sprachzentrum dann triffst du überraschung nicht viele deutsche aber ich war da in einem spanischkurs also da hab ich dann ööö einige leute kennengelernt und sie hab ich dann in der freizeit auch getroffen

IN: okay [ja] also auf der weise bekamst du dann einige deutsche kontakte

JENNY: ja ja also und stimmt auch mein neuer (lacht) feste freund (lacht) oh ja (Jenny 2: 48-58)

Annika kannte in Münster eine Freundin bereits aus England sowie ihre Mitbewohnerinnen. Nach dem Austausch erwähnt sie noch ihre Tutorin:

ANNIKA: naja ich hatte ja zwei deutsche mitbewohnerinnen wir sind gute freundinnen geworden während der zeit wirklich wunderbare mädchen also das war auf einer weise dass man jeden tag richtig viel deutsch sprechen konnte und natürlich weil die kurse auf deutsch waren und dann ich hab teilgenommen ich war bei dem buddy-program in dem tutorprogram auch [ja] also mit meiner buddy haben wir uns auch richtig gut verstanden also auf einer weise sie blieb auch so ich hab viel zeit mit ihr verbracht und dann alle meine freunde mit denen die Austauschstudierenden also die waren meistens holländer die deutsch lehramt studierten (Annika 2: 90-96)

Sinis frühere Kontakte in Berlin waren Finnen, weil zwei ihrer Freunde auch zum gleichem Zeitpunkt nach Berlin gezogen sind (Sini 1: 49-53). Sie hatte keinen Tutor und ihre lokalen Kontakten hatte sie durch einen Theaterkurs kennengelernt (Sini 1:

99). Der andere Austauschstudent in Berlin, Aleksi, lernte seine lokalen Kontakte und seine feste Freundin in einer Studierendenorganisation kennen, in der er in Berlin mitwirkte. Auch er erwähnt seinen Tutor als einen von seinen lokalen Kontakten:

ALEKSI: -- mit den deutschen studierenden echt wenig also von denen hab ich eigentlich keine freunde gefunden oder ich bekam eigentlich keinen kontakt [ja, sie waren irgendwie] natürlich in den kursen haben wir immer wieder gesprochen aber nicht so dass wir kaffee trinken oder bier trinken gegangen wären oder irgendwas [ja] dann auf der anderen hälfte ööm fing ich an dann mehr mit den deutschen rumzuhängen

IN: wie bekamst du dann kontakt zu den deutschen?

ALEKSI: öööm durch meiner studierendenorganisation [studierendeorganisation?] ja also ich bin bei der internationalen studierendenorganisation aiesac dabei (Aleksi 1: 234-243)

Von den fünf Studierenden bezeichneten zwei ihre Tutoren nach dem Austausch als Freunde und eine erwähnt, dass sie mit der Tutorin einer Freundin von ihr viel Zeit verbracht hat. Von anderen lokalen Kontakten erwähnten Jenny und Annika ihre Mitbewohner und Aleksi eine Studierendenorganisation, in der er mitwirkt hat. Zwei der Austauschstudierenden haben auch feste Freunde aus Deutschland gefunden. Von den Kursen wurden nicht so viele Freunde gefunden, obwohl das auch vorkam (Jenny 2: 55-56). Aleksi erwähnt sogar genau, dass er aus den Kursen keine Freunde gefunden hat, obwohl die Menschen nett waren (Aleksi 1: 234-238). Ähnliche Kommentare kommen auch von Annika (Annika 2: 109-115).

	Tutoren	Mitbewohner	Andere kontakte
Riina	Ja, aber keine Freunde	Keine Freunde geworden	Tutorin einer Freundin Einige andere
Jenny	Ja, aber keine Freunde	Freunde geworden	Ihr fester Freund Eine Freundin aus einem Kurs Einige andere
Annika	Ja, Freunde geworden	Freunde geworden	Keine erwähnt
Sini	Keine Tutoren	Nicht lokale	Keine erwähnt
Aleksi	Ja, Freunde geworden	Erste Wohnung: teilweise lokale und Freunde geworden Zweite Wohnung: nicht lokale	Seine feste Freundin Freunde aus der Studierendenorganisation

Tabelle 5: Lokale Kontakte

In Tabelle 3 werden die erwähnten lokalen Kontakte der Studierenden zusammengefasst. Es kann sein, dass die Studierenden noch andere Kontakte haben, aber diese Kontakte wurden in den Interviews einfach nicht erwähnt. Zwei haben sich mit ihren Tutoren befreundet und zwei fanden auch gute Freunde in ihren Mitbewohnern. Einige erwähnen, dass sie aus den Kursen keine Freunde bekommen haben. Obwohl man die Sprache beherrscht, muss man sich als Austauschstudent anstrengen lokale Kontakte zu knüpfen, weil man leichter mit anderen Austauschstudierenden Zeit verbringt. Viele der Austauschstudierenden wollten genau aus diesem Grund mit lokalen Studierenden wohnen.

5.3.2 Nutzung der deutschen Sprache

Die Sprachkenntnisse zu verbessern war für viele einer der Gründe ins Ausland zu gehen (vgl. 5.1.1). Alle meinten, dass sie viele Gelegenheiten hatten, sowohl an der Universität als auch mit ihren Mitbewohnern und Freunden, Deutsch zu benutzen und ihre Sprachkenntnisse zu verbessern.

Riina war die einzige von den Austauschstudierenden, die nicht Deutsch an ihrer Heimuniversität studiert hatte. Weil sie internationale Politik studierte, war die Mehrheit von ihren Kursen auf Englisch und dadurch viele von ihren Austauschfreunden auch englischsprachig (Riina 2: 32). Sie benutzte Deutsch mit ihren Mitbewohnern und deren Freunden und als Alltagssprache in der Stadt und auf Reisen. Im Allgemeinen sagt sie, dass ihr Deutsch besser wurde, obwohl nicht so viel wie sie es sich gewünscht hatte (Riina 2: 28-35):

RIINA: mmm am anfang war ich in einem intensivsprachkurs auf dem wir nur deutsch gesprochen haben so oder sechs stunden am tag vier tage pro woche und also von da hat es zumindest also angehangen meine deutschnutzung und dann also zu hause hab ich mit den mitbewohnern nur deutsch gesprochen weil sie kein englisch sprach aber also ich studierte auf englisch und die mehrheit meiner austauschfreunde waren englischsprachig dann hab ich nicht so viel deutsch genutzt als ich gern hätte aber also meiner meinung nach hat es sich ein stück verbessert und genau überall wenn ich irgendwo war in einem museum oder auf reisen oder so dann benutzte ich deutsch als sprache (Riina 2: 28-35)

Jenny hatte Deutsch als Nebenfach an der Universität Turku studiert. Nach dem Austausch hat sie aber ihr Hauptfach gewechselt und studiert jetzt Deutsch als Hauptfach (Jenny 2: 485-487). Sie wollte mit Deutschen wohnen und hatte am Ende vier deutsche Mitbewohner. Außerdem benutzte sie Deutsch mit ihren Austauschfreunden aus verschiedenen Ländern und mit ihren deutschen Freunden. Sie meint ihr Deutsch wurde durch den Austausch fließender:

JENNY: ööö also ich benutzte richtig viel deutsch und meiner meinung nach mein deutsch ist wirklich besser geworden also mir hat ja schon die erfahrung als ich da auf dem weihnachtsmarkt war und dann also musste ich deutsch sprechen also das hat mir viel geholfen also ich war schon am anfang in der einstellung dass jetzt gehen wir nach deutschland um deutsch zu sprechen. ich hab kaum englisch gesprochen während der zeit ich sprach mit meinen mitbewohner deutsch öö ich sprach mit also deutschen freunden deutsch ich sprach mit meinen internationalen freunden deutsch wir sprachen nur englisch falls dabei jemand war der kein deutsch konnte

IN: war das oft? also war es oft dass in der gruppe keiner war

JENNY: nein also diese meine gruppe mit der ich rumgegangen habe da sprachen wir deutsch (Jenny 2: 27-36)

Annika sprach schon vor dem Austausch richtig gut Deutsch, weil sie drei Jahren in Österreich gewohnt hatte. Sie meinte, dass ihr Wortschatz in Münster aktualisiert wurde (Annika 2: 117-120). Sie benutzte Deutsch mit ihren Mitbewohnerinnen und mit ihren niederländischen Austauschfreunden. Sie sagt, dass sie absichtlich mit den Austauschstudierenden Zeit verbrachte, die Deutsch konnten:

ANNIKA: so also dass ich eigentlich mit den austauschfreunden deutsch gesprochen habe ich hatte mit englisch viele probeleme dort ab und zu weil ich so in deutschem drin war da [ja] und dann plötzlich du musst englisch sprechen und dann als die menschen die sprache gewechselt haben und weiß nicht mehr welche sprache du sprichst und ich fing alles immer auf deutsch an ich versteh nicht und dann hab ich mich auch ein bisschen dumm gefühlt (lacht kurz) [ja] also ja allerdings bin ich vielleicht absichtlich zu den leuten gegangen die deutsch sprachen [ja] damit ich alles nehmen kann (Annika 2: 103-108)

Sini wohnte mit einer Französin zusammen. Die Französin wollte mit ihr Deutsch reden, obwohl sie die Sprache nicht gut genug beherrschte. Sini meint, dass die ersten Monate schwierig waren, aber es war schön zu sehen, wie sie sich nach Weihnachten fließend auf Deutsch unterhalten konnten. Sini sagt, dass sie richtig viel Deutsch benutzte, wenn auch nicht mit den Deutschen:

SINI: ich benutzte viel deutsch aber nicht wirklich mit den deutschen also es war ein bisschen so also gesprochenes deutsch ist besser geworden und die flüssigkeit ist deutlich besser geworden ich hab deutsch einfach so viel gesprochen also die grammatik ist eigentlich nicht viel besser geworden und der wortschatz eigentlich nicht so viel wie ich es mir gewünscht hätte aber zumindest der gebrauch der sprache mündlich hat sich verbessert (Sini 1: 85-89)

Wie Annika suchte auch Aleksi mit Absicht deutschsprachige Kontakte (Aleksi 1: 320-322). Er wohnte am Anfang in einer Kommune mit zehn anderen und hatte am meisten Kontakt mit den Deutschen und mit denen, die Deutsch konnten. Er meint, dass sein Deutsch sich sowohl durch die Kurse, die er belegt hat, als auch durch Nutzung der Sprache verbessert hat:

ALEKSI: ich glaub es war also äää es ist 75 % das dass ich die sprache benutzen konnte und 25 % alle kurse die ich besucht habe [ja] ich belegte ich hatte also einen grammatikkurs in deutsch und dann hatte ich zwei wortschatzkurse die richtig gut waren (Aleksi 1: 220-22)

Wenn es um Sprachkurse ging, hatten einige von den Austauschstudierenden das Problem, das die Universitäten in Deutschland keine Kurse auf höheren Niveau baten. Jenny hat eine Email bekommen, dass sie nicht in den Kurs gehört, weil ihr Deutsch zu gut war (Jenny 1: 66) und Sini sagte, dass ihre Universität keine Kurse auf ihrem Niveau hatte (Sini 1: 72-73). Außerdem meinte Annika, dass sie zu erst gedacht hatte, keinen Sprachkurs zu machen, aber wegen neuer Kontakte könnte man das schon machen, und die Universität hatte Kurse auf C-Niveau (Annika: 164-168). Auch Jenny hat sich am Ende entschieden, an dem Sprachkurs teilzunehmen (Jenny 1: 220)

Es ist zu erwarten, dass viele Austauschstudierende meistens Englisch während ihres Austausches benutzen. Obwohl diese fünf Studierenden Deutsch konnten, mussten sie ab und zu Englisch verwenden weil die anderen Austauschstudierenden kein Deutsch gesprochen haben. Jenny studierte meistens auf Englisch und dadurch sprach sie auch mehr Englisch. Jenny und Annika meinten, dass sie fast kein Englisch gesprochen haben. Obwohl Sini und Janne Englischkurse hatten, haben sie auch meistens Deutsch geredet.

Die Studierenden meinen aber, dass ihr Deutsch sich verbessert hat. Jenny sagt zum Beispiel, dass sie sich jetzt viel sicherer fühlt (Jenny: 62-64). Außerdem meinen die Studierenden, dass besonders ihr gesprochenes Deutsch besser geworden ist (Sini: 86-89). Das stimmt überein mit den Untersuchungen von Llorca et al. und Aguaded Gomez und Pozo Vincente. In ihrer Untersuchungen kam heraus, dass die Studierenden sich sicherer mit der Sprache fühlten (Llorca & al. 2016: 341) und dass im Austausch besonders gesprochene Sprache besser wird (Aguaded Gomez & Pozo Vincente 2011: 98). Diese beiden Behauptungen stimmten einigermaßen auch bei diesen Austauschstudierenden überein.

	Sprachkurs am Anfang	Deutschbenutzung	Englischbenutzung	Hat Deutsch verbessert?
Riina	Ja	Mit den Mitbewohnern im Alltag	Mit anderen Austausch- studierende In den Kursen	Laut Testen ja, aber nicht so viel wie sie wollte Wortschatz nicht so viel aber wurde fließender
Jenny	Ja	Mit den Mitbewohnern Mit anderen Austausch- studierenden	Fast gar nicht	Ja, vor allem die Sicherheit Sprachen zu wechseln dauerte manchmal
Annika	Ja	Mit den Mitbewohnerinnen Mit anderen Austausch- studierenden	Fing immer auf Deutsch an weil sie fast Probleme mit Englisch hatte	Up-dated nur eigentlich
Sini	Nein	Mit anderen Austausch- studierenden Im Alltag	Mit Austauschfreunden auf Urlaub	Gesprochenes Deutsch wurde fließender Grammatik nicht so
Aleksi	Nein	Mit Freunden	Mit Mitbewohnern in der zweiten Wohnung	Ja, durch Kursen und durch Benutzung

Tabelle 6: Nutzung der deutschen Sprache

Die Austauschstudierenden benutzten während ihres Austausches sowohl Deutsch als auch Englisch. In Tabelle 4 wird zusammengefasst, mit wem sie die Sprachen benutzten und ob sie meinen, dass ihr Deutsch sich verbessert hat. Es scheint, dass man wirklich nach deutschsprachigen Kontakten suchen muss. Annika und Aleksi sagen direkt, dass sie das mit Absicht gemacht haben und Jenny meinte, dass sie, wie auch Annika, unbedingt mit Deutschen zusammenwohnen wollte. Alle sagen oder deuten darauf hin, dass sie viel mehr Deutsch mit den anderen Austauschstudierende benutzt haben als mit den deutschen.

5.3.3 Das Studium und Unterschiede zwischen Heim- und Zieluniversitäten

Alle Austauschstudierende bemerkten einige Unterschiede zwischen den finnischen Universitäten und ihren Zieluniversitäten in Deutschland und in Österreich. Fast alle

meinten, dass die Kurse während des Austausches anspruchsvoller als in Finnland waren. Nur Riina meinte, dass von ihren Kursen teilweise einige leichter als in Finnland waren (Riina 2: 109) und Jenny meinte, dass sie sich nicht äußern kann, weil sie nur Kurse im Sprachzentrum hatte (Jenny 2: 108-110):

SINI: waren anspruchsvoller als was ich bisher hier gemacht habe

IN: waren die wissenschaftlicher oder auf welcher weise war die also anspruchsvoller?

SINI: äää ja die waren mehr wissenschaftlicher und deutlich es wurde also angenommen dass die sprachkenntnisse sehr gut waren also (Sini 1: 140-144)

IN: waren die kurse deiner meinung nach auf welchem niveau im vergleich zu sagen wir mal finnland?

ANNIKA: höheres niveau also die qualität des unterrichts war wirklich auf einem anderen niveau (Annika 2: 65-66)

Alle fanden auch, dass der Unterricht interaktiver als in Finnland war. Jenny erwähnte, wie die Deutschen in ihrem Sprachkurs direkt Feedback gegeben haben und offen kritisiert haben, was sie ein bisschen schockiert hat (Jenny 2: 121-140). Die Studierenden fanden auch, dass die Studierenden eher ihre eigenen Meinungen geäußert und mehr debattiert haben. Außerdem dachten sie, dass das Studium in Finnland lockerer und entspannter ist. Aleksi zum Beispiel erwähnt das und erzählt, wie die Menschen in der Prüfungszeit schon vor der Öffnung der Bibliothek vor dem Gebäude Schlange standen:

RIINA: mmm... naja die vorlesungen liefen nie nach dem plan und da war wirklich grosse also debattierkultur und die vorlesungen liefen normalerweise so dass der professor zehn minuten angefangen hat mit dem thema worüber gesprochen werden sollte und danach fing jemand an, reinzulabern und ihn zu bearbeiten und dann der rest der vorlesung ging dafür dass die über ein thema debattiert haben das mit der vorlesung eigentlich nichts zu tun hatte und das frustrierte sehr weil man als finnin will dass die sachen laufen wir sie sollten (Riina 2: 69-74)

SINI: -- letzte woche hatte ich die erste unterrichtsstunde hier und und ich musste lachen also ich komm in das klassenzimmer und da spricht keiner was also in deutschland haben sie immer im unterricht gesprochen zumindest am anfang des unterrichts und so und also und sie haben viel diskutiert also in deutschland im unterricht wenn es ein thema gab dann hat immer jemand sich gemeldet und mehrere personen haben sich gemeldet und manchmal dauerte es eine ewigkeit dass wir weitergekommen sind weil immer hat jemand was zu sagen also ich fühlte dass sie sich einfach manchmal wichtig fühlen wollten (Sini 1: 335-341)

ALEKSI: ööö also ich besuchte literaturvorlesungen was natürlich anspruchsvollere interpretation war und dort läuft es mehr so also der lehrer stellt eigentlich keine fragen sondern stellt ein thema vor [ja] und dann die studierende erzählen ihre perspektiven dazu

und kommentieren die perspektive der anderen und immer wenn der lehrer eine frage stellte oder ein thema präsentierte dann haben immer zumindest fünf oder sechs ihre hand gehoben hey ich will jetzt was über diese sache sagen [ja also mehr diskutierend] viel mehr diskutierend (Aleksi 1: 150-156)

Alle meinten, dass es mehr Hierarchie gibt, was viele auch vorher erwartet hatten (vgl. 5.1.2). Riina erwähnt, dass die Professoren betonten, dass die Studierenden Kollegen waren, aber in der Wirklichkeit gab es mehr Distanz zwischen Studierenden und Professoren in Österreich als in Finnland. Dieses Beispiel „Spreche das mit meinem Assistenten ab“ kam auch in den Interviews sowohl vor als auch nach dem Austausch mit Annika vor:

RIINA: -- vielleicht mehr in österreich obwohl die betonten dass also der student kollege ist dass wir alle mitglieder der akademischen gemeinschaft sind da ist die hiearchie deutlicher da also hat man eine größere herausforderung zum beispiel mit dem professor sprechen zu gehen kann sein dass der professor dich nicht empfängt sondern sagt nur "sag das meinem assistenten interessiert mich nicht (Riina 2: 115-120)

ANNIKA: -- und man kann nicht einfach mit dem professor reden indem man durch die tür geht sondern du musst erst mit seinem assistenten reden (Annika 1: 260)

Hyvärinen interviewte 2008 drei deutschsprachige Austauschstudierende an der Uni Tampere (Hyvärinen 2008) und diskutierte mit ihnen zum Beispiel über die Unterschiede zwischen den finnischen und deutschen bzw. österreichischen Universitäten. Auch sie meinten, dass das Studium in Deutschland anstrengender und anspruchsvoller ist. Außerdem hatten sie gleiche Anmerkungen zur Hierarchie (Hyvärinen 2008: 50-51, 57).

Wenn es um die konkreten Kurse geht, hat nur Annika vor dem Austausch erwähnt, dass die spezielle Kurse machen will, um ihr Studium besser fortzusetzen. Die anderen vier hatten teilweise vor, einzelne Kurse für ihr Hauptfach zu belegen, aber sich meistens mehr auf ihre Nebenfächer zu konzentrieren. Es scheint also, dass der Austausch das Studium nicht unbedingt so viel weiterbringt, weil die Kurse nicht für das Hauptfach anerkannt werden.

Nach dem Austausch kam heraus, dass die konkreten Kurse und Module meistens nicht für das Hauptfach waren. Riina studierte ein paar Kurse Politik, aber belegte mehr Kurse an der juristischen Fakultät. Jenny belegte Kurse nur am Sprachzentrum und deswegen wurden diese Kurse nicht in ihrem Hauptfach Schwedisch anerkannt. Annika war von den Studierenden die einzige, die hauptsächlich Kurse für ihr Hauptfach machte. Deutsch ist ihr Hauptfach und sie belegte fast ausschließlich Deutschkurse und erwähnt, dass sie die fehlenden Kurse für vertiefende Studien in

Deutschland belegen will und sie meint sogar, dass sie die obligatorischen Kurse in Finnland fast alle schon belegt hatte:

ANNIKA: -- echt wenige obligatorische kurse also es gab nur ein paar die ich ziemlich genau gucken musste damit ich die ersetzen kann aber die waren vielleicht zwei kurse weil ich eigentlich alle obligatorischen kurse hier in finnland gemacht hab also (Annika 1: 176-177)

Die Unterschiede, die die Studierenden erwähnen sind teilweise genau die Unterschiede, die sie erwartet haben (vgl. 5.1.2). Diese Unterschiede kamen auch in der Studie von Reuter & Reuter (2012) vor, in der die finnischen Studierenden Unterschiede in dem Studium in den deutschsprachigen Ländern im Vergleich zu Finnland erwähnen. Zum Beispiel erwähnen die Studierenden in meiner Studie die Distanz zwischen Studierenden und Professoren, was auch bei Reuter und Reuter vorkam. Würden die Studierende noch länger in den deutschsprachigen Ländern bleiben, würden sie sicherlich noch weitere, nicht so deutliche und spürbare Unterschiede erwähnen.

Die Studierenden in Berlin, Sini und Aleksi, belegten beide einige Kurse für das Fach Englisch, das ihr Nebenfach ist. Aleksi belegte auch Literaturkurse, die er als eigenes Nebenfach in seinem Studium anerkennen lässt und nicht als Kurse für sein Hauptfach Deutsch. Die Studierenden sagen nicht direkt, dass es schwierig ist, entsprechende Kurse zu finden, aber dass sie mehr fakultative Kurse für das Nebenfach machen, sagt indirekt, dass es nicht einfach ist, genau in den finnischen Lehrplan passende Kurse zu finden oder dass der Austausch nicht so geplant wurde, dass sie obligatorische Kurse für ihr Hauptfach belegen könnten.

	Unterschiede zwischen den Universitäten
Riina	Ressourcen in Österreich reichen nicht, mehr Druck, es wird mehr debattiert, die Universitäten werden mehr geschätzt, die praktischen Dinge funktionieren besser in Finnland, bessere Nebenfachauswahl, Professoren distanzierter, Mensaessen, keine Fachschaften
Jenny	Schwer zu sagen, direktes Feedback, Mensen besser in Finnland
Annika	Kurse besser in Deutschland, Professoren distanzierter
Sini	In Deutschland wird mehr gesprochen, Kurse geteilt in Module, Lehrer haben klarere Pläne, Kurse anspruchsvoller und wissenschaftlicher, Lehrer sind affirmativer
Aleksi	In Finnland weniger Druck, Kurse anspruchsvoller, Studierende äußern ihre Meinungen öfter in Deutschland, Bürokratie, Kurse geteilt in Module

Tabelle 7: Unterschiede zwischen den Universitäten

In Tabelle 7 werden die erwähnten Unterschiede zwischen Heim- und Zieluniversitäten zusammengefasst. Alle haben erwähnt, dass im Unterricht mehr gesprochen wird. Einige loben das Mensaessen an den finnischen Universitäten und fast alle sind der gleichen Meinung, dass das Studium in Deutschland und Österreich anstrengender ist als in Finnland und, dass die Kurse anspruchsvoller waren als ihre Kurse in Finnland. Außerdem konzentrieren sich die Studierenden eher auf ihre Haupt- als auf ihre Nebenfächer und belegen wenige obligatorische Kurse.

5.3.4 Pläne und Erwartungen versus Wirklichkeit

Erasmusstudierende reisen oft viel und die Freizeitmöglichkeiten sind auch ein anlockender Grund, Erasmus zu machen. Die drei Erasmusstudierende, die ich vor dem Austausch interviewt habe, hatten alle Reisepläne. Meistens Ideen von Städten oder Nachbarländern, die sie gern während des Austausches besuchen wollten (Riina 1: 110), manchmal schon konkretere Pläne, Freunde zu besuchen (Jenny 1: 186) oder Pläne, wenn die Freunde zu Besuch kommen. Viele von diesen Reisen wurden auch verwirklicht (z.B. Jenny 2: 259-276, Annika 2: 202-212)

Wenn es um das Planen der Kurse und des Austausches geht, ist es nicht klar, ob sie den Austausch für ihr Studium eingeplant hatten. Wie zuvor gesagt, wurden mit vielen der Kurse die Kurse in Finnland nicht ersetzt, sondern sie wurden als einzelne Kurse in freie Studien anerkannt. Einige obligatorische Kurse, sowohl im Nebenfach als im Hauptfach, haben die Studierenden aber ersetzen können.

Riina hatte keine größeren Erwartungen. Sie lobt den Freundeskreis den sie in Österreich bekommen hat und sagt, dass sie überrascht war, wie perfekt alles am Ende war. Ihre Kurspläne haben sich auch kaum geändert, denn sie hat mehr oder weniger die Kurse belegt, die sie belegen wollte. Als Nachteil oder Reue sagt sie nur, dass sie gern mehr Deutsch gesprochen und mehr Deutsch gelernt hätte:

RIINA: naja ich hab überhaupt kaum erwartungen weil also ich will möglichst vorurteilslos da hingehen. Also ich will genau neue menschen kennenlernen und deutsch lernen auf der weise also wie jetzt ist mein deutsch so level nettes alltagsgespräch aber ich will so den wortschatz unserer disziplin lernen dass ich die sprache wirklich in der arbeit benutzen kann und dann einfach sehen und mm ein bisschen locker nehmen als in finnland (Riina 1: 95-99)

RIINA: mmm ich war überrascht wie viel spass ich hatte und wie unglaubliche gruppe uns geformt ist dass also ich hatte nicht so viele erwartungen für dies geladen weil ich hatte es so eilig in finnland vor der abreise und auf der anderen seite war ich da in der schweiz gewesen vor so einer kurzen zeit dann dachte ich dass natürlich wird es spass machen aber also ich war überrascht wie perfekt es wurde dann ich hatte eigentlich spass die ganze zeit ich hatte eigentlich keine schlechten momente, außer solche dumme kleinigkeiten wie wenn ein

bankautomat nicht funktioniert oder ich bekomme falsches gericht in einem restaurant oder so was kleines also ich hatte spass (Riina 2: 222-232)

Jenny plante außer dem Sprachkurs einen Kurs Spanisch zu machen und einige Deutschkurse am Sprachzentrum. Sie überlegte auch, einen Kurs in Genderforschung zu belegen. Am Ende machte sie nur Kurse am Sprachzentrum. Sie hat während des Austausches ihr Hauptfach von Skandinavistik zu Germanistik geändert. Sie sagt auch, dass sie den Austausch nicht wegen der Kurse gemacht hat. Die meisten von ihren geplanten Reisen hat sie auch verwirklicht:

IN: ja erfüllte im allgemein dein austausch deine erwartungen?

JENNY: meiner meinung nach ja also es ist doch immer interessant wenn du irgendwas plant und dann wenn es verwirklicht wird [mm] wie es dann letztendlich wurde aber ich war also wirklich zufrieden [okay] mit diesen entscheidungen die ich getroffen habe wo ich gegangen bin, für wie lange zeit welche menschen ich getroffen habe welche kurse ich genommen habe [ja] welche reise ich gemacht habe (lacht) also meiner meinung nach meine erwartungen wurden erfüllt und eigentlich sogar mehr weil öö meiner meinung nach ich hab mehr sicherheit bekommen deutsch zu sprechen was ich hätte von fünf monaten erwartet (Jenny 2: 361-368)

Annika hatte auch wenige Erwartungen für den Austausch gehabt. Sie meinte aber, dass ihre wenigen Erwartungen erfüllt wurden. Sie lobt die Kurse und sagt, dass es schön ist, deutsche Freunde zu bekommen und auch reisen zu können. Ihre Pläne für das Studium in Deutschland haben sich nicht viel geändert. Sie fand einen Kurs, der besser zum Thema ihrer Masterarbeit passte als der Kurs den sie als Alternative hatte. Sonst machte sie mehr oder weniger genau die Kurse und die Reisen, die sie geplant hatte:

IN: ja also wie na was wollte ich fragen, erfüllte der austausch im allgemein deine erwartungen

ANNIKA: eigentlich schon also ich hab nicht viel erwartet also mit wenigen erwartungen also im allgemein aber die wenigen erwartungen die ich hatte wurden erfüllt [ja] qualitative kurse kam in dem studium weiter bekommst deutsche freunde die sprachkenntnisse verbessern kannst reisen (Annika 2: 333-237)

Sini sagte, dass ihr Austausch sogar besser war als sie erwartet hatte. Sie meint, dass ihr erster Austausch lehrreich war, aber, dass sie in diesem Austausch wirklich Spaß gehabt hat und dass sie sich als Person entwickelt hat (Sini 1: 364-368). Sie sagt auch, dass sie die ganze Zeit so viel zu tun hatte. Ihre Kurspläne müsste sie in Berlin neu machen, weil sie Literaturwissenschaft, die sie im Learning Agreement eingetragen hatte, doch nicht machen wollte. Obwohl Aleksi nicht direkt gefragt wurde, ob sein Austausch seine Erwartungen erfüllt hat, sagt er keine negativen Kommentare und erwähnt keine größeren Probleme mit den Kursen:

SINI: es war sogar sogar besser als was ich mir erwartet hatte irgendwie mm mein erster austausch war letztendlich nicht so gut also der war eigentlich nur so wirklich erziehend also dieser war andererseits so dass ich hatte vielleicht keine große erwartungen in sich aber ich war einfach so dass lass uns dahin gehen wie es ist und so weiter und es stellte sich heraus dass es toll war da hatte man irgendwie so viel spass und viel zu tun die ganze zeit und bekam viele freunde und eigentlich ich weiß nicht ich hab mich irgendwie richtig gut angepasst also (Sini 1: 252-258)

	Haben die Pläne sich geändert?	Wurden Erwartungen erfüllt?
Riina	Nicht großartig	Ja, besser als sie erwartete. Sie war überrascht wie perfekt es war
Jenny	Hauptfach geändert, sonst nicht viel	Ja, der Austausch war sogar besser als sie erwartet und sie ist zufrieden
Annika	Sie hat einen Kurs gefunden der perfekt mit dem Thema ihrer Masterarbeit zusammenpasst	Die wenigen Erwartungen wurden erfüllt
Sini	Von den Kursen, die sie vorher ausgesucht hatte, hat sie nur einen belegt	Sogar besser als erwartet
Aleksi	Wechselte die Wohnung während des Austausches	Wurde nicht gefragt

Tabelle 8: Pläne und Erwartungen

In Tabelle 8 wird zusammengefasst, welche Erwartungen der Studierenden erfüllt wurden und ob ihre Pläne für den Austausch geändert wurden. Die meisten mussten ihre Kurswahl ändern, aber viele von den Plänen wurden verwirklicht. Wenn es um Erwartungen geht, sagten alle, die danach gefragt wurden, dass ihr Austausch sogar besser war als sie erwartet hatten. Außerdem sind alle zufrieden und meinen, dass sie das bekommen haben, was sie wollten.

5.3.5 Anerkennung der Kurse

Die Frage, ob die Kurse als fakultative Kurse angerechnet werden oder ob die Kurse den Kursen in Finnland so gut entsprechen, dass sie sie ersetzen können, kam schon in den Vorinterviews vor (Annika 1: 174-200). Die Studierenden haben ihre Kurswahl in den meisten Fällen zumindest ein bisschen im Zielland geändert, zum Beispiel, weil sie bessere Kurse gefunden haben (Annika 2: 32-39).

Riina belegte einzelne, fakultative Kurse, die für ihren Bachelor anerkannt wurden (Anhang 12). Jenny hat während des Austausches ihr Hauptfach geändert und hat letztendlich einige Kurse in den vertiefenden Studien in Deutsch ersetzen können. Annika machte wie sie in dem Vorinterview gesagt hatte (Annika 1: 174-200) und belegte die fakultativen Kurse der vertiefenden Studien in ihrem Hauptfach Deutsch.

Sini und Aleksi verbrachten das ganze Jahr in Deutschland und haben natürlich dadurch auch mehr Credits gemacht. Sini hat die meisten Kurse als fakultative Kurse in ihrem Nebenfach Englisch anerkennen lassen und einige obligatorische Kurse in Deutsch und Englisch hat sie sogar ersetzen können. Aleksi hat am Ende ein ganz neues Nebenfach, Deutsche Literatur, gemacht und sonst fakultative Kurse für sein Nebenfach.

Wenn gefragt, wie die Anerkennung der Kurse gelaufen ist, sagten drei, dass es gedauert hat, bis sie die Kurse in die Register in Finnland bekommen haben. Jenny, Annika und Sini meinten, dass es lange gedauert hat, bis sie die notwendigen Papiere aus Deutschland bekommen haben. Sonst gab es laut den Antworten nur wenige Probleme bei der Anerkennung. Aleksi hatte Probleme damit ob die Kurse am Ende vom Fach oder von der Fakultät anerkannt werden. Annika meinte, dass sie Probleme mit ihrem Erasmuskordinator hatte und sich selbst um vieles kümmern musste.

	Was wurde anerkannt?	Gab es Probleme bei mit Anerkennung?	Credits
Riina	Fakultative Kurse für Bachelor	Nein, alle Kurse wurden anerkannt	16
Jenny	Zwei obligatorische Kurse Fakultative Sprachkursen	Dauerte bis die Papiere aus Deutschland kamen	13
Annika	Fakultative Kurse für die vertiefene Studien des Hauptfaches	Musste sich selbst um vieles kümmern weil der Koordinator nicht genau wusste, wie es funktioniert Dauerte bis die Papiere aus Deutschland kamen	32
Sini	Meistens Kurse für das Nebenfach aber auch einige Kurse für das Hauptfach, meistens fakultative aber ein paar obligatorische auch	Dauerte bis die Papiere aus Deutschland kamen	48
Aleksi	Ein neues Nebenfach Einige Kurse für das Nebenfach	Missverständnisse darüber wer seine Kurse anerkennt	44

Tabelle 9: Anerkennung der im Ausland belegten Kurse

Tabelle 9 zeigt, was die Studierenden von ihrem Studium im Ausland am Ende für ihre Studien in Finnland anerkennen lassen konnten. Die Tabelle zeigt auch, welche Probleme sie bei der Anerkennung hatten. Meistens war das Problem, dass die notwendigen Papiere aus Deutschland spät in Finnland ankamen. Es gab einige Probleme in Finnland, als die Studierenden versucht haben, ihre Kurse in die Register in Finnland zu bekommen. Alle haben es am Ende geschafft und alle ihre Kurse wurden für ihre Studien angerechnet.

5.4 Schlussfolgerungen

In diesem Kapitel werde ich in vier Teilen auf meinen Forschungsfragen (vgl. 1) antworten und die wichtigsten Schlussfolgerungen darstellen. Im ersten Teil geht es darum, was die Studierenden, die schon Deutsch konnten und die Kultur kannten motiviert, noch mal einen Austausch zu machen. In den folgenden Teilen geht es um die Integration der Studierenden und darum, ob die früheren Kontakte, das Vorwissen und die Sprachkenntnisse ihnen geholfen haben. Der letzte Teil handelt davon, wie

das Erasmusaustauschprogramm und der Bologna-Prozess bei diesen Studierenden gelungen sind.

5.4.1 Motivation der ehemaligen Austauschstudierenden

Wenn es um Motivation geht, ging es bei diesen fünf Studierenden deutlich mehr um persönliche Gründe als um professionelle Gründe. Fast alle wollten besonders ihre Deutschkenntnisse verbessern. Bei der Zielwahl spielten die Eindrücke von der Stadt eine viel größere Rolle als zum Beispiel das Kursangebot. Das bestätigt die Behauptung und frühere Studien, dass die persönlichen Gründe professionellen überwiegen (vgl. 2.2.1 und 5.1.1).

Man merkte, dass die Tatsache, dass die Befragten schon Zeit im Ausland verbracht haben, einen Einfluss auf die Entscheidung hatte. Von den Studierenden hatten drei schon früher einen Austausch gemacht und meinten, dass sie teilweise deswegen noch einen neuen Austausch machen wollten. Auch die anderen zwei erwähnen ihre früheren Erlebnisse im Ausland als Grund für die Zielwahl. (Vgl. 5.1.1) Die meisten Studierenden hatten ihre Zielstadt schon besucht oder hatten sonst ein positives Bild von der Stadt.

Es scheint also, dass ein Austausch oder ein Auslandsaufenthalt, sogar ein schlechter wie zum Beispiel bei Sini, die Studierenden motiviert einen Austausch zu wiederholen. Sonst haben diese Studierenden, die schon die Sprache des Ziellandes gut beherrschen, die gleichen Motive wie die anderen Austauschstudierenden: Sie wollen ihre Sprachkenntnisse verbessern und eine Zeitlang im Ausland leben. Ihre Zielwahl ist meistens durch die Freizeitmöglichkeiten motiviert und es wird auch klar, dass die Studierenden keinen Austauschplatz selbst suchen wollten.

5.4.2 Deutschkenntnisse und Integration

Im Austausch haben die Studierenden neue lokale Kontakte gefunden. Die lokalen Kontakte waren meistens die Mitbewohner und Tutoren. Einige von den Studierenden haben sich gut mit ihren Mitbewohnern oder Tutoren befreundet. Sonst haben sie an der Universität nur wenige Einheimische gefunden. Einige der Studierenden sagen, dass es wirklich schwierig war, Deutsche bzw. Österreicher kennenzulernen. Zwei der fünf Studierenden sind mit Deutschen zusammengekommen (vgl. 5.3.1)

Obwohl nicht alle Studierenden viele neue lokale Kontakte gefunden haben, haben sie alle zumindest Deutsch benutzt. Das war für diese fünf Studierenden auch eines der Ziele des Austausches. Wenn sie nicht mit den lokalen Kontakten Deutsch benutzt haben, waren es die anderen Austauschstudierende oder natürlich im Alltag zum

Beispiel in den Geschäften. Einige meinten, dass sie fast kein Englisch geredet haben (Jenny 2: 27-34, Annika 2: 103-108). Fast alle waren der Meinung, dass sich ihr Deutsch zumindest in einigen Bereichen gebessert hat oder fließender geworden ist.

Was sagt das alles über die Integration der Austauschstudierenden? Sie alle konnten schon Deutsch und hatten Kontakte im Zielland. Trotzdem sagten fast alle, dass es schwierig war, deutsche oder österreichische Studierende kennenzulernen. Die meisten erwähnen nur wenige Kontakte außer den Kontakten, die sie schon vor dem Austausch hatten. Die Kontakte waren zum Beispiel bei Jenny und Annika die Mitbewohner, weil sie unbedingt mit deutschen Studierenden wohnen wollte und mit Absicht eine Wohngemeinschaft mit Deutschen ausgesucht hat. Auch Aleksi war von seinen Mitbewohnern eher mit den deutschen befreundet.

Daraus lässt sich schließen, dass die guten Sprachkenntnisse keinen großen Einfluss auf die Integration haben. Sie schaden nicht und helfen natürlich, aber reichen allein nicht aus. Sogar die Studierenden, die gut Deutsch können, mussten sich anstrengen, um Deutsche kennenzulernen und haben die Sprache eher mit den anderen Austauschstudierenden benutzt. Einige von diesen fünf Studierenden haben sich ganz bewusst mit den Austauschstudierenden angefreundet, die Deutsch konnten und haben mit Absicht zum Beispiel eine Wohngemeinschaft mit Deutschen ausgesucht. Sie haben also teilweise die Erasmusblase nicht zerstören können, aber teilweise schon.

Es ist also klar, dass man sogar mit guten Sprachkenntnissen bewusste Entscheidungen treffen und versuchen muss lokale Kontakte zu finden. Es ist nicht einfach, der Erasmusblase zu entkommen. Man muss aber beobachten, dass zwei von diesen fünf jetzt mit Deutschen zusammen sind. Irgendwie haben sie die lokalen Studierenden doch kennenlernen können.

5.4.3 Hilfe früherer Erfahrungen und Erwartungen

Die früheren Erfahrungen im Ausland waren auch der Grund, warum die Studierenden keinen Kulturschock erwarteten. Einige sagen direkt, dass sie das Land, die Sprache und die Kultur schon kennen und deswegen wissen, was sie erwartet (vgl. 5.1.2). In den Kommentaren erwähnen die Studierenden, dass die deutsche Bürokratie oder die deutsche Universität einen Schock oder eine Überraschung bringen könnten.

Wenn man schon jemanden in der Stadt kennt, hilft es bei der Anpassung an die neue Umgebung. Von diesen fünf Studierende hatten alle schon Kontakte in der Zielstadt – entweder finnische oder ausländische. Vier von den fünf hatten auch Tutoren oder zukünftige Mitbewohner, die ihnen schon vor der Ankunft geholfen haben. Sie haben

zum Beispiel gefragt, ob die Studierenden Hilfe brauchen, einige haben die Studierenden bei der Ankunft abgeholt usw. (vgl. 5.2.1).

Haben dieses Vorwissen von Kultur, Land und Sprache und die lokalen Kontakte den Studierenden bei der Anpassung geholfen? Die Studierenden sagen, dass die Kontakte ihnen geholfen haben, aber meinten auch, dass die Kontakte nicht viel gebracht haben, weil sie sonst gut klarkamen:

"ich find es schlecht weil für mich war es kein problem ich bin schon gereist vorher ich bin schon in deutschland gewesen ich hatte menschen an den ich meine fragen stellen konnte falls ich welche hatte [ja] aber falls jemand nervös wäre und hätte also keiner an dem man sich wenden könnte bei diesen sachen hätte keine bekannte in deutschland dann ist es meiner meinung nach ein bisschen problematisch dass du vorher keinen kontak aufnehmen kannst weil du sollte immer an irgendein büro email schreiben und ich finde [ja ja] die schwelle ist ziemlich gross und so" (Jenny 2: 284-290)

Man könnte also sagen, dass das Vorwissen und die lokalen Kontakte wie zum Beispiel Mitbewohner den Studierenden bei einigen praktischen Pflichten geholfen haben. Das Vorwissen hat auch dabei geholfen, dass die Studierenden weniger Angst hatten. Jenny sagt direkt, dass sie mehr über ihren Austausch nachgedacht hätte, hätte sie nicht gerade in Deutschland gearbeitet (Jenny 1: 257-262.) und Riina meint, dass sie nach ihren Erfahrungen in der Schweiz und in Spanien weiß, was sie erwartet (Riina 1: 118-120)

Haben die Studierenden wegen des Vorwissens auch weniger Anpassungsprobleme gehabt und einen großen Kulturschock vermieden? Die Studierenden haben Bürokratie erwartet, wurden aber trotzdem überrascht (Annikas Tagebuch). Abgesehen davon waren die Studierenden überrascht, wie die Deutschen und Österreicher sich ernährten. Die Essenskultur im Allgemein hat einige Überraschungen mit sich gebracht, von den Preisen für Essen über die Spätkioske und Ernährungsweisen bis zu den Mensen (vgl. 5.2.)

Außer der Essenskultur waren einige Studierende überrascht, wie viel die Deutschen reden und wie oft sie sich an der Universität melden. Auch die Gewohnheit, alle zu grüßen, hat einige Studierende überrascht. Höflichkeit, besonders Siezen, hat den Studierenden fast keine Probleme verursacht. Im Gegenteil haben sie jetzt in Finnland Probleme, weil sie zu viel siezen. Die Studierenden, die in Berlin Austausch gemacht haben, waren beide überrascht, wie frech die Berliner sein können.

Die früheren Erwartungen haben vielleicht in einigen Situationen den Studierenden geholfen. Sie waren nicht wirklich verwirrt und haben eigentlich keinen Kulturschock erlebt. Sie sagen, dass sie mehr vorbereitet waren, aber in vielen Fällen meinen sie,

dass ihre früheren Erfahrungen in den deutschsprachigen Ländern keinen großen Unterschied machten, aber geben ein paar Beispiele von Situationen, in denen sich andere Austauschstudierende über etwas gewundert haben, das für sie ganz normal war. (Jenny 2: 405-420, Aleksi 1: 306-314).

Trotzdem könnte man meinen, dass die früheren Erwartungen den Kulturschock zumindest verringert haben, da die Studierenden keinen großen Kulturschock erwähnen. In den Vorinterviews nennen sie viele Überraschungen, die sie erwarteten und die später auch in den Interviews erwähnen, zum Beispiel Bürokratie und Unterschiede an der Universität. Um zu sagen, ob es tatsächlich einen großen Unterschied gibt, hätte man auch Studierende interviewen sollen, die das Zielland und die Zielkultur nicht so gut kannten:

RIINA: hatte ich eigentlich nicht ich war überrascht auch davon dass ich so keine größere probleme also in wein hatte aber das war vielleicht das dass es so ähnlich ist als die schweiz deutschsprachiges gebiet dass es nur fühlte als wäre ich in gleichen stelle oder in einer ähnlichen stelle (Riina 2: 166-169)

Vor dem Austausch gingen alle Studierenden weltoffen ins Ausland und hatten nur wenige Erwartungen. Sie hatten ein realistisches Bild, was der Austausch sein wird und welche Probleme ihnen vielleicht begegnen werden. Es war ihnen bewusst, dass die Universität etwas Neues ist und sie wussten, dass das System anders läuft als in Finnland. Sie hatten sogar eine sehr genaue Vorstellung, welche Unterschiede es zwischen den Universitäten gibt (Jenny 1: 316-317, Annika 1: 37-42).

5.4.4 Sind Erasmusprogramm und Bologna-Prozess bei diesen Studenten gelungen?

Eines der Ziele des Erasmusprogrammes (vgl. 2.1.2) war es, eine neue internationale Generation zu schaffen, die bereit wäre, zum Beispiel im Ausland oder in einer internationalen Umgebung zu arbeiten. Man kann sagen, dass diese Studierenden nach ihrem Austausch und anderen Auslandsaufenthalten internationale Kompetenz bekommen haben. Sie alle fanden ihren Austausch gelungen und aus dieser Sicht wurde dieses Ziel von Erasmus erreicht, aber weil die Studierende schon international vor dem Austausch waren, kann man nicht behaupten, dass es nur dank Erasmus geschah.

Die eigenen Ziele und Erwartungen der Studierenden an Erasmus wurden bei diesen Austauschstudierenden erreicht. Sie alle sagen, dass ihre Erwartungen mehr als erfüllt wurden (vgl. 5.3.4). Viele Studierende meinten, dass sie mehr Spaß oder eine bessere Zeit hatten, als sie sich vorher gedacht hatten, und zwei haben sogar feste Freunde

gefunden. Sie haben in vielen Fällen ihre persönlichen Ziele erreichen können, indem sie zum Beispiel sagen, dass sie die Reise gemacht haben, die sie wollten oder dass sie Hilfe für ihre Masterarbeit bekommen haben. Nicht alle haben Deutsch so viel verbessert, wie sie es gern getan hätten (vgl. 5.3.2).

An der Universität mussten sie oft ihre ursprüngliche Kurswahl ändern, weshalb die Studierenden Kurse mehr für ihre Nebenfächer belegten. Es wurde nicht direkt gesagt, aber man könnte annehmen, dass die Studierenden entweder die entsprechenden Kurse nicht gefunden haben, oder dass sie den Austausch in ihrem Studium nicht so eingeplant haben, dass sie dort besonders ihr Studium weitermachen würden. Am Ende haben alle aber die Kurse anerkennen lassen können und teilweise konnten sie sogar obligatorische Kurse ersetzen.

Um in der Regelstudienzeit fertig zu werden, sollten die Studierenden jedes Semester wenigstens 30 Credits erarbeiten. Von den Studierenden in dieser Studie verbrachten zwei das ganze Jahr im Ausland und haben 44 und 48 Credits bekommen, das heißt, ein bisschen weniger als die Regelstudienzeit verlangt. Die Studierenden, die nur ein Semester im Ausland verbrachten, erhielten 16, 32 und 13 Credits, also auch ein bisschen weniger, als die Regelstudienzeit verlangt. Ob der Austausch wirklich ihre Studienzeit verlängert, kann man nicht sagen, weil das Studium in Finnland flexibel ist und man in einem Jahr viele Credits machen kann.

Man könnte also behaupten, dass man entweder den Austausch früh und gut planen sollte, damit man wirklich alle Kurse für das Studium gut anerkennen könnte und nicht nur einzelne Kurse. Außerdem war es den Studierenden teilweise unklar, ob die Kurse am eigenen Fach oder an der Fakultät anerkannt werden. Der Prozess könnte also noch besser funktionieren, aber dass alle Kurse anerkannt wurden, besagt, dass der Bologna-Prozess schon funktioniert hat.

6 Zusammenfassung

In dieser Studie habe ich fünf finnische Austauschstudierende interviewt, drei von ihnen sowohl vor als auch nach dem Austausch und zwei nur nach dem Austausch. Drei der Studierenden haben auch während des Austausches ein Tagebuch darüber geführt, was sie im Austausch seltsam gefunden haben. Alle diese Studierenden konnten gut Deutsch, hatten schon eine längere Zeit in einem deutschsprachigen Land verbracht und vier von ihnen waren Germanistikstudierende.

Die Idee dieser Untersuchung war es herauszufinden, ob diese Vorkenntnisse und Sprachkenntnisse ihnen während des Austausches geholfen haben, sich besser in dem

Land zu integrieren und mehrere lokale Kontakte zu bekommen. Mit anderen Wörtern war das Ziel, herauszufinden, ob sie die Erasmusblase verlassen konnten und mehr mit lokalen Studierenden als mit den anderen Austauschstudierenden Zeit verbracht hatten. Außerdem war die Idee, zu sehen, was diese Studierenden überhaupt motiviert hat und wie die Ziele von Erasmus und Bologna-Prozess bei diesen Studierenden erreicht worden sind.

Wenn es um die Motivation ging, war klar, dass die persönlichen Gründe wichtiger waren als die professionellen Gründe. Das bestätigt ältere Untersuchungen über die Motivation der Erasmusstudierenden (vgl. 2.2.1). Es wurde bei diesen Studierenden auch klar, dass ihre früheren Austausche und Auslandsaufenthalte sie motiviert haben, noch einmal ins Ausland zu gehen. Der frühere Austausch musste nicht einmal gut gewesen sein (vgl. 5.1.1).

Das Thema von Integration ist natürlich schwierig zu beurteilen, aber wenn man die Sprachnutzung der Studierenden und ihre lokalen Kontakte erforscht, kann man einige Schlussfolgerungen ziehen. Viele von den Studierenden hatten mit Absicht nach deutschsprachigen Kontakten gesucht (vgl. 5.3.1), aber trotzdem meinten viele, dass sie Deutsch eher mit anderen Austauschstudierenden benutzt haben. Die lokalen Kontakte kamen normalerweise nicht aus den Vorlesungen oder Seminaren sondern eher durch entweder Mitbewohner oder andere Freizeitaktivitäten (vgl. 5.3.1).

Obwohl die Studierenden gesagt haben, dass sie keine Kontakte in den Vorlesungen gefunden haben, konnten sie mit bewussten Entscheidungen lokale Kontakte finden und mehr Deutsch reden. Zwei Befragte waren nach dem Austausch mit Deutschen liiert. Man könnte also behaupten, dass die Studierenden zumindest teilweise der Erasmusblase entkommen sind. Leicht scheint es aber nicht gewesen sein. Die Sprachkenntnisse scheinen zu helfen, aber trotzdem müssen die Studierenden sich Mühe geben, um deutschsprachige Kontakte zu bekommen.

Die Studierenden kannten schon die Kultur, aber trotzdem erwähnen sie einige Überraschungen. Viele erwähnen, dass es in dem Land mehr ökologische Produkte gibt oder, dass die lokalen Studierenden weniger über Ernährung wussten. Außerdem erzählen sie, dass sie alltägliche Probleme mit Bezahlung und Bürokratie hatten (vgl. 5.2.1). Zumindest auf Grund der Interviews oder der Tagebücher kann man nicht sagen, dass die Studierenden einen Kulturschock erlebt hätten. Sie waren ziemlich vorbereitet, weil sie viele von den Überraschungen schon vor dem Austausch erahnen konnten und sie kommentieren die kulturellen Unterschiede in den Tagebüchern.

Bei diesen Studierenden wird hochwahrscheinlich, dass das Ziel einer international kompetenten Generation der Studierenden erreicht wurde. Man könnte aber

behaupten, dass sie schon vor dem Austausch kompetent waren. Wenn es um den Bologna-Prozess geht, kann man erwähnen, dass fast alle diese Studierenden im Ausland weniger Credits erarbeitet haben, als sie durchschnittlich machen sollten. Ob das ihre Studien verlängert, kann man nicht sagen. Die Studierenden konnten aber alle ihre Kurse anerkennen lassen, obwohl mehr fakultative als obligatorische Kurse (vgl. 5.3.5).

7 Diskussion und Ausblick

Obwohl die Erasmusstudierenden und der Erasmusaustausch viel untersucht worden ist (vgl. 2.2), habe ich noch keine Untersuchung gefunden, die sich auf die Studierenden konzentriert, die schon die Sprache und die Kultur des Ziellandes kannten und schon Zeit in dem Land verbracht hatten. Es war interessant festzustellen, dass ihre Motivation und Gründe für den Austausch die gleichen waren, wie bei den anderen Studierenden. Es war auch wichtig zu sehen, dass man allein mit guten Sprachkenntnissen die Erasmusblase nicht entkommen kann, sondern bewusst nach Wegen suchen muss, um dauerhafte Kontakte zur einheimischen Bevölkerung zu knüpfen.

In dieser Studie wurden nur fünf Studierende interviewt und sie waren alle außer einer Germanistikstudierende. Um wirklich einen guten Überblick zu bekommen, ob die Sprachkenntnisse beim Austausch helfen, lokale Kontakte zu bekommen, müsste man das genaue Niveau der Studierenden in der deutschen Sprache kennen und eine Kontrollgruppe ohne frühere Sprachkenntnisse haben. Auch beim Kulturschock wäre es wichtig zu wissen, wie die Studierenden, die früher nicht in deutschsprachigen Ländern gewesen sind, die gleichen Situationen erleben.

Die Interviews waren teilweise nicht lang genug. Man hätte die Studierenden länger interviewen können und mehr und spezifischere Fragen stellen können damit man am Ende mehr Anekdoten und ein besseres Bild gehabt hätte. Die Interviewten kannten mich, was teilweise an den Interviews zu sehen ist (vgl. 4.2.2). Es kann sein, dass das dazu geführt hat, dass die Studierende einige Geschichten nicht erzählt haben, weil sie sie mir schon vor dem Interview erzählt hatten. Es kann also gut sein, dass ich wegen der Menge der Informationen, die ich schon vor den Interviews von den Studierenden hatte, das Gespräch beeinflusst habe. Trotzdem waren die Interviews locker eben weil ich die Informanten schon kannte.

Auch die Analyse kann durch die Bekanntschaft mit den Informanten beeinflusst sein. Ich habe natürlich nach den Interviews auch mit einigen von den Studierenden gesprochen und mehr Informationen bekommen. Bei der Analyse habe ich versucht,

die Analyse nur mit den Informationen zu machen, die ich von den Interviews hatte, aber es kann sein, dass die Informationen, die ich vorher hatte und nach dem Interviews von den Informanten bekommen habe, die Analyse in eine bestimmte Richtung geführt haben.

Um ein besseres Bild über dieses Thema zu bekommen, sollte man gründlichere Interviews führen, zum Beispiel mit vielen Fragen über die früheren Erlebnisse in den Zielländern. Man bräuchte auch eine Kontrollgruppe mit weniger Informationen über Zielland und Zielsprache. Das Thema der Anpassung der Austauschstudierenden kann noch weiter untersucht werden und es wäre auch wichtig, dass es gemacht würde.

Der französische Premierminister hat im September in seiner Rede über die Zukunft von Europa auch das Austauschstudium erwähnt. Er hat eine Vision gegeben, dass jede/r Student/in ein halbes Jahr seines Studiums im Ausland verbringen soll (IQ14). Wenn ständig mehr Studierende einen Austausch machen, umso mehr werden wir über das Erlebnis wissen. Außerdem können wir dadurch vielleicht herausfinden, wie man die Erasmusblase verhindern kann.

Literaturverzeichnis

Literatur

- Aguaded Gómez, José Ignacio & Crsitina Poco Vicente (2011): Communicative Competences and the Use of ICT for Foreign Language Learning within the European Student Exchange Programme ERASMUS, in: *European Educational Research Journal*, Volume 10 Number , 83-10.
- Aho, Sarianna & Jutta Lankinen, Meeri Pekkola, Pekka Rantanen, Ewald Reuter, Stephanie Silvan und Katariina Ylönen (2017): Mehrsprachige Germanistinnen im Beruf. Ergebnisse einer explorativen Verbleibstudie unter Germanistikalumnae der Universität Tampere in *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*, 22/2, 30-46. Im Internet unter: <http://tujournals.ulb.tu-darmstadt.de/index.php/zif/article/view/856/857>
- Ambrosi, Gioia (2013): The influence of the ERASMUS Programme on Stengthening a European Identity: Xase Studies of Sapanish and British Exchange Students in *Education beyond Borders : ERASMUS Phenomenon - Symbol of a New European Generation?*, 143-162, Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main.
- Ash, Mitchell G. (2008): From ‘Humbolt’ to ‘Bologna’: history as a discourse in higher education reform debates in German-speaking Europe, in: *Education and Knowledge-Based economy in Europe*, Sense Publishers, Rotterdam, 41-63.
- Ballatore Magali & Martha K. Ferde (2013): The Erasmus Programme in France, Italy and the United Kingdom: student mobility as a signal of distinction and privilege, in: *European Educational Research Journal*, Volume 12 Number 4 2013525-533.
- Banyté, Inga (2014): Towards successful integration of Erasmus students into Lithuanian culture, in: *Language in Different Contexts*, vol. 6 issue 1, part 1&2, 169-175.
- Bildungsministerium Finnlands (2014): Opiskelijatutkimus 2014 (Im Internet unter: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75224>)
- Bundesministerium für Bildung und Forschung (2012): Die Umsetzung der Ziele des Bologna-Prozesses 2009-2012 (Im Internet unter: http://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2012/2012_00_00-Bologna-Bericht-2009-2012.pdf)

- Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung (2012): Bologna-Monitor – Bericht über die Maßnahmen der Umsetzung der Bologna-Ziele in Österreich (Im Internet unter: https://wissenschaft.bmwf.gv.at/fileadmin/user_upload/Bologna_Grundsatzdok/Endversion_Bologna_Monitoring_Bericht_2012.pdf)
- Böttcher, Lucas & Nuno A. M. Araújo, Jan Nagler, José F. F. Mendes, Dirk Helbing, Hans J. Herrmann: (2016): Gender Gap in the ERASMUS Mobility Program, in *PLoS ONE* 11 (2).
- Bröckl, Carmen C. (2012): The Importance of Generosity of National Student Financial Support Systems for European Student Mobility. Bachelor's thesis, University of Twente, the Netherlands.
- CIMO (2010): Erasmus Suomessa – tilastoja suomalaisten korkeakoulujen osallistumisesta Erasmus-ohjelmaan vuosina 2007-2010. Im Internet unter: http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/23805_Erasmus_tilastojulkaisu_web.pdf
- Dalen, Monica (2004): Intervju som metod (ins Schwedische übersetzt von Bo och Ethel Kärnekull), Gleerups Utbildning AB, Malmö.
- Denscombe, Martyn (2016): Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna, übersetzt von: Per Larson, 3. Auflage, Studentlitteratur AB, Lund.
- European Commission (2014): Erasmus – Facts, Figures and Trends 2013-2014 (Im Internet unter: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/statistics/erasmus-plus-facts-figures_en.pdf)
- European Commission (2016): Education and Training monitor 2016 (Im Internet unter: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016_en.pdf)
- Feyen, Benjamin and Ewa Krzaklewska (2013): Education beyond Borders : ERASMUS Phenomenon - Symbol of a New European Generation?, Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main.
- Feyen, Benjamin (2013): The making of Success Story: The Creation of the Erasmus programme in the Historical context in *Education beyond Borders : ERASMUS Phenomenon - Symbol of a New European Generation?*, 67-74, Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main.

- Fombona, Javier; Rodríguez, Celestino; Sevillano, Ángeles Pascual (2013): The Motivational Factor of Erasmus Students at the University, In: *International Education Studies*, Vol. 6 N.4 2013.
- Heger, Friedlich (2013): ERASMUS – For all? Structural Challenges of the EU's Exchange Programme, in *Education beyond Borders : ERASMUS Phenomenon - Symbol of a New European Generation?*, 22-32, Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main.
- Hirsjärvi, Sirkka & Helena Hurme (2000): Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö, yliopistopaino, Helsinki.
- Hirsjärvi Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara (2009): Tutki ja kirjoita, Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna.
- Huber, Michael (2012): Mobility, ECTS and Grades: Problems with the Comparability of Grades in *European higher education at the crossroads – between the Bologna Process and National reforms*, Dordrecht, New York, 209-222
- Hyvärinen, Marjo (2008): Deutschsprachige Austauschstudierende in Finnland - Eine inhaltsanalytische Untersuchung von Erfahrungen von Studenten aus dem deutschen Sprachraum in Finnland, Pro-Gradu Arbeit, Universität Tampere.
- Juvan, Emil & Miha Lesjak (2013): Erasmus Exchange Program: Opportunity for professional growth or sponsored vacations?, in: *Journal of Hospitality & Tourism Education*, vol. 23, num. 2, 23-29.
- Lesjak, Miha & Emil Juvan, Elizabeth M. Ineson, Matthew H. Yap, Eva Podovšovnik Axelsson (2015): Erasmus Student Motivation: Why and Where to Go?, In: *Higher Education: The International Journal of Higher Education Research*, Vol. 70, N. 5 S. 845-865 11/2015.
- Llanes, Àngels & Elisabet Arnó & Guzman Mancho-Barés (2016): Erasmus students using English as a lingua franca: does study abroad in a non-English-speaking country improve L2 English?, in: *The Language Learning Journal*, Vol. 44, No. 3, 292–303.
- Llurda, Enric & Lúdia Gallego-Balsà, Clàudia Barahona, Xavier Martin-Rubió (2016): Erasmus student mobility and the construction of European citizenship in *The language learning journal*, Vol 44. Issue 3. 323-246.
- Magnusson, Eva & Jeanne Marecek (2015): Doing Interview-Based Qualitative Research – A Learner's Guide, Cambridge University Press, Cambridge.

-
- Messer, Dolores & Stefan C. Wolter (2005): Are student exchange programs worth it?, *IZA Discussion Paper No. 1656*.
- Nickel, Sigmund (2011): Zwischen Kritik und Empire – Wie wirksam ist der Bologna-Prozess?, in: *Der Bologna-Prozess aus der Sicht der Hochschulforschung – Analysen und Impulse für die Praxis, Arbeitspapier Nr. 148, September 2011*, 8-20.
- Krzaklewska, Ewa & Paulina Skórska (2013): Culture Shock during ERASMUS exchange – Determinants, Processes, Prevention in *Education beyond Borders : ERASMUS Phenomenon - Symbol of a New European Generation?*, 105-126, Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main.
- Kuhn, Theresa (2012): Why Educational Exchange Programmes Miss Their Mark: Cross-Border Mobility, Education and European Identity, in: *Journal of common market studies*, vol 50, num 6, 994-1010.
- Parey, Matthias & Fabian Waldingen (2011): Studying Abroad and the Effect on International Labour Market Mobility: Evidence from the Introduction of ERASMUS in *the economic journal*, vol 121, issue 551, 3/2011.
- Reuter, Brigitte & Ewald Reuter (2012): Finnisch Austauschstudierende an deutschsprachigen Universitäten. Chancen und Probleme der sprachlich-kommunikativen Studienvor- und -nachbereitung im Entsenderland in *gfl-journal* n. 2-3/2012, 32-74.
- Reuter, Ewald (2016): Transkulturelle Leseweisen. Eine qualitative Längsschnittstudie zu interlingual-transkulturelle Leseprozessen europäischer Studierenden in *Borretto Zapata Victor M. & José Javier Marros Ramos (2016): Hybride Blicke auf die deutsche Sprache und Literatur*, Franzie & Timme GmbH, Berlin.
- Ruusuvuori, Johanna & Liisa Tiittula (2005): Haastattelu – Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Ruusuvuori, Johanna & Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (2010): Haastattelun analyysi, Tallinna Raamtutrikikoda, Tallinna.
- Salmi, Riikka (2015): Saksaan suuntautuvan opiskelijan opas, liiketalouden koulutusohjelma, opinnäytetyö, Haaga Helia.
- Scott, Peter (2012): Going Beyond Bologna: Issues and Themes in *European higher education at the crossroads – between the Bologna Process and National reforms*, Dordrecht, New York, 1-17.

Sieh, Isabelle (2014): Der Bologna Prozess in Frankreich und Deutschland im Vergleich, Springer-Verlag, Wiesbaden.

Teichler, Ulrich (2004): Temporary Study Abroad: the life of Erasmus Students, in: *European Journal of Education*, 39 (4), P. 395-408.

Teichler, Ulrich (2012): International Student Mobility and the Bologna Process in *Research in Comparative and International Education* vol 7, n. 1. 34-49.

Turhan, Bugay (2016): How students develop their competencies through Erasmus Mobility: Erasmus case in Hacettepe University, *Journal Plus Education / Educatia Plus*. 2016 Special issue, Vol. 14, 96-103.

Van Mol, Christof (2013): ERASMUS Student Mobility and the Discovery of New European Horizons, in: *Education beyond Borders : ERASMUS Phenomenon - Symbol of a New European Generation?*, 163-174, Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main.

Internetquellen

IQ1 Pressemitteilung (13/09/2017)

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-82_en.htm

IQ2: Webseite von europäischen Kommission (13/09/2017)

https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/programme-guide/part-a/who-can-participate/eligible-countries_en

IQ3: Die Webseite von dem Jubiläumsjahr 2017. (13.9.2017.)

https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/anniversary/30th-anniversary-and-you_de

IQ4: Beschluss des Rates der europäischen Kommission 15.6.1987: Artikel 2:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/HTML/?uri=CELEX:31987D0327&from=DE>

IQ5: Europäische Kommission: Profil von Erasmustudent (30/8/2017)

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/images/infograph/2016-erasmus-student-profile.jpg

IQ6: Statistiken von der Universität Turku (24/2/2017)

<https://www.utu.fi/fi/Yliopisto/avaintiedot/opiskelutilastot/vaihdot/Sivut/vaihdot-maa-2015.aspx>

IQ7: Europäische Kommission: Erasmus+ Statistiken: Österreich (30/8/2017)

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/statistics/2014/austria_en.pdf

IQ8: Europäische Kommission: Erasmus+ Statistiken: Finnland (30/8/2017)

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/statistics/2014/finland_en.pdf

IQ9: EHEA-Webseite: (30/8/2017)

IQ9a: <http://www.ehea.info/pid34249/members.html>

IQ9b: <https://www.ehea.info/pid34248/history.html>

IQ10: Die Webseite des finnischen Bildungsministeriums (14.12.2016)

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/?lang=en>

IQ11: Das Bachelorstudium Portal (23/09/2017)

<http://www.bachelor-studium.net/bachelor-international>

IQ12: Webseite von CIMO (24/02/2017)

http://www.cimo.fi/services/services_by_sector/higher_education/the_bologna_process_in_finland/objectives_of_the_bologna_process_and_finland

IQ13: Frankfurter allgemeine Zeitung: Deutschen bezahlen lieber bar (24/10/2017)

<http://www.faz.net/aktuell/finanzen/meine-finanzen/geld-ausgeben/zahlungsverkehr-deutschen-zahlen-lieber-bar-15252852.html>

IQ14: Analyysi: Macron esitti eurooppalisen utopian vastalääkkeeksi rajojen sulkijoille (27/9/2017)

<https://yle.fi/uutiset/3-9852516>

Erklärungen, Berichte and Communiqués des Bologna-Prozesses

Bologna 1999

Prague 2001

Berlin 2003

Bergen 2005

London 2007

Leuven 2009

Bukarest 2012

Yerevan 2015

National Report Finland 2008

National Report Finland 2012

National Report Germany 2012

National Report Germany 2015

National Report Austria 2012

National Report Austria 2015

Anhänge

Anhang 1: Riina Interview 1

Interviewte: Riina, finnische Austauschstudentin.

Zieluniversität: Universität Wien

Interviewer: Jutta Lankinen, Universität Tampere

Interviewort: Turku

Interviewzeit: Februar 2016

Länge des Interviews: 14 Min 18 Sek

Interviewsprache: Finnisch

Transkriptsymbole:

IN = die Interviewerin

RIINA = die erste Befragte

(): In Klammern wird zusätzliche Information hinzugefügt, z.B. wenn gelacht wird oder wenn etwas undeutlich gesagt wird.

[]: Wenn kurze Wortbeiträge wie z.B. [joo] innerhalb der Wortmeldung des Anderen geleistet werden, werden sie in eckigen Klammern hinzugefügt.

IN: eli alotetaan ihan kysymyksi- kysymyksestä, että miks sä lähdet vaihtoon ja miks just tähän kohteeseen?

RIINA: hmm.. toi on sillee aika vaikea kysymys. koska oon ollu vaihdossa aikasemmin ja halusin vaan niin kun lähteä uudestaan ulkomaille ja mulla oli
 5 opinnoissa semmonen sopiva paussi että niin ku saan kandin valmiiksi niin sit niin ku et sit voisi niin ku valmistua kahen ja puolen vuoden jälkeen tai lähtee vaihtoon ja sit se vaihtoon lähteminen kuulosti paljo paremmalta idealta [joo] ja oon menossa itävaltaan, wieniin ja kohde lähinnä siks, että haluan parantaa mun saksan kieltä, koska saksa on hyödyllinen niin ku opintojen kannalta, tulevaisuuden kannalta ja
 10 tykkään tosi paljon itävallasta niin ku muutenki

IN: käviks sulla oliks sulla mielessä mennä sinne espanjaan missä sä olit vaihdossa silloin?

RIINA: hmm.. ei oikeestaan, koska halusin niin ku jotain toista kieltä parannella [joo] kyl mä halusin niin ku latinaiseen amerikkaan mut meil ei ollu vaihtoehtoja sinne

15 IN: joo joo ja mitä tota miten sit itävallassa ni oliks se wien niin ku niist itävallan yliopistoist [Haastattelu keskeytyy ovenkoputukseen, tauko 1.04-1.20] niin et oliks se niist öö itävallan yliopistoista muita niin ku mitä varten päädyit niistä sitten vielä

RIINA: hmm itse asiassa se wieniin oli täysin sattumaa koska mä olisin halunnu salzburgiin sillee periaatteessa, koska se on lähempänä vuoria ja mulla on tosi paljo
 20 harrastuksia mitä haluan just tehdä vuorilla ja mun kaveri oli siellä vaihdossa ni se kerto et siel on kans niin ku meidän alalla hyviä kursseja ja hyvä henkilökunta mut meiltä ei ollu sinne vaihtopaikkoja ja sit hain graziin mut tota sinne en päässy ja wien oli sillee mun kakkosvaihtoehto

IN: kakkosvaihtoehto joo. miten se prosessi niin ku tavallaan se hakuprosessi suju et
 25 oliks siin joku ongelmakohta ku sä hait vaihtoon tai tuliks sul muuten niin ku siinä vastaan joku meniks se ihan sillee

RIINA: oli tosi helppoo ja smootia ja siis paperit vaan sisään [joo] ja sit tuli tosi nopeesti ilmoitus siitä, että pääsi minne halus

IN: ja sen jälkeen ku öö sithän pitää hakee vielä niin ku sinne [mm] yliopistoon siellä
 30 paikanpäällä ni miten se suju sitte tavallaan se yhteydenpito sinne wienin yliopiston kans

RIINA: itse asiassa turun yliopistolla ja wienin yliopistolla on joku semmonen harvinainen sopimus että niin ku ne laittaa niin ku meidät hyväksy kohdeyliopisto hyväksyy meidät suoraa että siin ei ollu sitä toista hakuu

35 IN: okei et sun ei tarvinnu sen kans [ei, ei] sen kans pelata

RIINA: tai se skipattiin kokonaan

IN: joo, onks tota tiedäks sä onks wieniin lähdössä turun yliopistosta muita

RIINA: joo, mut ei tota niin kun mun alalta ketään [okei] et vissiin oon ainoo yhteiskuntatieteilijä

- 40 IN: joo, mitä tota mitä sä tiedät siitä kohdemaasta ja wienin yliopistosta ja muutenkin wienistä et onks saiks sä sielt jonku infopakettin nyt vielä ennen lähtöä vai mikä sun niin ku tavallaan se pohjatieto Itävallasta ja wienistä ja yliopistosta siellä on
- RIINA: no yliopistosta on lähetetty aika paljo et miten ilmottaudutaan kursseille ja mitä kurssitarjontaa on ja sillee kampuskarttaa ja miten voi ostaa jonku julkisen
- 45 liikenteen kulkukortin ja tämmöstä ja sit mul on kaks tuutoria siellä jaa mut niin ku itävallasta ylipäätään ei oo kauheesti kertonu [joo] että mut se on niin ku oman pohjatiedon varassa ja oon käynny maassa ennenki ja sillee asunu saksankielisessä maassa ennen ni en usko että se on mulle ihan hirvee kulttuurishokki
- IN: joo toi öö kerro niistä tuutoreista siis sul on kaks tuutoria
- 50 RIINA: joo siel on semmonen buddy system, ne sanoo, niin jossa on aina kolme vaihtaria ja kaks tuutoria ja ne on semmonen niin ku porukka ja sit ne tuutorit näyttää paikkoja ja käydään yhdessä kaikkea ja tehdään niin ku asioita käydään vaikka retkillä tai jossain niin kun kahvilassa tai turisteilemassa ja ne niin ku tavallaan kans neuvoo miten se yliopistoasiat hoituu siellä [onks] mistä löytyy mitäki –
- 55 IN: joo, ottiks ne niin ku yhteyttä suhun vai?
- RIINA: ööö, se oli sillee että niin kun meille kaikille laitettiin yhtä aikaa sähköpostiviestit et tällänen on teidän ryhmä ja saatte ottaa yhteyttä miten halutte
- IN: okei ja miten tota otiks sä sit yhtettä niihin vai ne suhun
- RIINA: ne ehti ensin ottaa muhun koska en kattonu sähköpostia ilmeisesti ihan niin
- 60 ajoissa ku ne (naurua) sillee vastasin kyllä nätisti heti
- IN: ja siin ryhmässä on sitte muitaki vaihtareita, nyt sä sitte tiedät ketä siinä ryhmässä, ni mistä päin
- RIINA: ööö no sitä ne ei vielä niin ku sanonu et ketä muita siinä oli vaan niin ku laitettu vaan niitten tuutorien nimet ja sillee että ryhmässäsi on kaksi muuta
- 65 IN: nii eli siin oli vaan et kaks muuta [joo] joo et niitä sä et oo viäl tavannu tai tie niin ku pitäny yhteyttä niihin [en vielä] äää miten sä löysit ton asunnon? mitä kautta ja miten? onks sulla ylipäätään asunto siellä jo?
- RIINA: on joo (naurua) siis tota aa wienin yliopisto kyllä neuvoo mistä vois löytää ja ilmeisesti se olis ollu helpomminkin löydettävissä mut minä jotenkin ymmärsin sen et
- 70 se on kauheen vaikee ja aloin ettiä yksityisiltä markkinoilta ja löysinkin sit sieltä alivuokralaishuoneen [okei] et mitä kolme neljä viikkoo hain et aika ikävää se oli
- IN: joo, et tota ketä siinä siis se on sä oot alivuokralaisena [joo] siinä ja siin on ilmeisesti sitte muitaki tiedäks sä niin ku niitä
- RIINA: ööö siinä asuu siis niin ku eräs niin ku nuorehko nainen [okei] vaan
- 75 IN: Joo, joo ja sul ei kuitenkaan oo wienissä paikanpäällä tuttuja? tai muuten
- RIINA: no itse asiassa on kyllä koska siis niin ku yks ööö poika opiskeli mun kans alun perin politiikkaa ekan vuoden täällä turussa mut sit hän vaihto wienin yliopistoon. me ollaan kavereita nii se on siellä ja tota tiedän yhden rovaniemeläisen, joka on lähdössä kans vaihtoon ja opiskelee politiikkatieteitä ja sit mulla on viime
- 80 vuoden kielitandempari täältä turun yliopistosta, joka on wienissä [joo]

IN: eli aika paljoki tuttuja itse asiassa [niin] niist on varmaan ollu paljon apua kaikennäkösessä

RIINA: joo pystyy kysymään kaikkea yksinkertasia pikkujuttuja ja sit niin ku ylipäätään tietää et jonkunlainen sosiaalinen verkosto

85 IN: niinpä, niinpä ei tarvi ihan tyhjästä lähtee sitä

RIINA: niin, vaikka seki olis hienoo

IN: (nauraa) niin niin joo onks sulla tota siellä alussa jotain kielikurssia tai johdantoo

RIINA: joo tota mulla on kielikurssi, joka kestää neljä viikkoa niin ku se on valinnainen ja se maksaa oiks se 100 euroa mut kuitenkin siitä saa neljä opintopistettä
90 ja varmasti pääsee sillee hyvin alkuun siinä paikaallaan tutusmisessa

IN: joo ja se alkaa nyt heti ku sä meet sinne vai

RIINA: joo se alkaa sillee helmikuun noin kymmenespäivä [joo] en muista tarkkaa

IN: kerro vähä mitä odotuksii sul on siitä vaihdosta että [tauko] että tavallaan mitä sä odotat eniten eniten tolta öö lukuvuodelta tai lukukaudelta

95 RIINA: no se mul ei oo ihan hirveesti ylipäätään odotuksia koska niin ku haluan lähteä mahdollisimman avoin mielin sinne. no siis haluan just tutustua uusiin ihmisiin ja oppia saksaa sillee niin ku nyt mun saksa on sillee kivaa arkijutustelutasoa mut haluan sillee oppia oman alan sanastoa et voi oikeesti käyttää työkielenä ja sit vaan niin ku nähdä paikkoja ja tota ottaa vähä rennommin ku suomes

100 IN: Joo, mitä tota mitä kurseja sul esimerkiksi ooks sä niin ku kattonu jo että mitä sä

RIINA: hmm.. joo jonkun verran oon ehtiny kattoo en oo vielä niin ku valinnu vaikka kurssivalinnat vois nyt jo tehdä ja tota ajattelin ottaa kansainvälistä oikeutta englanniksi siel on semmonen instituutti jossa voi opiskella ja sit öö ihan politiikan peruskurssesi saksaksi että oppis sit sanastoo vaikka aihe on jo tottu

105 IN: joo ja tota sit sä sanoit et vähä nähdä paikkoja ja reissailla ni onks sul jotain suunnitelmia et mihin sä haluat meinaatsä matkustella ja mihin sä meinaat niin ku matkustella

RIINA: joo toisaalta haluan antaa sen paikan vaan viedä ja sillee niin ku hetken viedä mut kyl haluaisin niin ku käydä just itävallan vuorilla ja alpeilla et esim telттаilemassa
110 ja vaeltamassa ja sit toisaalta ehkä itä-euroopassa vaikka slovakiassa ja sloveniassa ja unkarissa ja tälle.

IN: joo niin sä sanoit et sä oot ollu itävallassa mutta ooks sä niin ku wienissä ollu?

RIINA: en oo ollu wienissä oon ollu salzburgissa ja sit niin ku hiihtokeskuksissa

IN: joo ja tota mitä onks sul niin ku joku mikä jännittäis tai siis sillee [hmm] pelottais
115 siin vaihdos tai muuten niin ku tällasta niin ku enemmän semmosta siihen puoleen et ei niin ku välttämättä niitä positiivisia odotuksia vaan enemmän niin ku näitä

RIINA: no siis tavallaan jo kerran sillee opiskelijavaihdon kokeneena ja sit on ollu kans au-pair ni tavallaan tietää mitä odottaa ku lähtee pidemmäks aikaa ulkomaille yksin mut ainahan tietty pelottaa et jos vaikka sairastuu tai jos suomessa käy jolleki
120 läheiselle huonosti tai sitte niin ku jos vaan en yksinkertasesti viihdy tai saa kavereita

tai semmosta mut se ei oo ehkä semmosta pelkoa vaan semmosta katotaan miten tässä käy [niin niin] enemmän positiivisella mielellä

IN: niin ja se kokemus sieltä saksankielisestä maasta oli nimenomaan se au-pairina olo sveitsissä? [joo] joo, kyllä mitä muita ajatuksia noin muuten niin ku lähtöön ei oo enää kauheesti noin ylipäättään onks on positiivinen fiilis vai

RIINA: no semmonen niin ku odottavan positiivinen en tiä mitä on tulossa en oo ehtiny rakentaa sillee hirveesti odotuksia että niin ku monet niin ku jotenki tuntuu että nää pitkät reissut tulee sillee yhtäkkiä vaikka ne tietääki että ne on tulossa et niin ku niistä ei ehi sillee haaveilemaan tai suunnittelemaan etukäteen mut haluun kattoo mitä tuo tullessaan ja oon kuullu wienistä pelkkää positiivista kaikilta joten uskon et se on tosi kiva paikka

IN: joo, selvä, eiköhän jossei sulla oo ite tähän mitään lisättävää

RIINA: ei mulla varmaan

IN: no jos mä esitän vielä kysymyksen siitä ku sä olit au-pairina Sveitsissä ni kuin kauan sä olit?

RIINA: neljä kuukautta olin

IN: ja tota minkälainen saksantaito sulla oli ku sä menit sinne?

RIINA: no mulla oli semmonen lukion lyhyesti saksasta ällä, mut lukiosta on kuitenkin kulunut nyt sitte jo kolme vuotta niin sillee ok kielitaito, jota piti vähä herätellä

IN: joo ja miten tota koeksä et se sun saksa parani siellä?

RIINA: kyl se parani, en ehkä oppinu oikeesti oppinu hirveesti uusia sanoja mut niin ku just se suullinen tuottaminen ja se et pystyy niin ku vaan jutteleen ihmisten kanssa parani tosi paljon

IN: joo, käytiks sä siellä saksaa kuitenkin ihan joka niin ku joka päivä vai

RIINA: siis joka päivä mut en koko päivää koska niin ku olin au-pairina kuus-ykstoista vuotiaille lapsille ja heidän kans piti puhua työajalla englantia mut sit vapaa-ajalla me puhuttiin saksaa

IN: joo, mikä tota mitä sä luulet että mitkä on sveitsin ja Itävallan semmosia niin ku isoimpia eroja tai siis yhtäläisyyksiä mitä sä koet et sä pysty sielt sveitsin kokemuksesta tavallaan hyödyntämään esimerkiksi

RIINA: no ehkä niin ku semmonen hmmm vuorovaikutuskulttuuri esimerkiksi just miten puhutellaan toisia tai niin ku ylipäättään semmonenn niin ku ehkä on sillee ei niin tuttavallinen tapa ylipätään ku suomessa et niin ku kohteliaampi mut siis toisaalta ni sveitsissä on ehkä ihan erilainen mentaliteetti ku itävallassa et Itävalta on semmonen vanha mun käsityksen mukaan semmonen tavallaan vanha keskieuropankulttuurin niin ku kehto ja siel on kaikkia taiteita ja tieteitä ja muuta niin ku harjotettiin ja sit sveitsi on ehkä enemmän niin ku oli semmonen vuoristoinen takapajula kunnes rikastu sitte 1900-luvulla.

160 IN: muistaks sä tota mikä siellä sveitsissä olik sul tuliks sulle kulttuurishokkia tai mitä siellä oli niin ku muistaksä yhtään et mikä sua hämmensi tai mistä sä erityisesti tykkäsit sveitsissä

RIINA: hmm.. sveitsissä hämmensi naisten ja miesten välinen epätasa-arvo, joka oli
 165 paljon niin ku pohjoismaita suurempaa et siellä monet nuoret tytöt niin ku opiskeli yliopistossa pari vuotta, jätti kesken ja sit rupes kotirouviksi vaikkei niillä vielä ollu lapsiakaan et niin ku mies elättää mentaliteetillä (naurahtaa) ja just niin ku lapset on tosi vaikee saada päivähoiton tai muuta ja se oli semmonen niin ku vähä negatiivinen asia ja sit ehkä muutenki sillee et siellä rahasta välitetään paljon enemmän kun täällä jaa no siis positiivista oli just sillee et kaikki ihmiset on tosi ystävällisiä ja kohteliaita
 170 eikä sillee kauheen lämpiiä niin ku ehkä espanjassa ku olin vaihdossa mut sillee kohteliaita ja mitähän muuta. mul oli joku asia joka hämmensi mut se unohtu

IN: (nauraa) joo ne jotenki pääsee sillee ei niit oikeesti muista enää myöhemmin

RIINA: se että sveitsiläiset ei tykkää yhtään puhua hochdeutschia. ne niin oikeesti nevaan alko puhumaan englantia eikä hochdeutschia ne ei tykänny yhtään ku
 175 ulkomaalainen yrittää vääntää

IN: miten sen sveitsin saksan kans?

RIINA: no loppua kohden aloin sillee ymmärtää sitä mut onhan se oikeesti niin kaukana niin kun perussaksasta ku voi vaan olla [joo] et koko intonaatio, sanat, kieliooppi se on oikeesti lähempänä omaa kieltä

180 IN: on joo ilman muuta ei siitä aina ymmärrä oikeesti yhtään mitään

RIINA: mut mun hostperhe oli siis saksasta, ne oli berliinistä ja neki sano, että nekään ei ymmärtäneet aluksi mitään vaikka ne puhuu saksaa äidinkielenä

IN: joo, kyl se on niin erilainen se, ooks sä niin ku itävallan saksaan perehtyny sillee niin ku [on niillääki] kielenä?

185 RIINA: sillee eri sanoja ja ne niin ku lyhentelee sanoja ja tommosta mut siis niin kun [nin sä puh] ei sen pitäis olla ihan käsittämätöntä ku switzerdüüts

IN: niin sul oli se kielitandempari [joo] wienistä [joo] ni antoks se sulle siihen jotain

RIINA: kyl se jotain niin ku kerto miten ne puhuu ja niin ku sit oli vaikeeta sada selvää jos se puhu nopeesti omalla murteella tai aksentilla

190 IN: joo mut huomattavasti helpompaa ku sveitsi (nauraa)?

RIINA: siis itävallan aksentti on mahdollista (molemmat nauraa) sveitsin ei

IN: mä oon ihan samaa mieltä (molemmat nauraa, tauko) joo, palataan asiaan sitte sun vaihdon edetessä

Anhang 2: Riina Interview 2

Interviewte: Riina, finnische Austauschstudentin

Zieluniversität: Universität Wien

Interviewer: Jutta Lankinen, Universität Tampere

Interviewort: Turku, Skype

Interviewzeit: September 2016

Länge des Interviews: 31 min 30 sek

Interviewsprache: Finnisch

Transkriptsymbole:

IN = die Interviewerin

RIINA = die erste Befragte

[]: In Klammern wird zusätzliche Information hinzugefügt, z.B. wenn gelacht wird oder wenn etwas undeutlich gesagt wird.

[]: Wenn kurze Wortbeiträge wie z.B. [joo] innerhalb der Wortmeldung des Anderen geleistet werden, werden sie in eckigen Klammern hinzugefügt.

IN: eli alotetaan tosiaan vaikka siitä että mimmonen sun ensivaikutelma oli

RIINA: wienistä? [joo] Hmm... no tota mie menin ihan ensimmäisenä miun kämpille, jossa oli vuokraemäntä vastassa asuin siis hänen kanssaan ja hän oli ihan semmosessa pikkupikku mekossa ilman rintsikoita aaa ihan täysin pilvessä ja sillä oli ilmeisesti
5 jotku sessiot siellä kesken sen miesystävän kanssa [naurahdus] mies olin hyvin järkyttynyt tämän kanssa mun pitää elää sitte ja olin siinä rappukäytävässä sillee eeei ei lähe käyntiin mut siis ite wien oli ihana ja ih ja yliopistostaki tykkäsin ihan heti tosi paljon ja kaikista niin ku mun opiskelukavereista

IN: joo, kavereista pääseeki heti siihen että tota kenen kanssa sä vietit aikaa siellä
10 Wienissä?

RIINA: mmm.. enimmäkseen toisten kansainvälisten eramusvaihtareitten kanssa

IN: Okei, mistä maista esimerkiksi

RIINA: tosi ympäri eurooppaa, mun läheisimmät ystävät oli ehkä suomesta, virosta, tanskasta, briteistä okei niitä oli vaikka mistä siis ihan ympäri eurooppaa sit mul oli
15 muutama itävaltalainen kaveri ja yks semmonen suomalainen poika joka on asunu Wienissä tosi kauan

IN: okei, mitä tota tuliks sul itävaltalaisia kavereita jotain kautta

RIINA: joo, itse asiassa mul oli yks itävaltalainen hyvä kaveri jo ku lähdin vaihtoon koska se oli mun tota kielitandempari turun yliopistossa, jossa hän oli ite vaihdossa ni
20 sit siel nähtiin tosi paljo ja se oli tosi ilonen että sai näyttää mulle sen maata ja kulttuuria

IN: joo sä mainitsitkin sillon siinä ekassa haastattelussa [joo] toi mut muita itävaltalaisia kontakteja ei samalla

RIINA: no pari joo siis muutama sillee kaveri jota näin muutamaan kertaan

IN: pääsitkö kuitenkin käyttään saksaa sitte muitten vaihtareitten tai paikallisten kans
25 muuten tai noin ylipäätään kerro vähän siitä et pystyitsä käyttään saksaa ja kuin paljon ja paraniko se saksa?

RIINA: hmm.. aluks mä olin semmosella intensiivikielikurssilla jossa puhuttiin pelkkää saksaa ku tai kuusituntia päivässä neljä päivää viikossa ja tota kyllä se siinä
30 ainakin tota lähti käyntiin se saksan käyttö ja sit niin kotona puhuin kämppisten kanssa saksaa pelkästään ku se ei osannu englantia mut tota opiskelin englanniks ja suurinosa mun vaihtarikavereista oli englanninkielisiä ni en käyttäny saksaa niin paljon ku olisin halunnu mut siis kyllä se mun mielestä jonkun verran parani ja just niin ku kaikkialla jos kävi jossain museoissa tai niin ku matkailin tai muuta ni käytin
35 saksaa siinä kielenä

IN: joo, sanoit kämppikset monikossa ni tota siis kuin monta kämppistä sulla oli siinä

RIINA: öö mul oli kaks plus näiden tota kumppanit yleensä ottaen oli aina siellä kans

IN: nii niin joo ja toi oliko sun saksan kans niin ku kielen jotain ongelmia

RIINA: mmm.. no siis ylipäätään se, että mun saksa ei oo ehkä vielä siinä vaiheessa
40 että saisi sillä tavalla sujuvaa puhutte tuotettua vaan aina pitää miettiä sillee öö ää että mitä sanois seuraavaks ja meneekö ne sanat oikeeseen järjestykseen ni sillee niin ku

ärsyttää ku se mun puhuminen oli niin hidasta [niin niin] se oli ehkä suurin hankaluus niin ku mie oon tottunu mie oon ennen käyttäny aika paljon espanjaa ni espanjassa ei tuu sitä niin ku tökkimistä siihen puheeseen niin hirveesti

- 45 IN: aivan, entä tota nyt mun katkes ajatus äää entä itävallan saksa siis ihan erona esimerkiksi siihen ku sä olit siellä sveitsissä ni [mmm] mitä [joo] huomioita eroja huomasit

- RIINA: suurin ero oli se että vaikka itävaltalaiset ite sano et se niiden saksa on käsittämätöntä ni mun mielestä se oli ihan superhelppoa verrattuna sveitsin saksaan et
50 mieki ymmärsin melkein kaiken niil on tosi paljo ne käyttää eri sanoja jonkun toisen sanan sijasta mut tota ne kyl se ääntäminen on tosi ymmärrettävää

IN: joo et ei ollu sinänsä isoja ongelmia kielen kanssa

- RIINA: ei, mä olin tosi yllättyny siitä että ei ollu koska mua oli peloteltu tosi paljon, että vois olla mut ilmeisesti se sveitsi oli niin hirveä (naurua) aksentti et sen jälkeen
55 kaikki tuntuu ihan ok:lta [naurua, aivan, entä tota] jonku verran kävi vuorilla vaeltaan ni siellä tota esimerkiksi salzburgissa ja tuolla kärntenissä ni siellä ihmiset puhu vähä niin ku laveampaa murretta tai niil oli semmonen sen verran omalaatunen aksentti et aina ei ihan ymmärtäny niitä

- IN: joo, ei oltu enää kaupungissa [joo ei, naurua] entä miten tota se yliopisto mitä sä
60 koet että yliopisto-opiskelu siellä itävallassa eros opiskelusta suomessa

- RIINA: mmm siinä oli tosi paljon eroa siinä opiskelukulttuurissa et isoin ero oli se että suomessa pääsee opiskeleen pääsykokeen kautta sinään ja suomessa on yliopistot mitotettu niin että kaikille opiskelijoille riittää resursseja ku taas itävallassa otetaan kaikki sisään ja sit vaan kyvykkäimmät saa tutkinnon ni sit siel oli todella paljon
65 enemmän opiskelijoita ja opiskelijoilla oli todella paljon kovemmat paineet ku suomessa

IN: joo joo, entä tota muuten mitä kaikkea muita eroja huomasit ku ton

- RIINA: mmmm no luennot ei menny ikinä niin ku piti ja siellä oli tosi iso semmonen väittelemisen kulttuuri että luennot meni yleensä sillee et luennoitsija alotti
70 kymmenen minuuttia siitä aiheesta mistä piti puhua ja seuraavaks alko joku huutaa päälle ja änkyttää sille proffalle ja tuota sit se loppuluento meni siihen että nämä väitteli aiheesta joka ei liittyny luentoo oikeastaan mitenkään ja sit se turhautti tosi paljo suomalaisena ku haluaa että asiat menee niin ku pitäis

- IN: joo joo, siis olisk ne väittelijät niin ku muita vaihtareita vai itävaltalaisia [ei ku siis itävaltalaisia] joo okei entä tota miten tuleeks sulle muuten mieleen vielä mitä tota
75 ylipäätään siin opiskelussa ja yliopistomaailmassa mikä oli esimerkiksi itävallan mitä sä näät olis ollu paremmin tai ku suomessa

- RIINA: niin siis yliopistossa vai [joo yliopistossa] ylipäätään [otetaan yliopisto ensin] mmm (naurua) no tota apua mitähän mie sanoisin se on tosi iso yliopisto ja siel voi
80 opiskella laajasti kaikkea ja ja se on hieno juttu ja sit tietenkin sen yliopiston sijainti ja perinteet ja muuta on tosi hienoa ja yliopistolla on sillä tavalla vankka asema yhteiskunnassa ja niitä arvostetaan ehkä korkeemmalle ku suomessa ylipäätään niin ku koulutus

IN: okei entä tota mitä eroja sä huomasit sillee suomen vahvuuksis tavallaan

- 85 RIINA: mmm käytännön juttuja esimerkiks kurssi-ilmottautumiset koska wienissä ne ei siis kukaan ei tajunnu että millä perusteella ne menee jotku vaan pääs kursseille ja jotku ei se ei ollu nopein pääsee eikä se ollu se joka eniten tarvii sitä kurssia se vaan meni ja se oli jotain henkimaailman hommia kursseille oli ihan hirvee tunku ja se oli kans inhottavaa ku siel ei saanu niin paljon opintopisteitä ku olis halunnu siis ei ollu edes teknisesti mahdollista koska ei vaan päässy kursseille

IN: niin koska siel oli just enemmän opiskelijoita ku mitä oli oikeesti resursseja

- RIINA: niin ja tietenkin vaihtarina mul oli vielä tosi hyvä status verrattuna paikallisiin mut mulle tuli mieleen yks tota apua nyt se unohtu joku hyvä pointti mulla oli niin se mitä itävallassa on paljon laajempi sivuaineoikeus ku suomessa ni se oli tosi siistiä ihmiset pysty opiskelemaan toisissa yliopistoissa ja se oli isompi osuus opinnoista ja sai tehdä ihan mitä vaan ja siis ne saatto niin ku opiskella joku puolet kaupista ja puolet valtio-oppia ja raapia siitä kasaan tutkinnon ihan hyvin

IN: okei eli vapaampi sivuaineoikeus

RIINA: joo et ihmisillä oli monipuolisemmat tutkinnot

- 100 IN: okei, entä semmonen opintojen haastavuus koiks sä ne opinnot itävallassa haastavimmaks vai onks suomessa opiskelu ainaki näin niiltä kursseilta mitä sä kävit

- RIINA: ää kauheen vaikee sanoo ku suomessaki mun mielestä ne aineet mitä mä oon opiskellu ni on ollu tasoltaan ihan täysin erilaisia ku luen valtio-oppia ja espanjaa ni espanjan eteen vasemmalla kädellä lailai ja sit valtio-opissa ei pääse läpi vaikka kuin yrittää mut tota siellä mä opiskelin politiikkaa ja kansainvälistä lakia, politiikasta en tehny yhtään tenttiä koska ne olis ollu sillee että ne olis menny päällekkäin mun töiden kanssa suomessa ni ne piti sitte jättää pois mut sanoisin että taso on ehkä vähän helpompi lähinnä siks koska me oltiin niin ku fuksien politiikka kursseilla ni sitte he lähtee vielä enemmän perusteista koska niillä ei oo pääsykoetta et tuota uskoisin että se ero tasottuu sit taas ne lakikurssit mitä mulla oli ni ne oli maisterikursseja ni ne oli taas tosi haastavia mut aika sama taso

- 110 IN: okei entä öö professorit ja semmonen tuliks sulla niitten kans jotain ongelmia tai koitko sä sen ne jotenki opettajat Wienissä verrattuna suomessa

- RIINA: öö ne oli kyl kaikki tosi erilaisia persoonia ne meidän oikeustieteen opettajat et ehkä itävallassa enemmän vaikka he korostaa paljon sitä että niinkun opiskelija on kollega että me ollaan kaikki akateemisen yhteisön jäseniä kyl siellä se hierarkkia on selvempi siellä on tuota tosi paljon isompi kynnys esimerkiks mennä juttelemaan professorille voi olla että professori ei ota sua vastaan vaan sanoo että mee sanoon mun assistentille et ei kiinnosta

- 120 IN: (naurua) joo tota ei ehkä ihan suomessa tehtäis [ei] tuota sitte siirrytään yliopistosta vähän eri aiheeseen tota ää mainitsit sillon et sulla on kaks tuutoria [mmm] ni pidiks sä niihin yhteyttä ja miten ne tavallaan miten sul niitten kans sitte meni

- RIINA: mmm toiseen en ottanu ikinä yhteyttä ja sit toisen kanssa me nähtiin pari kertaa mut me oltiin tosi erilaisia ei meistä tullu kavereita mutta yllättäen äää mie

hengailin aika paljon yhen toisen vaihtarikaverin tuutorin kanssa meistä tuli hyvät kaverit (naurua) koska hänki sit oli niin ku politiikan opiskelija oli samanikänen ku minä ja kiinnostunu samoista asioista me löydettiin tosi paljon yhteistä ja se oli tosi hyvä tyyppi

130 IN: joo oliko se tuutori sitte itävallassa?

RIINA: joo ne oli kaikki itävaltalaisii

IN: okei puhuiks sä niiden kans sit saksaa?

RIINA: mmm.. joskus saksaa joskus englantia riippuen et mistä puhuttiin et jos puhuttiin jostain vaikeesta jostain maailmanpolitiikasta ni sitte englanniks

135 IN: joo aika loogista kyllä ää entä tota mitä ongelmia sulle ylipäättään tuli itävallassa minkä sä koit haastavaks

RIINA: mun ehkä isoin ongelma oli se että asuin tosi huonolla alueella ni siellä oli aika turvatonta siel oli esimerkks tosi paljon poliisin huumoratsioita ja tosi paljon tappeluita ja siis oikeesti tosi rajua meininkiä ni sit pelotti liikkua ulkona iltasin ja se oli tosi semmonen tunne jota en oo koskaan ennen kokenu varsinkin kun just julkastiin joku maailman turvallisimmat kaupungit top 10 ja Wieni oli kakkosena ja mä olin vaan sillee et jaa ei hyvä [naurua ehkä se oli] ja ja

140

IN: Anteeks tossa pätkäs osan nauhotuksesta pienen osan mä en kuullu toistatko taas viimesen lauseen

145 RIINA: et en oo samaa mieltä siitä että Wien olis ehkä euroopan turvallisin kaupunki koska niitä vaarallisia alueita on siellä tosi paljon muitakin

IN: teitsä millasta tiesäks sä sen etukäteen että se on vähän huonompi alue vai tuliks [mm] se vähä yllätyksenä

RIINA: se on iso alue niin mie en tienny että mikä osa siitä on huonoa et mie olin kuullu et toinen puoli on huono ja toinen hyvä mut mulle tietty kävi se tuuri et menin sinne huonolle

150

IN: okei mut et sä kuitenkin vaihtanu asuntoo sen vaihdon aikana

RIINA: en voinu teknisesti ja siis no ehkä mun vaikeus oli kans se et se ne mun kämppikset ööö oli aika erilaisia kun minä ja me ei ehkä tultu mitenkään maailman parhaiten toimeen

155

IN: okei, mitä niinku tuliks teille jotain ongelmia siellä jostain [no] tietystä asiasta vai noi yleisesti ei synkannu

RIINA: se mun vuokraemäntä esimerkiks varasteli mun tavaroita että se oli vaan tosi omituinen ihminen

160 IN: varasteli sun tavaroita?

RIINA: joo mun vaatteet siirty mun kaapista sen kaappiin kun olin pari viikkoa reissussa

IN: (nauraa) anteeksi mitä ihmettä

RIINA: (naurahten) joo

165 IN: et tämmönen tapaus (nauhotus pätkii)

RIINA: ei mulla oikeastaan yllättyin kans siitä et mulla ei ollu sillee isompia ongelmia tuota wienissä ollenkaan mut se oli ehkä se et se on niin samanlainen niin ku sveitsin saksankielinen alue että se tuntu vaan et on tavallaan samassa paikassa tai samantyyllisessä paikassa

170 IN: okei, mitä yhtäläisyyksii tai eroavaisuuksii sä löytäisit sit sen sveitsin kans

RIINA: [mmm] onpa hankala kysymys no tota siis semmonen tietyläinen kaupunkikuva on tosi samanlainen ööö miten se kaupunki toimii niin ku infrastruktuuri ja sitten ylipäättään se että ne on samannäköisiä ja niissä on tosi samannäköisiä rakennuksia ja maisema ympärillä ja vesistö ja niin ku kukkuloita ja
175 vuoret näkyy jossain kaukana ja sitten tota no wieniläiset on ehkä tota rennompia ku zürichiläiset mutta riippuu seki että millä alueella on wien on niin iso kaupunki jaaa sit niin ku ruoka on samanlaista tai aika samanlaista niin ku ylipäättään se kulttuuri et niin ku esimerkiksi ulkoillaan paljo ja liikutaan paljon tai käydään jossain viinitiloilla tai purjehditaan nautitaan ulkona säästä sillon kun voi käydään niin ku porukalla
180 monesti kahvilla tai ulkona jossain yksillä

IN: nyt tota pätkäs taas

RIINA: mistä kohasta?

IN: äää toistatko ihan viimeiset pari asiaa mitä luettelit

RIINA: noku emminä muista ööö (naurua) ihmiset tekee vapaa-ajalla tosi
185 samankaltasia asioita esimerkiksi liikuu luonnossa tai niin ku esimerkiksi jalkapallo on tosi tärkeä tai mmm käydään yhdessä kahvilla tai yksillä tai teatterissa tai

IN: joo joo miten tota mainitsit sen ruuan ni mimmonen on itävaltalainen ruokakulttuuri ja miten sä koit sen

RIINA: mmm en ihan hirveesti kaikkeen itävaltalaiseen tutustunu koska monet
190 perinteisistä ruokalajeista on liharuokia ja minä oon kasvissyöjä mut tota ihanat jälkiruuat just kakut ja kaiserschmall ja tuota viiniä tuli maisteltua, todella herkullista [naurahdus]

IN: niitä mäki taisin siellä kyllä kaiserschmallia maistoin se oli muuten vaik kuin hyvää

195 RIINA: ja sacherkakku on ihanaa oi (naurua)

IN: stereotypia itävallasta [mmm] tota kyllä ja tota sä suunnittelit kaikennäköisiä matkoja sillon ku me puhuttiin sun vaihdosta ennen ku sä lähit mitä tota mitä matkoja sä toteutit matkustitko paljon ja mihin

RIINA: matkustin tosi paljon hmm enimmäkseen varmaan itäeurooppaan sit kävin
200 alpeilla muutaman kerran hiihtämässä ja tai siis laskemassa ja vaeltamassa [kenen kanssa sä yleensä, äänähdys, joo jatka vaan] mmm ei mulla ollu mitään tärketää siis sitä vaan että yleensä vaihtarikavereitten kanssa me monesti vuokrattiin auto ja mentiin yhdellä tai kahella autolla viikonlopuks johonki

IN: okei tuliks itävalta niin ku kiersiks te myös itävaltaa vai enimmäkseen just sinne
205 idemmän

RIINA: jonkun verran itävaltaa, kävin esimerkiksi grazissa ja salzburgissa ja tota sit parissa hiihtokeskuksessa mut valitettavan vähäks jäi kierrettyä sitä itävaltaa olisin halunnu nähä mut ku naapurivaltiot on niin paljon halvempia ni no minne opiskelijat menee

- 210 IN: aivan mikä tota jäiks muuten jotain semmosta mitä oisit halunnu tehdä tai oisit halunnu kokeet mut et ehtiny tai pystyny jostain syystä

RIINA: mmm no periaatteessa siis mun suunnitelma oli siellä että mie oisin halunnu jäähä kesäksi töihin mut sit satuin saamaan suomesta työtarjotuksen ni tartuin siihen ettei oo semmosta epävarmuutta elämässä [joo] ja sit olisin halunnu käydä enemmän laskemassa ehottomasti ja sit niin ku enemmän puhua saksaa mut mulla se meni vaan sillee et mie olin englannin kielisillä kursseilla ni olin eniten englanninkielisten ihmisten kanssa sitte

IN: loogisesti joo semmosessa pienessä erasmuskuplassa tietyllä tavalla

- 220 RIINA: niin ja siis ku haluun opiskella kansainvälistä lakia ni tarvin siihen kansainvälisen lain kursseja et se oli tavallaan semmonen käytännön pakkoki

IN: totta ei oo pal vaihtoehtoja [nii] miten noi ylipäätään vastasko sun vaihto sun odotuksia vai yl menikö niin ku joku todella vastoin mitä olit ajatellu tai odotellu

- 225 RIINA: mmm mut yllätti se miten hauskaa mulla oli ja miten uskomaton porukka meille muotoutu että siis mul ei ollu ihan hirveesti odotuksia ladattuna tähän koska mul oli niin kiire suomessa ennen ku lähin ja toisaalta olin ollu siellä sveitsissä niin vasta ni mie aattelin että totta kai siitä tulee tosi kivaa mutta niin ku mut yllätti miten täydellistä siitä tulikaan sitte et mulla oli niin ku mukavaa oikeesti koko ajan mulla ei ollu pahaa hetkeä oikeastaan ollenkaan paitsi semmosia ihan typeriä pikkujuttuja kuten jos joku pankkiautomaatti ei toimi tai saan väärän ruuan ravintolassa tai jotain tällasta ihan pientä et mul oli ihan mahtavaa

IN: ketä tähän meiän porukkaan kuuluu jonka mainittit

RIINA: mmm no se oli noin kolkyt viiva nelkyt vaihtaria ja sit aina tehtiin niin ku tosi paljon asioita yhdessä ja päivittäin nähtiin kyllä

IN: aivan ne oli samoilla kursseilla ja näin päin pois

- 235 RIINA: joo tosi pitkälle tai siis tavallaan se porukka rakentu sen ympärille että siin oli viis suomalaista jotka tapas niin ku siinä vaihto-orientaatiossa olin yks niistä ja sit tavallaan me tutustuttiin omilla kursseillamme eri tyyppeihin ja yhistettiin ne semmoseks isoks porukaks et ihme kyllä suomalaiset ujut suomalaiset sitoo koko posseen yhteen

- 240 IN: [nauraen] aaa te olitte siis niin ku se yhdin tässä porukassa

RIINA: no näin voi ehkä sanoa [nauraa, vähän kiva] osa ydintä

IN: olis nää suomalaiset tota mistä yliopistoista

- 245 RIINA: mmm tampereelta ja sit itä-suomen yliopistosta ja sit yks rovaniemeltä [okei] et ihan mahtavia tyyppejä ku monesti ennen ku lähtee jonneki ulkomaille pitemmäks aikaa ni ajattelee että nyt en hengaa suomalaisten kanssa mut nyt oli kyl niin huikeita persoonia että ei vaan voinu olla olematta niiden kaa (nauraa)

IN: mutta te olitte usein kuitenkin isommassa porukassa missä oli muitaki ku suomalaisia ni

RIINA: joo ei me ikinä nähty pelkästään suomalaisten kans

250 IN: Niin niin vaan suomalaisporukalla

RIINA: ei ei

IN: joo, miten tota mä selasin tätä sun outouspäiväkirjaa ni puhuttiin kohteliaisuudesta miten sä tota koit sen tervehtimisen ja muun tämmösen yleisen öö kommunikoinnin saksan kielellä

255 RIINA: no se tuntuu välillä vähän jäykältä koska itelle tulee se du niin helposti vaikka pitäis sanoo sie ja aina niin ku laittaa semmosia kohteliaisuutta ilmasevia pikkusanoja sinne väliin et välillä se oli kauheen hankalaa mut sit taas toisaalta välillä ku oli kauheen kohtelias ni sit joku nuori asiakaspalvelija oli vaan sitä mieltä et hehe et miten jaksat (naurua) sitä tasapainoo oli tosi vaikee löytää

260 IN: niin sitä et koska voi sitte kuitenkin sinutella ja

RIINA: mmm huvittavinta oli tulla takas suomeen koska sit ku täällä tai niin ku oli itävallassa oppinu semmosen tietynlaisen peruskohteliaisuuden ei ehkä riittävän wieniläiseksi mut kuitenkin ni sit ku täällä on niin kohtelias esimerkiksi kaupan kassalla ni asiakkaat kattoo oikeesti tosi ihmeessään

265 IN: (naurahten) tuleeks vahingossa suomessa teititeltä ihmisiä joita täällä ei ehkä pitäis teititellä

RIINA: Joo kyllä, ehkä ei enää mut sillon ku alotin pari kuukautta sitte ni sillon kyllä

IN: tuntuks susta et sä että sä lopulta sit löysit jollain tavalla sen tasapainon siinä teitittelyssä tai kuitenkin ihan alust-

270 RIINA: joo kyl se alko meneen niin ku parin kuukauden jälkeen kaikki tämmöset niin ku jokapäiväiset tilanteet tosi niin ku rutiinilla ja sain siitä kiinni et mitä pitää sanoo missäkin tilanteessa et aika helppo vaikka ne fraasit on vähä erilaisia ku hochdeutschissa ni kyl ne nopeesti oppii

IN: Ja nää itävaltalaiset tervehdystavat oppi kans sitte rupesko tuleen luonnostaan

275 RIINA: vähä jäi hämäräks missä sanotaan mikäki versio grüss gottista mut (naurua) kyl se wieniläinen versio alko menee

IN: ja alko tuleen luonnostaan? [joo] grüss gott ja servus [mm] mmm miten tuleeks sulle muuten mieleen jotain ööö mitä ongelmia sul olis tullu tai muuten miten sun vaihto jollain tavalla meni joko todella suunnitelmien mukaan tai ei todellakaan suunnitelmien mukaan tai mihin olit erityisen tyytyväinen

280 RIINA: mmmm no mulla ei tosiaan ollu ihan hirveesti suunnitelmaa et se oli niin ku semmonen go with the flow mutta se vaan se meni tosi hyvin siitä huolimatta mmm oon vähän tyyntymätön siihen miten huonoks mun saksa jäi vaikka tein sen tasotestin sen jälkeen ja se näytti että olis muka parantunu paljon mutta en jostain syystä ite ihan
285 osta sitä (naurua) ja ja tyytyväinen oon ehottomasti siihen että oon saanu elinikäsiä ystäviä ja siihen että tota mm mulle jäi wienistä tosi sellanen fiilis että tai siis ku wien on semmonen kansainvälisen politiikan opiskelijan siel on aika paljon

- työmahollisuuksia niin mul jäi oikeesti kytemään semmonen ajatusta että mie haluun asuu täällä vielä joskus en pelkästään vaihossa vaan asua jonkun aikaa et se on
- 290 oikeesti semmonen mahdollinen paikka mihin voisin muuttaa
- IN: mahtavaa tosi kiva kuulla toi jos palaa sinne just opiskelujen ja yliopiston maailmaan ni ent miten tenttiminen ja kurssien suoritustavat ylipäätään miten mitä kommentoisit niistä
- RIINA: öööm no ensinnäki esseekysymyksiä ei ollu olleenkaan et ne oli semmosia
- 295 lyhyitä avoimia kysymyksiä niin ku jossain ala-asteen ylä-asteen kokeissa se oli tosi hämmentävää mut ei ne ollu yhtään sen helpompia ku suomen kokeetkaan koska siellä kysyttiin jotain tosi triviaalia niin ku mitä ei ollu vaikka luennolla sanottu vaan tenttikirjasta joku alaviite et niin ku kokeet oli myös aika haastavia mut ne oli ne oikiksen kokeet ku oli haastavia politiikan kokeet oli ihan läpihuutojuttuja sielläki
- 300 IN: okei meni kuitenkin kaikki ihan
- RIINA: läpi meni ei ihan ehkä kunnilla mutta läpi ja tota siel oli lyhyet ajat tenttiajat et suomessa se standardi on joku kaks viiva neljä tuntia tuol saatto helposti olla nelkytviisiminuuttia kokeeseen aikaa ja se ei oikeaasti vaan riittäny teki vaan niin pitkälle ku pääs
- 305 IN: okei mut siel varmaan itävaltalaisilleki sitte sillä tavalla et ne ei ehtiny ihan loppuun asti
- RIINA: ei varmaankaan
- IN: olisk siellä tota muita kurssien suoritustapoja sattuks sun kursseille muuta ku ihan perus luennot plus tentti
- 310 RIINA: mmm siel on tosi paljo semmosia niin ku itse asiassa niin ku Kurs tarkoittaa siellä yliopistolla semmosta että tehään semmosia pieniä esitelmiä ja opiskellaan niin ku tekstejä jokaselle tapaamiskerralla ja sit tehään essee ja siin ei oo tenttiä ollenkaan ku sitte taas vorlesung eli luentosarjat ni niissä oli aina lopputentti eikä tarvinnu tehdä mitään muuta ni mie olin laiska ja tein vaan vorlesungeja koska muuten minä vieläki
- 315 kirjottelisin esseitä sinne ja sitte saisin nopat vasta lokakuussa ni halusin tehdä näin
- IN: miten tota opintopisteitten määrä tota vastas työmäärää sun mielestä
- RIINA: mmm huonommin ku suomessa mut toisaalta mie opiskelen suomessa semmosta alaa jossa saa opintopisteitä melkein ilmaseks että kaikkialla muualla on vaikeempaa ku meillä
- 320 IN: okei eli tuolla joutu tekemään vähä enemmän töitä opintopisteitten eteen
- RIINA: joo muttei mitenkään kohtuuttomasti
- IN: okei miten noin ylipäätäänsä sä koet että opiskelijaelämä vielä niin ku ylipäätään eroo itävallassa
- RIINA: siellä ei oo ainejärjestöä et siellä niin ku opiskelijaelämä on sitä että ihmiset
- 325 hengailee ite omien kavereittensa kanssa siel ei opiskelijoille järjestetä mitään niin kun ryhmäyttävää toimintaa siel on tietysti ns opiskelijabileitä mut nekään ei oo opiskelijoiden järjestämiä vaan eri tota niin kun yökerhojen että siel on sellasta niin ku

opiskelijayhteisöä esimerkiksi oppiaineen sisässä ja sit toisaalta taas opiskelijahintasta lounasta ei saa oikeen mistään

330 IN: opiskelijahintasta lounasta ei saa

RIINA: kaikki vaan söi suklaata ja joi kokista ja toivo et ne jaksaa koko päivän

IN: et eikä siinä lähellä ollu sitte mitään kohtuuhintasta lounaspaikkaa vai

RIINA: mmm siis joo ja siis pikaruoka siel oli muutenki tosi edullista et tai sitte kävi hakemassa kaupasta tai jostain falafelkistalta vähä ruokaa

335 IN: Okei miten tota entä se lähtö Wienistä mikä fiilis sulla oli ku sä lähdit

RIINA: mmm no tota taval siis mie olin vaan tosi kiitollinen siitä että olin saanu tämän mahdollisuuden ja mul oli tosi ihana viimeinen päivä että näin vielä kaikkia kavereita me oltiin yhdessä semmosessa ää maauimalassa kanavan varrella se oli aivan ihanaa ja tota sitte lähtöamuna mie lähin yhen toisen suomalaisen kans yhdessä ni me ei oltu niin romuna ku mitä me muuten oltais ehkä oltu mutta kyllä me itkettiin ihan siellä lentokoneessa (naurua) olkapäätä vasten että oli se aika surullista

340 IN: haikee fiilis lähteä

RIINA: niin tavallaan siis ku se vaihto sinne kaupunkiin voi palata mut siihen ei voi enää ikinä palata et siin on se niin kun sama porukka jotka on kaikki vapaita ja maailma on kaikille auki

345 IN: se on ihan totta mul oli mieles äsken joku mitä mä halusin vielä kysyä öö se liittyy jotenkin opintoihin no en nyt saa päähäni sitä tuleeks sulle vielä mieleen jotain jota sä haluat kertoo sun vaihdosta ihan jostain anekdootista tai ööö valittaa jostain itävaltalaisesta tavasta tai ihan mitä vaan

350 RIINA: no kyl siinä mun päiväkirjassa on kaikki omituiset tavat listattuna varmaan mutta tota ehkä se tota että sillon ku olin siellä niin wienin poliisi teki semmosen tehortsian kaikille tämmösille huumekauppaan tai niin ku kaikille metroasemille johon huumekauppa on keskittynyt ja sit ku siel tehtiin pidätyksiä ja niitä tehtiin tosi paljon ja niin ku kirkkaassa päivän valossa niin siis oikeesti ihmiset vaan huusi ja hurras ja katto niitä ku ne niin ku poliisit tappeli niiden rikollisten kanssa (naurua)

355 oikeesti gladiaattoriareena tosi surrealistista

IN: ihan siis jollain [joo] keskellä päivää jollain metroasemalla vai?

RIINA: Niin ja sitte ku poliisi vähä pamputtaa sitä ihmistä ni se huutaa kivusta ni kaikki vaan nauro ja kuvaa niin ku aivan järjetöntä niin ku mie en tajua et miten tota voi tapahtua et suomessa kaikki vaan varmaan kattois pois ja olis sillee niin ku ei haluis osallistua niin ku toisen häpeään ja kipuun mut siellä niin ku joo siis sillä tavalla niin ku just nolaamiseen suhtaudutaan tosi eri tavalla yks mun suomalainen kaveri sellanen tosi rohkea ja rääväsuinen tyttö opiskelee kasvatustiedettä ni luennolla sille tota professori kettuili jostaki ni sitte se vastas samalla mitalla siihen että niin ku hän ei ala kuuntelemaan tommosta että tämä on tosi epäammattimaista ja törkeää ja hän reportoi tästä niin sitte kaikki muut nous seisomaan ja anto tälle suomalaistytölle aploodit [eikä] et en tiedä kumpi tapa on parempi et niin ku suomessa jos joku kaatuu kadulle ni kukaan ei kehtaa ees auttaa mutta sitte taas wienissä jos joku kaatuu kadulla

365

ni kaikki on sillee ehheheh kuin hauskaa ehkä joku menee tyyliin nostaa siihen myös
370 ylös

IN: et vähä semmonen schadenfreude niin sanotusti

RIINA: Just niin

IN: mmm, joo eiköhän tässä tärkeimmät asiat tullu kyllä esille

RIINA: joo toivottavasti oli tarpeeks tyhjentävää eikä tarvi kaikkea hehkutusta
375 (naurua)

IN: eiköhän tässä olu ollu ihan tarpeeks sammutan nauhotuksen

Anhang 3: Jenny Interview 1

Interviewte: Jenny, finnische Austauschstudentin.

Zieluniversität: Universität Marburg

Interviewer: Jutta Lankinen, Universität Tampere

Interviewort: Turku

Interviewzeit: Februar 2016

Länge des Interviews: 29 min 19 sek

Interviewsprache: Finnisch

Transkriptsymbole:

IN = die Interviewerin

JENNY = die zweite Befragte

(): In Klammern wird zusätzliche Information hinzugefügt, z.B. wenn gelacht wird oder wenn etwas undeutlich gesagt wird.

[]: Wenn kurze Wortbeiträge wie z.B. [joo] innerhalb der Wortmeldung des Anderen geleistet werden, werden sie in eckigen Klammern hinzugefügt.

IN: alotetaan ihan vaiks siitä että miten sä päädyit lähteen vaihtoon ja miks toi kohde?

JENNY: hmmm (naurua) kauheeta ku täs joutuu alkaa miettiä et mitä ihminen on mietti, minkä takia mä päätin lähtee vaihtoon, no se ollu oikeastaan aina selvä et mä jossain kohtaa lähtisin vaihtoon koska mua kiinnostaa.... kielet, kulttuurit ja tällä tavalla ni se on oikeastaan aina ollu selvää et mä haluan jossain kohtaa olla pitemmän aikaa ulkomailla mut oikeastaan seki on ollu selvää että mä haluan olla saksassa. Et se on varmaan sen takia ku oli lapsena tuli käytyy siellä ni sit siit jäi semmonen et saksa on kiva paikka ja sit mä tykästyin siihen kieleen ni seki oli oikeastaan selvää et mä tuun meneen niin ku saksaan. marburg sen takii koska mä halusin jonneen... vähä semmonen niin ku pienempi paikka. mä ajattelin et mä en ehkä tykkäis niin ku olla missään suurkaupungissa ni sit mä ajattelin et se sijainti oli kiva keskellä saksaa. pääsee moneen paikkaan.

IN: joo, oliko sul muita vaihtokohteita mielessä kuinki niin ku? [hmm..] varsinkin ku pääaine on pohjoismaiset kielet ni käviks sulla mielessä et sä hakisit johonki pohjoismaisiin [ei] tai pohjosmaihin

JENNY: ei, emmä halunnu ööö mä siis joo mä halusin saksaan vaihtoon [joo] et se oli kyl ihan niin ku selvä. kyl mä siis ajattelin niin ku mennä myös ruotsiin tai jonneen muualle käymään mut se olis sit ehkä mielummin töitä [joo] tai joku muu niin ku harjoittelu tai mikäli mut siis saksaan mä halusin vaihtoon joo

IN: okei ja mitä oliko mita muita kohteita sul oli saksassa?

JENNY: muut kohteita mul oli niin ku no tietty mä katoin, katoin sillee mitä on meidän yliopistolla sillee et mä ruvennu sellasia kattomaan mitä ei oo turun yliopiston yhteistyö [yliopistoina, molemmat nauraa] niin niin mul oli tota mul oli mieles mainz kosk sielki mä oon ollu ai niin niin mä oon ollu marburgis kerran, mut se oli vaan yhden päivän mut seki sillee vaikuttaa koska mä tiesin et se on söpö paikka (naurua) joo niin tosiaan mainz oli myös samasta syystä koska mä oon käynny siellä ja ajattelin et se on kiva ja sit toinen oli tota passau ja seki oli samasta syystä mut semmä sit hylkäsin sen takii kummää kuulin et siel ei kuulu se tota opiskelijoille se julkinen liikenne (naurua) mä ajattelin et mä haluan käydä kaikissa mahdollisissa paikoissa ni joo seki oli yks syy minkä takii marburg, hessen (naurua)

IN: pääsee liikkumaan julkisilla

JENNY: juu nimenomaan ilmasia junamatkoi

IN: kyllä, miten se prosessi suju? tu- meniks oliko jotain onks ollu jotain ongelmii tai miten se yleensä eramus-vaihtoprosessi sun kohdalla meni?

JENNY: mmmm... no mä mietin sitä tota ajankohtaa, ennen kandii vai kandin jälkeen mut sit mä päädyin et kandin jälkeen koska tuntu et siin oli niin paljo kaikkii oli niitä pääaineen opintoja ja kaikkee tämmöstä meneillään mut toisaalta hmmm mut ehkä olis ollu ihan hyväki mennä ennen kandii koska nyt mä en saa noilla tota mun opinnoilla mitä mä tuun saksas tekeen ni mä en tuu hyväksylukeen niil varsinaisesti mitään et ne tulee sisältyy mun tutkintoon mut koska mä oon käynny kaikki saksan kurssit mitä mä aion käydä

IN: niin ni sä et saa hyväksluettua [nii niin] sä saat ne vaan niin ku siihen tutkintoon sisälle

45 JENNY: nimenomaan nimenomaan ja ööö mä en tuu siis opiskeleen siellä mitään pohjoismaisii kielii tai mitään niin ku tohon liittyvää

IN: miten se prosessi sit niin ku ku turun yliopisto tavallaan oli hyväksynyt sut ni meniks se saksan pään kans kaikki niin ku (naurua) miten?

50 JENNY: siis joo tavan mukaan viime tipassa (naurua) liikenteessä ja tällee joo siis ääh pitäiskö mun nyt tähän selittää se mitä mä jo selitin sulle aikasemmin, mitä sä ajattelet?

IN: tästä learning agreementing

JENNY: nimenomaan sekoiluista, joo, koska lähdin saksaan kuukaudeks töihin ja olin niin ku jättänyt asiat vähä viime tipalle ni mul tuli deadline puski päälle ja sain, haluutsa niin ku nauhalle tän mun skanneriepisodin (naurua) vai muistatsä sen?

55 IN: kyl mä muistan et tässä kohtaa ei ehkä

JENNY: no siis ei muita ongelmia no ehkä just se et ne halua sen allekirjotuksen mut toisaalta onhan se virallinen dokumentti

IN: joo, mut ei varsinaisesti yliopiston kans oo ollu mitään-

60 JENNY: ei, ei mul ollu mitään ongelmii tai itse asiassa onhan mulla ongelma (naurua) niin hauskaa varmaan kuunnella jälkikäteen, mut joo mä sain tietää tota et mä tai ku mul oli tää suunnitelma mä oon varmaan kertonu sulle jo, mennä sinne kuukauden mittasella saksan kurssille [joo] ennen ku se alkaa se semester. niin totaa öö se on tota koko maaliskuun. se oli mun suunnitelmissa alunperinkin, et mä meen sinne maaliskuuks ja oon siellä sen saksan kurssin ja siin on kans jotain tuutorointii ja niin

65 ku semmosta orientaatiojuttuja ja tällasta. niin ku semmonen kurssi mutta kävi ilmi et mun saksasta on tullu liian hyvää sinne kurssille (nauraa) tähän mä en olis ikinä voinu varautua tai niin ku mä en todellakaan tiennyt mut sit mä tajusin et siin kurssikuvaukses sanotaan et B2 on se ylin ryhmä, taso yleensä ja sitte niin ku totaa sit ku niin tarvii tää tarvii kielitodistuksen niin mä sitte männikön kanssa täytin sen ja sit

70 se laitto että ehkä C1 ja mä olin tehnyt sen erasmus-ohjelman oman kielitestin ni siihenki oli tullu niin ku C1. mut niis ei kyl mitata mitään puhuttua kieltä. [Joo ei mut kyl mäki sun kielitaidon tiedän, naurahdus] mut mä en ollu ajatellu sitä ja koska mä olin siel kuukauden siel saksassa ni mä uskon et mun saksa oli niin ku sillee [pinnalla] parhaimmillaan [niin, pinnalle] nimenomaan nimenomaan ja sit mä en tiennyt sitä ja

75 sit mulle laitettiin sielt sähköpostia et joo oot ilmottautunu tänne mut et sun kielitodistuksessa lukee et C1 niin ku et sä voit niin ku joko peruu tän tai sit sä voit niin ku tulla mut et sun täytyy vaan varautuu siihen et se tulee sit oleen ehkä helppompaa tai tommosta ja sit mä ajattelin sillee et okeeei, ku mä haluan mennä sinne [mm] ja myös mä tarvin opintopisteitä ja tällee mä haluan mennä sinne ja mä

80 haluan muutenki siis sillä tavalla olla saksassa ennen ku alkaa ne kurssit ja muuta koska sit se tulee oleen vaikeempaa olla sillä tavalla jos mä meen kurssille missä on oikeesti saksalaisii eikä niin ku vaihtarei ni totta kai se tulee oleen vaikeempaa niin ku seurata sitä keskusteluun ja muuta, niiin, mitä mä olin sanomassa juu joo ja sit mä

latoin sinne sähköpostia öö yhest muust asiasta koska mun täytyy just sen mun
85 opettajan kanssa sopii tänne opettajan pedagogisten pääsykokeen takii takasin
turkuun. niin ku siinä kurssilla on sillee et sielt saa niin ku olla max kolme päivää pois
ni mä niin ku kysyin siitä ja siihen se opettaja tai vastuuhenkilö tai vetäjä tai mikälie
ni laitto mulle viestiä et joo että niin ku et mä vähän tän sun sähköpostin perusteella
90 vaan niin ku tylsää täällä ja niin ku tommosta ja eeeii eeei koska mä olin ostanu
lentoliput jo ja mä oon hankkinu ittelleni huoneen jo ja kaikkee mahdollista mut sit mä
vaan niin ku olin sillee et mä tuun sinne kuitenkin (naurua) koska mul on ittel sillee
niin ku mä uskon että mä voin oppii siellä uusii asioita mut ei sekään oo se syy minkä
takii mä meen sinne kurssille, mä haluan olla saksassa ja niin ku saksankielen
95 ympäröimänä ennen ku mä meen niille kursseille ja lisäksi mä tarvin opintopisteitä ja
siit saa niin ku siitä koko kuukauden kurssita kuus oparia ni mua ei suoraan sanottuna
haittaa jos mä kokisin et se on mulle vähän helppoo [ja tutustuu ihmisiin]
nimenomaan nimenomaan et siin on monta syytä sitä paitsi mä en niin ku nää sillä
tavalla et ku se opettaja oli sillee et sul tulis vaan tylsää siel ku siitä on kuitenkin tosi
100 kauan ku mä oon viimeks ollu saksan kursseilla et viime lukuvuoden niin ku syksyllä
tai ennen joulua ni ei mua haittais sellaa kielioppikertaamista, ei todellakaan, mut sit
mä ihmettelin et miten ihmeessä mä onnistuin kirjottamaan sellasen sähköpostin
(nauraa) se sähköposti oli varmaan vaan liian hyvä

IN: yksinkertaisesti vaan liian hyvä

105 JENNY: joo, koska toi oli jotain mihin mä en ollu varautunu. ja koska se tota
kielikurssi oli kuulunu mun suunnitelmiin alusta asti, [joo] heti ku mä sain tietää et
siel on sellanen, mut mä meen sinne joka tapauksessa [nauraen: joo] ja tälle että joo
se oli yllätys

IN: mitä sä noin muuten tiedät siitä yliopistosta ja kaupungista?

110 JENNY: no mä oon käynyt siellä kaupungissa kerran päiväretkellä ja se oli tosi söpö
paikka

IN: olisiko se niin ku ihan omin päin?

JENNY: äää en, mä olin mun saksalaisen kaverin kanssa ja sen isovanhempien [okei]
joo, äää ja tosiaan yhden päivän oon viettänyt siellä ja silloin mä niin ku tykästyin
115 siihen kaupunkiin et mä aattelin et tää on semmonen kaupunki kiva mä tykkää jos on
vähä sillee niin ku vanha kaupunki ja siel on siis vanha kaupunki ja muutenki mä
aattelin et semmonen pienempi paikka ois kiva [joo] ehkä olis.. ehkä mä viihtyisin
siellä paremmin

IN: onks ne lähettänyt sulle sieltä jotain infoa kaupungista ja jotain muuta tällästä?

120 JENNY: no on siel kyl näitä infojuttui mut mun täytyy sanoo etten oo lukenu (nauraa)
ja tälle emut et siel kurssilla mille mä meen varmaan puhutaan näistä asioista

IN: mut ne ei oo lähettänyt sulle sähköpostitse tai postitse mitään etukäteen?

JENNY: on tullu sähköpostitse linkki semmoseen tietopakettiin mikä pitäis lukee
[okei] mut mä en oo lukenu sitä [naurua, mut se on tullu] pitäis lukee, on, on. Ja ku
125 mä vilkasin ni siel on ihan hyödyllisii asioi must

IN: entä miten sä löysit asunnon?

- JENNY: ööö... tota nettisivujen kautta wg-gesucht.de (naurua) [yllätys] yllätys kyllä, olin kuullu siit sivusta mun vaihtareilta tai vaihtarilta, joo siis ku nii ku siäl on semmonen että voi varata itelleen opiskelija-asuntolasta huoneen et siit
 130 hakemusvaihees laittaa vaan rastin ruutuun ni sit ne varaa sulle huoneen mut mä en suoraan sanottuna tiedä millanen se huone on. ja sit ku on ite ollu kv-tuutorina ni sit mä mietin et onkohan se sellanen et siel on vaan vaihtareita ja sit mä ajattelin sitä et et seki voi olla niin ku ku mä katoisin niit kohteit sillee nopeesti n imun mielest osa oli ehkä aika kaukana ei nyt kaukana mutta [kauempana] vähä kaukana, joo niin mä
 135 aattelin et mä en halua asumaan sinne (naurahdus) sit mä laitoin niin ku mä en laittanu rastii siihen niin siitäkkin joo itse asiassa on ottanu muhun yhteyttä koska mä en laittanu rastia siihen et mä haluan huoneen ni sitte mulle laitettiin siel sähköpostii et sä et ollu laittanu rastia tohon et ootsä ihan varma et mä niin ku muutin sen tai et niin ku me muutettiin se et marburgista on tosi vaikee löytää niin ku opiskelijahintasia,
 140 opiskelijalle sopivaan hintaan asuntoo ja mä tiedän se, koska se on pieni kaupunki ja siel on [paljo opiskelijoita] yliopisto [kyllä] nimenomaan, et mä tiesin et mut mä olin sillee et nooo okei vastasin siihen et joo et mihin mennessä niin siis se sano et mä voin peruu sen huonevarauksen mut mä kysyin sit mihin mennessä se pitää perua ja se anto musta aika hyvin aikaa siihen [okei] ni sit mä aloin etti sielt tota öö wg-gesuchtista niit kämppii ja mä halusin oikeastaan vaan asua lähellä keskustaa ja et siel
 145 asuis saksalaisia ihmisiä mut ei niin ku liikaa ihmisiä, mä en haluu mitään sellasta megakämpää mis on kymmennen ihmistä

IN: niin, kuin mont siinä nyt on sulla kämppiksinä?

JENNY: mul on yhteensä neljä kämppistä [okei] joo,

- 150 IN: ja ne on kaikki saksalaisia vai?

- JENNY: joo, kaikki saksalaisia, kai (naurua) joo tai niin joo niin sit mä laitoin sinne niin ku hakemuksen semmosist kämpistä mitkä vastas niin ku sitä mun ajatusta ja sit mun hintatasoo tietenkin niin ni sit sain vastaukset ja puhuttiin skypeissä ja sit mä sain sen huoneen [okei] et se on joku tällänen tyttö ku on lähdössä itte vaihtoon [niin niin
 155 niin joo] ni se niin ku vuokraa sen huoneen siitä kimppakämpästä [Okei] Joo et siel tulee ole sen mä ainakin näin yks tämmönen tyttö tai niin kaks tyttöö mun lisäksi ja kaks poikaa, joku opiskeli sairaanhoitajaks joku opiskeli lakii mut mä en suoraan sanottuna muista [Joo, no ne näkee sitte] ne näkee sitte joo mut siis kaikki vaikutti mukavilta ja siis se kämpä vaikutti semmoselta et niin ku kivalta

- 160 IN: joo, onks sul tota ööö onks sul tuutoria siellä?

- JENNY: öö mä en tiedä ku varmaan ehkä on ku siin kielikurssil on ainakin niin ku tai siin kielikurssin siin tota hmm [esite?] esite just (naurua) niin lukee ainakin jotain et tuutorinne auttaa teitä siinä ja siinä asiassa tai jotain n isit mä ajattelin et ehkä sit ku menee sinne saa jonku tuutorin mut mul ei oo ainakaan tarjottu mitään tuutorii joka
 165 pitäis muhun etukäteen yhteyttä [niin sillee mitä turussa kv-tuutorointi] joo, ni ei oo tarjottu sellasta mut toisaalta jos mä meen tai nyt ku mä meen sinne kielikurssille ni se alkaa maaliskuun alussa ja lukukausi alkaa vasta huhtikuun [niin] joskus [totta] mut ei oo ketään joka olis pitäny muhun etukäteen yhteyttä [okei]

IN: onks sul tuttuja siinä lähistöllä jos sä puhuit et sul et sä kävit siel marburgissa
 170 tuttujen kanssa ni asuuk ne jossain siin lähellä tai tunneks sä muuten sieltä ihan
 lähistöltä jotain ihmisiä?

JENNY: no se ei enää asu siinä et se on aika läheltä kotosin tää mun kaveri kehen mä
 tutustuin lukiossa sellasella öö kurssilla mis menttiin viikoks saksaan ja saksalaiset tuli
 175 viikoks suomeen, semmonen leirikoulujuttu joo ni se asu ennen siin lähellä mut se on
 opiskelee nykyään münchenissä [okei] et ei mul oo oikeestaan niin ku siin kohtaa
 tuttui muuta ku no tietty se yks vaihtari se leonie, muistatko sen? [Joo] ni se asuu
 Marburgis

IN: joo joo, ni ooks sä sen kans jutellu?

JENNY: en, mut mä aattelin et ehkä jos mä meen sinne ni vois ehkä laittaa viestiin tai
 180 siis kun mä meen sinne (naurua) kaks viikkoa, kaks viikkoa, ku mä meen sinne ni
 ehkä voisin laittaa viestii [joo] tai tälle mut siis mähän oon nähny sen vissiin vaan
 kaks kertaa

IN: No niin mut mä oon ihan varma et se kyllä (naurua) innostuu näyttään sulle

JENNY: uskoisin kans, mut mä en vois varsinaisesti luokitella sitä mun tutuks [joo,
 185 joo] ihminen kenet mä tiedän, niin ja sit mä meinaan tietty meinaan mennä mun
 vaihtarikaverin sofian luokse leipzigiin käymään ainakin [okei] joo tai se on kutsunut
 mut sinne ja sit müncheniin, koska se on kotosin münchenistä

IN: no siitä päästään mitä meinasin kans kysyä tota mitä matkoja sä oot suunnitellu tai
 meinaat tehdä

JENNY: (nauraa) kaikkee mahdollista. tai siis en oo suunnitellu mitään mut on ideoita
 [naurua, kerro muutama] joo siis mähän oon ollu kyl monta kertaa saksassa ennenki et
 mul ei oo semmosta et mun on pakko nähä nää ja nää paikat [joo] mut et
 yksinkertaisesti koska se on aina ollu mun niin ku unelma ja suunnitelmissa mennä
 saksaan pitemmäks aikaa ni mä haluun ottaa siit niin ku kaiken irti ja niin ku olla
 195 siellä ja käydä paikoissa et mä haluun olla sekä paljon siel marburgissa sillä tavalla et
 tottuu siihen paikkaan ja tälle koska viis kuukautta tulee todennäkösesti meneen
 nopeesti [ihan varmasti] niin mut sit mä haluun kans käydä kattoon mä haluun käydä
 münchenissä tosiaan ööö todennäkösesti niin ku sofia kaa ja sit ku tää mun kaveri
 stepfanie sit asuu nykyään siellä münchenissä ni sitä halusin käydä moikkaan ellei se
 200 sitte tuu sen vanhempien luokse [niin just] jollon se tulis sit moikkaamaan mua
 marburgiin et jompikumpi mut joka tapauksessa mä halusin käydä baijerissa koska se
 on kiva paikka [Joo] ja sit mä haluun käydä siellä leipzigissa ainakin ja hmm sit joo
 mä meen varmaan sinne blaueniin käymään ööö ku se tyttö tota öö kenet mä sanoin se
 henna [hmm] ni se muutti sinne öö kuka oli töissä siel ravintolassa suomalainen joo ni
 205 se muutti sinne nii todennäkösesti käyn siellä jaaa ööö no nää oli nyt kaikki semmosia
 paikkoja missä mä oon käynny jo et oikeestaan paikka missä aion käydä missä mä en
 oo käynny varsinaisesti on berliini (naurahten) [tämä mä vähän jotenkin odotinkin]
 nimenomaan nimeomaan mä aion käydä berliinissä koska mä oon käynny monissa
 paikoissa saksassa ja olen lentänyt berliiniin mut en ole käynny berliinin kaupungissa
 210 [joo] oikeesti kattomassa paikkoja ni mä aion käydä berliinissä [okei] mut mä aion
 käydä myös paikoissa saksan ympärillä mut sekään ei oo niin semmonen pakko käydä

koska siel on kuitenkin monii maita mis mä oon käyny jo [niin niin] ei mitään semmosia niin ku paineita [joo] haluisin käydä joissain paikoissa ehkä tsekeissä koska mä en oo käyny siellä [okei] sit mä halusin ehkä käydä hollannissa koska se on kiva paikka [hollanti on kiva paikka, molemmat nauraa] nimenomaan

IN: toi ooks sä valinnu jo ne kurssit mitä sä meinaat tehdä siellä?

JENNY: ööö en ja kyllä. tai siis kyllä ja ei. kuulostaa tosi epätyypilliseltä tää on niin jännittävää ku tietää et se nauhotetaan (naurua) niin juu joo [niin siis learning agreementissahan on tietty jotku kurssit mut] on joo oikeastaan semmonen ku mä tein sen vähän kiireellä ni mä vaan lätkäsin sinne asioita koska sillen ei ees ollu vielä tiedossa ne kurssit mitä siellä oikeesti on [joo, mitä oot suunnitellu niiden] mä aion mennä sinne kielikurssille se on nyt selvä (naurua) [kyllä] sitte mä aion todennäköisesti mä aion mennä espanjankurssille joo mä ajattelin et se on vähän läppä mut mä ajattelin et se on niin hyvä idea ku jonnahan heitti sen ilmaan siellä tota oktoberfesteillä et miksen menis espanjankurssille et hyvä idea [aivan loistava idea] joo koska oon tosiaan lukenu espanjaa lukiossa tai lyhyen espanjan lukiossa ni sit mä ajattelin et mä voisin mennä jonneen semmoselle semialkeiskurssille [joo] niin ku kertaamaan [joo] koska mä en muista mitään enkä mä varsinaisesti koskaan osannu kauheesti asioita tai ainakaan aktiivisesti [joo] enemmän ehkä sillee passiivisesti ni mä ajattelin et mä voisin mennä sinne vähän kertaamaan se vois olla muutenki hauskaa jaa sit noi sukupuolentutkimukst kans et jos mä löydän jonkun semmosen kurssin mitä mä ajattelin et vois sopii mulle ni mä ajattelin ehkä men [saaks sä sen hyväksluettuu] no en todennäköisesti koska mä oon käyny ne sukupuolentutkimuksen perusopinnot enkä mä oon suunnitellu käyväni aineopintoja [nii niin joo] Joo mut et jos mä saisin päähäni käydä aineopinnot ni varmaan sitte kyl vois saada johonkin valinnaisiin siellä mut mä ajattelin et se vois kiinnostaa mua hmm ja sit mä aion mennä semmosel saksan lausumiskurssille [okei] joo siel on niin ku kielikeskuksella on semmonen niin ku just ihmisille jotka osaa jo saksaa mut et niin ku et yritetään harjotella semmosta ääntämistä mikä olis enemmän niin ku toivottavaa (naurua) ni mä aion mennä sinne [joo, okei] siit tulee hyödyllistä koska ei oo ollu oikeen semmosta lausumiskurssia missään vaiheessa tai siis et kylhän sitä aina niin ku opetuksessakin sivutaan ääntämistä ja tommosta mut mä en oo ollu koskaan sellasel kurssil mis oikeesti opetetaan sitä [joo] sen takii mä haluan mennä sinne kurssille

IN: siin sen kielikurssin yhteydes ni sä sanoit et on joku johdantokurssi [joo] niin ku tieäks sä siit niin ku

JENNY: öö no mä tiedän et ensimmäinen maaliskuuta on niin ku orientaatio [okei] päiväjuutka ja sit kurssi itsessään alkaa seittemäspäivä ja sit mä oon vaan lukenu siitä kurssikuvauksesta et siin niin ku sekä on sitä kieltä että jotenkin niin ku tutustutaan siihen kaupunkiin ja yliopistoon [joo] ja sit ku siin mainittiin niist tuutorijutuista ni mä mietin et aa juu ja sit siel saa ehkä kans yritetään yhdistää kielitandempareja [okei] sen kurssin aikana [okei] jos joku vois kiinnostuu suomen kielestä ni seki olis kiva mut orien joo orientaatio on ensimmäinen päivä [joo] joo

IN: mitä mitä tota odotuksii sul noin muuten onks sul joku mikä sua niin ku erityisesti jännittäis tai muuten jotain semmosta mikä fiilis niin sanotusti

- 255 JENNY: mmm... kaaottinen (naurahdus) mut se on oikeastaan johtuu oikeastaan niistä asioista mitä mun täytyy saada täällä suomes tehtyy ennen ku mä lähden [joo] niin se mun kaaottinen olo johtuu siitä mä luulen et mua jännittää vähemmän sen takia koska mä just olin siellä et jos mä en olis ollu sitä kuukautta ni mä luulen et mä ajattelin sitä asiaa enemmän. [joo] mut koska toisaalta mä vasta tota ei muuten saa
- 260 nauhalle lainausmerkeissä vasta niin tota ööö tuln sieltä ni sit sitä ei kerkee sillä tavalla kauheesti ajatella [nii] ei ajattele niin isona asiana vaiks mä varmasti uskon et siel tulee kaikkee niin ku uutta ja mikä mihin niin ku ei oo osannu varautua ja tällee mut et näin niin ku etukäteen se ei tunnu niin isolta asialta mitä se varmast tuntuis jos ei olis ollu nyt siellä
- 265 IN: puhutaan vähä tästä saksassa oleskelusta et oliko sä olit nyt tuolla noilla joulumarkkinoilla ni yhteensä kuukauden niinkö [juu kuukauden juu] olis se niin ku eka kerta ku sä olit vähän pitempään saksassa
- JENNY: oli et mä oon ollu sitä ennen monta kertaa kyl saksassa mut ne on aina ollu semmosii öö lomamatkoja niin ku ehkä semmonen yks viiva kaks viikkoo öö per reissu ja sit oli se tota öö se leirikoulujuttu [joo] lukiossa ja sit niin ku sitä tyttöä mä oon käyny kyl moikkaan niin ku sen jälkeen myös mut et ne on ollu siis sellasia lomamatkoja et toi oli eka kerta ku mä olin niin ku tekemässä jotain varsinaisesti sen leirikoulun lisäksi ja sit et olin yhtään pitempää aikaa ku pari viikkoo
- 270 IN: tuliks sul siin jotain kulttuurishokkei tai jotain semmosta mihin sä tullu jotenkin näillä aiemmilla lomamatkoilla kiinnittäny huomioo tai varautunu tai
- JENNY: joo tuli siis ööö no varmaan se auttaa sillee tai autto mua et ku oli kuitenkin käyny siel maas aikasemmin ja sit ku on opiskellu kieltä et on niin ku monet asiat on tullu puheeks mut et yks semmonen joka mut ainaki yllätti oli et saksalaiset sinutteli mua paljon enemmän mitä mä olin luullu (naurua) oikeesti koska niin ku varsinki kielenopiskelijana ja tällee ni muistaa hyvin et kaikkis saksanoppikirjoissa oli korostettiin oikeen niin ku sitä teittittelyä että se on tärkeetä ja se on tärkeetä mut et tota joo siis just kaikki nää markkinakaverit tai niist muita markkinakojuista ni ne just sinutteli ja kaikkee ni se oli mulle vähä semmonen yllätys et mä olisin ehkä luullu et ne teittitelee varsinki koska ne oli vanhempia ja ne halus siis myös et mä sinuttelen
- 280 niitä niin ku just ne vaik jootaan nelikymppisii [joo] jotku ehkä no siis jotain nelikymppisii ehkä niin ku aika moni ja sit kaikki niin ku sinuteltiin toisiimme sit mä itseasias kysyin yheltä niin ku et minkä takia tai sillee [Joo] et niin ku tää on mulle niin ku yllätys ja tällee ja sit se sano niin ku et et sen mielestä siinä on kyse niin ku semmost niin ku sympatiasta tai sillee et me ollaan kaikki tääl töissä ja me ollaan niin
- 290 ku yks porukka tai sillee mut siis se oli jotain mihin mä en olis osannu varautua ja jotku asiakkaatki kenen kaa mä niin ku enemmän juttelin ni oli sllee et sano vaan sinä ja tällee ja sitä mä en ainakaan olis osannu niin ku odottaa koska mä olin asiakaspalvelutehtävissä [niin niin] niin [ehkä se on vähän muuttumassa se saksassa se] niin niin en tiedä et kyl mä aikasemmin mä oon miettiny just sillon ku mä menin
- 295 sinne leirikouluun niin sillon mä mietin sitä et niin ku et pitääks tai mä tosi paljon itse asiassa mietin sitä et niin ku et pitääks mun teittitellä sen tytön vanhempia ja isovanhempia vai ei ja sit mä kysyin sitä ja ne sano et sinutellaan ja sit mä sanoin et

okei mut silti tuol sinuteltiin enemmän ku mitä mä olin odottanu [Joo] no sit oli se skanneriepisodi mut (naurua) se ei tullu mulle yllätyksenä [niin niin] ehkä sen mittasuhteet [joo joo, kaupungista ei löydy skanneria] niin niin mut et sit et niin ku olin kuulu ihmisiltä ja niin ku oon tiedostanu sen asian aikasemmin. mitäs muuta. mmmm.. no se oli vähä outoo et se kortti tosiaan toimi niin huonosti korttimaksu koska se oli jotain niin ku mitä en oo aikasemmin kokenu et olis tapahtunu [niin ku mä mainitsin ni musta tuntuu et se on pahentunu nyt viimeaikoina] (naurua) joo sitä
 300
 305 mä mietin et se oli vähän niin ku kummallista tai sit emmä sit ooks mä sit vaan maksanu enemmän käteisellä tai jotain mut kuitenkin ja suomessa se on mennyy niin eteenpäin [niin on] et seki voi ehkä vaikuttaa siihen et milt se tuntuu

IN: sit mun piti vielä kysyä semmosta et ooks sä niin ku yliopistoon liittyen mitä sä luulet et sä tuut kokemaan oudoks tai yllättäväks tai

310 JENNY: mitä mä odotan? [niin] no mä odotan byrokratiaa (naurua) [okei] joo mä en tiedä siis mä niin ku mä odotan et jotenkin niin ku mä tuun yllättymään siitä et miten niin ku muodollisesti jotku asiat hoidetaan mä en tiedä oikeen miten mä tän selittäisin mut et jotenki [Joo] mut et jotenki mä odotan sitä et öö mä niin ku mä oon jotenki varautunu siihen mut mä odotan et se tulee yllättämään mut [okei] (naurua) ja sitte jos
 315 se ei tule yllättämään mua niin sitte mä vasta yllätynkin (naurua) paperijuttuja, ehkä jotain vähä epäselvyyksiä (naurahten) jossain asioissa ööohm [tauko] ehkä et kurssien eteen pitää tehdä aika paljon töitä sanotaanko kirjottaa ja lukee aika paljon no siis joka tapauksessa mä odotan jonkin sortin yllätystä [okei] se sillä tavalla koska mulla on mielikuva siitä maasta koska mä oon ollu siellä mut mä en oo ollu siellä
 320 kunnolla [niin niin] ni sit mä odotan et siel on jotain et tulee jotain asioita mitä en oo ennen huomannu mihin mä en oo ennen törmänny ja mitkä on mulle uusia [Joo] sen takia koska mulla on jo joku mielikuva siitä siis [joo mä ymmärrän mitä sä haet] nimenomaan nimenomana koska jos mä en olis ollu siellä niin mä voisin vaik lukee juttuja saksasta et aaa näin on ja sit mä menisin sinne ja sit olisin sillee et joo näin on
 325 ja onpa jännää ja onpa erikoista ja en olis arvannu mut sit koska mulla on jotain mielikuvia jo ni sit ei oo niin paljo mielikuvia siitä et mitkä ne jutut tulee olemaan mitkä mut yllättää [niin niin] joo [joo, joo] joo muutaku se et kaikki sanoo että se on byrokraattinen paikka ja niin ku mä uskon et en tuu löytään paljo skannereita (naurua) ja just tommonen niin ku kaikki paperijutut ja mä oletan ensimmäisiltä päiviltä et mä
 330 tuun käymään monissa toimistoissa viemässä erilaisia paperita (naurua) [se on lähtökohta] nimenomaan nimenomaan näihin mielikuviin joo

IN: tuleeks sul ite mieleen näistä mitä me on puhuttu tässä nyt ni jotain mieleen joku anekdootti tai muu kommentti minkä sä nyt haluaisit vielä kertoo lisätä tarkentaa

JENNY: eii kai jännää tai sillee et ku se on ollu mun suunnitelmissa niin kauan ja niin
 335 nyt se niin ku toteutuu ja nyt mä saan niin ku tietää millast se on (naurua) tosi filosofista [on kyllä] (naurua) ei mut oikeesti

IN: on se ku sitä odottaa ja yks kaks se päivä onki parin viikon päästä

JENNY: joo ja se mua vähä kans jännittää just se et miten yhteielo niitten saksalaisten kämppisten kans [joo] koska mul ei oo varsinaisesti ollu mä en oo koskaan asunu
 340 sellasten ihmisten kans ketä mä en tunne [joo, niin ku etukäteen] niin [joo] paitsi

nyt ton kuukauden mut seki oli vaan kuukaus [joo] mut et nyt mä tuun asuun niin ku neljän ihmisen kaa kenestä mä n niin ku ketään tunne [joo] ni se on aika jännä ja sit mua niin ku ää kinnostaa se et miten se niin ku se saksalaisuus ilmenee siinä yhteiselämässä [okei, naurua] ja miten mun suomalaisuus juu sitä kans joo et niin ku
345 koska varsinki just sillee ku huomaa ku oli vaiks siin tota semmosel saksan kulttuurikurssil mitä piti se [joo] se birgit, kiva birgit (naurua) ja tälle sitä kulttuurikurssii ni siälki huomas jo tosi paljon asioita ja tuli niin ku tosi paljon sellasia niin ku et hmm.. niinpä [ahaa-elämyksiä] juu niin ja siis kaikkee sellasta mitä oikeesti mietittävää niin sitä mä odotan kans [okei] et miten mä niin ku sen aikana ja sen
350 jälkeen koen oman suomalaisuuteni ja sit ihmisten saksalaisuuden [okei] näihin sanoihin

IN: näihin sanoihin ja näihin tunnelmiin (naurua)

Anhang 4: Jenny Interview 2

Interviewte: Jenny, finnische Austauschstudentin.

Zieluniversität: Universität Marburg

Interviewer: Jutta Lankinen, Universität Tampere

Interviewort: Turku

Interviewzeit: September 2016

Länge des Interviews: 47 min 26 sek

Interviewsprache: Finnisch

Transkriptsymbole:

IN = die Interviewerin

JENNY = die zweite Befragte

(): In Klammern wird zusätzliche Information hinzugefügt, z.B. wenn gelacht wird oder wenn etwas undeutlich gesagt wird.

[]: Wenn kurze Wortbeiträge wie z.B. [joo] innerhalb der Wortmeldung des Anderen geleistet werden, werden sie in eckigen Klammern hinzugefügt.

IN: niin alotetaan ihan siitä että millanen yleisesti sun vaihto oli muutamalla sanalla

JENNY: muutamalla sanalla, onnistuukohan se, tosi jees (naurua) tosi jees mun mielestä

IN: muistaks sä millanen sun ensivaikutelma oli ku sä tulit

- 5 JENNY: mmmm noo oli pimeetä (naurua) ilta ja noi kaks mun kämppistä tuli hakemaan mut juna-asemalta et se oli tosi kiva. Oikeastaan ööö silon mä mietin sitä et no millanen tää kaupunki sit oikeesti täällä paikanpäällä on ja millanen se kämppä on ja sit mul oli tosi hyvä ensivaikutelma siitä et ku mä totesin et nää ihmiset on ihania ja sit tää kämppä on sellanen ku mä oletinkin

- 10 IN: miten sun niiden kämppisten kaa noin yleisesti meni

JENNY: ööö tosi kivasti musta tuntuu et mä sain just sitä mitä mä niin ku halusinki ku mulhan oli se et mä en halunnu mennä sinne opiskelija-asuntolaan vaan mä halusin mielummin asua saksalaisten kanssa öööö ni sit mä asuin montas meitä nyt oli minä ja sit niin ku neljä muuta mut yks niistä itse asiassa tuli vähän myöhemmin oiks se huhtikuussa ku mähän menin helmikuun vika sinne joo se tuli huhtikuussa sit yks ei ollu äää niin ku huhtikuust alkaen enää koskaan kotona koska se teki harjottelun muutalla ja ää kahen kaa mä sit oikeastaan asuin [mm] ja sit toisen kaa ystävystyin sit hyvin et mä sain kyl just mitä halusinki et et siel oli tosi rauhallista siel kämpillä mut sit oli aina seuraa

- 20 IN: ja nehän oli saksalaisia?

JENNY: joo ne oli kaikki saksalaisia joo [joo] tosi poikkitieteellistä koska kaikki opiskeli eri asioita [aijjaa] mmm [vähä siistiä] joo seki oli tosi mielenkiintosta et tutustu ihmistii kehen ei varmast olis muuten tullu tutustuttuu

- 25 IN: käytiks sä niitten kaa saksaa? [joo pelkästään] pelkästään saksaa [joo] miten noi muuten niin ku miten sä koet paraniks sun saksantaito ton vuoden aikana? käytiks sä paljo saksaa?

- JENNY: öööö siis mä käytin saksaa tosi paljon ja mun mielestä mun saksa oikeesti paranet et kyl muahan autto jo paljon se kokemus ku mä olin siel joulumarkkinoilla ja sit oli niin ku pakko puhua saksaa ni se autto mua jo tosi paljo et mä olin jo valmiiks
30 sil fiiliksel et nonniin nyt mennään saksaan puhumaan saksaa. mä en puhunu englantia melkein yhtään mun tona aikana mä puhuin mun kämppisten kanssa saksaa ää mä puhuin tota mun saksalaisten kamujen kanssa saksaa mä puhuin mun kansainvälisten kamujen kanssa saksaa ainut millon me puhuttiin englantia oli et jos niin ku porukas oli joku kuka ei osaa saksaa

- 35 IN: oiks se usein? siis käviks niin usein että porukassa ei ollu jotakuta

JENNY: ei siis tää mun porukka kenen kans mä hengasin ni me puhuttiin saksaa

IN: mistä kaikkialta siin porukas oli [öööö] ihmisiä?

- JENNY: no meit oli siis minä, yllätys (naurua) äää sit kaks italialaista ketä mä meen nyt moikkaamaan ja sitte tota yks meksikolainen ja yks jenkki ja aika usein niin ku
40 meil oli yks toinen jenkki kans siin sit mukana mut ne jenkitki puhu aina saksaa itseasias niin paljo saksaa et yks kerta ku me oltiin missäs me oltiin ja sit siel oli joku

kuka ei osannu saksaa ja sit ne puhu englantii ni mä melkein sanoin et sun englanti on muuten tosi hyvä (naurua)

IN: sillee et pitäisikin olla

- 45 JENNY: kiitos (naurua) et niin ku mä puhuin todella vähän englantia siellä suomee mä puhuin ööö vaan niin ku parin ihmisen kanssa mut niitki mä tapasin tosi harvoin joo

IN: tuliks sulle saksalaisia tuttuja muita ku ne kämppikset

- JENNY: äääm mietitääs mun tandempari [joo] joo ja sithän mä näin sitä leonieta
50 siellä jos muistat

IN: sen joka oli turussa vaihdossa

- JENNY: joo kuka oli ollu turussa vaihdossa joo ööö ja sit öö no no ku mulhan oli just et mä mähän olin vähän laiska niitten kurssien kanssa [mm] et mä otin lähinnä niitä kielikeskusten kurssseja millon sä et yllätys yllätys tapaa kauheesti saksalaisia mut mä
55 olin siel espanjankurssilla ni siellä mä sit ööö tutustuin joihinki ihmisiin ja yhtä sitte näin vapaa-ajallakin

IN: okei [joo] et sitä kautta tuli joitain saksalaisii kontaktei

JENNY: joo joo kyl ja ai niin kylhä mun uus (naurua) poikaystävä (naurua) ai niin

IN: ai niin tämmönen pikku seikka

- 60 JENNY: mietin et kylhän siel oli varmasti joku mut joo siis tutustuin ihmisiin ja siihen alkuperäseen kysymykseen et paraniks mun saksa ni oon sitä mieltä et parani ja ennen kaikkee se mun niin ku varmuus lähtee puhuun sitä et se vaan niinku [tauko] osaat muodostaa lauseita sillai et sä voit keskustella ihmisten kanssa ja pystyt vaan niin ku antaa olla vaikka sä kuulet että sä teet virheitä [mm] ja kuulet et sä sanot
65 järkyttäviä asioita ni sit niin ku ei vaan takerru siihen [joo]

IN: oliks sul saksan kans jossain kohtaa ongelmia koiks sä jotkut tilanteet ongelmallisiks niin ku kielen kannalt?

- JENNY: ööö no oikeastaan no siis joskus oli tietenki jos olit puhunu just puhelimes tai tällee suomeks ni sit sen jälkeen mä en joskus osannu yhtään saksaa mut seki tuli
70 sit oikeastaan takasin et sillon mun kämppikset oli joskus et jos sä haluat ni me voidaan puhua englanti ei onnistu (naurua) et se on joko suomi tai saksa täl hetkel et niin ku en osaa muita kieliä (naurua) tai tällee mut siis en tiedä vaikeita tilanteita ää

IN: entä muuten ei tartte välttämättä kielellisesti vaikeita tilanteita mut noin muuten [mmm]

- 75 JENNY: vaikeita tilanteita [mitä ongelmia sulle tuli vaihdossa] no emmä tiedä siis oikeastaan itte miettii että mitä kurssseja sä valitset tai et minkä verran on sit valmis käymään siellä yliopistolla mut toisaalta ei mul ollu senkään kans kauheesti ongelmia ku sit mä ajattelin et mä meen lähinnä niille kielikeskuksen kurssseille et mä tiedän et muilla oli ongelmia sen kaa et ööö et oli tosi vaikee saada selvää mitä jonkun kurssin suoritukseen kuuluu [niin niin] et et mitä siihen nyt pitää oikeesti kirjoittaa ja minkä
80 verran et saa jonku verran opareita et niinku mul ei ollu sellasii ongelmii loppupeleis koska mä en tehny sellasia kurssseja [niin niin] et muuten

IN: nyt ku päästiin sinne yliopistoon jo ni [joo] tein enemmän enimmäkseen niitä kielikeskuksen kursseja mut mitä käytännössä sul oli

- 85 JENNY: pelkästään pelkästään koska mä ajattelin että mä en jaksa tehdä muita se oli siis ihan niin ku mun henkilökohtanen päätös ku mulhan tuli uutena ideana vast sit tää et mä haluunki vaihtaa mun pääainetta ja kaikkee [mmm] niin periaatteessa kaikki mitä mä niin ku ajattelin et mä käyn siellä niin oli tavallaan siinä kohtaa niin ku ekstra [joo] et mä en lähteny niin ku niitten kurssien takii sinne joten mä kävin
- 90 seuraavat kurssit perustuen vain ja ainoastaan mun omaan kiinnostukseen ööö kuukauden semmosen intensiivikurssin, mikä oli siis viis päivää viikossa ennen ku se semester alko [niin se oli se saksan] joo [Se mistä se opettaja lähetti sähköpostin et tää on ehkä liian helppo sulle] joo nimenomaan se kurssi öö öö se kuukauden kurssi ja sit sen jälkeen mul oli semmonen tota kirjoituskurssi ja sitte mul oli semmoenn tota
- 95 lausumiskurssi ja sitte mul oli espanjankurssi kaks kertaa viikossa ja that's it.

IN: joo joo et ne kurssi [joo] ja näistä mitkä sä olit suunnitellu etukäteen

- JENNY: ööö mä olin ne suunnitellu etukäteen et mä meen sinne tota öö intensiivikurssille sit mä olin suunnitellu etukäteen et mä meen espanjankurssille mut mä olin ajatellu ottaa toisen espanjan kurssin mut sit ku mä sain tietää et siel menee
- 100 semmonen joka menee kaks kertaa viikossa ni otin sen [joo] ja sit mä olin suunnitellu meneväni lausumiskurssille mut mä olin ajatellu eri lausumiskurssia ja mä vaihoin sen jaa sit mä olin ajatellu mennä ehkä jollee kielihistorian kurssille mut sit mä en jaksanukaan ja sit mä otin rändömisti sen kirjoituskurssin siihen [joo] joo

- IN: mitkä on niin ku isoimmat erot sun mielest yliopistoissa niin ku jos verrataan sitä saksan yliopistoo ja sitte täällä suomen yliopistoo
- 105

JENNY: tarkotaks sä niin ku systeemii vai

IN: ihan mitä sulle tulee mieleen eroja [joo] systeemissä, opetuksessa

- JENNY: no tavallaan mun on tosi vaikee lähtee sanoon tähän mitään koska mä oikeesti otin niitä kursseja vaan sieltä kielikeskuksesta [niin niin] et se on eri juttu et
- 110 tietty mä oon puhunu mun kamujen kans et mitä ne on tehny niil luennoilla ja mitä eroja ne on kokenu mutta muuten siis no siel kielikeskukse oli itseasias aika samanlaista että no eri eri asia oli tietenki et sun piti mennä sellaselle lähtötasotestiin esimerkiks sen espanjankurssii varten [joo] et siin sun piti tehdä netissä semmonen testi ja sit sun piti viel käydä puhumassa espanjan opettajan kanssa ennen ku sä sait
- 115 ilmoittautua sinne kurssille et ne tietää et sä meet oikeelle tasolle mun mielestä ei kielikeskuksella oo sellasta [ei munkaan mielestä] tai nyt ku mä ilmoittauduin sinne espanjan kurssillle ni mä vaan laitoin sähköpostia ja kysyin luuletkohan sä et tää on oikee taso [joo] sit se oli et kyllä varmaan joo et se oli erilainen ehkä et semmonen piti tehdä mut niin ku muuten siel oli niin ku moodlee vastaava alusta ja niin ku tehtiin
- 120 semmosii juttui mitä niin ku mun mielestä suomessaki voitais tehdä et ehkä kaikist isoin ero mun mielestä mä en nyt tiedä liittyyks tää nyt yliopistoon vai liittyyks tää yleisesti oli mun mielestä se et miten suoraan ihmiset anto palautetta siellä opettajalle [okei] et se ehkä mun mieles [niin ku opettajalle] joo opettajalle et se oli niin ku yks tyyliin isoimmista eroista varmaan mitä mä silleen äää niin ku uusista asioista mitä
- 125 mä koin koska niin ku sen kivan birgitin kurssillahan oli ollu niin ku puhetta siitä että

- ku se pitää yrityksille jotain semmosta niin ku kulttuurijuttuja [joo] et ne ymmärtää toisiaan et minkä takia saksalaiset kritisoi niin paljon ja minkä takia suomalaiset loukkaantuu niin helposti niin ku tällasta n isit mä pidin sen mielessäni ja siis mä olin aivan järkyttynyt siitä miten suoraan ne puhu sille espanjan opettajarakkaille koska mä
- 130 mietin sitä ku se tulee Ecuadorista [joo] ni mä mietin et puhutaaks siel niin suoraa ja mulle suomalaisena se oli jotenkin vaan niin järkyttävää sillä tavalla [tuleeks sul] joo siis mä voin antaa esimerkkejä (naurua) [juu] tulen kyllä siihen joo siis tota esimerkiks joku kielioppiasia se alkaa käsitellä jotain kielioppiasiaa ja siis niin ku taustoista tää nyt vähä pomppii tää mun puhe taustoista sen verran että espanjan
- 135 opettaja osaa kyllä saksaa mutta ei niin hyvin että se voisi oikeesti selittää jotku kielioppiasiat sujuvasti saksaks [Joo] et niin ku se puhu siel lähinnä espanjaa ööö ja sitte ku se alkaa niin ku selittää jotain kielioppijuttua niin sit yhtäkkiä sieltä ihmiset vaan viittailee ja sanoo et voitaisko me käydä nää läpi ja tässä järjestyksessä et must olis kiva et me voitais ensin kattoo nää säännöt ennen ku me mennään kattoo tätä ja
- 140 tätä ja näin ja siis niin ku ei se ollu mitenkään ilkeetä mut suomalaisena mä vaan koin sen todella suoraks

IN: ja ne oli nimenomaan espanjan kurssil ni siel oli varmast saksalaisiaki

- JENNY: siis joo ne oli kaikki saksalaisia [joo] et ne niin ku siel oli vaan minä ja kaikki muut oli saksalaisia et emmä tiedä siis musta tuntuu et niil monil oli
- 145 motivaationa jotenki tai itse asiassa me puhuttiinkin tästä yhen tytön kanssa kuka oli siellä et tuntu et monil oli siin ryhmässä semmonen motivaatio et ne jostain syystä vaan halua sen todistuksen et ne on ollu siellä kurssilla jotain varten ehkä ja sit niin ku ne halus jotenki ni-ninin ku ne oli tosi huolissaan mitä pisteitä ne saa siitä loppukokeest ja kaikkee mikä tavallaan mulle taas oli se ja sama [niin niin] ja näin ni
- 150 sielt tuli tosi suoraa kaikkii näit ehdotuksii et voitaisko tää tehdä näin ja näin niin ko et voisitko sä ens kerralla mielummin sanoa että nyt tällä tunnilla kirjoitetaan tämmönen ja tämmönen teksti

IN: miten se tota miten se opettaja reagoi niihin?

- JENNY: ööö no mun mielestä siis mun on tiettenki paha nyt lähtee sanomaan toisen puolesta mutta mun mielestä se opettaja vaikutti välillä loukkaantuneelta ja mä itte aattelen et jos mä olisin opettaja ja mulle sanoittais noin suoraa tavallaan ennen ku on
- 155 ees suor niin ku nähty valmiiks et mitä se meinaa tehdä [mm] ni siel tulee jo ihmiset omine ehdotuksineen ja mun mielestä mikä oli niin ku minkä takia mä koin sen joskus sen kritiikin semmoseks et se ei ollu ehkä tai mä ymmärrän niin ku minkä takia se
- 160 opettaja meni vähä lukkoon on se koska ne puhu aivan uskomattoman nopeesti saksaks jaaa mun mielestä se opettaja ei osaa niin hyvin saksaa että se voisi ikään ku puolustautua [niin varsinkaan saksaks] niin [Joo] tai että se voisi reagoida siihen asiaan niin nopeesti sielt tulee niin ku settii et voisiks sä sitä ja tätä ja tota ja et mun mielestä olis parempi näin ja se oli mun mielestä erikoista koska nää samat ihmiset joskus
- 165 valitti vaikka kuunteluista et hei tää on ihan mahoton et tää puhuu niin nopeesti espanjaa et niin ku voiks sä ettii meil sellasii kuuntelui mis ne puhuu selkeemmin ja sit ne itte kri [pistää sen siihen asemaan] nii [joo] niin ja sillee viel niin ku real life (naurua)

170 IN: jutteliks sä esimerkiks niitten sun kämppisten kaa et onks tää joku yleinen tapa vai niin ku

JENNY: joo joo joo mä niin ku juttelin tästä asiast mä juttelin sen yhen tota mun kurssikaverin kans tästä ja sen mielestä niin ku se mietti et monilla oli ehkä jotenki niin ku paineita jostain syystä [mm] saada joku tietty taso [niin se mitä sanoit/tai jotain tämmöstä] ja siis mitä mun kämppikset mä juttelin mun kämppiksen ja aah mun 175 poikaystävän kanssa tästä asiasta mut ne oli sillee et mitähän ne sano siitä no niitten mielestä se oli mielenkiintosta et mä olin tehny niin ku sellasen huomion

IN: mut ne ei osannu sanoo onks se yleinen [ei] tapa

JENNY: ei ei ja tosiaan niin ko mulla ei oo vertailuu muuta ku tää yks kurssi [nii] niinko tähän mut siis mun mielestä se oli vaan siis mä en sano et siel olis ollu 180 mitenkään huono ilmapiiri mun mielestä siel vaan puhuttiin tosi suoraa (naurua) [Joo] ja suomalaisena mä koin sen jotenki sillee koska mä oon itte tottunu siihen et tai [pikkasen kaunistellaan] jos mul olis jotain asiaa opettajalle a mä en sanois sitä ja valittaisin jälkikäteen mun kavereille hehehe (naurua) b mä sanoisin sen kurssipalauteessa ku on liian myöhästä (naurua) [Joo] tai c jos se oikeesti olis joku 185 ongelma ni mä menisin niin ku tunnin jälkeen sanomaan siitä [niin niin] mut et sä tavallaan niin ku sanot sen suoraan siin kaikkien nähden ja näin ni mun mielestä se oli vaan jotenki

IN: tuliks sulle jotain muit samantapasia huomioita tai jotain muit huomioita [yliopistosta vai] nii yliopisto ylipäättään tai niin ku eroina [yliopistosta] tai siitä 190 opiskelusta siellä saksassa

JENNY: mmm no paperii tulee tosi paljon (naurua)

IN: sä taisit sanooki sillon et sä odotat erittäin byro-byrokraattista niin ko mut

JENNY: ei itseasiasa mul meni niin ku nois erasmusofficeissa ja muissa niin ku tosi rennosti et ei ollu niin ko en joutunu byrokratian hampaisiin

195 IN: joo tuli noista papereista vakket [joo] tavallaan byrokratiaan maini tai niin ko tarkottanukaan ni (naurua)

JENNY: joo ainut mikä oli ärsyttävää byrokratiaa oli toi stadtbüro [okei] missä piti käydä ilmottautumassa ja sit ilmottamassa että lähtee pois

IN: se oli ongelma?

200 JENNY: Se ei ollu ongelma mut se oli ärsyttävää (naurua) koska niin ku suomalaisena koen et sellaset asiat pitäis vaan hoitaa verkkopankkitunnuksilla online (naurua) koska mä menin [allekirjotan tämän, naurua] joo koska mä menin sinne tekemään tän ilmottamisen et mä lähen nyt takas suomeen ootin bussia sit mä menin si koska se oli vielä sillee kaupungin ulkopuolella tavallaan tai jossain ihan hevonyllyssä se 205 toimisto menin sinne pariket minuuttia otin vuoronumeron sit mä ootin harvinaisen vähän aikaa et mä oon kuullu et ihmiset on oottanu siellä tunnin mä ootin vaan kymmenen minuuttii sit mä meen tiskille sit mä annan mun passin sanon moi mä lähen takas suomeen asia selvää millon no tällön sit tarvii tietenkin tulostaa pari paperia ja laittaa leimat siihen ja muuta ja sit mä sain sen paperin ja se oli valmis sit 210 mä meen oottaan bussia mul meni bussi just nenän edestä et mä ootin bussia niin ku

- varmaan joku kaksket minuuttia ja kaksket minuuttia takas koko täs cases kesti tunti ku mä menin yhen minuutin asian hoitamaan minkä sä oisit voinu click click verkossa [naurua, niin] mut ei mä en joutunu byrokratian öööö hampaisiin et yliopistolla asiat hoitu harvinaisen helposti kaikki nää learning agreement jutut ja kaikki [Kaikki suju tosi hel] joo joo joo
- 215 IN: tuleeks sul kysyn [nauruen] vielä kerran yliopistosta mieleen joku muu vielä
- JENNY: mmmm mitäs mulle nyt vois tulla mieleen siis kuuluuks tähän sarjaan yliopistoruokalaiu
- IN: ihan mitä sulle tulee mieleen (naurua)
- 220 JENNY: no ku mä mietin mitä mulle nyt vois tulla mieleen joo se yliopistoruokalailu on niin paljo huonompi ku suomessa (naurua)
- IN: se on huonompaa?
- JENNY: joo joo joo joo joo mä en ymmärrä minkä takia salaattiin pitää lisätä kastike valmiiks
- 225 IN: siel oli kastike valmiina salaatissa?
- JENNY: joo joo joo joo joo siis äää sit niin ku semmonen suolanen kastike ja kaikki tulee tosi epäterveellinen olo ja sit minkä takii siel on niiku mensa et oliko siel pari siel kaupungissa no yks oli jossain niin ku luonnontieteitten rakennuksessa missä mä en tietenkään ollu ja sit yks siel mis mä olin ja se on auki sielt saa lounaan
- 230 kahestatoista kahteen miks niin vähän aikaa? (naurua) et sit siel alakerras oli semmonen bistro mist sai sit jotain sapuskaa [Joo] en tiedä mihin asti neljään tai jotain
- IN: miten noi muuten ruokakulttuuri saksassa?
- JENNY: mmmm kävin aina välillä syömässä noita auflaufeja (naurua) tai muuta niin ku kaupungilla et et se on kyl siis halvempaa ravintolassa syöminen ja kokkailtiin
- 235 paljon yhdessä siis sen minkä mä huomasin et niin ku et mun mielestä niin ku niissä kaupoissa on tosi paljon kaikkee luomuu ja vegaanijuttuu [Okei enemmän ku suomessa] buuuh emmä osaa sanoo ku saksast tulee vaan mieleen et se on semmonen makkaramaa ja kaikkee (naurua) ja lidl ja ku se on niin semmonen pelkistetty ja kaikkee ni siel oli tosi paljo kaikkee luomuu ja mun mielest mä tein tän saman niin ku
- 240 havainnon jo niin ku Sachsenissaki [Joo joo] vaiks siel mä olin niin pienessä paikassa ja kaikkee ja vois ajatella et siel ei ainakaan ihmisii ei kiinnosta mut siis tosi paljoo luomuu ja kaikkii vegaanijuttuja [okei] joo
- IN: miten tota sun suunnittelit kaikennäkösiä matkoja mitä sä pystyit toteuttaan mis kaikkial sä kävit?
- 245 JENNY: (naurua) no siis meilhän oli se semesterticket [Joo] mikä mikä on niin ku tosi hyvä et sä maksoit siit kyl jonkin verran mut et sit muuten pääs just aina niin ku aina vähintään vaikka frankfurtiin ilmaseks et jos sä otit siel jonku kyydin tai jotain ni sit me käytiin paikoissa mis minne me päästiin semesterticketillä frankfurtissa heidelbergissä mainzissa tän tyyppisissä paikoissa sitte mentiin blablacarilla mä tein
- 250 joo mä tein sen suomalaisen reetan kanssa niin ku sen intensiivikurssin jälkeen meil on niin ku viikko vapaata ennen ku se alko se semester [Joo] ni me tehtiin semmonen reissu et me mentiin blablacarilla no ensin me mentiin junalla jonne mihin me

päästiin ilmaseks semesterticketillä sit me mentiin blablacarilla ööö berliiniin sitte
 255 flixbussilla berliinistä leipzigiin käytiin moikkaa sofiaa ööö sitte taas bussilla
 dresdeniin sit siel mä olin mun italialaisten kanssa sit mä olin varannu jonku
 tarjousjunan ööö prahaan sit siel mä olin tota jenkkien kanssa ja sitte tul niin ku
 dresdenistä takasin dresdeniin ja sit sieltä kans blablacarilla sitte takasin

IN: Ja tää viikossa?

JENNY: ööö mä olin reilu viikon [joo] (naurahdus) joo reilu viikon mut siis et se oli
 260 lähinnä reissu berliiniin ja prahaan [joo] et dresdenissä mä olin käynyt aikasemmin
 joten niin ku mä vaan menin sinne oikeastaan koska se sattuu matkalle ja Leipzigii
 mun ainut syy mennä oli moikkaamaan sofiaa [joo] ja näin eli tää oli lähinnä reissu
 tonne berliiniin ja prahaan sitte mä kävin myös blablacarilla amsterdamissa
 265 viikonlopun aaa sit mä tein ku mä huomasin yks kerta ku mul oli joittenki
 vapaapäivien takia mul oli enemmän vapaata ni mä olin kuus päivää englannissa ööö
 koska löysin sopivat lennot frankfurtista mansee (naurua) joo ja sitte missäs muualla
 mä olin niin joo sit me tehtiin ah mun armaan poikaystäväni kanssa tää reissu ööö ku
 mentiin ensin sen kaverin luokse stuttgartiin tää me tehtiin autolla joo stuttgartiin sitte
 270 sen jälkeen mmmmm oltiin baijerissa käytiin ää neuschwansteinilla ja tällasta ja sitte
 itävallan kautta ja liechtensteinin ni sinne sveitsiin moikkaan sen kaveria käytiin
 parissa kaupungissa ja sit ajettiin freiburgin (naurua) ja ton strasbourgin kautta sitte
 takasin joo se oli semmone [tämmönen pikkureissu] joo se oli semmonen reissu
 autolla sitte käviks mä jossain muualla emmä tiedä no siis jotain yleisiä pieniä reissuja
 no niin no satu kävi moikkaan mua käytiin kasselissa ja heidelbergissä uudestaan itse
 275 asiassa sillon [joo] ja ai niin sithän no mehän käytiin münchenissä [Kyllä] Joo joo joo
 [näimme siellä] (naurua) seki oli blablacarilla (naurua)

IN: toi, olisiko sulla tuutorei? Miten sen kanssa? [oli] oli? Kerro heistä

JENNY: juu joo siis tää oli mun mielest ihan hyvä idea mut kuitenkin ei kuitenkaan
 280 niin hyvä idea ku suomessa [okei] tai ehkä vaan johtuu niin ku se tai sillee et ku [on
 nähnyt sen suomen] niin nimenomaan ja sit ku itte tietää tavallaan minä ja sinä ja
 kaikki ketä me tiedetään ni panostaa siihen tuutorointiin [niin niin] et tavallaan
 ollaanhan me kuultu näitä juttuaki et jotku ei panosta [Joo] et siinä mielessä tää nyt on
 vähän puolueellista tää mun vertailu mut meil oli sillä tavalla siis mähän en saanu niin
 ku etukäteen tietää et ketkä on mun tuutorit mitä tavallaan mä pidän huonona koska
 285 mulle se ei ollu mikään ongelma mä oon matkustanu aikasemmin mä oon ollu
 aikasemmin saksassa mul oli ihmisii kenelt mä pystyin niin ku kysymään jos mul oli
 jotain [joo] asiaa mut et jos jotain jännittäis paljon se asia ja ei olis niin ku kenen
 puoleen kääntyä semmosissa jutuissa ei olis tuttuja saksassa n isit mun mielestä se on
 vähän ongelmallista että sä et voi ottaa etukäteen yhteyttä koska sun pitäis aina laittaa
 290 jonkeen toimistoon sähköpostia ja mun mielestä [niin niin] kynnys on aika iso ja näin

IN: joo ihan eri tavalla totta kai ku se et kirjottais jolleki toiselle opiskelijalle

JENNY: nii tai jos sul on jotain ihan vapaa-aikaan liittyvii kysymyksii [nii niin] niit
 miks ja näin mutta sitte tota meillä oli sillä tavalla että ensimmäisenä päivänä meidät
 295 jaettiin niin kun ryhmiin noin kymmenen henkilön ryhmiin ja jokasella ryhmälle oli
 kaks tuutoria jaa mm joo ja sitte niis ryhmis oli sillä tavalla et oli pyritty laittamaan et

siin olis aina kaks samasta maasta [okei] mikä oli tavallaan hyvä koska no jos mä
 aattelen sitä että jos jännittää [niin niin] ja sit siel oli osa ketkä ei ollu niin ku ihan ää
 niil ei ollu se kielitaito ehkä ihan sillä tavalla että niin ku yksin ois pärjänny siinä
 vaiheessa ni tavallaan se oli ihan niin ku hyvä et [kuin isoi ne ryhmät oli?] ne oli siis
 300 noin kymmenen ihmisen [joo] ryhmiä [eli siel oli viidestä maasta] suurin piirtein
 [kaikista kaks] suurinpiirtei näin [joo] ja sit kaikille oli kaks tuutoria ja niin ku meiän
 ryhmässä oli niin ko oli minä ja reetta ja sit meil oli lähinnä aasialaista porukkaa pari
 korealaista muutama kiinalainen pari japanilaista ja sitte no sit oli yks irlantilainen ja
 yks jenkki mä mietin et ne olivähän niin ku pari [naurua, niin] kielen takia [joo] joo
 305 äää ja sit emmä tiedä siis mun tuutori oli siis tosi mukavii ja tälle emut et toisaalta niin
 ku se toinen sano kyl aika suoraa et se tekee sitä vaa sen takii et se saa jonku
 harjottelun tai jotain [naurua, okei] mikä oli musta aika jännä ja sit se oli sillee et aaaa
 nyt me joudutaan menee tänne stadtbüroon ja tälle et se et niin ku mä olin sillee et
 okei kiva (naurua) äää mut joo siis siis se oli kuitenkin ihan jees et käytiin läpi niit
 310 käytännönjuttui ja sit ku jotenki se on ehkä vähä vaikee arvioida sitä sit sillee ku mul
 oli ittellä kuitenkin niin paljo tiedossa et mitä siinä voi tulla vastaan [niin niin] joku
 kysyy et haluaks mä pankkitilin no mä tiedän jo mitä mä vastaan [nii niin] ja niin ku
 tällasia asioita et et tavallaan vaikee lähtee arvioimaan sitä et jos mul olis ollu
 hirveesti kysymyksiä et oisiks mä saanu tarpeeks huomiota sellasessa tilanteessa tai
 315 näin ku meit oli kuitenkin niin paljo [nii niin] sitte ööö meil oli semmonen
 kampuskierros ja kaupunkikierros ja ne ei ollu niin ku tuutoriryhmissä niissä sai
 mennä itte ryhmään sen mukaan et haluaks sä mennä saksaks vai englanniks ne oli
 hyvii ja sit itseasias siin me päädyttiin yhen tosi kivan tuutorin ryhmään ja kaikkea ja
 siel itse asiassa tutustuin niin ku enemmän tai vähemmän näihin ihmisiin kenen
 320 kanssa hengasin sitte [joo joo] loppuajan jotenki siin kaupunkikierroksel tapasin nää
 mun italialaiset ja tän mun jenkin [joo joo] siin saksankielisessä ryhmässä [sitä kautta
 puhu oli niitä saksan kielisiä] joo nimenomaan et sit jotenki vaan alettiin jutella siellä
 ja oli kivaa vaiks siis se oli vaan no yks päivä ku me oltiin siinä ryhmässä ja sitte sen
 jälkeen öö meil oli semmonen ööö se oli mun mielestä kiva idea no meil oli jotku
 325 bileetki siinä öö ja tälle ja se oli ihan ok ja se oli musta kiva idea et oli viimesenä
 päivänä tää tuutorointi kesti viikon maanantaista perjantaihin muistaakseni ni meil oli
 sillon perjantaina sillä tavalla et me mentiin niin ku yhdessä kauppaan [joo] ja meil oli
 joku semmonen budjetti koska yliopisto makso sen [Joo] öö ja sitte kaikil oli piti olla
 joku idea et niin ku te kokkaatte yhdessä niin ku jotian ruokaa teiän maasta [joo joo] ja
 330 sit me mentiin semmosel jolleki keittiölle kokkaamaan niitä ja sitte ku ne oli valmiit
 ni mentiin oli sellanen yks semmonen iso tila minne sitte kaikki laitto sellasille
 pitkille pöydille ne oli enemmän semmosia maistiaisia ku meithän oli tietenkin niin
 paljon [niin niin] ja sit siin oli just aina lappu että mistä maasta ja mitä [joo] ja sit siel
 syötiin ja oli musaa ja juomaa ja tälle et se oli niin ku tosi kiva tämmöne [kuulostaa]
 335 international dinner [joo] joo ja meidän korvapuustit meni kyllä (naurua) saman tien
 kaupaks et et mehän oltiin tehty sillä tavalla ku meit alotti kolme suomalaista [okei]
 siinä eli minä reetta ja joonas ööö ja joonas oli eri ryhmässä ku me ni sit me kysyttiin
 siltä et no haluaks sä tulla kokkaan meiän kaa [nii] koska muuten ne tehtiin niis

340 tuutoriryhmis [niin niin ja jos suomalaisia oli kolme ni] ni sit me kysyttiin jos se halua tulla meidän kaa tekee niit korvapuustei joo et semmonen oli se tuutorointi

IN: Ja sulla ei niihin pysyny minkäänlainen yhteys niihin

JENNY: Mä en itse asiassa nähny kertaakaan niitä enää sen niin ku viikon jälkeen niit ihmisiä et kyl mä vaihdoin sen toisen kaa numeroit ja tälle mut sit jotenki ehkä se jäi koska niin ku kaikki mun kysymyksiin vastas mun kämppis julia (naurua) [Niin niin]
345 ja näin nit sit [ei sun tarvinnu ottaa yhteyttä] joo ei ei ja sit jos mul oli jotain mitä se ei ois tiennyt ni sit mul olis taas ollu toisii ihmisiä kelt kysyy et et [Joo] niin ku et mul ei ollu sitä tarvetta että mukavii ihmisii ja näin ööö mut niin ku henk koht mä niin ku oon jotenki sitä mieltä et turun yliopistol on parempi tuutorijärjestelmä (naurua) mut toisaalta seki vaan perustuu siihen et niin ku ku mä itte tiedän et mä panostan [niin
350 niin] et tavallaan jos sulla on joku tuutori ketä sä et koskaan nää ni totta kai toi on sillan parempi tapa [niin niin, on totta kai] nii

IN: kyllä, mut se ei ehkä ihan vastaannu odotuksii?

JENNY: no emmä tiedä siis mulle se toimi [niin niin] koska mä en tavallaan tarvinnu mitään enempää mut niin ku jos mä aattelen jos mun tilanne olis ollu toinen ni mä
355 olisin ehkä ollu vähä pettynyt [joo] mut siis ihan jees ei siis pahaa sanottavaa tehtiin ne asiat mitä tarviiki käytiin stadtbürossa saatiin tietää missä kaikki jutut on ja [Joo] tämmöstä [perusinfo] ja sit joo ja yliopistolta tuli muutenkin hyvin infoo et tuli näit listoi et mitä pitäis tehdä aluks ja kaikkee tällasta et ei ollu mitään semmosta niin ku et mä oisin ollu nyt jotenki tosi niin ku et kaik olis ollu tosi epäselvää ja en olis ollu
360 perillä mistään et hyvin se meni noin

IN: joo vastasko noin ylipäätään sun vaihto sun odotuksii?

JENNY: kyl mun mielestä tai siis sehän on aina tietenkin mielenkiintosta ku sä suunnittelet jotain ja sit ku se toteutuu [mm] et millast siit sit oikeesti niin ku tulee mut mä olin tosi tyytyväinen [okei] näihin ratkasuihin mitä tein mihin mä päädyin
365 missä muodossa miks ajaks ketä ihmisiä mä tapasin ke mitä kursseja mä otin [Joo] minne reissuihin mä menin (naurua) niin ko mun mielestä mun odotukset täytytty ja itse asiassa jopa paremmin koska öö mun mielestä mä sain enemmän varmuutta puhua saksaa ku mitä mä olisin niin ku oletanu viidestä kuukaudesta [joo joo] joo

IN: mitä sä koet et oli parasta saksassa tai kauheinta voit alottaa kummasta haluat
370 (naurua)

JENNY: tarkoits sä niin ku täs vaihdossa tai maassa vai niin ku mitä

IN: vaihdossa tai maassa ihan vaikka molemmissa

JENNY: no mikä oli parasta no sitte no tähän on tietenkin niin ku pakko sanoa ihmiset ja reissaaminen ja se ku sä oot ulkomailla ja se kun sä pääset niin ku ihan eri ympäristöön missä sä oot ja sit ku sä vihdoinki pääset saksaan koska kuten tiedossa on se on ollu mun suunnitelm aina [mm] niin ku se oli tietenkin parasta siis parasta on se et niin ku pääsin vihdoinki asumaan niin ku saksaan jokska aikaa ja sit ku sä voit oppii sitä kieltä ja kaikkee jaa niin ku mä tykkäsin siitä kaupungista ihan hirveesti se oli mun mielest niin ku just nappi valinta koska se oli semmonen pieni ja söpö ja sielt
375
380 niin ku pääsi sopivasti kaikkialle paikkoihin ööö mikä saksassa on parasta no emmä

tiedä no saksast löytyy aina paikkoja mihin mennä löytyy aina asioita mitä tehdä voi mennä syömään auflaufia (naurua) ihmiset on mukavia vaiks siitäki voidaan olla montaa mieltä koska jenkkien mielestä ihmiset ei ollu ystävällisiä [naurua, ne on tottunu vähä eri] joo mut mun mielestä ihmiset on ystävällisiä avuliaita mun
 385 kämpppikset tosi avuliaita mikä oli kamalinta [tauco] ööö no kamalinta sit mun omat henk koht jutut se et mun oli öö vaikee niin ku päättää aluks et mitä kursseja mä nyt oikeest otan tai niin ku mun oli vaikee niin ku saada ittelleni selviks et voiks mä nyt ottaa näin vähän kursseja [niin niin] tuleeks täst niin ku myöhemmin jotain ongelmia teiks mä jotain väärin missaaks mä nyt tosi paljon koska se oli kysymys mitä mä tosi
 390 paljon pyörittelin niin ku mielessäni mä tiesin et niin ku mul oli niin ku siin kohtaa sillee et mä en kokenu niin ku haluavani ottaa paljon kursseja mut mä mietin oikeesti tosi paljon sitä et missaaks mä nyt jotain tosi olennaista täst kokemuksest jos mä en ota muita kursseja mä just mietin sitä et jos mä en mee jonneki semmosella niin ku luennolle niin harmittaaks mua jälkikäteen et mä en käyny kattoo millasta se on mut
 395 toisaalta mä kuulin kyl toisilta niit juttui ja kokemuksi [niin niin] ja niin ku kuitenkin tutustuin saksalaisiin ja tein asioita saksassa ja tälle et niin ku mua ei kaduta se mut se oli ehkä niin ku yks semmonen hankaluus mitä oli muuta kamalaa karjalanpiirakoitten puute (naurua) salmiakin puute ööö [tauco] ei siis mun mielestä mitään negatiivisia asioita niin ku liittyy muihin juttuihin ne liittyy mun omiin niin ku
 400 vaikeuksiin miettiä et mitä [niin niin] haluan tehdä mun opintojen kanssa [Joo joo, semmosia henkilökohtasii juttui] kyllä nimenomana joo

IN: entä törmäsiks sä semmosiin kulttuurieroihin mihin sä et ollu niin ku valmistautunu tai et tiennyt etukäteen sä oot kuitenkin ollu saksassa jo [Joo] yllätiks joku sut niin sanotusti

405 JENNY: no itse asiassa tuli tosi paljon sellasii juttui mitä muut kauhisteli [okei] ja sit mä olin sillä tavalla et joo joo kyl näinhän se on niin ku [kuten mitä asioita esimerkiksi] no siis niin ku emmä tiedä mun mielestä niin ku semmonen tota [ja] saksalaisten semmonen niin ku jäykkyys mitä jotku niin ku kauhisteli [jotku mistä?] äää jotkut jenkeistä (naurua) kauhisteli ni mä olin niin ku täysin fine sen asian kanssa
 410 koska niin ku suomalaisena mun mielestä saksalaiset on puheliaita (naurua) ja ystävällisiä (naurua) ja niin ku mä olin sillee tietonen siitä että ihmiset saattaa olla muodollisia toisissa tilanteissa ja tällä tavalla tai et se on niin ku vähän niin ku kaks eri puolta [Joo] tai sillä tavalla et se ei tullu mulle yllätyksenä ööö tai niin ku muutenkaan sellaset asiat no sellaset basicjutut sillee aa kaupat ei oo auki sunnuntaina
 415 niin ku siis tällaset asiat mitä joku joutuu toteamaan jossain vaiheessa [niin niin] toisesta maasta nit sit mä niin ku tiedostin et mul on paljon juttuja mitä mä olin todennu jo aikasemmin [niin ku sitä mä mietin että tuliks] niin ku näin [uusia yllätyksiä] mulle niin ku ehkä jotenki ehkä suurin kokemus oli tää niin ku espanjankurssi tää episodi minkä mä niin ku selitinki [joo] et se oli mun mielestä jotenki tosi erilaista ja sit nyt
 420 mä en muista mitä mä oon kirjottanu sinne mun listaan et ooks mä kirjottanu sinne jotain mikä vois olla aijjoo toi aina naureskeli julia mun kämpppis että ku et jos mul oli vieraita ni sit mä aina lainasin sen patjaa ja sen mielestä se oli ihan törkyä et eihän niin ku niin tehdä siis koska mulki oli sellanen puolentoist ihmisen levynen sänky suurin piirtein [joo] niin ku sen mielestä nukutaan samassa sängyssä [hä? naurua] ja et

- 425 ihan törkyy laittaa vieraat nukkuun patjalle ja mä olin sillee okei (naurua) niin ku et ei
 niin ku et kamalaa jos sä joudut nukkumaan jonku kanssa samaan sänkyyn (naurua) ei
 oo pako ja niin ku tällä tavalla ja siis samahan se on siis jos nukkuu kahen ihmisen
 sängyssä niin ku [joo] kahestaa mutta niin ku puolestoist ihmisen sängyssä kahestaan
 ku toinen vois nukkuu patjalla ja kaikilla olis mukavasti tilaa niin niin ku ei ja sit se
 430 oli hauska itse asiassa ku kati tuli moikkaan mua sinne [joo] ja sit mul ei ollu se patja
 siel viel huoneessa ni se katto sitä sänkyä ja se oli sillee niin nukutaaks me molemmat
 tossa (naurua) sit mä nauroin ha ha ha mun on pakko kertoo tää juttu julialle mä olin
 sillee ei, mul on patja sit satu huh (naurua) sit mä sanoin julialle et ei se ei ole
 epäkohteliasta [mitä linda siihen] se oli sillee mä ymmärrän tän nyt se oli itse asiassa
 435 lindan kaa meil tuli paljo näit juttui koska mä oon nin ku ainut ihminen ketä se tuntee
 suomesta [niin niin] ni me niin me tuli paljo näit juttui et mä niin ku just selitin sitä
 että [muistaks sä yhtään mimmosia] siis ihan semmosii pienii asioit mitä tulee vaan
 just siinä ku sä oot niin ku öö siis asut niin ku yhdessä just toi patjajuttu (naurua) o-oli
 ehkä semmonen hauskein koska mä kuittailin sille siitä usein sen jälkeen ja se aina
 440 kuittaili mulle (naurua) taas sun vieraat joutuu patjalle tai niin ku tällasii juttuja öööh
 mmm siis niin ku ylipäättänsä niin ku kuulin ihmisiltä ku suomalaiset aina vaan lähtee
 (naurua) sanoo moikka ja lähtee (naurua) [et siit ei tehdä sellast] juttua niin ku vaan
 lähtee ja tämmöstä ja ööö siis nyt ei tietenkään tuu mieleen mut siis just sellasii
 pikkujuttui mitä nyt voi [joo ja niit löytyy siitä sun listasta kyllä] joo joo just sitä ku
 445 jos mä etin jotain juttu tai jotain ni sit mä aina kysyin julialta sit se aina kerto mulle et
 on olemassa kyllä suolattua voita (naurua) ja tälle niin ku tällasii juttui

IN: sit yks semmonen asia mikä tuli nyt vielä mieleen et miten tota teitittely olik sun
 sen kans jotain ongelmia tai muuten ihmisten puhuttelun kans ku siitä kuitenkin
 yliopistolla meidänki kurseilla puhutaan

- 450 JENNY: joo siit puhutaan ööö no mun mielestä ei ollu koska opettajat teki sen tosi
 selväks ja munhan ei tarvinnu oikeastaan ottaa etukäteen yhteyttä melkein kehenkään
 ihmisiin eli ne kehen mä otin etukäteen yhteyttä ni sit mä pistin vaan niin ku sillee
 muodollisesti että vaikk sehr geehrte frau doktor se ja se [mmm] laitoin muodollisesti
 mit freundlichen grüssen mut muuten itse asiassa ne kurssit ne opettajat joiden
 455 kurseilla mä olin oli tosi selkee ne sano esim siel intensiivi kurssilla et voidaanko
 sinutella ok ööö espanjan opettaja voidanako sinutella öö ja sitte tota se
 lausumiskurssin opettaja oli sit se teitteli joo [okei] nit sit mun mielestä se oli tosi
 selkee et mul ei tullu mitään semmosii öö juttui mun kämppisten kanssa ku tietenki
 sinuteltiin [joo] nuorien ihmisten kanssa ketä sä tapaavat ei tullu sellasta niin ku pitäiskö
 460 nyt sinutella no ku me oltiin münchenissä ni sehän sano sofian äiti suoraan et sitä voi
 sinutella [joo] ööö [tauko] ku olin thomasin vanhempien luona ni tietenkin sinuttelin
 siis ei niin ku [ei tullu semmosta] ei mul ei tullu outoi tilanteita ja sit ku mä meen
 kauppaan tai teen jotain tällasii juttui mee johonki toimistoon ni tietenkin sit teitittelen
 [niin niin] et mun mielestä mul on ollu enemmän ongelmia sen asian kanssa suomessa
 465 niin ku saksaks ku mä oon miettiny just näit meidän opettajii ketkä on saksalaisii [joo]
 mut kuitenkin on ollu niin kauan suomessa ja tälle [et pitäiskö sinutella vai teititellä]
 nii [varsinki ku käyttää saksaa] nii nimenomaan se on sähköposteist et se on tuottanu

mulle enemmän päänvaivaa ku mitä tuol sit törmäsin et joo itseasias ei ollu ongelmii sen asian kaa

470 IN: joo tuleeks sulle muuten mieleen jotain mitä sä haluisit sun vaihdosta vielä kertoo [mm] tai saksaksta tai muuten tästä sun puolesta vuodesta

JENNY: öööö no siin listas näkyy tietenki niit kaikkii pienii asioit [joo] mitä mä oon huomannu ja niit mä voin niin ku selventää jos tarvis on mut tota muuten siis [tauko] no oikeastana mul oli öö mul oli ittellä se mmm et mä mietin just etukäteen ku mä

475 meen että et ku mul oli aina ollu sunnitelmis et mä haluun mennä saksaan ja mä oon aina ollu vähä semmonen saksafani ni sit mä mietin just sitä et mitä mä ajattelen sit saksasta sen jälkeen ku mä oon ollu siellä [joo] niin ku vähän ajan ja tällasta ni sit sen voin ainaki todeta että tykkään edelleen [naurua, se on aina positiivista] joo et menisin uudestaan ja niin ku aion jossain kohtaa mennäki jossain muodossa siihen maahan ja

480 tällasta [vähä pitemmäks aikaa vai?] joo voisin kuvitella mä haluisin tehä ehkä jonku työjutun tai jonkun tällasen [joo] en nyt suunnittele et mä muuttaisin saksaan mut siis voisin kuvitella et niin ku tai siis mä aion varmaan mennä joulumarkkinoille nytte [joo joo] mut siis muutenki mä tarkotan et jonkun työharjottelun [joo] tai jonku tällasen voisin kuvitella meneväni ööö tai öö tai muuten ni et se oli ainakin yks asia

485 minkä mä halusin tietää et tykkääks mä saksasta senkin jälkeen ku mä oon ollu siellä vähä ja näin [niin niin naurua] vastaus on kyllä [no tulihan sun vaihdettu pääainettaki] tuli vaihdettua pääainetta ja näin mut siis joo sis mun mielestä niin ku sellasia asioita et mitä niin ku mmm on sillä tavalla niin ku mukamas tienny ku on jutellu ihmisten kanssa vaihtareitten tai ihmisten kanssa ketkä on ollu vaihdossa tai miettiny asioita tai

490 muuta niin niin ne ymmärsin niin ku ihan uudella tavalla ymmärsen sen [tuleeks sul mieleen joku] no siis kaikki mahdollinen oikeastaan se et miten miten se niin ku miten intensiivisiä niistä niin ku ystävyys-suhteista siel tulee ku niin ku sul ei oo ketään muuta [naurua, joo] kenen kans sä puhut sä joko soitat suomeen jonku maratoonpuhelun tai sitte sä puhut niitten ihmisten kanssa ketä sul on siellä et ja niin

495 ku te teette kaiken yhdessä ei oo ketään kellään ei oo mitään muuta menoo [nii niin] ihan niin ku näin et jotenki sen ymmärs sit ihan eri tavalla et et miten miten tavallaan pitkä aika voi olla viis kuukautta sillee et se oli niin uskomattoman lyhyt aika et vastahan mä kerkesin käydä kääntymässä siellä niin ku kaikkea kerkes mahtuu siihen [niin niin] viiteen kuukauteen ja jotenki se et sit ajattelee et ai et mä oon tuntenu nää

500 ihmiset vast pari kuukautta ja sit mitä kaikkee on kuitenkin kerinny tehä yhdessä ja miten vaikee on lähtee [Joo] ihan niin ku eri tavalla et onhan se aina niin ku pyllystä lähtee jos on vaikka lomalla tai muuta se on aina kurjaa mut miten vaikeet se on oikeesti lähtee ku sä tajuut et sä et tuu asuun näitten kans samaan aikaan samassa maassa niin ku ette oo koskaan samalla porukalla samassa elämäntilanteessa samassa

505 kaupungissa ja niin ko et vaiks sä menisit uudestaan ulkomaille ja tutustut kaikkiin uusiin siisteihin tyyppeihin ni koskaan ei tuu niin ku tää kokemus enää uudestaan et [joo] ja semmosta niin ku miten vaikee on lähtö ja niin ku jättää kaikki ja miten saa etäisyyttä oman elämän asioihin sillee et no niin ku sä nyt tiedät mun tilanteesta [mm] et erosin ja vaihoin pääainetta [naurua, pikkumuutoksia] kaikki niin ku tällaset jutut

510 sillee et miten sä huomaat asioita ittestäs miten sä huomaat asioita siit maasta miten sä huomaat asioita muista ihmisistä miten sä huomaat asioita suomesta niin ku jotenki sai

niin paljon sitä perspektiivii siihen et mitä mä haluun tehdä mitä mä en haluu tehdä siis
 siis se on vaan sellanen erasmusjuttu [Joo] et must tuntuu et niin ku nyt ku mä oon
 tehny sen itte ni mä niin ku tajuun sen et oli niin ku paljon asioita mitä mä tiesin [mut]
 515 sen takia koska niin ku on kavereita ketkä on ollu ulkomailla ja on itte tehny juttuja
 [ollu tuutorina] nimenomaan mut ne on enemmän asioita sä tiedän et mut [se on eri asia
 kokee ne] niin nimenomana niin ku et just esimerkiks se pankkijuttu okei mä tiedän et
 tällasta voidaan kysyä se on yks asia mut se et sä ymmärrät oikeesti et millasta se on
 millanen kokemus se on ja et ja myös se et kaikki ei sitä välttämättä ymmärrä niin ku
 520 ketkä ei sitte oo ollu tai tämmöstä ni [edes jutellu vaihtareitten kans] niin sä voit
 kuulla nää asiat sä voit nyökytellä joo varmaan se on näin mut jotenki se et et millasta
 se sit oikeesti on ja minkä takii sä jätät kaipaani niit ihmisiä vaikka voidaan sanoo totta
 kai nähdään viel [niin niin] niin ku silti et se ei oo jotenki esimerkiks sillon ku mä tulin
 suomeen ni mä tulin keskellä yötä ja toi mun siskon mies tuli hakeen mut
 525 lentokentältä ja siis mun oli tosi vaikee sanoo yhtään mitään koska totta kai se niin ku
 kysy multa et no miten niin ku mitä sä tykkäsit ja mitä sä nyt oot tän loppuajan tehny
 ja niin ku tällasia asioita niin ku normaalisti ihmisiltä kysellään niin ku ku ne tulee
 matkalta [joo] ja mitä oon aina innoissani kertomassa ihmisille ku mä oon ollu jossain
 reissussa et hei mä tein tätä ja tätä ja tätä ja niin ku tälläsiä asioita [olin tuolla ja] sit
 530 mä vaan olin sillee emmä ees ollu erityisen väsyny mä olin vaan sillee niin ku et
 [tauko] mä en haluu puhuu kelleen (naurua) mä en haluu olla täällä tai jotenki niin ku
 must oli ihana nähdä ihmisii ja kaikkee ja niin ku muuta mut mä en vaan niin ku voinu
 puhuu koska mitä mä oisin sanonu niin ku mihinkään ja sit mä olin tosi surullinen
 sillon koska no siis thomas oli vieny mut lentokentäl ja kaikkee ja mä olin sillee et voi
 535 pylly ja nyt mä oon täällä ja [mm] ei mua ahdistanu olla suomessa et ei mul ollu
 semmonen paska fiilis et mä en haluu ikinä enää suomeen olin vaan sillee et [et se oli
 siinä jollain tapaa] et mä oon nyt suomessa [nii, naurua, ja saksa jäi taakse] nii ja mä
 en voinu sanoo mitään mä en voinu jutella sillee et hei me käytiin viime viikolla siellä
 ja täällä ja olin vaan sillee (tauko) [oota mä kokoan itseni] nii sillee kiitti ku tulit
 540 hakeen mua (naurua) joo mut se oli kyl joo mut et näihin kuviin näihin tunnelmiin
 (naurua)

IN: kyllä

Anhang 5: Annika Interview 1

Interviewte: Annika, finnische Austauschstudentin.

Zieluniversität: Universität Münster

Interviewer: Jutta Lankinen, Universität Tampere

Interviewort: Turku

Interviewzeit: März 2016.

Länge des Interviews: 21 min 56 sek

Interviewsprache: Finnisch

Transkriptsymbole:

IN = die Interviewerin

ANNIKA = die dritte Befragte

(): In Klammern wird zusätzliche Information hinzugefügt, z.B. wenn gelacht wird oder wenn etwas undeutlich gesagt wird.

[]: Wenn kurze Wortbeiträge wie z.B. [joo] innerhalb der Wortmeldung des Anderen geleistet werden, werden sie in eckigen Klammern hinzugefügt.

IN: just ehdeit sanoo et vaihto ei ollu itsestäänselvyytenä mutta mitä kautta sä sitte päädyit lähteen vaihtoon miks just tää kohde

- ANNIKA: no niin niin ku mä sanoin ni tossa aikasemmin ni ei se koskaan ollu mulle mikään semmonen itsestään selvyys et kandivaiheessa olin viel sillee en lähde et en
 5 jaksa ja en niin ku oon kuitenkin asunu kuitenkin sen kolme vuotta itävallassa käyny saksassa paljo joo että niin nyt mä aattelin et joo kyl sun nyt pitää lähtee yliopistoaikana vaihtoon ja sit mun kuitenkin ku ei noista paikoistakaan mikään nyt oikeen innostanu ku ne on vähän kuluneita ne oppiaineen paikat tai siis sillai ku joku on ollu siel aina ja sit mä olin sillee et sit meil tuli itseasias uus paikka et tää münster
 10 mihin mä lähden ni se on nyt ensimmäistä kertaa meillä meidän paikoissa [ai, okein] eli mä oon siis eka meistä nyt niin ku joka lähtee tonne meiän paikkaan ni seki ehkä ku olin sillee et jaa et siel on joku tämmönen uus paikka mikä on tullu mis ei oo käyny ja sit mä halusin ku mä oon just siel etelä-saksassa ja itävallassa viettäny aikaa et tosiaan johonki muualle sitte niin ku Nordrheinwestfalen vois olla aika hyvä ja siel
 15 on kaikkee

IN: olik sul niin ku muita kohteita siin hakuvaiheessa

- ANNIKA: ei (nauraa) ku mähän hain siis täydennysshaussa eli mä hain vasta syksyllä et mä en hakenu siel varsinaisessa haussa et mähän oikeastaan katoin sillon et jaa mitä tääl on jäljellä ja sit mä katoin et jes münster on jäljellä ku mä olin vähä sillee et mä
 20 hain sinne ja olin et jos mä en pääse sinne ni voi voi [niin niin] sit mä en lähde tai sit mä lähen niin ku myöhemmin tai jotain tai mut kyl mä nyt tiesin et meiän paikoihin sillai about pääsee kyllä [niin ku se on ihan noit saksan] niin saksan kielen omii paikkoi et tavallaan et se olis lähes varmaan et mä pääsen sinne ni [sen verran pienet piirit et tietää melkein jos joku on hakemassa] on ja ku ei mua sillee oikeen
 25 kiinnnostanu mikään niist muista vapaan olevista paikoista ni paljoo mut et oli onneks kävi näin et sit pääsin

IN: joo, mitä kautta sä sitte päätit sit yks kaks niin sä totesit vaan et kyllä pitää vielä opintojen aikana lähtee vaihtoon?

- ANNIKA: joo ja nyt ku tuli semmonen sopiva rako tavallaan lähtee kans siihen et niin
 30 ku mul tuli semmonen järkevä kohta hopsissaki et hei et tässä se nyt vois olla et tekee nyt vaan ne et munki tarkoitus on nyt tehdä saksan syventävät siellä niin ku kaikki [joo] mitä multa nyt puuttuu ja tuli semmonen sopiva rako silleki et ku kandivaihe mulla oli ehkä vähä ehkä semmonen pirstaleisempi et sinne se olis ollu ehkä vaikeempi sijoittaa [joo] et se tuntu ehkä fiksummalt ehkä kielitaidon puolesta kans ku
 35 sillai siit saa enemmän irti myös maisterivaiheessa mä aattelin kans sen näin

IN: niin niin et ku ensin on ehtiny pohjaa kielitaitoo

- ANNIKA: niin ja sillai et ku on kirjottanu jo ku mäki tiedän vähä tai nyt kokemusten perusteella et saksassa kirjoitetaan paljo hausarbeiteneita esimerkiksi [joo] mitkä on meidän kandin mittasii et tavallaan on jo kokemust siit oikeest kans tieteellisest
 40 kirjottamisesta [niin niin] sen takii et on tehny jo sen kandin ja nyt on tehny seminaarityön ja niin ku tällasii et [varmempi olo lähtee niin ku] niin sillai valmiimpiki olo

IN: miten se itse prosessi meni? meniks se ihan sillee sujuvasti se hakuprosessi tai onks sielt münsterin päästä tullu jotain niin ku osaaks sä sanoo sillee et ku eiks
45 münsterinki pidä hyväksyä sut [joo] meniks se kaikki ihan

ANNIKA: siis münsterin puolesta kaikki meni niin ku ihan perfect ihan 5/5 tai sillee niin ku tosi sujuvast ne vastas tosi nopeesti ja kaikkee et enemmän mul niin ku tääl päässä suomen päässä kaikki tämmöset niin ku itse se vaihtoonhakuprosessi kaikki se paperi paperien hakeminen ja selvitteleminen ja kaikki et mun mielest se oli kaikist
50 stressaavin ja välil sekava kans ku siel on niit erasmusjuttui kans muuttunu tosi paljon siis nää kaikki jotain hakujuttuja vaadittiin jotain kielikoetta jaa sit se learning agreement lomake oli ihan erilainen ku mitä se on ennen ollu et siel oli palju semmosii uudistuksii joita [joo joo] ei aiemmin ollu et siel sai aika palju ottaa selvää asioista et ei voinu vaan luottaa siihen et miten aiemmin on asiat menneet just sillai [--
55 kysyy joo] mitä toiset kertoo joo et tota mut sen kaa sitte taistelin ja mäki olin aika hyvissä ajoin liikenteessä et sillai ei kerinny senkään kaa tulee stressii ja sit ku mä hain vaan yhteen paikkaan mun piti tehdä kaikki nää kato vaan yhteen paikkaan [niin niin, kyllä] et seki mulla ehkä oli ku mul ei kans ollu aikaa paneutua ku syksylläki oli kaikkii germanican tapahtumia siis sillai ku mäki olin tapahtumavastaava vielä
60 syksyllä ni hyvä ku kerkesin sen yhdenkin paikan hakeen [niin niin] mut sit münsterin päädyssä meni tosi hyvin mä sain saman tien tyyliin sieltä viestiä niin ku tieäks et ku mut oli ehdotettu vaihtoon niin saman tien melkein tuli ohjeet et miten haet tänne ja et sielt on tullu tosi hyvin niin ku tietoo ja [mitä kaikkee tietoo sielt on tullu] on eka sielt tuli nää kaikki perus näin ilmoittaudut tai niin ku haet sinne yliopistoon jaa sen
65 jälkeen sielt on tullu sit sielt tuli tammikuus niin ku mikä tää Zulassungsschein tai mikä se on tavallaan et mut on otettu sinne sisään semmonen todistus ja sit täs niin ku kevättalven mittaan on tullu ripotellen kaikkee tervetulo-tilaisuudesta ja infopakettii vaihtareille

IN: mitä kaikkee siin infopakettissa muistaks sä yhtään

70 ANNIKA: kaikkee tämmöstä infoo asumiseen elämiseen saksassa ehkä siis tämmösii perusjuttuja miten sä järjestät asumisen ja näin et se asuminenhan on ollu sillee ehkä isoin juttu et sielt ilmoitettiin oikeastaan heti saman tien kättelyssä et hei ei oo tarjota käytännössä asuntoja yliopiston puolesta et kannattaa hakee itse asuntoa [okei] et siel on just tosi iso niin ku pieni kaupunki mut iso yliopistokaupunki [niin niin] et
75 tavallaan nillä ei oo sit määrään nähden kauheesti asuntoja ja ne asuu mul on siis yks kaveri siel vaihdossa yks englantilainen niin se kans sano et ne on aika kauheita ne studentwohnheimit mitkä tulee sit sielt sen niin ku mitkä se on studentwerkin tai semmosen niin se oli aika selvää et et ite hankin yksityisilt markkinoilta asuntoo

IN: joo, miten kuin helposti se löyty

80 ANNIKA: no se oli oikeastaan vaikeempaa mitä mä olisin odottanu et se oli ehkä semmonen mun yllätys et se on niin vaikeeta ku et mäki laitoin et siel just sanottiin vinkkinä esim se wg-gesucht.de [joojoo] niin mä laitoin sinne hakemuksen joskus aika hyvissä ajoin tyyliin marraskuussa tai tyyliin melkeimpä heti ku mä sain sen selville et mä pääsen vaihtoon [sul on loppujenlopuks aika kiire tää aikataulu tai siis
85 sillee ku sä lähet jo keväällä] niin niin sit tavallaan et mä laitoin sinne niin ku oman

- ilмотuksen ja sit mä aloin selaileen sielt näit potentiaalisii wg:tä ja ja mä laitoin ihan hirveesti viestei ja suurinosa vastaskin mulle mut sit mä niin ku huomasin et niin ku mä olin jossain kohtaa oiks se kaheksas seittemäs vai kaheksas skypehaastattelu sinen saksaan mä olin sillai et tää ei lopu koskaan (naurua) siis sillai niin ku tai siis sillai ku
- 90 kaikki haastattelut tuntu et ne oli menny tosi hyvin ja niin ku ei tavallaan niin ku mitään semmosta mul oli jääny kaikista semmonen fiilis et hei et nyt natsas tosi hyvin et tää mä saan varmaan tän kämpän ja sit sielt tuli viestii et valintamme ei kohdistunut tällä kertaa juuri sinuun ni siin vaan tuli niit tuli niin monta [niin niin] ja totta kai mä ymmärrän sen et tosi monet sano kans et sillai että et tota niit on vaan niin paljon niitä
- 95 siis hakijoita niihin asuntoihin ne joutuu ottaankin yleensä se ilmoituksen pois sieltä vuorokauden sisällä ku niitten sähköpostit vaan täyttyy [joo joo] sillai niin ku hakemuksista niin paljo [niin eikä ne pysty kaikkii ees haastatteleen varmaan] ei ei et sielt ne sit vaan valkkaa jotain tiettyi et sithän mul kävi mä aloin oleen jo jossain joulun alla vähän epätoivonen ku tietty stressaa tietty siitä ja et ku ne vaihtoajatkin
- 100 vähän on eri et suurinosa niistä kämpistä ne halus vuokralle jo helmikuun alusta. [ja sä olit menossa vasta maaliskuussa] vasta maaliskuussa et siinäkään ne ajat ei menny ihan yksiin ni sit toi kämppä minkä mä lopult sain ni se meniki niin päin et muhun otettiin yhteyttä et yks tyttö oli kattonu sieltä et ku hän on ite lähdössä kans vaihtoon et hän oli kattonu et mielummin niin päin et hän oli eka kattonu niitä hakijoita koska
- 105 hän ties sen tilanteen jos hän haittaa wg:stä [niin niin] haki tai siis niin ku ilmoituksen ni se ei lopu koskaan se niin ku sähköpostien tulva ni sit se oli ottanu seiltä pari ni mut ja muutaman muun ketkä ne haastatteli sit skypeillä ja mä sain sit sen asunnon että kyl siin oli vähä tuurii kans et se oli ite käynny suomessa et sen sisko on siis onks se ollu vaihdossa vai harjottelussa suomessa aikanaan et sillai sil oli ehkä sillai jonkinsortin
- 110 kuva ehkä suomalaisistakin et [niin niin] mä luulen et se saatto olla ihan asset

IN: joo, onks siinä tota öö monta kämppistä tai mimmonen asunto niin ku

- ANNIKA: joo mul on siinä kolmen hengen wg eli mul on kaks kaks kämppistä siellä ihan saksalaisii ja tota tosiaan tää on lähdössä vaihtoon tai lähtenytkin jopa vaihtoon ite ja siks aikaa siellä ja sitä mä just halusinkin toivon että mul olis saksalainen wg
- 115 [joo] et sit ku ei tiedä tavallaan et tiedän et se vaihtarielämä tulee oleen enemmän tai vähemmän semmosta et pitää käyttää paljon englantii et sit halua et kuitenkin tavallaan kotioloissa tai tavallaan semmonen et on semmonen täysin saksankielinen ympäristö [niin niin]

IN: et tulee puhuttua sitä saksaaki jossain ja et jos joutuu kysyyn vähä

- 120 ANNIKA: Niin ja et on myös aitoo saksalaista niin ku tavallaan elämää et ei vaan sitä vaihtari ku vaihtarina sä oot kuitenkin aina vähä spesiaali [niih just sitä] sillain et sä et ihan kokonaan pääse siihen systeemiin niin saa vähä eri tavalla ja ne on ollu tosi avuliaita ne on siis tosi paljo viestitelly mulle mun tulevat kämppikset [okei] siis ne on ihan laitanu viestiä et kyselly kaikkee et onks kaikki ok ja näin et siis niin ku ihan
- 125 jo se mun vuokranantajaki on ihan hirveesti viestitelly mulle musta on siis pidetty niin hyvää huolta tuolla et siis niin ku tosi hyvä fiilis lähtee et

IN: Mun piti just kysyä onks sul ollu jotain tuutoria mutta et sä mitään tuutoria oo tarvinnu

ANNIKA: kyl mul itse asiassa tuutoriki laitto viesti itse asiassa tossa tossa tossa
 130 muutamaa viikko takaperin ja selvisi et hän on joku tämmönen saksalais-belgialainen
 joka puhuu suomea [mitä] ei en tiedä siis ku se siis alotti sen viestin ihan suomeks ja
 mä olin ihan sillee ”what” ja sit se jatko et ei hän kyl oikeen tän enempää osaa ku siitä
 on niin kauan aikaa ku hän on viimeks puhunu suomea mä olin et ok mikä tää tyyppi
 on et se ilmeisesti puhuu vähän suomee kans et se on ite kuulemma belgias vaihdos et
 135 se on vähän pihalla iteki kaikest et mitä tuol niin ku tapahtuu niin ku saksan päädyssä
 [naurahdus] mä vaan laitoin sille että kaikki ok et ei tarvi vielä huolehtii siit et nähään
 sitte niin ku [sitte ku pääset sinne] vaiks sit ollaan tultu takas et ei tarvi musta kantaa
 huolta et kaikki hyvin mun kämppikset pitää musta huolta [naurahdus] et tota ni seki
 oli aika hauska sattuma [joo joo] ja sit mul on tosiaan siel münsterissä vielä mun
 140 sillon ku mä olin siel regensburgis kielikurssilla 2014 [joo] ni mä tapasin siel
 tämmösii englantilaisii ja yks niistä mun kavereista on nyt münsterissä vaihdossa ollu
 koko vuoden ja se on siel vieläkin ni mul on siis tosi paljon sinne jo sillai siis
 tavallaan kontaktei

IN: joo siel on kämppikset nyt, nyt sit toi tuutori, toi sun englantilainen kaveri [mmm]
 145 sul on siel tosi paljon kontakteja

ANNIKA: niin sillai tavallaan aika hyvä fiilis mennä sinne siel pääs kaikki on
 tavallaan kontrollissa et mul on matkaliput ja mul on kämppä ja siin kuitenkin kaikki
 viralliset opiskelut alkaa vasta joskus huhtikuus et siin on ihan sikana aikaa tieäks
 asettuu

150 IN: koska sä nyt oot menossa?

ANNIKA: eli mä lähen nyt siis ens siis tasan viikon päästä torstaina eli maaliskuun
 10. [joo] ja tota

IN: sullahan on siinä hyvin aikaa sit viel järjestää

ANNIKA: joo et varmaan mä meen tämmösel kielikurssil ihan vaan sen takii

155 IN: piti just kysyy et onks teil jotain infotilaisuuksii kielikurssii mitä siin alussa on sit
 niin ku

ANNIKA: joo mä katoen et niin ku heti siin seuraavan viikon alussa on kaikki nää
 welcomejutut ja on nää klassikot et sun pitää ilmottautuu yliopistolle ja pitää
 rekistöröityä kaupungin asukkaaks nää perusbyrokraatiat [joo] varmaan sit siin kyl
 160 pitää selvittää kaikki nää kurssijutut sit siin niin ku et oonhan mä nyt tehny sen
 learning agreementin sen alustavan mut saa nyt nähä mitä se todellisuus siel sit on

IN: niin sä et oo nyt learning agreementin jälkeen niin ku valinnu niitä kursseja
 mitenkään

ANNIKA: en et se on sit niin ku tavallaan siel hoidettavaa ja sit et siel on kielikurssei
 165 mitkä on ilmasii ilmeisesti sen yliopiston toimesta ja ne on ilmeisesti tasoittain ni mä
 ajattelin et alun perin mä ajattelin et mä en mee mut kielikurssil saa sit taas kontaktei
 ku sä tutustut siel ihmisii ja mä ajattelin et ku ei se oo kuitenkaan hukkaan heitettyä
 aikaa ja varsinki jos ne on tasoryhmissä ni

IN: piti just kysyä et onks niissä tasoja on ihan jonneki C... [C2:en asti] C2:en asti,
 170 mut se on ihan hyvä, saa oikeesti hyvän tasosen kurssin

ANNIKA: näinpä ja sillain tosi hyvä

IN: joo mitä sä mitä ne kurssi ton mitä sä oot meinannu opiskella? Et ooks sä sillee kattjnu ne learning agreementiin ni saksan syventävät?

ANNIKA: joo, saksan syventävät oikeastaan ainoot mitä oli ku meillähän on nykyään
 175 täs uudes opintosuunnitelmas tai mitä nää maisteripolut hirveen vähän pakollisii
 kursei siis semmosii et siel oli muutamii vaa mitkä piti kattoo aika tarkkaan et ne saa
 sit korvattuu mut et ne oli ihan ehkä kaks kurssii ku mä oon tehny aika hyvin ne
 pakolliset jo tääl suomessa et [joo] et tota ni et sit mä otin oikeastaan kaikkee
 180 semmosta mikä mua kiinnostaa ja mitä meil ei ehkä tarjota esimerkiksi kaikkii
 sosiolingvistiikan kursei mist mun gradu ki on [joo joo] et sprachkontakt ja tämmöstä
 varietätenforschung ja mitä näit nyt onkaan ja joltain dialektologiaa ja siis kaikkee
 tämmöstä [joo joo] sit tietty meil on se joku kirjallisuuskurssi mikä on pakollinen ni
 sen ja sit on joku tämmönen kielitaitoharjoitustyypinen mä löysin jonkun tämmösen
 kielitaitoharjoitukset deutsch als fremdsprachetyypinen et mä saan silläki korvattuu
 185 ilmeisesti sen ku siel on myös mündliche und schriftliche übungen [joo] et mä saan
 silki korvattuu kai jonku yhen syventävän ja sit mä aattelin et mä teen riippuu vähän
 nyt miten noit siis miten työlääks nää osottautuu ni mä aattelin et mä teen pari
 sivuainekurssii psykologiaan aineopintoihin [okei, no sul on aika monta kurssii
 oikeastaan mitä sä meinaat] joo kattoo tosiaan nyt ku tää on tää suunnitelma et mitä
 190 yleensä toteutuu mihin ne on ottaa vaihtareita ja sillai et sanotaaks prioriteetit on
 nyt siel niin ku syventävissä saksan syventävissä [joo] et sit mä niin ku täydennän
 niitä näillä psykan jutuilla jos jää aikaa ja tilaa [joo joo, kuin paljon noista mahtaa
 tulla opareita yhteensä] mä oon yrittäny laskee et kolmekymmentä [joo, okei, onks ne
 sielläki semmosii viiden opintopisteen] no se vaihtelee ku siel se vähä vaihtelee sillai
 195 et se riippuu kans et kuin paljon suorituksii sä teet et siel saattaa olla et sä niin ku
 pienen suorituspäärä on kolme opintopistettä eli tyyliin luennot [joo] ja sit siin saattaa
 olla et no vaik viis opintopistettä jos sä teet jonkun esitelmä ja joku referaatti tyyliin
 kaheksan oparii jos sä kirjoitat sen hausarbeitin [nii] et siel on vähä tämmösii tasoja
 [okei] et mitä sä voit sit valita et mitä sä teet mut enimmäkseen ne oli mun mielest
 200 jotain neljä tai viis [okei] tai ehkä [joo]

IN: et vähä sen mukaan mitä siel sattuu toteutuu [nii] joo [niinpä] miten tota ooks sä miettiny mihin meinaaks sä tehä jotain matkoja vaihdon aikana tai mitä suunnitelmii sulla on

ANNIKA: no ainakin se nordrheinwestfalen tulee varmast koluttuu läpi ihan
 205 kokonaan ku sielhän on kans tää semesterticket eli pääsen sen osavaltion sisällä
 matkustaa kaikil julkisilla [joo] ilmatteeks niin ni varmaan just kaikki mitä siel nyt on
 düsseldorf, köln, dortmund, essen, aachen kaikki nää nii isot paikat tai tunnetut ni
 varmast tulee käytyy ja noo yks reissu me ollaan jo lyöty lukkoon et me mennään
 berliiniin tos niin ku toukokuussa [ketkä on me] no mari ja matti ja tiina lentää täält
 210 suomest sinne ja sit totta kai sini ja aleksi jotka on nyt siel vaihdossa jos niitä näkis
 siin samalla ja itseasias toi miia ja jussi jotka asuu nyt puolassa ni ne tulis kans sillon
 viikonloppuna berliiniin [kunnon klassreunion, nauruu] joo kunnon tämmönen
 [germanistitapahtuma] kyllä sillai just et isol porukal berliiniin niin ku viettään

viikonloppu ja sen jälkeen sit mari ja matti jatkaa mun kaa sinne münsteriin ja on
 215 siellä sit mun luona ja sit ne jatkaa siitä ilmeisesti viel johonkin mut et siin on se
 toukokuul vähän ohjelmaa ja juhannuksen mä oon menossa Kölniin et salla on tulos
 sillon et tämmösii mitä on löyty lukkoon et ketä tulee käymään [joo joo] mun luona et
 ne on niin ku lyöty lukkoon mut kylhän mul nyt ajatuksena on tietty käydä [totta kai]
 220 vähä niin ku joka paikassa ja vähä selvitellä ku mä oon aika avoin kaikille et sillai et
 niin ku et sillai et mihin ihmiset halua siel ja sit ku tutustuu millasii retkii siel esim
 järjestetään ja ja tällai ja sit ku suunnitelma tehdä interrail sitte ku mun opinnot
 päättyy [okei] heinäkuun lopusta alkaen ja oon sitte pari viikkoa reissussa et sit mä
 varmaan kiertelin siel niin ku sitä osaa eurooppaa mikä multa nyt jää näkemättä että
 et tota katotaan vähä miten kerkee mut et siinä on lähellä ku sehän on Münster on
 225 40 kilsaa hollanin rajasta et tulee varmasti käytyä hollannissa amsterdamissa sitte
 brysseli belgiaan ei oo kauheen pitkä matka ja nää benelux-maat ehkä siit [joo] tulee
 käytyy [okei]

IN: sit mä halusin vielä puhuu noist sun aiemmist kokemuksist saksast itävallast ni sä
 olit siel saksassa sillon tota sillä kielikurssilla [Joo] ni totta missä se oli siel
 230 Regensburgissa ja kuin kauan se oli?

ANNIKA: joo se oli siel regensburgis baijeris kesäl kakstuhattaaaa neljätoista se oli
 kolme viikkoa se kurssi et reissussa mä olin sillon kuukauden ku mä sit niin ku
 yhdistin myös vähän lomailua itävallassa siinä

IN: Mimmonen tota mitä mimmonen mielikuva sulle jäi saksasta sillon?

235 ANNIKA: joo no sehän oli oikeastaan ensimmäinen kerta ku mä menin varsinaisesti
 niin ku pidemmäks ajaks saksaan et enemmän mä oon siel niin ku Itävallassa pyöriny
 että ja siis tota mähän tykästyin baijeriin tosi paljon [naurahdus] ja jotenkin mun
 mielest se on vaan niin sympaattinen paikkai sillai et mä ymmärrän sen ku mä näin
 sen sen jälkeen ku mä olin siel pidemmän aikaa mä nään sen minkä takia ihmisiä
 240 ärsyttää baijerilaiset ja baijeri (naurua) mä näin sen mikä siin niin ku ärsyttäis
 potentiaalisesti mut sit tavallaan mä vaan olin välittämättä sillai siitä menin siin vaan
 sillee tavallaan hyväki puolia et ne on tosi innoissaan siitä niitten omasta mut siis niin
 ku tosi hyvä kuva et semmonen et ei siel varsinaisesti tullu mitään yllätyksiä hirveesti
 ku osas kieltä kuitenkin ni [ei tullu mitään suurempia kulttuurishokkeja] ei et ainoo
 245 mikä tota aina sillon saksan kielen kaa ni kaikki tämmöset muodollisuudet ku mä oon
 muutenkin suomi on vähemmän muodollinen kieli ja ylipäätään näin ni tuntu et kaikki
 nää muodollisuudet mul vähä sillai mun piti paljon miettii sitä et mä kuulostan
 kohteliaalta [joo] ku muutenki sillee pyrkiin oleen aika semmonen casual suomekskin
 ni sit tuntu et se vähä mua pelottaa kuollaakseni et mä vahingossa sinuttelen mun
 250 professorii tai jotain (naurua) ihan vaan puhtaasta vahingosta [joo] siis sillai et
 [nauruu]

IN: ulkomaalaiset saa onneks anteeks aika paljon [nii, naurua]

ANNIKA: joo, kyl mä huomaan sen toivottavasti

IN: joo mitä tota ku sä mietit sitä sun saksan matkaa ni mitä semmosia potentiaalisia
 255 kulttuurishokkeja vois tulla münsterissä?

ANNIKA: no sanotaaks et just näihin puhuttelujuttuihin liittyen tai tommosii tavallaan tietyn sosiaalisen tai siel on paljo hiearkkisempi kuitenkin se koko työelämä ja yliopisto ja sit mä oon vähä ymmärtäny et saksassa on viel semmonen byrokratian kehto kaikki tämmöset paperi ihme juoksentelut ja et proffan puheille et vältsii pääse
 260 ihan vaan kävelemällä ovest sisään vaan sun pitää ensin assarin kans jutella kaikkee tämmöstä mä luulen et yliopistol saattaa tulla isompii et [joo] miten se systeemi on niin erilainen sit kuitenkin mut [tauko] emmä usko et saksassa ja saksalaisten kaa vältsii tulee et enemmän oletan muitten vaihtereitten kaa saattaa tulla sit jonkinnäköstä kulttuurishokkii just et niin ku erilaiset aikakäsityksistä ja kaikist
 265 tällasist niin ku mihin on sillai tottunu kyl saksalaiset on about aika saman tyyppisii ku suomalaiset [nii] et pohjimmiltaa [kyllä] et tavallaan jos on sovittu et nähdään tiettyyn aikaan ni yleensä se myös tapahtuu [Joo] sillain niin ku näin tyyppisesti että [tauko] nii [naurahdus]

IN: mikä noin muuten sun fiilis nyt lähtemisestä on?

270 ANNIKA: no täl hetkellä helpottunu ku kaikki germipäivät on ohi (naurua) ja kaikki nää stressit tääl suomen päässä tavallaan vaan kaikkooa puoleks vuodeks ainakin (naurua) tota saa vältellä tota gradua (naurua) no ei mut sillee just ku sanoin et tavallaan mul on kämppisten suhteen tosi hyvät fiiliks ja hyvä fiilis odottaa teitty jännittää sillee hyväl taval pikkasen ja tota emmä tiedä varmaan tosi avoimin mielin et
 275 ku on kysytty millasii odotuksii mul on ni yritän olla odottamatta oikeen niin ku liikoi sellasii tieks et tämmöstä ja tommosta vaan avoimin mielin yrittää olla ja ottaa asiaa sillai ku ne tulee sieltä ja mut siis lähinnä positiivisii ei mul mitään negatiivisii oikeastaan

IN: okei tuleeks sul itelle mieleen vielä jotain mitä haluaisit lisätä tai joku anekdootti
 280 mikä sun tulee nyt ylipäättään mieleen tost vaihtoprosessist tähän asti tai fiiliksistä tai ihan ihan vapaasti

ANNIKA: no ei [kysyy tai] sanotaaks vaan sillai et ite kyl pitäny sillain niin ku olla kärppänä ja ottaa selvää ja lukee asioita aika huolellisesti ja tällai et ei voi vaan tuudittautuu sillai aina et kyl se siitä tavallaan et et kyl siin on aika paljo duunii siinä
 285 haussa ja tommosis et pitää ottaa selvää asioista ei mul muuta ei oikeastaan

IN: okei siinä tapauksessa katkasen tän

Anhang 6: Annika Interview 2

Interviewte: Annika, finnische Austauschstudentin.

Zieluniversität: Universität Münster

Interviewer: Jutta Lankinen, Universität Tampere

Interviewort: Turku

Interviewzeit: September 2016

Länge des Interviews:

Interviewsprache: Finnisch

Transkriptsymbole:

IN = die Interviewerin

ANNIKA = die dritte Befragte

(): In Klammern wird zusätzliche Information hinzugefügt, z.B. wenn gelacht wird oder wenn etwas undeutlich gesagt wird.

[]: Wenn kurze Wortbeiträge wie z.B. [joo] innerhalb der Wortmeldung des Anderen geleistet werden, werden sie in eckigen Klammern hinzugefügt.

IN: noin eli nyt oot palannu takas suomeen [jee] jee [kyllä] mikä on päälimmäinen fiilis vaihdosta?

ANNIKA: mmm no kaikin puolin tosi onnistunu et tota niin ei oikeastaan ku mä yritin tossa just miettiä tänään mä tapasin just yhen vanhan tutun ja se kyseli näitä samoja kysymyksiä mä aloin vaan miettiä et ei oikeastaan kuitenkaan kaikki meni kauheen hyvin ja kauheen kyl mä oon tyytyväinen et mä lähin mut emmä oo mietenkään sitä mieltä että se oli elämäni paras vuosi ihanaa [naurahdus] mä olin vähä siitä lähöstäki sillai niin ku et no joo kiva lähtee mut en nyt ollu miteenkään tulen palavasti innoissani lähössä ni vähä samantyyppiset fiilikset nyt jälkeenki että olihan siis oli tosi ihanaa ja kivaa ja näin mut on taas kiva olla kotona et

IN: nii nii lähettääs kyseleén vähä tarkemmin tota alotetaan vaiks siitä yliopistosta mikä oli mitkä oli niin ku isoimpia tai mitä kursseja sä teit lähettään siitä

ANNIKA: ööö no mä tein no ehkä mul no mä tein muutaman siis mä sain tosi vapaasti valita oikeastaan millasii kursseja mä otin ku mul oli täällä nois syventävissä vaan olikse se kaks kurssii mitkä on pakolliset mitkä mul oli suorittamatta et yks kirjallisuus kurssi ja sit semmonen joku kielitaitoharjoituskurssi ja käytännössä sä saat korvattuu mil tahansa kurssilla sen [joo] kielitaitoharjoitukset käytännössä yks kurssi oli vaan pakollinen kirjallisuushistoria ja se oli kyl tosi mielenkiintoinen en olis uskonu mut se oli todella mielenkiintoinen siel oli ihan loistavat luennoitsijat sit mul oli mun graduun liittyen kaks kurssii mitkä oli kans tosi hyviä et niin ku et vaik mä en kirjottanu mun graduu siel vaihdossa ni tavallaan sain tähä tulevaan kirjoitusprosessiin ihan sikan lisää matskuu ja analyysiin paljo apuu ja mun proffa siel kurssil oli tota noin ihan innoissaan mun graduaiheesta [aijaa] mä jouduin pitää esitelmän mun gradust ku sil kurssil piti pitää joku tällönen tällanen esitelmä [joo] ni se oli heti joo et pidä sun gradusta ja näin ni et se oli tosi hyvä ja siel mä sain kyl tosi paljon kaikkii lähteitä niin ku lisää ja [niin niin] vaiks doris kyl kiels et älä muuta sun teoriaa vaiks sä kuulisit mitä siel vaihdossa älä koske siihen teoriaan (naurua) kyl ehkä pakko vähä viilaa siit viel (naurua) ja tota ni se sanoki sit ku mä lähin sielt et jos mul tulee sen gradun kaa viel mitään kysyttävää tai mitään ni saan kyl laittaa hänelle viestiä ja [tosi kiva] niin ku hän siis se tutkii sitä aihetta [niin] päätoimisesti ni totta kai ihan eri asia

IN: olikse se sattumaa vai tiesiks sä sen etukäteen?

ANNIKA: mä tiesin et siel on semmonen kurssi ja mä aattelin et on sit niin ku mikä ni mä kyl haluun ton et [totta kai] et tota ku se meni yhen kurssin päälle se oli joku tällönen tieteellinen tai niin ku daf-kurssi tieteellinen ja suullinen kirjallinen työskentely niin ku tällönen kurssi mikä olis ollu aika täydellinen vasta tai siis vastaavuus sen kielitaitoharjoitusten kans mä laitoin männikölle viestiä [mm] et hei kumman mä otan tää on se niin ku täys korvaavuus periaattees siihen teiän pakolliseen kurssiin ja tää liittyy graduun ni se sitte sano et ota se gradu et katotaan sit jostain muusta kursseista se kielitaitoharjoitusten korvaavuus ja [Joo] se oli ja sit mä oikeastaan otin mun oman mielenkiinnon mukaan mua kiinnostaa kauheesti kaikki niin ku interkulturelle kommunikation ja sit niin ku monikielisyys ja tota sosiolingvistiikka ja tommoset sit mul oli semmonen varieteettikurssi mis oli se oli niin ku blokkeihin jaettuna et oli yks blokki oli nuorisokieltä siel oli semmonen

45 valmistavatunti mis oli teoriapohjaa sit oli aina ryhmätyönä et piti ryhmän valmistella
oppitunti siitä aiheesta ja niin ku syventää niin ku sitä teemaa ja sit oli semmonen niin
ku et sit katottiin leffa siitä aiheeseen mis piti tutkii sitä kieltä [okei] se oli tosi hyvä et
siin tuli vähä sitä kulttuuriiki siin koska me katottiin saksalaisii leffoja [totta] aina et
se oli kans tosi hyvä tosi mielenkiintonen sit mul oli siis mikä se on on
monikielisyystyyppinen luentosarja et siin oli tosi paljon tämmösii niin ku ööö kaikkee
50 niin ku eri aspektei niin ku monikielisydestä et oli vähä psykolingvistiikkaa
sosiolingvistiikkaa ja sit viel yhteiskunnallisesta monikielisydestä sit et miten lapsi
oppii ensin niin ku siis mikä on siis tää erstspracherwerb [mm] zweitspracherwerb
[joo] et se oli tosi hyvä ku seki vähä liittyy mun graduaiheeseen siin mieles niin ku
monikielisyys ja tommonen ja mitäs mul sit mul oli semmonen tutorium joka oli
55 tämmönen perus miten haet tietoa (naurua) se liittyy siihen kirjallisuushistoriaan ku se
oli siis fuksien kurssi [Nii nii] olin mä vähä siel sillee että näin käytät kirjaston
nettihakua ja älä plagioi ja siis tämmöstä (naurua) näin ni olin mä siel se oli kyl täysin
turha mut sai siit kurssit kyl 10 opintopistet et siis [se kelpaa] se kirjallisuushistoria ja
tutorium et mä voin kyl istuu tääl kerran viikos et 10 opintopistettä [No joo] olikohan
60 mul ni ei mul sit muuta sit oli yks tämmönen kielihistorian kurssi tai tämmönen
saksan kielikontaktien historiaa et mitkä kielet on vaikuttanu saksan kieleen miten
saksan kieli on vaikuttanu muihin kieliin niin ku ihan tuolt jostain varhaiskeskiajalta
nykypäivään [joo] et tosi aika monipuolista et jonkin verran tuki toisiaan teemat tai
meni ehkä ajallisesti samaan tahtiin et niin

65 IN: oliko ne kurssit sun mielestä minkä tasosia verrattuna vaikka Suomen?

ANNIKA: tasokkaampi et opetuksen laatu oli ihan toisella tasolla sanon proffat oli
vähä vaikeemmin lähestyttävii tai siis sillai jotenki sen minkä mä huomasin et jotenki
se kuilu ja se hiearkkia et et oli kyl aika selkee ei kaikilla siis niin ku osa oli aika
nuoria ja semmosii niin ku että ööö halus niin ku tai siis et oli helposti lähestyttävii ja
70 näin että mut osa oli et joo sovi mun assarin kaa aika ja emmä oikeen tiedä ja vähä
semmösii [mm] et joo et tämmöset kysymykset ei oo mulle et selvitä sun
opiskelukavereita jotain vähä tämmöstä niin ku [niin niin] öööm mut et mmm [mitä
muit] muuten niin ku opetuksen laatu oli kyl tosi hyvä vaativaa vaativuus oli sillee
sopiva et jonkun verran sai semmost erasmusanteeksantoo [mm] mikä nyt mun
75 mielest on ihan aiheellistaki ku sä kuitenkin opiskelet äidinkielisten kaa [totta] et mut
ei mun mielest mitenkään semmost liian lepsuu siis sillai et kyl mun piti ihan oikeesti
tehä duunii ja niin ku lukee tentteihin ja kirjottaa tekstei ja kaikkee tommost et

IN: oliko sun kursseja paljon vaihtareita?

ANNIKA: ei mä olin käytännössä ainoa aina ku mä olin aika lailla ainoa joka oli
80 maisterikursseja myöskin [nii niin] suurinosahan teki kandii ja kaikki jotka opiskeli sit
niin ku saksaa siellä niin joko kielitaito ei riittänyt perusopintoja [joo] niin ku
pidemmälle tai sit siel oli aika paljon hollantilaisia opettajaopiskelijoita joiden oli jotka
opiskelee hollanissa saksan opettajiksi niil oli aika tarkkaa määriteltä et mitä ne tekee
et aika paljon tämmöstä niin ku opettamiseen liittyvii kursseja sit niillä mut et maks
85 yleensä oli joku toinen vaihtari ehkä yks kaks [Joo] mut et sit tosi mones semmas mä

olin ainoo et ei kyl haitannu se [naurua nii] sillai et oli ihan et ei sillai pahemmin vaihtariblokei sit ollu

IN: joo saiks sä sit sitä kautta sit just niin ku enemmän saksalaisii kavereita vai kenen kanssa sä vietit aikaa

- 90 ANNIKA: no mullahan oli kaks saksalaista kämppistä meist tuli tosi hyvii ystävii täst tänä aika tosi ihanii ihanii tyttöjä et se oli ihan niin ku sillai et sai päivittäin puhuu tosi paljo saksaa ja niin ja tietty ku kurssi toli saksaks ja sit mä osallistuin mä olin tos buddy program siin tuutorointiohjelmassa kans [joo] ni sen mun buddyn kans meil synkkas tosi hyvin niin tavallaan seki jäi sit sillai sen kans vietin paljon aikaa ja sit
- 95 kaikki mun kaverit kenen kans vaihtarit niin ne oli suurimmaks osaks hollantilaisii jotka opiskeli saksanopettajiks

IN: jollon ne osas saksaa

- ANNIKA: joo meit oli semmonen kymmenen hengen porukka jost mä olin ainoo ei-hollantilainen (naurua) ja ne oli kans et hyvä et sä oot mukana ku muuten me
- 100 puhuttais aina hollantii vaan [niin niin] keskenämme totta kia ne nyt jotain vähä siin puhu hollantia ku mä en ollu siinä mut ja aika paljo sä ymmärrät ku puhut saksaa

IN: se on ihan totta

- ANNIKA: sillai et kyl aikalaila vaihtarikavereittenkin kanssa tuli puhutta saksaa mul oli enkun kanssa siellä paljo vaikeuksii aina sillon tällön ku mä oon niin jotenki
- 105 saksas niin ku sisällä [Joo] ja sit yhtäkkiä sun pitääki puhuu enkkuu ja sit ku ihmiset vaihto ei tiedä mitä kieltä sä puhut ja mä alotain saksaks kaiken aina emmä ymmärrä ja sit tuli itelleki vähä hölmö olo (naurahdus) [niin] tota et kyl mä ehkä vähä hakeuduinki tietosestiki ihmisten luo jotka puhuu saksaa et [joo] et saa kaiken irti et tota mut luennoilla emmä nyt niinkään siis hirveen ystävällisiä ne on ja kauheen
- 110 kiinnostuneita mitä suomalaiset ei oo todellakaan (naurahdus) et kauheesti kyseli mult kaikkee tarviks mä apuu onks kaikki niin ku ok ööö anto vinkkejä tentteihin valmistautumiseen jaa [tosi kiva] jotain vanhoi tenttei kerto mist saa ja kaikkee tämmöst et niin ku ei ei niin ku et sillai ehkä ei luentojen kautta niinkään kuitenkin sillai vähä etäseks jäi mut aina ku oli siis jossain luennol tai semmost ni oli tosi
- 115 semmonen niin ku tervetullu olo

IN: koiks sä sit et sun saksa parani tän puolen vuoden aikana

- ANNIKA: no mä puhuin kyl tosi hyvää saksaa [niih] jo ku mä meninki sinne kuulostaa kauheelta [joo ei se on fakta] sanotaaks et ehkä mun saksan kieli päivitty aika paljon kyl siin mieles et tavallaan oppi uusia sanoja ku siis totta kai suomen
- 120 kieliki kehittyi koko ajan ku tulee uusii sanoja ja lähtee tavallaan et miltä se puhekieli sit nyt näyttää ja mäki oon tosi paljo eteläs ollu [mm] ni kyl ne puhuu eri lail pohjosessa [totta kai naurua] et niin ku eri sanoja pari kertaa tuli jotain väärinkäsityksii mun kämppiksen kämppisten kaa aluks sillai

IN: onks sul joku muistaks sä jonku esimerkin

- 125 ANNIKA: no esimerkiks siis ööö siis makaroonei ku siis me puhuttii sitä sen mun siis mun versio täst oli et mä oisin et mä kysyin tai hän kysy multa yritti kysyy et keitetääks me niin ku pastaa vai spagettia niin ku illalliseks ja hän kysy multa saksaks

- niin ku machen wir nudeln oder spaghetti [mm] sit mä olin [joo] sillai et eiks ne oo sama asia niinku (naurua) nudelit ja spaghetti ja mä olin sillee vaan et jaa no vaik
 130 nuudeleita tai sillai ihan sama sit se kaivaa sielt jotain pennepastaa tai jotain sit mä olin vähä sillai et eiks me just sovittu et tehdään nuudeleiteta (naurua) hetkeks tuli semmonen okei mist sä puhut (naurua) sen tyyppistä me vaan naurettiin mä olin et aijjaa nää on niin ku sit ku mä kysyin mitkä nuudelit sit saksaks no neki on nudeln (naurua) ok ja sit jotain sanoi et et mä sanon aina Karotten mut se on Möhren
 135 periaatees [mm] pohjosessa ja öööh mitäs muuta niin sit joo meil oli semmonen liitutaulu tota ni mihin me kirjottiin joskus jotain terveisii kauppalistaa mis mä oon mitä tehään ja näin ja sit mä olin vaan laittanu siihen joku oli menny rikki mun mielestä siel kämpäs olisko ollu pakastilokero se oli ihan märkä [mm] sit mä kirjoitin vaan ku mul oli kiire lähtee luennol tai jotain mä kirjoitin siihen liitutaulul jotain että
 140 ööö Kühlschrank ist nass, kaputt oder was [mm] ja sit niin ku mun kämppis vaan naureskeli iltapäivällä sille kaputt oder was sano et se kuulosta ihan joltain asozialisten kieleltä (naurua) tai türkendeutschelta kaputt oder was et niin ku mä olin vaan sillee et onks se rikki vai jotain (naurua) et sillai tämmösi jotain niin ku juttuja sit sillai kaikkee niin ku kyl he hirveesti korjas mua niin ku hyväs mieles että [mm]
 145 mä yritin puhuu juustoista et käsen sit ne sano et voi sanoo noi [nii nii] ei juustolle oo monikkoo et se on käsesorten [joo] tai jotain

IN: näit niin ku hienoviilausta niin sanotusti siis semmosii

- ANNIKA: juu joo ja sit ku yleensä ne kans sano et kyl mä puhun vähän ku ete tai siis että kuulee vähä sitä eteleen mun aksenttii ku mä puhun [mm] mut sit ku mä kävin mun
 150 itävaltalaisen kaverin luona kesällä sehän tyyliin heti viiden minuutin jälkeen sano että sä oot alkanu puhuu niin ku ne pohjosessa lopeta heti (naurua) ja ala puhuu niin ku oikeet ihmiset täällä [naurua et oli tarttunu] et se niin ku nappas sen heti et sä oot alkanu puhuu niin kun oi tuolla ylhäällä [Et on tarttunu] On ja sillai kyl se huomasi et sitä ehkä vähä sopeutu siihen [Joo] joo

- 155 IN: oli ei sul sit tullu saksan kaa muita ihmeellisiä ongelmia tai muuta totuttelua kaikki teittittelyt sun muut meni

- ANNIKA: no pari kertaa meinas vähä lipsahtaa [naurahdus] teittittelyt mut sit tavallaan ööö kyl ihmiset ymmärtää sen [totta kai saa tosi paljo anteeks] kyl mä huomasin et mä jännitin sitä välil ku mä puhuin proffille et älä nyt vaan sano mitään
 160 väärin tai siis sillai niin ku että et sit vahingos jotenki ku pölöttää sitä asiaa ni tuliski sielt se sinä (naurua) mut et ei kai kyl mul edelleen siis jos mä esimerkiksi kaduilla sanoin jotain joilleki esimerkiksi nään et jonkun lastenrattaista vaiks [mm] tippuu joku vaate tai joku ni kyl sit mul oli aina se et sit mä jotenki huusi et hei teil tippu jotain niin ku [nii et] te ei niin ku teittittelymuodos vaan monikossa teiltä [Joo] tippu jotain
 165 mut ei siihen ihmiset varmaan sillee kiinnitä huomioo tommoseen [ei] mut et olikohan mitään sen kummempii ei se byrokratia siellä yllättäny kyl mä sen tiesin mut sit ku se realisoitu ni mä olin sillee et voi luoja mitä ihmet tekee asiat vaikeeks [tuleeks sun tost] juokset eri toimistolla hakeen leimaa sun muuta

- IN: tuleeks sul muuten mieleen asioita missä saksa yllätti säki olit kuitenkin ollu siellä
 170 jo etukäteen

ANNIKA: no ei se jotenki yllättäny sillai jotenki mitä mun kämpppikset kämpppisten mielestä oli kans yllättävää tai ylipäättänsä saksalaisten mielestä ku mä sanoin et täällä ihmiset on jotenki niin paljo kiinnostuneempia muista ja juttelee paljo enemmän ja alottaa keskusteluja hirveen kiinnostuneita avoimesti toisist ihmisist ne oli et aijjaa
 175 oikeesti sit ku mä sanoin et ihmiset on täällä tosi ystävällisiä ne oli et (naurua) et se oli niille ehkä enemmän yllätys ku niin kyl sit jotenki huomasi ku tuli takasin suomeen et on täällä kyl semmost yrmynaamaporukkaa (naurua) et niin ku tai just se et mäki jatkan tätä väkisin moikkaamista tuol yo-talolla mä vaan moikkaan kaikil väkisin vaik ne kattois muualle (naurua) jossain saksaks ni aina moikataan kaikkii jokapaikassa et
 180 niin ku niin et sillai mä aloin just miettii yllärei ei nyt sillai hirveesti kuitenkin ku saksa on kuitenkin niin tuttu [mm] tota aika vähä loppuviime

IN: huomasiiks sä jotain tosi suurii eroi ku sä oot kuitenkin enemmän ollu siel itävallassa [mmm] tuliks sul viel jotain semmosii hetkinen tää on itävallassa eri tavalla tai onks neki kaikki tullu jo aiemmin

185 ANNIKA: no lähinnä just näit sanasto juttui ja aina välil mul just naureskeltiin ku mä sanoin jotain sit ne matki mua hööhööhöö sit ne sano sen saman oo ein biisler was (nauraa) ne sano jotenki just ne aina matki joo joo mut öö emmä tiedä no ihmiset on siel eteläs ehkä viel enemmän kiinnostuneempii kaikkien asioist ja viel enemmän niin mut et ei kyl muuten nyt ku mä niin ku mietin emmä usko aika samanalaist

190 IN: mikä oli tota parasta tai kauheinta saksassa

ANNIKA: parasta halpa ruoka ja juoma ehdottomasti et tota et et varsinki mä kävin tosi paljon syömäs niin ku aamupalaa ulkon brussei ja tämmöst [Joo] et se oli must se makso jotain kymmenne euroo all you can eat suomessa maksaa jotain 20 vähintää niin ku [jep] joku brunssityyppinen ja mitäs muuten siel on niin ihanaa luontoo tosi
 195 monipuolista niin ku maisemaa aloin just miettii et se oli tosi kivaa ja aaa no münsteris ainaki siel mun kaupungis oli niin ku saksan fillaripääkaupunki et siel oli ihan loistavat pyörätiet ja niin ku siel niin ku fillarit meni kävelijöitten ja autojen edellä siis niin ku et siel kävelijätki oli suojatiellä ni pyöräilijät menee vaan eka ja autot pysähtyy ja kävelijätki väistää [naurua] et sillai tosi ja sillee tietty saksaa lukuun
 200 ottamatta se et reissaa tosi paljo

IN: mis kaikkialla sä kävit?

ANNIKA: no ihan osavaltiossa ku oli se semesterticket ni sielhän oli köln ja düsseldorf esimerkiks et kölnis mä kävin aika paljon sit achenis ei ku siel mä käyny meinasin käydä sil mein semesterticketillä pääsi kans hollannin puolelle [okei] et mä
 205 kävin siel rajal oli semmonen kaupunki ku enschede ja tota sit mä olin hampuris se oli yks semmonen erasmus niin ku järkkäämä tiimi hampuriin semmonen eksku tai viikonloppu ja sit mä olin berliinis yhen pitkän viikonlopun mmm ja sit mä olin amsterdamis ja brysselissä yhet tämmöset viikonloppu pitkä viikonloppureissut et ku siel on niin lyhyt matka et kolme tuntii bussil sekä brysseliin että amsterdamiin [joo]
 210 ja ku siel on tää flibus mil sä pääset halvalla niin ku [jep] et tota et siis sehän oli tosi ihanaa ja just toi reili tohon loppuun

IN: kenen kaa sä teit näit matkoi?

ANNIKA: vaihtarikavereitten kaa aika lailla kaikki [joo] et sit sen reilin mä tein niin ku yksin [joo] ja kiersin kavereit mut kaikki nää muut reissut oli kyl vaihtari

215 IN: niitten hollantilaisten?

ANNIKA: no aika pitkälle joo et vähä eri kombinaatioil amsterdamis mä olin parin suomalaistytön kaa [okei] et jotka tapasin siis vaihdossa ja sit yks italialaistyttö ja sit berliinissähän me tavattiin noitten hannaa ja siis suomalaisporukalla ihan et tota enimmäkseen vaihtarikavereitten kans

220 IN: missä sä tutustuit niihin suomalaisiin siel münsterissä mitä kautta

ANNIKA: ihan siis puheissa vaan et sit ku mä katoin et noi on niin suomalaisen näkösi ne oli niin siis vaaleita sit ku kuulit sen kökkö kökkösuomiaksentiin (naurua) et voi luoja noi on niin suomalaisia et ihan vaan siis sitä kautta et tuli puheeks sit me varsinki noitten tyttöjen kaa me oltiin tosi paljon niin ku öö tai siis tultiin ihan sika
225 hyvin toimee mut sit me vähä todettiin et joo että ei me oo tultu hengaan tänne keskenämme et sit me käytiin aina sillon tällön just brunssilla ja tehtiin pari reissuu yhes mut muuten vähä sillai pitäydyttiin vähä omissa porukoissa ja näin että

IN: Tunsiks ne toisensa jo entuudestaan

ANNIKA: ei meist ei kukaan tuntenu toisiaan

230 IN: joo joo

ANNIKA: et oli kyl ja meil oli kaikil ollu tosi kiva vaihto

IN: Nii niin miten tota mitä mun piti kysyy vastasko sun vaihto ylipäätänsä sun odotuksi

ANNIKA: aika lailla joo et mä en hirveest odottanu sillai niin ku sillai aika vähin
235 odotuksin sillai siis ylipäättään mut ne vähätki odotukset mitä nyt oli ni täyttyy [joo] laadukkaa kurssei pääsit opinnois eteenpäin saat saksalaisia kavereita kielitaito kehittyä pääset reissaan

IN: sanoiks sä et sä oikeen hakeuduit tietyl tapaa niin ku [joo]

ANNIKA: kyl niin ku tai kattelin vähän et ketä puhuu saksaaa ja näin et jos nyt vaan
240 tulee toimeen ni hyvin [niin in] ni totta kai niin ku tarttuu siihen ja näin se meniki sitte hyvin

IN: nii tuleeks sul siit yliopistosta vielä mieleen jotain ihan käytännön juttuja jotka oli eri tavallaa tai mikä mihin sun kiinnitty huomio

ANNIKA: no se semestertickethän oli ihan paras saksassa mut kyl mä oon miettiny et ei se ihan suomes toimis et sul olis joku varsinaissuomiticket (naurua) sillai no kiva et et siel se oli ihan loistava ku suurin osahan niist oli niin ku sieltä nrw:n alueen opiskelijoit [joo] niin ku et se oli ihan huippu hyvä siis totta kai sä nyt maksoit lukukausi on 250 suunnilleen et on se nyt sillee aika paljon rahaa mut just ku laski joku semesterticketin ni kyl sen käytti monin kertasesti sen rahasumman [no ihan varmasti]
245 ja ku junaki on niin kallis kuitenkin [joo jos ne matkat tekis erikseen ni kyl siit väkisin tulis] tulee nii niin tota se oli kyl ihan huippu mut yliopistost ei nyt muuta se ei ollu kampusyliopito siel oli rakennukset ympäri kaupunkii ja se oli kevätlukukaudella tosi

kiva ku pääsi vähä fillaroimaan ja näin ni mut talvel voin kuvitella se on kauhee ku Münster on saksan sateisin kaupunki (naurua)

255 IN: tuli ää me jäi sillon se kesken mikä tavallaan oli parasta tai kauheita et mitä [kauheita] sit olis negatiivisia asioita saksassa tällast negatiivist

ANNIKA: mmm mitähän mä sanoisin no just ehkä tää et siel tehään asiat niin vaikeeks välil tää byrokratiasirkus just et haet leimaa sielt sun täält toimistost ja niin ku no jonotat siellä ku suomessa tekisit netissä tyyliin pankkitunnusten kautta [niin
260 niin] tai tyyliin jotenki tällai niin jotenki siihen tuli vähä turhautuminen onks oikeesti näin vaikeeta

IN: tuleeks sul siit joku konkreettinen mitä sä oisit hoitanu sillai et piti mennä useempaan

ANNIKA: no esimerkiks ihan nää lähtöhommat ku mä lähin tuolta sun piti eka käydä
265 se transcrip of records piti hakee silt mun omalt erasmuskoordinaattorilt mun omalt sielt saksanlaitokselta mut ne ei voinu sit allekirjottaa tätä letter of confirmationii et mä oon ollu siellä vaan mun piti international officeen missä ne sit kirjottaa sen mut ne ei voi siel tehdä transcrip of recordsiin ellei nyt oo joku poikkeustapaus et sul ei oo omaa erasmuskoordinaattorii niin sit sun piti mennä sinne yliopistopalveluihin niin ku
270 tekeen tää poisilmottautuminen yliopistoon [mm] sitäkään ei voi tehdä muuta ku menemällä paikan päälle ja sit ku sun pitää aina ilmottautua kaupungin asukkaaks ni sun piti sit mennä kaupungintalolle ilmottautuun pois sielt asukkaaks se ei riittää et sä meet tiskille passin kans täs on mun passi et mä en haluu enää asuu täällä vaan sun pitää oottaa siellä ottaa vuoronumero ja siel on joku nelkyt ihmistä ennen sua
275 odottamassa ja sit sä meet vaan sinne ja se asia on oikeest just se et ku sä saat sen vuoronumeron sä meet sinne moi mä en enää asu täällä aijjaa okei hyvää jatkaa moi (naurua) sillai suomessa sä teet vaan sen muuttoilmotuksen ku siel ei tunnu et tieto ei ees mee eri virastoihin vaan sun pitää tyyliin joka virastoon ilmottaa erikseen et niin ku missä sä asut ja osote on muuttunu niin et siis sillai et oppi kyl ehkä arvostaan
280 suomeen tiettyssä mielessä toisel tavalla

IN: tuliks sul mieleen viel jotain muuta mitä sä opit arvostaan Suomesssa ku se semmonen käytännön läheisyys tollasis asiois

[Nauhotus katkeaa]

ANNIKA: niin mä olin sanomassa sitä, että sitä osas arvostaa että kyl kans että
285 opiskelu on ilmasta mä maksan satasten koko lukuvuodesta ja seki on käytännös yths [joo] mä aina ajattelen sitä et mä maksa yths:stä [jep] oikeastaan et just ku miettii paljo niin ku esimerkiks siel oli yks amerikkalaistyttö joka oli tosi paniikist siitä et onks se saanu kaikista arvosanat kaikist kursseist ku se joutuis maksaan niin mont tonnii takasin rahaa [nii nii] jos ne niin ku feilas yhenki kurssin ja niin ku jotenki
290 hollantilaisetkin kaikki asuu kotona koska [mm] ei vaan oo varaa asuu muualla ku himassa kaikki haluais kuitenkin asuu jo omillaan [totta kai] ja näin et siis sillai kyl sitä arvostaa ihan toisella tavalla ja samoin sit vähä toi vuokra-asuminen on vähä sillai siis jotenki tuntuu et vuokralaisella on tosi vähä oikeuksii siis tietys mieles [mm] siis esimerkiks meillä alko hajoomaan meidän kämppä käsiin tuolla mä aloin kans miettii et
295 mitähän onkohan näil ees mitään kotivakuutushommii siis ku kaikki mitkä hajoo ni sä

maksat ite suunnilleen et meil hajos siis ööö meil hajos eka vesihana se piti ite korjauttaa ja ostaa uus suihku hajos me ostettiin ite uus ja asennettiin se ite koska muuten se olis maksanu ihan hitosti ja sit sielt hajos broileri [oho] ja broileri no broilerin korjaus tais mennä taloyhtiöl ku se on joku kaasua siel ne ilmotti et meil on
 300 häkää asunnossa (naurua) kaasuvuoto [äääh nice] et jotenki et vuokranantaja ei maksa siit mitää niin ku koska suomessa on heti niin ku jotain hajoo ni soitto vuokranantajalle ja ne maksaa [jep, ne hoitaa] niin et siis tavallaan tommonen et tuntuu et se oli todella epävarmaan se siel satto tulla aika isojaki laskui mitä vuokralaisen pitää maksaa ja jotenki semmonen kans miten siel siel oli vesivahinko
 305 siel meidän asunnossa ennen ku mä tulin sinne siis syksyllä [mm] ku se on kattuhuoneisto ni tullu vedet läpi katosta katto oli hajonnu et siel oli tullu kahen mun kämppiksen siis mun huoneeseen ja toisen kämppiksen lattialle ni eihän sitä kattoo korjattu ku huomattiin et se on täyslaho mätä katto vaan siis reikä tukittiin ja käskettiin maalaan päälle ku kattoremontti maksaa liikaa [naurahdus, huh huh] tuli
 310 vähä semmonen olo et hei ihan oikeesti

IN: Sillee muutama rankkasade ja

ANNIKA: No nii, kyl vähä tommosii mut aika siis pienii asioita hyvin pienii niin ku et et mä olin kyl tosi tyytyväinen saksassa siis aikalailla niin ku kaikkeen että ja kuitenkin mun mielest siis suuret linjat on tosi samanlaiset [joo] et kuitenkin yhteiskunta
 315 toimii tosi hyvin ja yleensä kaikki tapahtuu about sillon ku pitäski tapahtuu ja tämmöset [joo] niin ku

IN: Tuleeks sul siitä opiskelijaelämästä saksassa vielä muita eroja mieleen

ANNIKA: No opiskelijaelämä oli aika samantyyppistä ku tääl ku Münsteris on yks saksan isoimpiii yliopistoi ja kaupunki on tosi pieni et opiskelijat näkyy tosi hyvin
 320 katukuvassa et tosi hirveest no bileis olis saanu olla joka päivä jos olis halunnu et hirveest menoo kauheest aktiviteettejä ja varsinki kesäl Münster oli tosi ihana kaupunki et siel tapahtu joka viikonloppu jotain et oli kaikkii markkinoi tai jotain festivaalei ja jotain kaupunkitapahtumii ja tommosta [joo]

IN: Ja ihan se käytännön opiskelu siel yliopistollaki kuitenkin päällisin puolin tosi samanlaista vai?
 325

ANNIKA: On on et luentoja ja seminaareja läsnäolopakkaa siel ei oo mut käytännössä on tai siis sillai niin ku on ja ei et hyvin samanlaista niin ku käytännössä

IN: Joo tuleeks sul mieleen vielä jotain mitä sä haluisit kertoa sun vaihdosta ihan vapaa vapain sanoin

ANNIKA: Ei kyl oikeestaan et kaikki tuli tossa et suosittelen kyl lämpimästi kaikille
 330 vaik mäki olin vähä sillee nihkeenä alun perin lähössä mut oon tyytyväinen et lähin et kannatti

IN: Kannatti

ANNIKA: Kannatti ehtottomasti

Anhang 7: Sini Interview 1

Interviewte: Sini, finnische Austauschstudentin

Zieluniversität: Frei Universität Berlin

Interviewer: Jutta Lankinen, Universität Tampere

Interviewort: Turku

Interviewzeit: September 2016

Länge des Interviews: 28 min 51 sek

Interviewsprache: Finnisch

Transkriptsymbole:

IN = die Interviewerin

SINI = die vierte Befragte

(): In Klammern wird zusätzliche Information hinzugefügt, z.B. wenn gelacht wird oder wenn etwas undeutlich gesagt wird.

[]: Wenn kurze Wortbeiträge wie z.B. [joo] innerhalb der Wortmeldung des Anderen geleistet werden, werden sie in eckigen Klammern hinzugefügt.

IN: otetaan alkuun semmonen helppo kysymys et miks sä lähdit vaihtoon ja miks just tähän kohteeseen eli berliiniin

5 SINI: lähdin vaihtoon sen takia että mä oon aina ollu semmone reissaava ihminen ja tää nyt vaan sopi tähän väliin ja halusin halusin taas lähteä ulkomaille ku oli semmonen mahdollisuus ööö berliiniin menin sen takia että olin ollu saksassa jo yhden vuoden ja no se kohteena, bielefeld ei ollu kovin mielenkiintonen mutta halusin antaa saksalle uuden ma ää mahdollisuuden

IN: niin sä olit sillon bielefeldissä

10 SINI: olin bielefeldissä siis sen kuus vuotta sitten ja nytten sitten halusin mennä berliiniin koska se vaikutti paljon kiinnostavammalta

IN: okei miten se prosessi suju ku sä hait, muistaks sä yhtään oliko se jotenki

15 SINI: ää mulla se prosessi oli vähä hankala sen takia että meitä oli kaks jotka halus berliiniin mutta humanistisesta tiedekunnasta pääsi vain yksi niin kun suoraan berliiniin joten ääää mun piti hakee toisen ei kun toisen oppiaineen kautta piti hakee sitte paikkaa et mä hain sitten yleisen kirjallisuustieteen paikkaa berliinistä toisesta yliopistosta et se oli vähä semmonen kinkkisempi homma mutta se onnistu sitte ni

IN: mitä se teki siihen lisää että [mm] sait kirjallisuustieteitten kautta [naurahdus]

20 SINI: no mun piti vähä sumplia sitte mun hakukirjettä sen mukaan että haluan kirjottaa kandin kirjallisuustieteestä ja jotain tämmöstä selitin sitten siinä (naurua) tai emmä tiedä kuinka paljon se sitte loppujen lopuks vaikutti siihen hakuprosessiin mutta jos si-sieltä olis joku hakenu ni sit se olis ollu vaikeempi [totta kai] vaikeempi päästä

25 IN: no jos sä olit vuoden saksassa ni sä tiesit kohdemaasta jo tosi paljon mut mitä niin ku se yliopisto ja berliini mitä se tunsiks sä sitä kaupunkina antoks yliopisto sulle etukäteen infoo

30 SINI: en tuntenu kaupunkina oikeastaan yhtään että vähän lähin sinne vaan sillee et no katotaan mitä tulevan pitää et en ollu ikinä asunu noin isossa kaupungissa että tota öö tiesin vaan että se on iso kaupunki että kaikki mitä siinä tuli sitten oli vähän niin ku yllätystä mmm yliopisto ei sinällään ihan hirveesti antanu infoo etukäteen mit siitä kaupungista tai muutakaan että ne oli aika semmosia että pärjää omillas

IN: oliko sul joku tuutori?

SINI: ei ollu tuutoria et mul oli yks semmonen kierros siellä oppiaineen kanssa et mä menin sitte englannin oppiaineen kans et siin oli useempi vaihtari ni kierrettiin vaan yliopistoo kerran läpi ja siinä sai kysyy kysymyksiä mutta eipä ollu muita

35 IN: siel ei ollu mitään muuta tuutorointiohjelmaa?

SINI: ei ollu tuutoriohjelmaa ollenkaan et siellä sai ihan omillaan pärjätä kyllä

IN: miten tota, missä sä asuit tai mimmonen asunto ja kenen kans ja miten sä löysit sen asunnon

40 SINI: mmm löysin asunnon ööö netistä wggesucht.de eli tämmönen missä missä tota etitään siis huoneita [mm] koska sillee berliinissä asuu suurin osa että asuu

tämmösissä wg:ssä ja sain sieltä sitten huoneen ja sit päädyin asumaan siellä tota tämmösessä kahen makuuhuoneen wg:ssä yhen ranskalaisen vaihtarin kanssa

IN: Siis sitä ranskalaista sä et niin ku etukäteen mitenkään tuntenu tienny?

45 SINI: No tutuistuin häneen siis siellä ennen kun hän muutti sinne ja sitten sain mahdollisuuden siis pyytää siihen toiseen huoneeseen jotain mun tuttua asumaan ja sitte päädyin pyytämään tätä henkilöä eli se oli niin kun tavallaan jo mun kaveri, mutta ei tunnettu kauheen hyvin vielä siinä kohtaa ku hän muutti sinne

IN: okei oliko sul niin ku ylipäätään berliinissä tuttuja etukäteen?

50 SINI: mmm ei ollut ei berliinissä ollu ketään tuttuja sinne päättyy muuttaa sit kyl pari muutaki kaveria samaan aikaan tai sinä syksynä et sitte oli oli tavallaan suomitutuja sitä kautta ei ei [suomitutuja nimenomaan?] joo joo että että tosiaan öö kaveri täältä turusta ja sitte sitten tampereelta yks tuttu muutti opiskelemaan tu-berliiniin silloin syksyllä

IN: okei et muutama tällöinen suomituttu oli

55 SINI: joo joo mut muuten en tuntenu sieltä etukäteen ketään

IN: miten tota miten sun kurssivalinnat miten mitä kursseja sä kävit oliko ne ne mitä sä alunperinkin olit suunnitellu [mm] vai

60 SINI: no joo mul siis mullahan tosiaan mun piti siihen alkuperäseen suunnitelmaan laittaa niitä kirjallisuustieteen kursseja ja mä en sit pääteny käymään niistä (naurua) ku yhden et tota se nyt ei ihan menny putkeen se homma et mää aikalailla siellä katoen vasta et mitä mä oikeesti haluun käydä ja kävin sitte pääasiassa englantia sit kävin yhden vaihtareille suunnitellun kurssin ja tosiaan yhen näit kirjallisuustieteen kursseja joka ei sitte ollenkaan ollu mun juttu joten en pääteny niit tekeen enempää

IN: minkö se vaihtareille suunniteltu kurssi oli?

65 SINI: äää se oli aika mielenkiintoinen se oli siis tällöinen ku berliner kurzprosa et siin oli joka viikolle piti lukee muutama tällöinen öö lyhyt tällöinen tarina äää eri aikakausilta kerto berliinistä ja sitten lopussa piti kirjoittaa niistä essee jaa se taso oli kuitenkin melko korkea vaiks se oli vaihtareitten kurssi et se oli B2 ja ylöspäin kielitaito [se oli saksaksi] se oli saksaksi [joo] kyllä

70 IN: oliko teillä muuten jotain käviks sä jotain saksankursseja oliko teil johdantokurssii tai kielikurssii alussa tai

SINI: äää en käyny saksan kurssi et siel oli aika tota huonosti tarjota siis mun kielitasolle siis niin ku kielikursseja ihan [mm joo] ei ollu enää C1:stä tai näin pois päin ni en tota sitten käyny mitään muita saksan saksankursseja

75 IN: eikä muuten ollu mitään vaihtareille suunnattua johdantokurssia alussa tai

SINI: ei ei ollu mitään semmosta mut siel oli paljon siis vaihtoehtoja siis vaihtareille niin ku tällösi niin ku saksan kulttuuriin saksankielisiä kursseja tai englanninkielisiä saksan kulttuuriin liittyviä tai historiaan tai tällösiä mutta [Niin niin] muuten ei ollu mitään semmosii vaihtareitten

80 IN: oliko siin alussa mitään jotain tällöstä missä ne esitteli sitä yliopistoo tai?

SINI: oli semmonen introluento oli kyllä [introluento] semmonen oli mut se oli niin ku joo ekana päivänä oli nää perus infot ja niillä sitte mentiin

IN: koiks sä et sun saksa parani tän vuoden aikana? pääsiks sä käyttämään saksaa vai [mm] tuliks sun käytettyä enemmän englantia?

85 SINI: käytin paljon saksaa mutta en hirveesti saksalaisten kanssa et on nyt vähä sillee et siis puhuttu saksa kyl parani siis sujuvuus parani tosi paljon et sitä tuli vaan puhuttua niin paljo tota et välttämättä kielioppi ei parantunu ihan hirveesti ja sanastokaan ei välttämättä ihan niin paljoo ku olisin halunnu mutta ainakin se kielenkäyttö suullisesti parani

90 IN: pääsiks sä käyttään sitä kuitenkin niin ku [juu juu] et saksalaisten kanssa mut muitten vaihtareitten

SINI: kyllä vaihtareitten kanssa puhuttiin saksaa ja sitte totta kai aina aina siis ku hoiti asioita ja näin poispäin ni tuli puhuttua saksaa ja sit oli muutama semmonen saksankielinen ystävä

95 IN: mun piti just kysyä et saiks sä paikallisia saksankielisiä tuttuja [pari] tuliks jotai kautta

SINI: pari pari semmosta

IN: mitä kautta?

SINI: äää teatterikurssin kautta tuli mun saksalaiset kaverit että

100 IN: Okei ja muuten oli vaihtareita

SINI: Muuten oli vaihtareita

IN: Mistä päin nää vaihtarit oli

SINI: ööö no mun kämppiksen kautta tosiaan niin kun joka oli ranskalainen ni sitten hänen kauttaan muita ranskalaisia ja sitten olin tosiaan kahella tämmösellä
105 teatterikurssilla niin siellä oli vaikka mistä että tota oli jenkkiä ja brittiä ja italialaista ja mitä kaikkee että tosi paljon eri maista kyllä

IN: Joo, mutta ne saksalaiskontaktit jäi vähän vähemmälle?

SINI: Jäi vähän vähemmälle joo

110 IN: Okei miten tota mikä on suurin ero suomalais ja saksalaiset yliopistossa sun mielestä

SINI: äää suomessa ollaan paljon rennompia suomessa saa aika pitkälti niin ku sumplittua asiat aika pitkälle miten itelle sopii ja näin poispäin saksassa ne tykkää pitää kiinni niitten säännöistä

IN: okei, tuliks sul sen kaa jotain ongelmia?

115 SINI: hieman tuli ongelmia tai no loppujen lopuks sai tota sumplittua asiat mut että se oli ne oli paljon tiukempia eikä tykkää poikea niistä

IN: onks sulla joku esimerkki antaa

SINI: no esimerkiksi tos lopussa ku piti erasmuspaperita (naurua) tota saada allekirjotettua ja muuta niin heidän mielestään olin tehnyt ne väärin mut kyl ne sitte

120 hyväksy ne lopulta

IN: onks erasmus niin paljon paperityötä ku sanotaan vai

SINI: tota sanotaanko jos siihen lähtee sillä asenteella että hoitais ne asiat sillon ku pitäis ni ei se sitte oo mutta jos jättää viime tippaan niin kun minä ni sitte se on paljon kerralla (naurua) en suosittele

125 IN: mitä muita eroja yliopistossa oli?

SINI: äää

IN: esimerkiksi jossain opiskelussa tai käytännöissä tai

130 SINI: no saksassa oli jaettu kurssit siis sillee jännästi et siel oli moduuleja joka tarkotti siis sitä että siel oli heiän oli pakko käydä tällöinen viiden opintopisteen moduuli mihin kuulu kaks kurssia et toinen oli kahen oparin niin kun luentokurssi ja toinen kolmen oparin tällöinen niin kun ne kutsuu sitä proseminaariks mut siis käytännössä tällöinen mis on vähemmän porukkaa ja siellä tehdään käytännössä jotain ja on läsnäolopakko ja näin pois päin et se oli niin ku vaihtarit sai ottaa vaan esimerkiksi luentokursseja mut se oli aika mielenkiintosta et se oli ainakin yks ero opiskelussa

135 ihan ja ihan näin niin ku niist öö opinnoista tai opetuksesta niin mun mielest siel oli ehkä vähän vähän jotenki suunnitelmallisempaa se opetus et niillä oli selkee suunnitelma aina [okei] heti luennon alussa tai tunnin alussa et mitä tehdään koko vuosi tai koko puol vuotta ja ne tiesi joka tunnille kaiken jo valmiiks ja sen mukaan mentiin myös et siit ei poikettu [joo]

140 IN: minköinen se taso sun mielestä oli et oliko ne kurssit haastavia?

SINI: oli haastavampia ku mitä oon tähän asti käynyt täällä

IN: oliko ne enemmän tieteellisiä vai millä tavalla ne oli niin ku haastavampia

SINI: äää joo ne oli enemmän enemmän tieteellisiä että selkeesti niin kun oletettiin jo että kielitaito on tosi korkeella että ei niin ku ollu mitään semmosta

145 IN: niin sä kävit jonkun verran englannin kursseja kuitenkin vai?

SINI: englannin kursseja kävin pääasiassa et sitten tosiaan ööö niissä niissä sen huomasi et piti kirjottaa aika aika niinkun haastaviakin tutkielmia loppu niin kun kotona sitte vielä lopussa et sai sen arvosanan ja näin pois

150 IN: nää hausarbeitsit vai? [joo, joo] miten opettajat mitä eroja oli saksan sun opettajissa tai professoreissa saksassa verrattuna suomen

SINI: ööööm no ne oli just tällösiä vähän jämakämpiä mutta toisaalta mä tykkäsin siitä kyllä et ne oli hyviä opettamaan suurin osa ja no siinä on selkeesti no siis tää kulttuurihan vaikuttaa siihen et siin oli aika niin kun suuri ero niin kun siinä et miten opettaja-oppilas suhde tai sillee [joo] et aina piti teitillä ja se että ei ei siellä mitään

155 läppää heitetty opettajan kanssa tai muuta et se oli semmonen todella virallinen aikalailla

IN: miten toi teitittely muuten? okei sä olit vuoden [mm] ollu saksassa mut miten sä koit sen teitittelyn oliko sul sen kans [ööö] jotain ongelmia jossain kohtaa tai

160 SINI: no ei enää täs kohtaa ollu enää sillee ongelmia kyl se on ekan vuoden aikana oli enemmän ongelma et nyt se kyl se aika aikalailla suju et et se ei unohtunu sinänsä

mut jossain tapauksissa ei ollu ihan varma et kuuluko teititellä vai ei niin sitten mä saatoin teititellä kuitenkin mielummin ku jättää teitittelemättä

IN: totta kai joo [joo] yllättiks joku asia kuitenkin vaiks sä oot vuoden ollu saksassa ni sillee jos mietitään saksaa maana tai kulttu tai jotain kulttuuria tuliks sul vastaan
165 jotain yllätyksiä

SINI: tota tota mmm ei nyt varsinaisesti mitään yllätys saksasta se nyt oli tuntu aika tutultu että mutta berliinissä oli moniakin asioita jotka yllätti (naurua) mutta

IN: onks sul antaa esimerkii?

SINI: öööö mietitääs siis se alko tuntua niin normaalilta loppu vuodesta (naurua) mut
170 siellä vaan löytyy vaan ihan kaikennäköstä tallaaajaa ja kaikenlaisia tapahtumia on niin paljon ja niin ku omituistakin mutta no esimerkiks tää että siellä on tämmönen ööö iso puisto jonne kerääntyy hirveesti lössiä sunnuntaisin kuuntelemaan ku ihmiset laulaa karaokee niin ku ulos (naurua) kerääntyy ja se oli tosi tosi suosittu iteki kävin siellä joka viikko varmaan (naurua) että tota tämmösiä juttuja

IN: huomasiks sä jossain kohtaa et sul oli et sä olisit tienny siit saksan kulttuurist
175 enemmän ku esimerkiks jotku sun vaihtarikaverit et huomais valittiks ne esim jostain mikä sulle oli jo niin tuttua

SINI: äää vaikee nyt sanoo ehkä ei välttämättä ehkä sillee et mä tiesin mut ehkä se
180 että koska se oli jo etukäteen tuttu ni mä osasin suhtautua siihen tavallaan sillee no nää on nää saksalaiset

IN: tuleeks sul niist mieleen jotain esimerkkei jotain mitä muut ois ihmetelly

SINI: no mmm meil oli aika hankala tota toi vuokranantaja ni hän oli todella todella
tiukka kaikesta ja sitte mun ranskalainen kämppis otti sen aika niin ku sillee et hän
hermostu ihan hirveesti ku minä taas otin sen vähä niin ku sillee et no saksalainen sen
185 nyt se nyt vaan on tomonen tarkka kaikesta (naurua) tai sillee mä osasin olla vähä neutraalimpi siinä tilanteessa

IN: olikse se sun ranskalainen kämppis ollu aiemmin saksassa pitempään aikaan

SINI: ei ollu ollu et se oli hänen ensimmäinen kertansa saksassa

IN: mut hän kuitenkin puhu saksaa?

SINI: äää hän oppi saksaa siinä minun kanssani itse asiassa [naurua, ai jaa] joo et al-
190 alkusyksy oli vähä haastavaa hän oli opiskellu kotona jonku puol vuotta ja hän oppi
sitte b2 tasolle niin ku vuoden loppuun mennessä

IN: mut te pi-piditte kuitenkin keskustelun saksassa?

SINI: pidettiin vaikka mä olisin kovasti halunnu puhuu englantia hänen kanssa ku se
195 olis ollu helpompaa (nauraa) mutta hän oli hyvin tota hyvin itsepäinen et halua oppii
saksaa ja käytti sitten minun taitoja hyväksi (naurua) oppi saksan sitte minun ja
tietenkin muidenkin avulla mutta että se oli kyllä aika hienoo huomata että joulun
aikaan puhuttiin jo aika sujuvasti

IN: joo olikse muitten kans samanlaist?

200 SINI: äääm joo joo oli mul muitaki kavereita jotka sitte tavallaan ei osannu aluks mut ne oppi siinä vuoden mittaan mut ne oli aika sillee halus oppii sen kielen ja kyllä sitte oppiki että tota

IN: ja te käytitte sitte vaan sitä saksaa?

205 SINI: ja sit me käytettiin vaan saksaa [joo, naurua] joskus sattuu oleen no vaikka meil oli kyl sillee ku me menttiin samalla porukalla lomalle jolleki neljälle eri lomalle ni me saatettiin puhua öö englantia niillä ekoilla reissuilla niin ku loman aikana ja me oltiin sillee et sitte ku palataan takas saksaan ni sit puhutaan saksaa

IN: niin saksassa saksaa

210 SINI: joo lomalla saa sitte puhua englantia et se oli niin ku helpompaa mutta loppuvuodesta se alko oleen ranskalaisille ainaki helpompaa puhua saksaa ku englantia [nii nii] joo

IN: tästä päästään näihin reissuihin [noni] et mihin kaikkialle sä pääsit matkustaan ja [äääm] kenen kans menit?

215 SINI: saksan sisällä en matkustanu ihan hirveesti et matkustin vaan takasin sinne bielefeldiin kattoon mun hostperhettä jaa tota en niin pari pienempää reissua leipzigiin ja sit dresdeniin tehtiin mut ei sen kummenmaan mut sit saksan ulkopuolelle menttiin eka menttiin prahaan viideks päiväks just menttiin näiden mun ranskalaisten kavereitten kanssa ja yhen venäläisen kaverin kanssa ja tällä porukalla me matkustettiin oikeastaan se loppuvuosikin et sitte tota sit menttiin ööö joulun jälkeen
220 jossain kohtaa menttiin budapestiin ja sitten semesterferienin jälkeen menttiin weniin ja tossa kesällä menttiin vielä öö puolaan festareille pariks päiväks ai niin ja sit mä kävin myös englannissa mut siellä mä kävin itse ööö moikkaamassa kaveria et tuli matkustettua ihan hirveesti kyllä

225 IN: joo ja oliko nää ranskalaiset just ne joiden kanssa sä eniten vietit aikaa? [Joo] Joo [kyllä] miten se wien. pääsiks sä siellä kokeilemaan itävallan saksaa?

SINI: no joo siis ihan hirveesti sitä siis kylhän ne puhuu ihan semmost niin ku normaaliaki saksaa sitte meille turisteille (naurua) tai sillee et tota kyl siit sai ihan selvää mutta jonkun kanssa huomasi kyllä ku koitettiin ettii meidän airbnb asuntoon ni sitte joku nainen oli siellä että öö jotain laski et zwee dree (naurua) että tota siinä sen
230 kuuli ainaki [niin et pikkasen huomasi että ei olla enää saksassa] Joo kyl semmonen murre-ero löyty

IN: miten berliini se murre siellä [mmm] huomasiiks sä esimerkiks eroo siihen Bielefeldiin tai

235 SINI: ööö kaikki siitä puhu hirveesti siitä berliineschnauzesta mut ku ei sitä siis yliopistolla ei sitä puhunu kukaan semmosta että joskus kadulla ehkä kuuli niin ku just et joku puhu semmosella dialektilla mutta sil on hirveesti vaan ulkomaalaisia ylipäättäänsä et ei se oikeen erottunu se berliininmurre sinänsä [joo] mistään muustakaan

IN: eikä sulle murteen takia tullu ongelmia ymmärtää ketään?

240 SINI: ei tullu ei missään vaiheessa et ei se siel niin vahva ollu ainakaan niin ku asiakaspalvelijoilla tai muilla näin ni

IN: joo muistaks sä mimmonen sun ylipäättään ensivaikutelma oli ku sä menit berliniin?

245 SINI: siis mä mä rakastuin siihen kaupunkiin melkein saman tien (naurua) mä siis mä ajatelin siel jossain jollain s-bahnilla ja kattelin vaan et ai että tää on hienoo mä olin jotenki aivan innoissani et pääsin niin isoon kaupunkiin sit se oli kuitenkin niin vihree ja semmonen niin ku helposti lähestyttävä et se ei ollu semmonen niin ku kuitenkaan liian iso

250 IN: sä et ollu aiemmin ollu [ikinä käyny Berliinissä et se oli kaikki ihan uutta mulle] ja pääsit sitte kiertään kiertään kaupunkii [Juu] vastako se sun odotuksii niin ku koko vaihto ylipäättään?

255 SINI: se oli jopa jopa parempi ku mitä mä olin odottanu että jotenki mm mun ensimmäinen vaihto ei ollu loppupeleis niin hyvä et se oli vaan semmonen todella opettavainen et tää oli sit taas semmonen et mul oli jotenki ei ehkä ollu kauheen korkeet odotukset sinänsä et mä olin vaan sillee et mennään kattoon millast siel on näin pois päin siis osottautu aivan huikeeks että siel oli jotenki tosi hauskaa ja paljon tekemistä koko ajan ja sai paljon kavereita ja tosiaan emmä tiedä sopeuduin sinne jotenki todella hyvin ni

260 IN: monet lähtee kuitenkin vaan puoleks vuodeks vaihtoon mikä sai sut lähteen koko vuodeks

265 SINI: mä en olis ikinä lähteny vaan puoleks vuodeks se on mun mielest ihan liian lyhyt aika tai siis mulle itselleni must tuntuu et mä oisin tai nytki jo jos ajattelee sitä mun ekaa puolta vuotta siel oli kivaa mutta siis sen puolen vuoden jälkeen niin ku sen ensimmäisen puolen vuoden jälkeen niin ku mul oli oleen niin paljon kivempaa siis sillan tapahtu kaikki niin ku superkivat asiat ja siel alko oikeesti niin ku viihtymään

IN: sä mainitsit teatterikurssin mitä muuta sä pääsit tekemään vapaa-ajalla mikä teki siihen sen viihtyvyyden just

270 SINI: joo eli teatteri ja toi matkustus oli ne isoimmat jutu mut sitten mä rupesin öö likkumaan hirveesti et mä harrastin paljon liikuntaa mä kiipeilin siellä ja mä tanssin ja sitte mä löysin tosi hyvän kuntosalin mis mä kävin siis koko ajan siitä tuli mun toinen koti [naurahdus] ja tota joo sitte tota sitä kautta myös alko syömään terveellisesti mä löysin berliinin kautta siis semmost niin ku ööö vähä erilaisempaa ruokaa kaikkee niin ku vegeruokaa ja kaikkee semmosta tutustu kaikkee semmoseen meininkiin

275 IN: mun piti just kysyy vähä tost ruokakulttuurist [joo] et kerro ihmeessä

280 SINI: siis joo siellä on tosi paljon hippejä ja semmosii maailmanparantajia (naurua) näin lyhyesti sanottuna mutta öö siis ööö sieltä saa niin ku vegeruokaa ihan hirveesti et ku muualla saksassa tuntuu et sitä makkaraa syödään tosi paljon mutta tuolla ei kyl sitä hirveesti näkyny et mut sit mut turkkilaisten ruokaa oli tosi paljon tietenkin [joo] ja muutenkin kaikki kaikkee kansainvälistä [et huomaa jonku eron siihen bielefeldiin esimerkiksi] ehdottomasti [joo] paljon paljon siis enemmän kaikkee niin kun no ylipäättänsä paljon enemmän niin kun more variety (naurua) ää ja sillee tota et et joo näin

IN: mikä oli sun mielestä parasta tai kauheinta saksassa

285 SINI: mmm parasta okei saksassa [voit miettii vaikka maata ensin] niin niin mä yritän miettiä (naurua) saksa maana emmä tiedä mikähän oli parasta tulee vaan se kauheita mieleen (nauraa)

IN: voit alottaa siitäki

SINI: no siis semmonen töykeys semmonen ylipäätänsä et siis

290 IN: mitä sä tarkoitat töykeydellä?

SINI: no siis ne ite kokee sen varmaan semmosena et ne on vaan niin kun suo suoria sanoo asiat suoraan mutta suomalaisena se tulee niin kun se tuntuu todella vaan törkeeltä välillä

IN: tuleeks sul tost mieleen jotain esimerkkei?

295 SINI: ööö no siis esimerkiksi kadulla saattaa ihmiset vaan kävellä sun ohi ja sanoo "achtung" tai "vorsicht" [Joo] sen sijaan et ne sanois niin ku että "entschuldigung" ja että väistäisittekö vaan varo

IN: huomasiks sä jotain tollasta myös yliopistolla?

300 SINI: mmm ei ehkä ihan noin pahasti et ehkä se kadulla se on anonyymimpää tietenkin mut sitte yliopistolla sitte taas jos sä hoidit jos meni hoitaa jotain asioita jutteleen vaikka opettajien kanssa tai muuta ni neki saatto olla semmosia todella vaan niin ku töksäytteleviä ja semmosii niin ku ne ei mitään asiakaspalvelijoita (naurua) sanotaanko vaikka näin

IN: mikä muu oli kauheeta saksassa?

305 SINI: ööö no tota no ehkä just se että ne oli vähän liian tarkkoja kaikesta sit jotenki tämmöselle suurpiirteiselle ihmiselle se oli välillä vähä rankkaa sopeutua semmoseen että tota et pitäis tuulettaa kotia kaks kertaa päivässä kymmenen minuuttia se on mun mielestä (naurua) ehkä vähän liioittelua, mutta no se oli se oli mun öö vuokranantajan vaatimus (naurua) joo että tota semmonen tota vähä semmonen pilkunviilaus on tota on tota semmone mihin mistä en ihan tykänny

310

IN: entä sit niitä hyvii puolii

315 SINI: no siis ku mä en keksi nyt ihan saksasta (naurua) kokonaisuudessaan muuta ku ehkä olut (naurua) on siellä paljon parempaa mut tota (naurua) öö mut berliini oli siis tota siel oli jotenki ihanaa kuinka monipuolinen se oli ja kuinka sinne jokainen sopeutu ja sai olla just semmonen ku halus olla ja siellä pysty toteuttaa itseään jotenki aivan eri tavalla mitä mä olisin kuvitellu et täälä pystyis ööö siel ei ollu samanlaista ehkä arvostelua ku mitä tuntuu et suomes välillä on [joo] mut et tota berliinissä oli siis tosi niin ku

320 IN: mua jäi kiinnostaan saksaks maana ei tuu mieleen kauheesti positiivisia asioita (naurua) ni mikä sai sut lähteen sinne uudestaan mikä

SINI: lähinnä oikeesti se että et mä niin ku no sillon ku mun ainoot oikeet hyvät saksalaiskontaktit on mun hostperheet [joo] aikalailla muutamia hassuja ihmisiä sieltä sun täältä ni mä halusin antaa saksalle uuden mahdollisuuden ja tosiaan no siis kyl mä halusin mun kielitaitoo parantaa ja sitten berliini kiinnosti ihan vaan kaupunkina

- 325 IN: ja toinen mahdollisuus kannatti?
 SINI: joo ehdottomasti (nauraa) et et kyl mä oon sitä mieltä et riippuu myös siit paikkakunnasta missä on siel saksassa niin ku että millast se on
 IN: ja totta kai se yliopistomaailma on vielä jotain muuta ku mitä [joo] se yli-lukiovaihto
- 330 SINI: joo se on kyllä ihan totta et siel on ihan niin ku no aikuisempaa porukkaa että vaikka ne on samallaisia tylyjä sielläkin mutta (nauraa) kuitenkin niitten kans pysty vähä paremmin oleen ku sitte sillon teini-ikäsenä
 IN: tuleeks sun siit yliopistosta vielä mieleen jotain eroja? [mmm] mitä esim [no] onks sul täällä tullu nyt ku sä palasit nyt suomeen ni
- 335 SINI: joo aivan siis [huomioita] ööö viime viikolla oli ensimmäinen tunti täällä ja ja nauratti oikeen ku siis tuun luokkaan ja siel ei puhu kukaan mitään siis saksassa ne kyllä jutteli siellä tunnilla ainakin siellä tunnin alussa ja näin ja siis ja ne oli kovia keskustelemaan et siellä saksassa tunnilla jos oli joku aihe ni siel aina joku viittas ja usempi ihminen viittas ja välillä siis kesti ikuisuuden et päästiin eteenpäin koska aina
 340 jollain oli jotain sanottavaa et must tuntu et ne tykkäs vaan olla tärkeitä välillä (nauraa)
 IN: ja ne oli nimenomaan saksalaiset eikä vaihtarit?
 SINI: ne oli ne saksalaiset nimenomaan [joo] et joo ne oli kyl semmosia saatto kyllä väitellä vaikka kuinka pitkään kunnes se opettaja sano et nyt on pakko siirtyä eteenpäin et ku sit taas täällä tuntu et mä olin aino joka viittas ku opettaja kysy jotain
 345 (nauraa) joo ja sit lopputunnista tota joo sit ku öö saksassa ku loppuu tunti ni sitte koputetaan pöytää vähän niin ku et kiitetään [mm] tunnista tai jotain tai semmonen et emmä oikeen tiiä mitä se tarkoittaa
 IN: näin vaan tehtiin (nauraa)
- 350 SINI: näin vaan tehtiin (nauraa) tietää että nyt on tunti päättyny ja sit saa nousta ni täällä vaan kaikki lähti ja mä olin ihan hämmentyny että voiko muka nyt lähtee teki mieli koputtaa pöytää vielä et en tiedä se oli aika hämmentävää semmosia eroja tuli ainaki mieleen
 IN: niin nyt ku palas
- 355 SINI: nyt ku palas takasin et ei niit siellä ajatellukaa välttämättä sen kummemmin mutta
 IN: ja ku niistä ekoist tunteista on kuitenkin nyt vuosi
 SINI: nii nimenomaan siihenki tottu tavallaan
 IN: totta kai eikä niit kaikkii pikkueroja enää ees muista
- 360 SINI: mm sepä se joo
 IN: ööö mitäs mä vielä haluisin kysyy [tauko] ööö mitä sä nyt viel haluaisit kertoa mulle sun vaihdosta ylipäättään kokemuksena mikä niin ku vaihdosta on se päällimmäinen fiilis tai
 SINI: äääm no mul ainaki päällimmäisenä tuli vaan se et mää ihan niin ku musta
 365 kuoriutui ihan uus ihminen siellä ku anto mahdollisuuden kaikelle uudelle ja anto

jotenki mahdollisuuden itelle niin ku kasvaa ja ratkasta kaikki ongelmat ite niin se oli jotenki nyt on tosi hieno fiilis tulla takas ja tuntuu et on ihan niin kun kattoo ihan eri näkökulmasta myös täällä asioita

IN: mimmonen se lähtö oli tavallaan mikä fiilis sulla oli silloin ku sä lähdit berliinistä?

370 SINI: ääää no mulla oli oikeastaan semmonen olo että et siis on ollu ihan sika hyvä vuosi ja et tavallaan olis kiva jäädä mutta mul oli myös semmonen olo et mä oon niin ku valmis sen vuoden kanssa et mä oon tehny kaiken mitä mä halusin tehdä ja jotenki kokenut todella paljon ni mä voin tyytyväisenä tulla kotiin

IN: valmis palaaman suomeen

375 SINI: niin nimenomaan mul oli semmonen henkisesti valmis olo siihen paluuseen kyllä

IN: mut päällimmäisenä jäi kuitenkin niin ku tyytyväisyys

SINI: siis kyllä oisin voinu myös jäädä et se siinä oli [ni niin] että mä olin vähän niin ku mä voisin tehdä kumman vaan et molemmat oli hyviä vaihtoehtoja semmonen fiilis

380 IN: tuleeks sul vielä mieleen jotain niin ku lisättävää liittyen sun vaihtoon?

SINI: mmm ei nyt varmaan

IN: joku anekdootti jostain ongelmasta mikä sul tuli tai muuta

SINI: ööö kyl varmaan anekdootteja riittäis mut nyt just ei tietenkään tuu mitään mieleen (naurua)

385 IN: joo se on se perus

SINI: joo en tiedä ei nyt varmaan [joo] mitään kummempaa

Anhang 8: Aleksi Interview 1

Interviewte: Aleksi, finnischer Austauschstudent

Zieluniversität: Humboldtuniversität zu Berlin

Interviewer: Jutta Lankinen, Universität Tampere

Interviewort: Turku

Interviewzeit: September 2016

Länge des Interviews: 39 min 35 sek

Interviewsprache: Finnisch

Transkriptsymbole:

IN = die Interviewerin

ALEKSI = der fünfte Befragte

(): In Klammern wird zusätzliche Information hinzugefügt, z.B. wenn gelacht wird oder wenn etwas undeutlich gesagt wird.

[]: Wenn kurze Wortbeiträge wie z.B. [joo] innerhalb der Wortmeldung des Anderen geleistet werden, werden sie in eckigen Klammern hinzugefügt.

IN: eli alkuun ihan niinkin helppo kysymys et miks lähdit vaihtoon ja miks just tähän kohteeseen eli berliiniin?

5 ALEKSI: äää no mä lähdin saksaan sen takia että opiskelen saksaa jaaa mä halusin mmm niin ku mun äää suurin tavoa tälle vaihdolle oli parantaa mun kielitaitoo [Joo] et se oli se minkä takia niin ku mää ensisijaisesti lähdin ja berliini sen takia et mä oon ollu siellä aikasemmin vaihdossa ja se kaupunkina nyt on ihan mahtava ja mä halusin ää kokee sen uudestaan

IN: päästä uudestaan berliiniin

10 ALEKSI: päästä uudestaan berliiniin sillon ku mä olin siellä mä olin vaan seittämäntoista enhän mä tiestysti siellä liikkunu niin ku siellä niissä paikoissa niissä piireissä missä mä nyt olin [joo] mä halusin kokee sen niin kun toisen puolen kaupungista

IN: joo joo, mimmonen se sun eka vaihto oli sä olit isäntäperheessä

15 ALEKSI: se oli lukiovaihto, ihan normaali isäntäperhe se oli ää kävin siel paikallista paikallista lukioo mä olin yhdennellätoista luokalla [joo]

IN: miten se ite hakuprosessi meni sun kohdalla tonne berliiniin oliko se helppo

ALEKSI: yliopiston kautta?

IN: niin yliopiston kautta

20 ALEKSI: ööö oli helppo [oli helppo] siis mitä mä nyt siitä muistan ni ei tarvinnu muuta ku valita ne kohteet sitten ää kirjotti sen motivaatiokirjeen tai motivaatiokirjeet kaikkii kohteisiin erikseen ja sit myös jonkinlainen suunnitelma kursseita [joo]

IN: ja siin ei ollu mitään erikoisempia ongelmia? siin kursseis [ei] eikä siinä ku piti hakee berliiniin sitte tavallaan

25 ALEKSI: vähä ongelmallinen oli kohdeyliopiston kurssien löytämisessä [joo] tietysti ku kurssikuvaukset kaikki on saksaks ja ihan eri tavalla ku meillä on se vähän aiheutti päänvaivaa

IN: totta kai joo löytää sieltä ne

ALEKSI: mut sinne berliiniin yliopistoon tosi hyvät ohjeet mitä piti kohta kohdalta mitä piti tehdä

30 IN: se oli itse asiassa mun seuraava kysymys et miten tota mitä tota miten berliinissä se yliopisto tavallaan mitä tietoja ne lähetti sä nyt tunsit kaupungin etukäteen [mmm] mut lähettiks yliopisto mimmosta tietoo

ALEKSI: mmm siis minkälaista tietoo?

35 IN: ennen sun vaihtoon lähettiks ne tavallaan jonkinlaista tietoo kaupungista tai miten löytää asunto tai muuten infoo

40 ALEKSI: kaupunki-infoo en saanu [joo] oikeastaan ollenkaan ää asuntoinfoo tuli jonkun verran sai linkin johonki yliopiston asuntolajärjestelmään vähä niin ku meiän tysi täällä [joo] et sinne voi ilmottautua jonoon [okei] äää mutta ite taas noista kursseista ja niin ku ilmottautumisesta yleensäkin niin yleensä tuli toi niin ku vahvistus aina ku mä oon tehny jotain [niin niin] jotain

IN: mitä kautta sä sit sen asunnon lopulta löysit?

ALEKSI: no ekaks mä löysin sen sen yliopiston asuntolan kautta [joo] mutta sit mä päädyin muuttamaan puoles välis vaihtoo

IN: okei mistä moinen päätös?

- 45 ALEKSI: ihan siitä ensinnäkin mun koulumatka oli kolme varttia [joo] kaupungin sisällä eli mä asuin ihan siellä oikeastaan kaupungin laidalla mikä nyt ei oo se kaikkein mielekkäin paikka asua lisäks ää se makso aika paljon

IN: oliks se tota solu se ensimmäinen vai oliks se ihan yksiö?

- 50 ALEKSI: se oli ööö tavallaan semmonen iso asunto jossa oli iso keittiö iso yhteistila siel asu kymmenen henkee omissa huoneissaan ja jokasella oli vessa jokasella oli oma vessa ja suihku [okei] se oli semmonen systeemi [joo] ja sillee oli tosi toimiva ja mul oli tosi hyvät kämppäkaverit siellä mut niistäki suurin osa oli vaihtareita jotka muutti sitte puolen vuoden jälkeen pois

IN: joo mun piti just kysyy

- 55 ALEKSI: se oli oikeastaan se suurin syy minkä takia mä sieltä sitte lähdin koska ei mulla se oli niin kaukana eikä mul ollu enää niitä ihmisiä [joo]

IN: niist oli tosiaan sanoiks sä et siel oli kymmenen? olisk siel kuitenkin jotk muutamatsaksalainen vai?

ALEKSI: oli kolme saksalaista

- 60 IN: kolme saksalaista ja muut oli vaihtareita [joo] mistä maista?

ALEKSI: ne oli ää brasiliasta bulgariasta kiinasta hollannista kreikasta

IN: puhuks ne yhtään saksaa?

ALEKSI: me puhuttiin vaan saksaa keskenämme

IN: et heil oli kaikilla aika hyvä saksantaito?

- 65 ALEKSI: joo no siis siellä oli jakaannuttii aika kahtia et puolet teki jotain yhdessä ja sit puolet hengas olohuoneessa [joo niin niin] Sit mä en muistanu et olin enemmän sen tota niiden kahden saksalaisen, sitte hollantilaisen ja kiinalaisten kanssa puhuttiin pelkästään saksaa tai mä puhuin pelkästään saksaa ja niitten kans mä tein enemmän juttui [joo joo]

- 70 IN: entä se jälkimmäinen asunto?

ALEKSI: se löyty vähä lähempää yliopistoo ihan netin netti-ilmotuksen kautta [joo] ja tota siellä mä asuin sellasen pariskunnan luona niillä oli yllimääräinen huone siinä kämpässä se tyttö tuli bulg öö tualta unkarista ja se kaveri oli briteistä ja puhuttiin oikeastaan vaan englantia keskenämme [okei] se vaihtu sit siihen

- 75 IN: sulla oli varmaan kuitenkin jonkun verran tuttuja berlinissä niin ku valmiiks [joo] ketä kaikkii jäiks sun siltä ekalta vaihtovuodelta paljo kontakteja?

ALEKSI: no oikeastaan mun isäntäperhe ainoastaan [joo] et mä en oo ollu missään kontaktissa mun niin ku koulukavereiden kanssa [joo] tai muiden kontaktien kanssa

IN: käviks oliks sä sun isäntäperheen kaa paljo yhteydessä ton vaihtovuoden aikan?

- 80 ALEKSI: ne tuli hakeen mut kentältä mä asuin ekan viikon niiden luona

IN: joo ja käviks sä muuten siellä?

ALEKSI: mä yritin sillee kerran kuussa käydä siellä ja tietysti myös mun isovanhempia kans moikkaamassa [niin niin] sillan tällön

IN: ne asuu kans berliinissä [joo] joo, oliko sulla tuutoria yliopiston kautta

- 85 ALEKSI: joo, se oli semmonen tota semmonen mentoriohjelma [joo] vähä meidän tota tuutorointihomma kaltanen mut mul oli ihan henkilökohtanen tuutori et siin ei ollu semmosta ryhmää [okei] kaksistaan hoidettiin tosi hauska juttu meist tuli ihan älyttömän hyvii kavereita vuoden aikana [okei] hauska juttu koska hän on siis puoliksi suomalainen [joo] hänel on suomalainen äiti ja hän on tota käyny äää yläasteen ja
90 lukion suomessa

IN: missä päin suomea?

ALEKSI: itä-suomessa [joo] joensuun lähellä. se oli tosi hauska ku hän tunsu suomalaiset jutut ja suomen kulttuuri ja aina kul mul tuli suomalainen kaveri käymään ja hengattiin yhdessä ni puhuttiin vaan suomee

- 95 IN: puhuiks te muuten sitte saksaa? [saksaa puhuttiin] et vaan jos sulla oli joku suomalainen kaveri

ALEKSI: ainoastaan jos mul oli joku suomalainen kaveri tai jos piti selittää joku asia mitä mä en nyt osannu tai sit oli joku

IN: termi mikä tuli mieleen

- 100 ALEKSI: esimerkiks salmiakki tai lonkero [joo] jotain suomalaisii juttuja ni heitettiin niitä sinne väliin ihan suomeks

IN: joo joo et teil pysy yhteys kyllä

ALEKSI: meil pysy yhteys kyllä tota meist meist tuli tosi hyvii kavereita jos mä millon vaan berliiniin mee ni kyl me varmaan mennään ottaan muutamat oluet yhdessä
105 (nauraa)

IN: mitä tota mennän

ALEKSI: tota piti vielä tuutoroinnista sanoa sen verran että äää se ei ollu siis niin tavallaan akateemista tuutorointia niin ku täällä on vaan sillee eka kaks kolme kertaa me tavattiin höpöteltiin jotain koulujuttuja miten niin ku esimerkiks miten mensakortti
110 toimii miten niin ku ää toi luokkajuttu toimii ja miten yliopiston johto oikeen toimii mut sen jälkeen ja keskityttiin niin ku meidän keskinäiseen kavaruuteen

IN: sellasta se on kyl täälläki aika paljo sen verran mitä mä oon ainaki tuutorointii tehny

ALEKSI: et meil oli hyvin vähän sellasta niin kun itse akateemista

- 115 IN: joo, oliko teil joku johdantokurssi vaihtareille aluks ku sä tulit

ALEKSI: joo se oli tehty sillee että ööö ku siellähän ei voi ilmottautua netissä yliopistoon vaan meil oli ensin johdantokurssi [joo] sen jälkeen menttiin kaikkien meidän paperien kanssa ää jonoon ja sit yks kerrallaan käytiin ilmottautumassa (nauraa)

- 120 IN: mimmonen se johdantokurssi oli? oliko siin niin ku kuin pitkä se oli

ALEKSI: se oli olisko se ollu tunnin verran

IN: et se oli semmonen lyhyt johdantoluento

ALEKSI: joo siel tuli selville ainaki ilmottautumiset ruokalat yliopiston käytännöt kurssi-ilmottautumiset tentti-ilmottautumiset

125 IN: kaikki tunnissa [naurahdus]

ALEKSI: no saksa on tik-tik-tik (naurua)

IN: miten noi muuten se yliopisto mitä kursseja sä kävit loppujen lopuks sen vuoden aikan

130 ALEKSI: äää mun alkuperäsessä suunnitelmassa siis mun ää valitsin kurssit sen mukaan et mä tein semmosia juttuja mitä turussa ei voi tehdä [joo] ää sen takia ää mä vähän halusin itteeni jonkin näköstä kokonaisuutta ää pohjoismaisista kielistä siel oli skandinavistiikan toi laitos [joo] ja mut se ei sit onnistunu koska siellä pitää tehdä moduuleja [joo] eli siis on kaks tai kolme kurssia joista on yhteinen tentti [mm] ne oli tosi tarkkoja siitä että niin ku [Jokainen pitää tehdä] vaihtareitten pitää tehdä ei saa tehdä yksittäisiä kursseja vaan pitää tehdä moduuleja [joo] jos ei tee moduuleja sen mooduulin lopputenttiin ei saa pisteitä [okei] joten se jäi sit siinä mut ei mitään mä jotain siten mä tein kaks moduulia ää saksan kirjallisuudesta [joo] ihan siis saksan kirjallisuuden ei mikään semmone löpölöpökurssi mikä toi turussa on (naurua) et tota käytiin analysoitiin mm yks goethen kirja [joo] sit yks vähä uudempaa kirjallisuutta

140 käytiin saksan kirjallisuuden historiaa kaikkii tälläsii juttuja [okei]

IN: olik sul kursseilla paljo vaihtareita vai olik siel enemmän saksalaisii

ALEKSI: äää enemmän saksalaisii [okei] et tota siitä itse asias mulle tulee ihan oma sivuaine [saksan kirjallisuudesta?] saksan kirjallisuudesta ku mä tein sitä niin paljo [okei]

145 IN: olik sul jotain muuta ku saksan kirjallisuutta sitte

ALEKSI: joo mul oli tosi paljo noita äää saksan kielikurssei [Joo, siel oli varmaan sit enemmän vaihtareita?]

ALEKSI: ne oli kaikki vaihtarit koska ne oli DAF-kursseja [joo] tietysti vaihtareita ja siel oli ihan erikseen saksan kurssi ulkomaalaisille germanistiikan opiskelijoille [okei]

150 mä tein sitte niitä aika vähä vaativampia tietysti mikä on ihan ok ja sit tota mullahan on englanti ja nams täällä sivuaineena [joo] ni mä tein sitte niihinkin pari kurssia kumpaankin

IN: ne oli varmaan sekotus vaihtareita ja saksalaisia niillä kursseilla

155 ALEKSI: no pääasiassa saksalaisia [pääasiasiassa saksalaisia?] kielihän siellä on tietysti englanti [nii nii]

IN: Mitkä olis ehkä ne isoimmat erot yliopistossa saksassa ja suomessa

ALEKSI: Must tuntuu et suomessa ää otetaan asiat vähä rennommin [joo] että saksassa on kauhee paine et mun on pakko päästä tästä kurssista läpi mun on pakko lukee tähän tenttiin ihan sikana mun on pakko ää mun on pakko saada mun opinnot eteenpäin [joo] suomessa on vähä sillai joo meenpä tästä iltapäiväkaljalle ja katotaan sitte jos luennos menis (naurua) et se on ehkä yks semmonen ero mikä mul tuli tosi vahvasti esiin niin ku aina ton lukukauden päätteks ku oli toi eli niin ku prüfungszeit

160

[mm] ää niin siellä porukka istu ihain paineissa kirjastossa äää lukemassa aamusta
 165 iltaan sunnuntaina kirjaston ovet aukes kymmenneltä ja mä olin siellä kerran sillan
 kymmenen aikaan ja siel oli joku 50 henkeä odottamassa et kirjaston ovet aukee
 (naurua) oikeesti se meininki oli ihan hullu siellä siel oli kerran oli tullu tappelu siitä
 hyvästä et joku oli vieny toisen paikan [eikä naurua] mukamas

IN: et otetaan vähä tosissaan

ALEKSI: juu ja sit siin on kans vähä se että jos jollakin tiedekunnalla on sellanen
 170 käytäntö et josset pääset kurssista tai kokeesta läpi kahdella kerralla ni sun pitää
 mennä ää professorin kanssa keskustelemaan sun akateemisesta tulevaisuudesta
 (naurua)

IN: joo sen haluu varmaan kaikki välttää

ALEKSI: joo mikä on siis ihan ihan käsittämätön ajatus

175 IN: joo ei kyl suomes suomessa tarttis

ALEKSI: mut sillee niin ku opettajan kanssa ää mä en tiedä johtuks se vaan siitä et
 mul on vaihtariboonari [mm] saa niin ku vaihtaribonusta ulkomaisbonusta mut
 opettajat tuntuu olevan niin ku tosi iin ku sillai emmä sano lepsuja mut joustavii [joo]
 ihan samalla tavalla ku täälläki esimerkiksi ku mä tein toisen moduulin tossa
 180 kevätlukukaudella niin mä valittin vahingossa sellasen luennon mitä ei pysty käyttään
 siihen loppukokeeseen [joo] mä tajusin about kaks viikkoo ennen sitä koetta (naurua)
 äää ni sitte menin ensin tota ää kansainväliseen toimistoon ne lähetti mut
 koetoimistoon se lähetti mut sihteerille ni ne lähetti mut sitte opettajalle (naurua)
 jonka kanssa sitte asia loppujen lopuks onnistu että ne tekee siihen pienen
 185 poikkeuksen [okei, et ne opettajat oli kuitenkin joustavia] ni ne oli kyl niin joustavii
 [joo] vaikka se niin ku akateeminen tahti zig-zig-zig

IN: oliko ne kurssit jotenki haastavampia mitä suomen

ALEKSI: joo [oli] siis se seminaarikäyttäytyminen oli ihan erilaista ku täällä?

IN: Millä tavalla erilaista?

190 ALEKSI: äääm no mä kävin noilla kirjallisuusluennoilla mikä tietysti vaativampaa
 tulkintaa ja siellä se menee enemmänki ku niin ku opettaja ei tavallaan kysy
 kysymyksiä vaan johdatteli jonkun teeman ääreen [joo] ja sit opiskelijat kertoo omia
 näkökulmiaan siihen ja kommentoi toisten näkökulmia ja aina ku opettaja niin kysy
 jonku kysymykset tai esitti teeman siel nousi aina ainaki viis tai kuus kättä saman tien
 195 pystyyn et hei mä haluan nyt kertoa tästä jotain [joo, eli keskustelevampaa] hyvin
 paljon keskustelevampaa [joo] ja sitten ääm mä olin mukana näissä referaateissa mitä
 mä en oo koskaan ennen niin ku suomessa kokenu [joo]

IN: oliko se jotenki tosi pitkä referaatti vai

ALEKSI: se oli koko tunnin

200 IN: koko tunnin

ALEKSI: ääm joo eli siis meil oli yks jokaisella oli oma aihe siitä yhes kirjasta joka me
 luettiin ja siitä piti niin ku kertoo muille

IN: koiks sä ne sun kurssit tieteellisemmäks mitä sun opinnot täällä suomessa?

ALEKSI: joo

205 IN: sanoit et puhuit enimmäkseen saksaa mut jonkun verran myös englantia [mmm] se oli lähinnä ihmisten kans jotka ei puhunu saksaa? [mmm] tuliks sul saksan kans jotain ongelmia jossain kohtaa ihan niin ku sen kielen kans? tuliks sul tilanteita missä jostain syystä sun kielitaito ei esimerkiks tuntunu tai riittävä tai jossa sä koit sen kielenkäyttämisen hankalaks?

210 ALEKSI: mmm [tauco] ei mul oikeastaan

IN: et kaikki teitittelyt ei tuottanu enää ongelmia?

ALEKSI: ei, alussa mä kiinnitin tosi paljon huomioon muista muista muista mut sit loppuvaiheessa mun tuli ihan [luonnostaan] tuli ihan luonnostaan suomessa suomessaki mä oon teititelly (naurua) sen ajan ku mä oon täällä ollu ni oon teititellu [joo] 215 tuntemattomia se on jääny päälle

IN: mul kävi ihan samalla tavalla mä rupesin teititteleen suomessa kaikkii, koeks sä et sun saksa kuitenkin parani?

ALEKSI: joo [joo]

IN: just siitä syystä et sä pääsit käyttään sitä ja?

220 ALEKSI: mä luulen et se on niin ku ää se on 75 % sitä et mä pääsin käyttään ja 25 % kaikilla niillä kursseilla jotka mä kävin [joo] mä kävin mul oli siis saksan kielioppikurssi ja sit mul oli kaks sanastokurssii mitkä oli ihan älyttömän hyvii [okei] siel mä opin myös tosi paljon ja sit oli kurssi saksan akateemisesta kirjottamisesta [joo] et mutta kyl mä opin niin ku tosi paljon enemmän sillee ku käytin ja kysyin aina [totta kai] 225 tai aina ku en jotain ymmärtäny ni kysyin hei mikäs toi nyt onkaan ja sitä mä tosi paljon kans varmistin sitä että niin ku keskustelussa mulla ei ollu mitään sellasta info informatiivista inputtia muuta ku se että kysyin et hei meneeks tää muuten tälle voiks mä sanoo näin onks tää kielioipillisesti oikein [joo, naurua]

IN: semmosta enemmän tarkistelua [mm] kenen kanssa sä siellä vietit eniten vapaa- 230 aikaa

ALEKSI: no alussa mä hengasin tosi paljon vaihtareiden kaa [joo, esimerkiks niitten sun kämpppisten?] mun kämpppisten kaa joo me tultiin tosi hyvin toimeen ja sitte sen mun hollantilaisen kämpppiksen kautta tutustuin tosi paljon muihin vaihtareihin [joo] 235 jotka on tullu mistä ihan mistä vaan eli alussa olin tosi paljon vaihtareiden kaa tietysti tän mun tuutorin mut sitten niin ku saksalaisten saksalaisten opiskelijoiden kanssa todella vähän et niistä en oikeastaan löytäny kaverei tai en saanu oikeastaan paljon mitään kontaktii [joo, ne oli jotenki] tietysti kursseilla juteltiin aina silloin tällöin jotain mut ei semmost et olis menty kahville tai kaljalle tai jotain muuta [joo] sit siin toisella puolella ääm aloin mä hengasin enemmän tota sit saksalaisten kans

240 IN: mitä kautta sä sait niit kontaktei niihin saksalaisiin?

ALEKSI: ääh sen mun opiskelijajärjestön kautta [opiskelijajärjestön?] joo siis mä oon kansalainvälisessä opiskelijajärjestössä aiesacin toiminnassa mukana

IN: ni sit sä menit saksassa mukaan siihen kans?

- 245 ALEKSI: joo mä olin alottanu sen toiminnan täällä suomessa [joo] ja sitten ää pistettiin tai no toiminnanjohtaja sen järjestön toiminnanjohtaja pisti viestiä saksaan et hei meil on tämmönen kaverei joka tulee vaihtoon saksaan ja haluais jatkaa tässä järjestössä toimimista onks se mahdollista ja sit totta kai se oli [joo] sit mä alotin alotin hommat siellä uudestaan ja sit mä sitä kautta sain kans tosi paljo äääm sellasii niiku hyvii kaverei
- 250 IN: ja nimenomaan saksalaisii?
- ALEKSI: nimenomaan saksalaisii joo, siel oli suurinosa saksalaisii puhuttiin saksaa keskinämme kaikissa ääm tapaamisissa ja kokouksissa ja muissa
- IN: mitä tota niis mitä järjestöhommia sä teit siellä saksassa? tavallaan konkreettisesti
- 255 ALEKSI: äää se se järjestö se toiminta perustuu siihen et me lähettään nuoria yliopisto-opiskelijoita ulkomaille tekeen vapaaehtoisprojekteja [joo] mä sitte vastailin meiän hakemuksiin, haastattelin ihmisiä, äähm etsin niille projekteja ja sit me lähetettiin ne menemään [joo joo]
- IN: se on tosi kiva että sä pääsit tekeen sitä saksassakin
- ALEKSI: joo ja sit tota ja luulen et se oli niin kun ääm ehkä suurinta antia mitä mä
- 260 sain tosta vuodesta
- IN: nimenomaan se järjestötoiminta
- ALEKSI: joo, et se saksan akateeminen kulttuuri meni multa yliopistokulttuuri meni vähä ohitte [joo] koska emmä sillee tutustunu tutustunu ihmisiin siellä yliopistolla [niin niin] et sä mä tavallaan otin sitä järjestötoimintaa ittelleni niin ku sitä korvaavaa
- 265 et olis jostain tekemeistä [nii nii jotain] ja sitä kautta sai hyvii kontakteja ja [totta kai]
- IN: mitä jos mietitään ihan sitä saksan kulttuuria vaikka sä olit siellä jo vuoden ollu ni yllättiks joku tai tuliks jotain uutta tietoo siit kulttuurist jotain juttuja mitä sä et ollu huomannu sen ekan vaihtovuoden aikana [mmm] tavallaan yllättikö saksa
- ALEKSI: ääääm no saksalainen byrokratia vähä yllätti koska sillen ekan vuoden
- 270 aikana esimerkiks toi ilmottautuminen bürgeramtiin oli semmonen mikä mun tällä kertaa piti tehdä itte viimekshän mä menin vaan mun hostäidin mukana ja allekirjotin jonku paperin ja se oli siinä [niin niin] nyt mä jouduin tekemään kaiken itte ottaa tiedot kaikesta etti tiedot kaikista itte ja sitte tekemään kaikki tiettyjen aikojen puitteessa [joo] ja näin päin pois
- 275 IN: eli se byrokratia
- ALEKSI: joo koska mä en oo sellasta kokenu ennen ja se oli oikeastaan ihan kaikessa että no se bürgeramt oli yks mut sit yliopistobyrokratiaki oli aikamoista
- IN: tuleeks sul siit mieleen esimerkkei?
- ALEKSI: äääm no esimerkiks ääm jokaseen tenttiin piti ilmottautua erikseen eli se ei
- 280 oo niin ku se että yhen kurssin jälkeen viimesellä kerralla mennään tenttiin vaan paikalla kirjojetaan tentti ja sit se on siinä tällä piti kirjottautuu ilmottautuu jokaseen tenttiin erikseen ja siin oli tietty aika johon mennessä se piti tehdä [joo] et seki oli yks semmonen sitte jostain syystä erasmus opiskelijoilla oli hirveit vaikeuksii jotain kautta mullaki

285 IN: niin ku millasia vaikeuksia

ALEKSI: ei se vaan, ei vaan toiminu [okei] ei se vaan toiminu olleenkaan [se ei niin] se oli tosi epäselvä systeemi saksalaisetkaan ei ymmärtäny sitä oikeen [naurahdus] kukaan ei oikeen tajunnu miks sen pitää mennä niin [okei, naurahdus] sit muuten niin no se byrokratia on semmonen et kaikki on zagzagzag näin [joo] mun
290 vuokrasopimuski oli varmaan viis sivua (naurua) mis oli eritelty ihan kaikki mitä mä saan tehdä mitä mä en saa tehdä [tarkkaa] hyvin hyvin tarkkaa onks jotain muuta [tauko] ääm sit se et kuinka edullinen se maa on [anteeks?] kuinka edullinen maa se on [joo] suomeen verrattuna mä kävin tosi paljon enemmän ulkona syömässä, kävin tosi paljon enemmän baareissa [joo] äääm et siin on niin ku se tavallaan niin ku ruoka-
295 ja juomakulttuuri on ihan erilainen et suomessa ku mennään baariin se on niin ku vääjäämättömästi et vedetään kännit [joo, naurahdus] mutta siel on ihan ok mennään tieäkssää parille jutellaan [joo] niitä näitä

IN: et siin juoma- ja ruokakulttuurissa huomas jonkinäköstä eroo

ALEKSI: joo ja sit kans se että noi ne spätit myöhäiskioskit on auki yöhön asti ja voi
300 vaikka kotimatalla ostaa yhen kaljan ja juoda sen siinä [nii niin] suomessa olis ihan [ei] ei onnistuis [ei missään tapauksessa]

IN: huomasiks sä jotain sellasii asioita, mitä esimerkiks tavallaan sun vaihtarikaverit ois ihmetelly saksassa sitä varten että ne niil ei oo sitä samaa tietoo siit saksan kulttuurista tai kielestä tai tuleeks sul mieleen joku semmonen mikä sulle oli jo
305 itsestään selvää mitä muut ihmetteli

ALEKSI: äääm mä olin tota kerran kiinalaisen kämppäkaverin kans kaupungilla ja se ihmetteli kovasti currywurstia [okei, naurahdus] joo hän ei oo koskaan nähny ennen sellasta ihan tosi semmosta perus makkaraa [nii et currywurst on tää eksoottinen] joo ääm mitäs muuta no myös se että berliini on iso paikka siel pitää kulkee junalla
310 kaikkialle [joo] ja mä olin jo alusta alkaen orientoitunu siihen että junalla matkustaminen kestää [kyllä] se kestää et mihin tahansa menee ni saa varata oikeastaan tunnin [aikalailla] tai vähintään puol tuntia [alle puolessa tunnissa ei pääse mihinkään] se on semmonen tosi monet sano täällä pitää koko ajan istuu junassa ja kaikki kestää ja (naurua) mikä tässä nyt oikeen on et mikään ei toimi koskaan

315 IN: mistä nää vaihtarit oli?

ALEKSI: Mmm taisin jutella tästä hollantilaisen ja kiinalaisen kanssa [joo] käytiin aika paljon

IN: millasia suomalaiskontakteja sulla oli muuta ku tää sun tuutori tietyllä tapaa?

ALEKSI: mmm no se tietyllä tapaa ääm voinko nimellä sanoo? [voit] ni se sini, sinin
320 kautta sini tutustu tosi paljon suomalaisiin siellä [Joo] mutta mä en sinällän oikeastaan mä en kyllä jutellu suomalaisten kans mä ehdin kyllä jutella suomalaisten kans koko elämäni menkää nyt pois (naurua) mut siis sinin kans sinin kautta niin ku ääm tuli muitaki suomalaisia tutuks esimerkiks me vietettiin itsenäisyyspäivää yhdessä katottiin linnanjuhlii sen luona [joo] yhen sen kaverin luona syötiin pizzaa (naurua) aika
325 hauskaa ääm mut muuten sit tosi tosi huonosti ku tavallaan siinä alussaki ku berliinissä on tosi paljon suomalaisia [ääm] ni pää käänty ku kuuli suomea siin

loppuajassa loppuaikana tuli enemmän semmonen fiilis et miks teiän pitää olla täällä (naurua) menkään nyt pois mä en halua teitä tänne (naurua) en kestä enää [miks te ootte joka nurkan takana] miks teiän pitää olla noin noin suomalaisia (naurua)

330 IN: toi on munki fiilis joka kerta ku mä lähen lähen odotan lentokonetta niin ku takas suomeen ni siin portilla alkaa tulee suomalaisia [joo] miks te ootte noin suomalaisia

ALEKSI: nimenomaan ja mul kerran kävi sillee mä en yleensä jutellu niiden kanssa mitään [joo] mutta kerran mä olin vähä väsyny tai jotain ni mä jäin muutamaks sekunniks liian kauan tuijottamaan (naurua) mun oli pakko mennä juttelemaan se olis
 335 muuten ollu niin outoo [joo, naurua, ihan ku ne olis muuten miettiny mitä varten sä tuijotat niitä] mul ei ollu siis mitään suomalaiskontakteja ja alusta alkaen mä yritin tai mul oli semmonen selkee ajatus et mä nyt yritän pitää niitä vähä vähemmällä [joo] koska niitä mä ehdin sitte luomaan täällä suomessaki [kyllä] ään näin jälkikäteen ajateltuna ääm olis ollu ehkä hyvä jos niitä suomalaiskontakteja olis ollu vähä
 340 enemmän mut en tarkota niin ku niin ku suomalaiskavereita kenen kans olis voinu hengata et ehkä olis löytyny esimerkiksi jotain suomalaisia yrityskontakteja [niin ii] tai vastaavia [enemmän semmosii kontakteja] enemmän sellasia kontakteja [joo] et jos nii olis sitä tavallaan pystyny käyttään hyväks [tavallaan niitä suomalaisii jotka asuu berliinissä eikä tavallaan niitä toisia vaihtareita esimerkiksi] nii tai sit niin ku joiden
 345 kautta vois myöhemmin ehkä saada töitä [niin ii] näin et sitä näin jälkikäteen ni sitä ääh puolta olis voinu jollain tapaa hyödyntää vähä enemmän [joo] tai olisin toivonu että aleksi vuosi sitte (naurua) olis tajunnu että nyt tulevana vuonna sulla on tämmönenki tsäänsi [no mut ei sitä kaikkee voi keksii ja se vuosi menee myös niin äkkiä] Se on aivan totta

350 IN: ei, ei kaikkee ehdi. ehdiks sä tota nähdä muuta ku berliiniä? matkukstiks sä paljon?

ALEKSI: mmm no mä matkustin vähemmän ku muut vaihtarit musta tuntuu [okei] tuntuu siltä ääh no toisaalta mulla oli alusta alkaen selvä et mä nyt keskityn berliiniin mä haluan oppii tunteen tän kaupungin ja kaiken mitä se pitää sisällään missä on
 355 kaikki hyvät paikat mihin kannattaa mennä ja näin päin pois mä niin ku alusta alkaen selvä juttu et mä niin kun opin tunteen berliinin [joo] ja sen takia mä myös matkustinkin aika vähän esim muihin verrattuna muut kävit tsekeissä ja puolassa ja ranskassa ja ihan mis vaan mut mä oikeastaan matkustin saksan sisällä ääh kävin postdamissa päiväreissu [joo] sit oltiin mä olin lyypekissä sit mä fernmarilla se on
 360 semmonen saari itämerellä olin itse asiassa moikkaamassa nastia [ahaa, naurua] nasti oli perheensä luona siellä au-pair perheen luona siellä [aivan joo] niin kävin siellä moikkaamassa ja olin hampurissa loten kanssa yhen päivän sitten olin ääh baden-württembergissä porukoiden luona pariinkin otteeseen sitte pyörittiin [siis sun saksalainen kaveri?] saksalainen tyttöystävä [ahaa] joo [naurua, joo selkensi] niin tota
 365 pyörittiin siellä stuttgartin ja tübingenin alueella kävin konstanzissa ja sitten samal reissulla käytiin myös strasbourgissa [joo] ranskassa ja jarnon kanssa tehtiin yks päiväreissu puolaan [okei] rajan taakse hakemaan halpaa tupakkaa ja viinaa (naurua) mut siin oli oikeastaan mun ääh mun reissamiset [joo] et mul oli ihan alusta asti selvää, että ääh mä nyt keskityn enemmän ite siihen berliiniin mul oli suunnitelmissa

370 kyllä sitte kyllä ku kaikki kokeet loppuu [joo] tossa ni kesällä ni mä ostaisin
interrailkortin ja sit menisin kiertämään mut sit ku tuli toi lotte ni mä ajattelin et eipäs
nyt sit [ni se tuli nimenomaan nyt tän vaihtovuoden aikana?] joo [saaks kysyy vähä
mitä kautta?] aiescin sen järjestön [joo, vähän ajattelinki, naurua]

IN: tota, nyt mennään ihan toiseen aiheeseen mikä on tota parasta tai kauheitan
375 saksassa jos sä saat muutaman asian nimetä

ALEKSI: mä luulen että saksassa että sekä parasta että kauheita on saksalaiset itse
(naurua) koska nekin on siis niin laajasti tieäks sä laidasta laitaan saksalaiset
keskimäärin on hyvin ystävällisii mut Berliinissä äääh vähä vähemmän (naurua) et
niin ku ne ihmiset tai niin ku esimerkiksi kaupan kassa Baden-Württembergissä ja
380 berliinissä ihan erilaisia

IN: millä tavalla erilaisia?

ALEKSI: no siis tervehditään mooii mitä kuuluu tällee näin ja sit tota toivotaan hyvää
päivänjatkoo ja siel on myös ne kassatyöntekijät on vähä loukkaantuneita et jos niille
ei toivota hyvää päivänjatkoo takasin [niin niin] berliinissä oli sillee et hei okei ääm
385 kiitos tschüss [Joo] ja seuraavan paikkaa [hektinen pääkaupunki kaikil on kiire] niin
ku parasta ja kauheinta on ehkä samaan aikaan saksalaiset itse (naurua) äääh sit tota
saksalainen byrokratia mainitsinki [joo] sen kanssa moni on paininu ja se nyt ei oo
ainakaan mun suosikki [niih] ja bürgeramt on ihan täyttä helvettiä (naurua) ääh ja
sitten äh näin opiskelijana pitää sanoa että saksan hintataso näin opiskelijana on
390 älyttömän hyvä juttu [joo] että ku menee kauppaan ni siellä paistaa punanen tarra ihan
joka tuotteessa [joo, naurua]

IN: tuli mieleen tosta [sit piti] joo sano vaan

ALEKSI: liittyy ei niin ku koko saksaan mut berliniin et se et siel on tosi paljon
kahviloita, ravintoloita, baareja oikeastana ihan kaikkialla [joo]

395 IN: mä veikkaan et se on itse asiassa tosi monessa paikassa saksassa tietyl tapaa
enemmän ku suomessa jollain tavalla [mm] tuli mieleen näistä baden-württembergin
eroista et huomasiks sä siinä murteessa jotain berliini murre on tietyl tapaa tuttu [Joo]
mut et huomasiks sä siin murtees sit eroo ku sä kävit muualla saksassa

ALEKSI: joo [naurahdus] siis mä olin pääsiäisenä siellä loten perheen luona [joo] ja
400 sit me mentiin autolla pääsiäiskirkkoon sitte loten äiti haki loten isovanhemmat sinne
kans [mm] sit mä ajattelin että minä nyt sitten hyvänä poikaystäväkokelaana [mmm]
sitte tota saatan ton mummon kirkkoon [joo] käsikynkässä sit se mummo oli tiedäks
vähäyli yheksänkymmentä jo eikä kävelly niin hyvin no mä nyt ajattelin et mä saatan
hänet kirkkoon ja se matka oli varmaan 50 metriä siin kesti semmonen reilu minuutti
405 ja sen matkan aikana se mummo puhu mulle jotakin koko ajan mul ei oo mitään hajua
mitä se sano (naurua) se puhu varmaan säästä jotain mut mul ei oo mitään hajua
[naurua kaikki meni ohi] hymyilin joo kyllä ja ja ja [naurua, äkkiä pois] ja sit seki että
ääm se niin ku isovanhempien murre oli tosi ääh tosi vahva [joo] et tieäks sä sit ku
pääsin niin ku niin ku niihin pieniin murre-eroihin kiinni ihan niinhin pieniin ni alko
410 ymmärtää niitä muitaki mitä ne sano [niin ii] mutta niillä isovanhemmilla se murre oli
niin vahva että mul meni ihan yli puolet ohi mitä ne puhu [joo, siin kestää päästä niin

kauan, siin kestää niin kauan päästä sisälle siihen] joo mutta sitte ku esimerkiks loten sisko puhu mun kanssa jonkin asteista murretta [mm] siinäki mulla kesti hetki mut se ei ollu niin vahvaa niillä isovanhemmilla loten vanhemmat kans puhu [joo] mut ei
415 niin vahvasti

IN: siihen pääsi kiinni sitte?

ALEKSI: siihen pääs kiinni joo [joo] berliinin murretta en nyt siellä loten perheessä viittiny kauheesti viljellä (nauraa) nähdään siellä vähä semmosena [tot] sellasena työläismurteenä [nii nii]

420 IN: ääh miten mä ajattelin näitä ensivaikutelmia sitte lähtötunnelmia pystytsä niitä jotenki summaamaan et mikä se eka fiilis oli ku sä tulit ja mimmonen fiilis oli sitte ku sä lähit berliinistä?

ALEKSI: eka fiilis oli ian mahtava, jes täällä taas [joo] öööh tavallaan mun hostisä tuli hakemaan mut autolla lentokentältä ni tuli ääh vähä samalainen fiilis ku sillan ku
425 mä ekan kerran menin sinne se tuli hakemana mut lentoasemalta ja meil oli oikeastaan sama rituaari aina aina ku mä tuun berliiniin vaihtovuoden aikana, mä menin kerran käymään siellä [joo] ja ku mä menin takas meil on aina sama rituaali (nauraa) ennen ku mentiin kotiin tuli hakeen mua autolla syötiin dönerit (nauraa) ja sit mennään kotiin, se on aina ollu sama (nauraa) fiilis jes mä oon täällä taas teen samoja juttuja
430 taas [joo] samassa paikassa taas ei siis loppujenlopuks tietysti ollu niin [niin ii] ei voi tehdä samoja juttuja [ja totta kai se on eri olla kokeakouluvaihtossa] nii niin on ja sit tää lähtö oli tietysti aika aika hankalaa lähinnä loten takia [mmm] mut senkin takia, että siin vuoden aikana ehti tavallaan luoda ittelle uuden elämän siellä [mm] sen tavallaan keskenjättäminen oli aika aika hankalaa esimerkiks sen järjestössä missä mä
435 olin ääh parin tota jokavuosi haetaan tavallaan niin ku hallituskausi [joo] ni mä olisin siihen halunnu kovasti mut enhän mä tietysti voi [niin ii] ku pitää lähtee pois

IN: tavallaan joutu jättään sen elämän siellä saksassa

ALEKSI: joo koska se on tosi sääli et mmm mä en usko että niillä jotka on puol vuotta vaihdossa oli sitä ongelmaa mut niillä jotka on niin ku kaks lukukautta
440 vaihdossa [mm] lukuvuoden niil tulee jossain vaiheessa niin ku lähtöö ennen tulee se ongelma että okei mä oon nyt vuoden ajan luonu ittelleni omaa elämää täällä mul on omat jutut täällä jossa mä pyörin ja mä oon vuoden ajan tehny ittelleni sellasta elämää jonka kans mä pystyn elämään onnellisesti [niin ii] ja nyt mun pitää mennä pois ni se on vähä semmonen tota aika ikävä

445 IN: olikse sulle alusta asti selvää, että sä haluat lähtee nimenomaan vuodeks eikä [Joo] puoleks vuodeks joo olikse se just niin ku syy että siinä ajassa ehtii sitte luoda

ALEKSI: siin oli myös se et berliini kaikki berliinin paikat oli 10 kuukautta

IN: Ahaa niin niin

ALEKSI: siel ei ees tarjottu viiden kuukauden paikkoja [joo] se oli alusta lähtien [se
450 oli selvä, naurua] ne varavaihtopaikat mihin mä hain oli myös koko vuoden paikkoi [joo] mä olin ihan asennointunu et sit ku mennään n isit mennään kunnolla

IN: mitkä ne muut paikat oli?

ALEKSI: bonn ja göttingen [Joo]

IN: oot varmaan ihan tyytyväinen et päädyit tonne (naurua)

455 ALEKSI: olen mä melkein itkin ku mä näin sen sähköpostin et sinulle on vaihtopaikka (naurua)

IN: tota tuleeks sul mieleen vielä jotain mitä sä haluaisit kertoa sun vaihdosta jotain yleistä tai muuten joku anekdootti tai mitä ikinä

460 ALEKSI: mmm [tauco] no varmaan se vaihto on se on sellasta aikaa opiskelijan elämässä jossa tavallaan alottaa puhtaalta pöydältä [mm] tietyl tapaa et siin pystyy tekeen tosi paljo erilaisii juttui mitä ei suomessa normaalisti tekis [niin ii] esimerkiks mä tein tosi paljo erilaisii kurssei ääh mitä ei täällä tarjota lisäksi mä kävin itsepuolustuskurssilla mitä en todennäköisesti tekis täällä se on vähä semmosta venäläistä (naurua) se ei ollu ees itsepuolustuslaji se oli semmonen semmonen taide
465 [okei] tai semmonen juttu mut se sit jouduttiin lopettaan koska tota noin pakolaiset tarvitsi [niin ii] paikan [Joo] meidän liikuntasalista [Joo] sitten kävin ensiapukurssilla aika kävin kajaakkikurssilla ja mä tein vaikka mitä sellasia juttuja mitä en todennäköisesti täälä tulis tekemään

IN: tulee testailtua ja kokeiltua rajoja

470 ALEKSI: se on semmosta vaihto antaa tosi hyvät mahdollisuudet siihen

IN: joo okei jossei sul tuu mieleen muuta ni varmaan sammutan tän

Anhang 9: Riinas Tagebuch

La 6.2

- vessa ja kylpyhuone ovat eri huoneet joissain paikoissa, kuten asunnossamme. Itse vessan ovenkahvan bakteeripitoisuus on varmasti kuvottava.
- Metrolipussa ei lue, kuinka kauan se on voimassa.

Ma 8.2

- Pikaruoka maksaa saman verran eineksinä kaupassa kuin Döner-kioskista. Miksi kukaan ostaisi kämäisen kolmioleivän, jos samalla hinnalla saa höyryävän falafelin tuoreella salaattilla?
- En tiedä, pitäisikö täällä tervehtiä ”Hallo” vai ”Gruess” (en jaksa kaivaa Umlauteja tähän) vai jotain muuta. Tilanne hämmentää minua aina, kun tervehdys on tarpeen.
- Baarille/oluttuvalle on loputtoman monta eri sanaa. Ainakin Stubl, Kneipe, Heurig(e?)...
- Wienissä on niin paljon kaupunkilintuja, että ihmiset teippaavat parvekkeille tekopöllöjä ja –variksia pelottamaan. Ei tehoa. Pulut kakkivat silti joka paikkaan. (Aloitin tästä lintubongarin uran).

Ti 9.2

- Oikean kohteliaisuustason valinta on vaikeaa. Jos tervehdin ”Hallo”:lla ikäistäni kaupan kassaa, hän teittitelee välittömästi. Kun taas eilen teittittelin kielikurssitoimiston työntekijää, hän nauroi ja painotti joka ”du”:ta omassa puheessaan. Että valitse siinä sitten!
- Vastoin ensivaikutelmaani täällä on todella paljon kauniita, vanhoja taloja. Oikeastaan kaikki paitsi meidän betonihirviökompleksimme. Mutta onneksi näkyy sentään Prater toisen puolen ja Tonava toisen puolen ikkunoista.

14.2

- Vessa ja kylpyhuone ovat erilliset huoneet. Tämä inhottaa, koska vessassa ei ole aina käsienpesumahdollisuutta, enkä haluaisi koskea ovenkahvaan, jota kaikki lääppivät kirjaimellisesti paskaisin käsin.
- Wienin joukkoliikennejärjestelmä on siitä omituinen, ettei metrolinjaa numero 5 ole olemassa. Muut numerot 1-6 kyllä löytyvät. Metrojen ovet ovat käsikäyttöisiä, ja niitä pitää nykiä todella kovaa, että ne aukeavat. Eikö ne olisi käytännöllisempää vaihtaa? Joukkoliikenteessä koirille pitää myös ostaa oma lippu, ja niiden raukkojen on käytettävä kuonokoppaa matkustaessaan. Onneksi en ole koira.

26.2

- Oikean tervehtimisen valinta asiakaspalvelutilanteissa jatkuu. Olen ateisti, joten ”Gruss Gott” –tervehdyksen sanominen tuntuu epämiellyttävältä. En kuitenkaan halua olla epäkohtelias. Leikin siis usein vain saksalaista ja sanon Guten Tag, Guten Morgen tai sinnepäin.

- Katolisessa maassa ruokakaupat menevät todella aikaisin kiinni, arkisin seitsemän jälkeen. Aukioloajat ovat myös epämääräisiä, esimerkiksi 7.15-19.45. Muista nyt sitten ne ulkoa!

9.3

- Tippaaminen hämmentää. Joissain paikoissa se on ehdottoman tarpeen. Joissain ehdottomasti ei saa tipata. Tämä ei mene ollenkaan loogisesti, vaan esimerkiksi jossain kämäisessä baarissa pitää tipata ja jossain tarjoilija hämmentyy juomarahasta. Onneksi tippaussysteemi on sentään järkevä: tarjoilija ilmoittaa hinnan, ja asiakas ilmoittaa, paljonko maksaa. Ei tarvitse jättää hiluja pöytään!
- Kuten kaikissa saksankielisissä maissa, myös Itävallassa täytyy maksaa melkein kaikki käteisellä. Lisäksi automaatteja on harvassa. Näiden asioiden luulisi korreloivan keskenään toisin päin, mutta kun ei.
- Lisää raha-aiheista: nettimaksaminen laahaa ainakin kymmenen vuotta Suomea jäljessä. Junalippujen netistä tilaaminen on noin kymmenen kertaa haastavampaa kuin asemalle niiden hankkimisen takia meneminen. Nettipankki on kuulemma vielä pahempi. Bitte bitte Österreich! Versuch noch!

29.3

- Presidentinvaaleissa vastakkain oli Die Gruenen ja vapauspuolue FPÖ:n (paikallisten persujen) ehdokas. Poliitiikanopiskelijana järkytyin aika lailla, kun tulos oli niinkin tasainen, vaikka vihreä voittikin. (Edit kesäkuussa: uusintavaalit, paska!). Miten puolet kansasta voi kannattaa äärioikeistoa vaaleissa! Juttelin muun muassa kahden ulkomaisen mutta äänestysioikeutetun kämppikseni kanssa, ja he molemmat äänestivät FPÖ:n ehdokasta Hoferia. Miksi ihmeessä, mieshän haluaa evätä etuja juuri heiltä?

15.4

- Itävaltalaiset rakastavat korostaa sitä, miten hankala heidän aksenttinsa on. Oikeastaan kieli ei ole saksaa ollenkaan, vaan *österreichischia*. He nyökyttelevät myötätuntoisina, miten vaikeaa meille vaihtareille on varmasti ymmärtää heitä. Totuus on, että ihan ok -saksantaidoilla Itävallassa pärjää mainiosti, eivätkä itäisen Itävallan aksentit ole mitään verrattuna sveitsinsaksaan.
- Itävaltalaiset eivät myöskään siedä minkäänlaista kritiikkiä maastaan. He haukkuvat kuitenkin surutta toisia maita. Itävaltalaisilla on se (heiveröinen mutta kuitenkin) kansallisylpeys, jota saksalaisilla ei voi eikä voi vielä vuosisatoihin olla. Mikäli Itävaltaa kritisoi, saa kuulla monin eri tavoin, miten väärässä voi ulkomaalainen olla. Itävaltalaiset eivät myöskään mielellään moiti itse omaa maataan, mitä todella monet usein tekevät, vaikka eivät toisten kritiikkiä sietäisikään.
- Suurin osa itävallansaksan Hochdeutschista poikkeavista arkipäivän sanoista liittyy ruokaan. Ne on kuitenkin sangen helppo oppia: esimerkiksi Quark=Topfen, Kartoffel=Erdapfel ja niin edelleen.

30.4

- Wiener Gemutlichkeit on käsite, ja ihan mukava sellainen. Mutta Wiener Schadenfreude pitäisi olla käsite myös! Ihan sama kenelle sattuu ja mitä, niin kaikki vain nauravat. Metrossa poliisi otti kiinni huumorikollista, ja kaikki huusivat ja hekottivat, vaikka pidätettävä ulisi tuskasta. Myös kaikki kompastumiset ja epäonnistumiset herättävät kanssaihmisissä ihan liikaa hilpeyttä. Suomalaiseen tämä sattuu, sillä jos suomalainen kaatuu, hän nousee nopeasti ja toivoo, ettei kukaan nähnyt. Suomalaiset katsovat muualle, jos jotain häpäistään, sillä he tuntevat myötähäpeää ja myötätuntoa. Wieniläiset (ja itävaltalaiset) ylipäättään osoittelevat sormella ja kikattavat. Toivon tosiaan, etten ikinä kompuroi liukuportaissa...
- Sanotaan, että itävaltalaisilla on sekä saksalaista että italialaista luonnetta. Saksalaista täsmällisyyttä ja tarkkuutta italialaisella nollasta sataan - temperamentilla siis. Tässä on hyvät puolensa, mutta myös huononsa: jos vaikkapa kaupan kassalla on jonoa tai liikenne ei kulje, tunteet kuumenevat ja tämä kaadetaan edessäajajan tai kaupantädin niskaan armotta. Paras jonossa kuulemani solvaus on: "avataanko toinen kassa tänä vai ensi jouluna?"

6.5

- Itävaltalaiset opiskelijat inhoavat saksalaisia, sillä yliopistot ovat täynnä opiskelupakolaisia Saksasta. Itävallan yliopistot ovat ilmaisia ja kaikki ylioppilastutkinnon suorittaneet pääsevät sisään mihin haluavat. Tämän takia saleissa on aina ruuhkaa, kokeet ovat vaikeita eikä henkilökunta jaksa välittää opiskelijoista. Hankalilla kokeilla yritetään tiputtaa porukkaa pois, ja opiskelijat ovatkin hyvin stressaantuneita. Kyllä minäkin olisin, jos minut potkittaisiin yliopistosta kahden huonosti menneen tentin jälkeen.
- Professoreilla on todellinen Ruotsi-fetissi. Onnistunutta yhteiskuntaa tai oikeusjärjestelmää kuvaava lause alkaa useimmiten: "Zum Beispiel in Schweden...". Ruotsissa suvaitaan maahanmuuttajia, sukupuolten tasa-arvo kukoistaa ja työajatin ovat inhimillisiä. Poliisin pelkäämille maahanmuuttajalähiöiltä, Ruotsidemokraateilta ja ruotsalaisten raukkamaiselta sotahistorialta silmät ummistetaan autuaasti. Tosin Itävallan toinen maailmansota meni sen verran nolosti, että Ruotsi vetää todella pitemmän korren tässä kilpailussa.

25.5

- Wienissä on todella paljon alkoholisteja, narkkareita ja muuten vaan todella epäilyttäviä tapauksia. Olen asunut isossa espanjalaisessa ja sveitsiläisessä kaupungissa ja reissannut ympäriinsä, eikä tällaista invaasiota ole tavattu edes Venäjällä. Kun lähtee illalla yksin kotiin, aina pelottaa, ja tosi usein joko säikytellään, lähdetään perään tai huudellaan. Luin myös lehdestä, että psykoottinen mies hakkasi naisen keskellä päivää metroasemalla kuoliaaksi rautakangella. Ei tällaista tapahtuisi esimerkiksi Madridissa. Ilmeisesti Itävallan lainsäädäntö on aika hempulia, ja hoitoon psykiatriselle osastolle päätyy vasta, kun itse haluaa. Ketään ei laiteta pakkohoitoon, vaikka heidät todettaisiin ihmiskunnalle vaarallisiksi. On tiettyjä metroasemia, joille en mielelläni mene, varsinkaan yksin pimeällä, mikä on turvallisuuteen

tottuneelle suomalaiselle surullista.

4.6

- Todella turhamainen huomio, mutta itävaltalaisilla on kamala tyyli. Sentään hitusta parempi kuin saksalaisilla, jotka pukeutuvat aivan karseasti. Itävaltalaiset pojat yhdistelevät huonosti hiekkapestyjä farkkuja viime vuosituhannen tennareihin, ja tytöt raidoitettuja hiuksia narutoppeihin. Pliis ei! Tämän hyvä puoli on, että me pohjoismaiset vaihtarit herätämme paljon positiivista huomiota ihan tavallisella pukeutumisella. Puhumattakaan Itä-Euroopan naapureidemme keräämästä huomiosta...
- Toisin kuin esimerkiksi saamelaiden kansallispukua, itävaltalaiset eivät omi kansallisvaatteidensa käyttöoikeuksia vain tiukasti itselleen. He iloitsevat, kun turistit vetävät ylleen Dirndlin tai Lederhosenin, eikä laadullakaan ole niin väliä. Kunhan vain ei osta omaansa Hofer-halpakaupasta! Dirndlin käyttöön liittyy monia pikku kikkoja, joita oppisin mielelläni lisää. Ainakin tiedän nyt, miten sinkku kietaisee essunsa nauhat.

12.6

- Kelpo vaihtari- ja ex-vaihtariotannan saatuani voin todeta, että itävaltalaiset pitävät perinneruokiaan hyvin terveellisinä, vaikkeivät ne välttämättä sitä ole. Sen sijaan esimerkiksi englantilaista keittiötä haukutaan surutta (missä on ehkä perää). Erityisen ylpeitä itävaltalaiset ovat tummista täysjyväleivistään, joissa on jopa hitunen ruista. Hymyilen vaan kohteliaasti ja mietin jälkiuunileipää. Kikatuttaa vähän.

22.6

- Loppuhuomio: Olen ollut aiemmin kerran vaihto-oppilaana (Espanjassa) ja kerran au pairina (Sveitsin saksankielisellä alueella), joten sekä ulkomailla oleskelu että saksankielinen kulttuuripiiri olivat tuttuja entisestään. Ymmärrän jo aika hyvin, että kulttuurit ovat erilaisia, avoimuus ja huumori kannattaa ja ettei ole väärää tapaa hoitaa jokin asia, erilainen vain.
- En valitettavasti viettänyt ihan hurjasti aikaa itävaltalaisten kanssa: vain muutaman ystäväni. Suurin osa kavereistani oli muita eurooppalaisia vaihtareita, ja lopulta päädyin tekemään vain englanninkielisten kurssien tenttejä aikataulullisista syistä. En siis päässyt niin syvälle itävaltalaiseen kulttuuriin kuin olisin vaihdon alussa toivonut.
- Kaikkiaan vaihtokokemukseni oli niin yltiöpositiivinen, etten olisi voinut kuvitella parempaa. Siispä kauhean suurta vitutusta tai koti-ikävää ei tähän päiväkirjaan päätynyt, lähinnä mukahauskoja huomioita arjesta tai yhteiskunnasta. Reissasin myös paljon Itävallan ulkopuolella, joten tutustuisin vaihtomaahani mielelläni vielä enemmän, syvemmin ja pitemmän aikaa. Voisin hyvin kuvitella muuttavani Itävaltaan töihin tulevaisuudessa. Luonto, kulttuuri, ystävälliset ihmiset ja mukavan samankaltainen, mutta kuitenkin hieman erilainen yhteiskunta hurmasivat minut ehkä seitsemänkymmentäviisiprosenttisesti!

Anhang 10: Jennys Tagebuch

- Kaduilla vanhoja huonekaluja, tavaroita ym.
- Mensan ruoka suolaista
- Oman ruoan maistettavaksi tarjoaminen (Italialaiset vaikuttavat?)
- Viittaavat ja vastaavat espanjan tunnilla supernopeasti (suullisen arvosanan vaikutusta?)
- Suora palaute opettajalle espanjan tunnilla
- Tervehtiminen (esim. muut talossa asuvat, kämppisten kaverit tervehtivät/esittäytyvät) (Olin huomannut jo aikaisemmin esim. vaeltamisen yhteydessä)
- Missä tiskirätti?
- Kalkinpoistoaine
- Miksi kassa toivottaa hyvää viikonloppua, kun ei edes katso tai hymyile?
- Pantit kahviloissa ym.
- Luomua ja kasvista/vegaania saatavilla todella paljon (Marburgin vaikutus?)
- Kakunleikkausteoria todistettu paikkansapitäväksi :D
- Päästötarrat autoissa
- Muovipussien oston vähyys supermarketeissa (vaikka Suomessa luontoasiat tärkeitä)
- Yleisesti keskittyminen ratkaisuihin suomal. tyypillisen voivottelun sijaan (jos kertoo jonkun ongelman)
- Asioita joihin tottuu nopeasti (ja joista tiesin entuudestaan): kaupat kiinni su, sisällä kengät
- Verenluovuttamisesta saa rahaa
- Hausarbeitien kirjoittaminen
- Avokadot kalliita
- Datakatot puhelinliittymissä ja muutenkin kallis netti, vähän wifiä kahviloissa ja joskus ei nettiä Oberstadtissa
- Lehtikaali on talvikasvis
- Punnitseminen desilitramittojen sijaan
- Kardemumma pitää itse kuoria
- Ihmiset käyttävät silmää iskevää emojiä todella paljon
- Monet videot ei Youtubessa näkyvissä
- Nimet Facebookissa
- Lankapuhelin :D

Anhang 11: Annikas Tagebuch

- Vieraat ihmiset tulevat juttelemaan ja kyselemään. Esim. junassa kysyttiin kynää lainaan, useammat osallistuu keskusteluun kun yksi kysyy että millä pysäkillä nyt ollaan tai kaupassa jos myyjä ei osaa sanoa Prepaid-liittymästä tulee takana oleva kassajonosta apuun.
- Kaupan kassoilla ei ole hihnaa, ihan kamalaa! Ei kerkeä pakkaamaan ostoksia ja ruuhkauttaa kassajonon. Ja se teettää tuplatyön? Perheenäiti viikonlopun ostoksilla lataa ostokset kärrystä hihnalle, saman tien hihnalta takaisin kärryyn, maksaa ostokset ja siirtyy sivummalle pakkaamaan ostokset kasseihin.
- Autoilla ajetaan ilman valoja päiväsaikaan ja pysäköidä saa auton näköjään miten päin vaan, kunhan mahtuu. Muutenkin liikenneraivo on täällä arkipäiväisempää ja useammin nähtävissä, lieneekö siksi että autoja ja ihmisiä on niin paljon?
- Tv-oppaassa annetaan automaattisesti ohjelmat 20:15 alkaen kun Suomessa näytetään yleensä aina sen hetkisestä ohjelmasta alkaen. Meni hetki ennen kuin löysin koko päivän ohjelmat tai sen hetkiset ohjelmat. Ilmeisesti 20:15 on joku paras katseluaika?
- Dubbaaminen. Aina ja joka paikassa.
- Kirjastoon meneminen on jotenkin tarpeettoman hankalaa. Takit ja laukut yms. täytyy jättää lokeroihin, jotka on usein kaikki viety. Samoin usein kaikki korit, joissa kirjat ja läppäriin yms. voi kantaa, on usein loppu ja sitten täytyy taiteilla kaikki sylissä ympäri kirjastoa. Ja auta armias jos oot unohtanut jotain kaappiin. Kyllä ärsyttää lähteä hakemaan sitä kaapista. Samoin musta on ihan naurettavaa, että kirjoja ei saa kuljettaa vapaasti kerroksesta toiseen. Esim. jos tarvitset kirjaa kellarikerroksesta, sitä ei välttämättä saa viedä yläkertaan, eikä yläkerrasta lainattua kirjaa saa viedä alakertaan. Huonoimmassa tapauksessa kumpakaan ei edes voi lainata..
- Luennoilla ja seminaareissa osallistutaan opetukseen paljon aktiivisemmin kuin Suomessa, ihmiset puhuu rohkeasti.
- Byrokraattisuus. Ei varsinaisesti olisi pitänyt olla yllättynyt, mutta olinpa kuitenkin. Moni asia on tehty mielestäni tarpeettoman hankalaksi kun leimaa ja todistusta täytyy hakea monesta paikasta. Samoin yliopistolla opetushenkilökunnan kanssa asioiminen ei aina ole niin helppoa, kun moni asia hoidetaan heidän sihteerin tai assistentin välityksellä.
- Ruoka ja ruokavaliot ovat epäterveellisempää usein kuin Suomessa. Esim. Mensassa on aina tarjolla burger-ateria ranskalaisilla ja yleensä joku paneroitu lihatuote. Samoin aamupalaksi syödään usein vaaleaa leipää Nutellalla tai marmeladilla sekä oikealla voilla. Olen myös törmännyt yllättäviin ruokauskomuksiin siitä mikä on terveellistä ja mikä epäterveellistä, esim. kämppikseni eli kivenkovassa uskossa ja että juustoa voi syödä paljon, koska se on terveellistä. Siis ihan kunnon rasvainen kermaan/täysmaitoon tehty juusto.

Anhang 12: Antworten auf die letzten Fragen

1. Miten kurssien hyväksilukeminen sujui?
2. Saitko kurssit korvattua vai hyväksiluettua?
3. Mihin vaihdossa suoritettut kurssisi sijoittuvat tutkinnossasi?
4. Kuinka monta opintopistettä suorittit vaihdossa?

Riina

1. Sain kaikki hyväksiluettua, myös kielikurssit ja toisessa tiedekunnassa suoritettut
2. Hyväksiluettua: olisin saanut korvattua, mutta olin suorittanut jo kaikki pää- ja sivuaineopinnut Suomessa, joten ei ollut mitä korvata.
3. Vapaavalintaisiin opintoihin kandidaatintutkinnossa
4. 16

Jenny

1. Hyvin siinä mielessä, että sain kaikki kurssit tutkintooni oman suunnitelmani mukaisesti. Saksan kurssien osalta oli kuitenkin rasittavaa, että vaikka suunnitelma oli valmis ja hyväksytty, kesti kurssien ilmestyminen rekisteriin todella kauan. Kun sain ne lopulta rekisteriin, olivat päivämäärät väärät. Tämän korjauksessa kesti myös aikansa ja jouduin toimittamaan uudestaan todistukset, jotka olin jo aiemmin näyttänyt. Itselleni ei tästä aiheutunut sen suurempaa harmia, mutta tiedän, että joillekin on tullut lisätyötä Kelan kanssa, kun kurssit eivät näy rekisterissä ja opintopisteitä näyttää tulleen liian vähän.
2. Sekä että:
 - 1 x saksan kurssi korvasi yhden saksan syventävien pakollisen kurssin
 - 2 x saksan kurssit 2 op ja 3 op yhdistettiin 5 op kurssiksi korvaamaan saksan syventävien valinnainen kurssi
 - 1 x espanjan kurssi hyväksiluettiin tutkinnon vapaisiin opintoihin
3. Saksan kurssit saksan syventäviin ja espanjan kurssi on toistaiseksi vapaissa opinnoissa, mutta sen saa myöhemmin ehkä liitettyä Kielikeskuksen espanjan kokonaisuuteen.
4. 13

Annika

1. Kurssien hyväksiluku oli kyl aikamoinen päänvaiva. Byrokratiaa riitti sekä Saksan että Suomen päässä. Jokaiselta kurssilta piti käydä hakemassa "Schein" eli todistus siitä et oot suorittanut kurssin ja millä arvosanalla. Ja tämä tietysti kaikki ennen kuin poistut maasta eli tuli tosi kova kiire koska saksalaiset saavat arvosanansa yleensä vasta elo-syyskuussa, mikä oli muutamalle opettajallekin haastavaa aikataulullisesti. Yhtä Scheinia lukuunottamatta sain kaikki mukaani Saksasta, viimeinen tuli sähköpostilla. Suomen päässä taas erasmus-koordinaattori oli aika pihalla korvaavuuksista, joten jouduin itse niitä aika paljon ehdottelemaan ja selvittämään. Hyväksilukuprosessi kesti n.

lokakuuhun asti, jolloin Kela tiedusteli miksen ole tehnyt tarpeeksi opareita, jolloin sitten oppiaineen johtaja vauhditti hommaa ja sain pisteet Kelalle tiedoksi.

2. Kaikki kurssit sain korvattua, korvasin lähes kaikki saksan kielen syventävät kurssit vaihdossa
3. Tää tais tullakin jo
4. 32
- 5.

Sini

1. Hyvin, kunhan sain ensin kaikki paperit saksasta! Se oli hankalin osuus
2. Sain kaikki kurssit hyväksluettua joko englanttiin (paljon optioita) tai saksaan. Mitään en siis tehnyt ns. turhaan
3. No se tuli tuossa ylempänä mutta tosiaan pitkälti optioihin ja jotkut sain ihan pakollisiin saksan ja englannin kielen kandikursseihin!
4. 48

Aleksi

1. Kurssien hyväksilukemisessa oli joitakin ongelmia. Sivuaineeseen luettavat muutama kurssi hyväksiluettiin ongelmitta, mutta mä tein vaihdossa uuden sivuainekokonaisuuden sekä kielikursseja, joita en voinut lukea pääaineeseen. Saksan oppaine ei tätä ihan hiffannu (että kokonaisuudet ja kieli- ja viestintäopinnot menee tiedekunnan kautta) ja tästä syntyi joitakin ongelmia ja väärinkäsityksiä.
2. Korvatuksi sain sivuaineen opintoja. Uuden sivuainekokonaisuuden ja kielikurssit hyväksiluettiin
3. Kandivaiheeseen
4. 44